

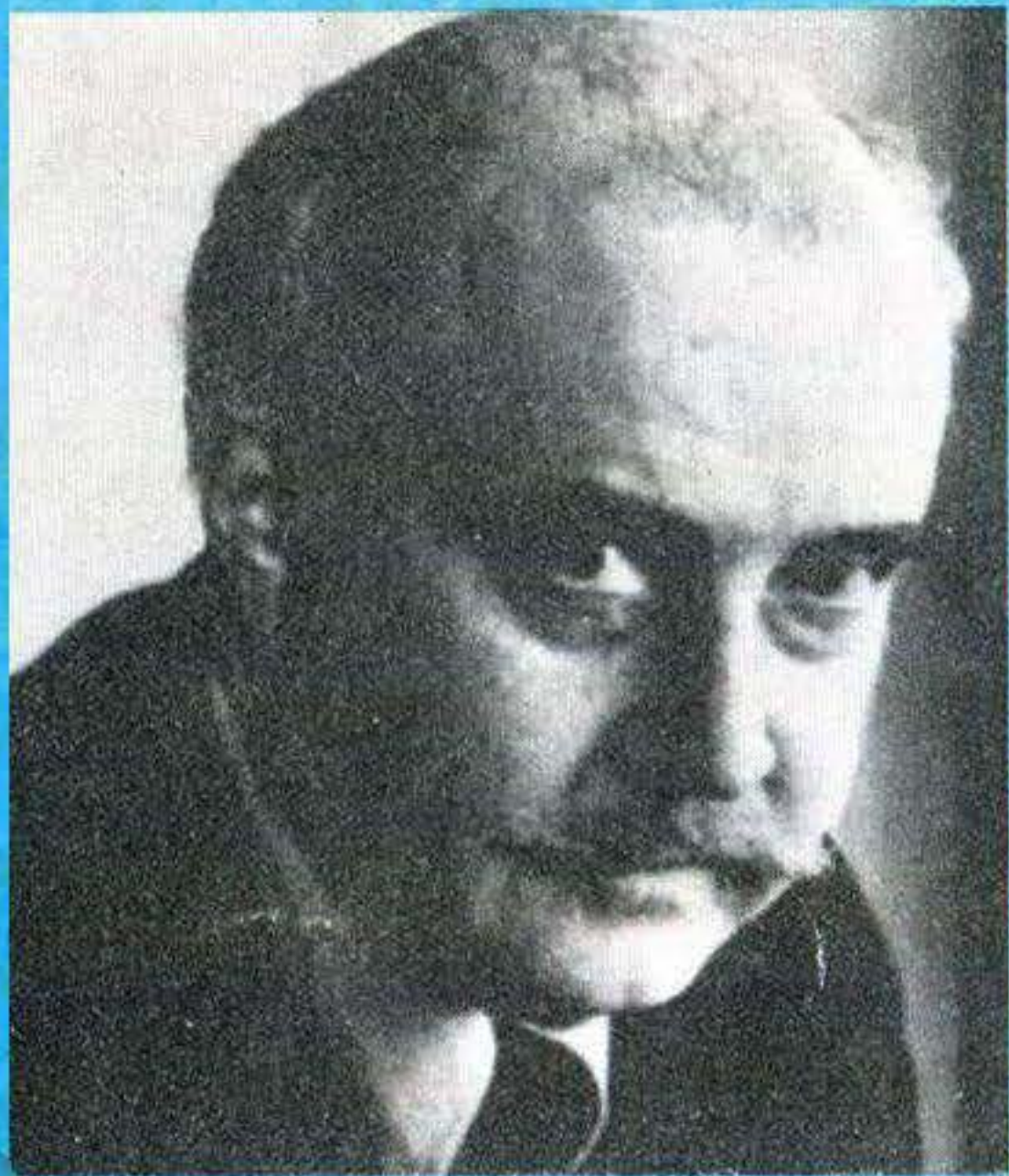

Charles Berlitz

Misterul lumilor uitate

Editura LUCMAN

Charles Berlitz este unul dintre cei mai renumiți experți pe plan mondial în problematica misterelor naturale. Nepot al fondatorului celebrei școli de lingvistică Berlitz, vorbește fluent douăzeci și șapte de limbi și călătorește prin lumea largă investigând fenomene naturale neobișnuite și enigme ale istoriei.

Unul dintre cei mai citați autori internaționali, **Charles Berlitz** a scris numeroase cărți de mare răsunet, dintre care amintim: „Triunghiul Bermudelor“, „Experimentul Philadelphia“, „Atlantida, continentul regăsit“, „Incidentul Roswell“ și „Triunghiul Dragonului“.

Astronauți antici? Zei din spațiul cosmic?

Sau civilizații dispărute de aici, de pe Pământ?

Ajutat de talentul și de propriile sale cercetări, Charles Berlitz ajunge la explicația că noi nu suntem prima civilizație de pe Pământ. El a găsit dovezi despre CEI care au trăit la un nivel de care noi suntem încă departe și ale căror societăți au fost distruse de o catastrofă globală, un dezastru care probabil că se va produce din nou!

Nici o altă carte nu vă va reorienta atât de complet gândirea despre istorie, preistorie și întreaga poveste a omului așa cum o va face concisa, dar cuprinzătoarea lucrare a lui Charles Berlitz.

O lucrare fascinantă din care veți afla, dând la o parte cortina timpului, vârstele pierdute ale OMULUI, și veți descoperi adevăratul răspuns la MISTERUL LUMILOR UITATE.

O carte fundamentală, care deschide perspective nebănuite pentru înțelegerea amplă a identității omului și a realității lumii în care trăiește.

Charles Berlitz

MISTERUL LUMILOR UITATE

Editor: Lucian Borleanu
Coperta și
tehnoredactarea: Ela Trandafir

TITLUL ORIGINAL:
MYSTERIES FROM FORGOTTEN WORLDS

Copyright © 1972 by Charles Berlitz

Copyright colecția OZN © 1996 Ducomy
Translation Copyright © 1996 Editura Lucman
Toate drepturile pentru ediția în limba română aparțin
Editurii LUCMAN

ISBN 973 - 98098 - 1- 2

Charles Berlitz

MISTERUL LUMILOR UITATE

Traducere de
Virgil Dorobanțu

Editura LUCMAN

1997

CUPRINS

I. Civilizații neexplicate de dinaintea istoriei	7
II. Mesaje enigmatice din trecut	21
III. Cunoștințe pierdute despre istorie	48
IV. O capsulă a timpului înaltă de 45 de etaje	78
V. Clădirile imposibile	91
VI. Orașe scufundate	114
VII. Continentele dispărute	126
VIII. Zeii mărilor	159
IX. Cortina timpului și vârstele pierdute ale omului	191
X. Memoria speciei	210
XI. Cutremur planetar	233
XII. Avertismente din trecutul îndepărtat	255
Mulțumiri	266
Bibliografie	268

I. CIVILIZAȚII NEEEXPLICATE DE DINAINTEA ISTORIEI

Datorită dezvoltării științei, omul a ajuns acum în pragul explorării spațiului, având în fața sa noi planete de cucerit, o situație oarecum similară cu cea a vest-europenilor din anul 1493, după ce Columb a descoperit că sunt posibile călătoriile transatlantice. Pe de altă parte însă, prin dezvoltarea aceleiași științe avansate, s-ar putea ca omul să se afle la doar cinci minute de Armagedon. Dar indiferent în ce fază temporală sau a destinului considerăm că ne aflăm, educația noastră, tradițiile și viziunea general optimistă asupra istoriei ne-au condiționat să acceptăm mersul înainte al civilizației. Progresul civilizației se încadrează într-un model coerent, începând cu Mesopotamia și Egipt, dezvoltând perfecțiunea politică și religioasă în Palestina, Siria și Grecia, perfecțiunea legislativă și organizatorică în timpul Imperiului Roman, regresând întrucâtva în Evul Mediu, dar regăsindu-și ritmul alert

al mersului înainte în timpul Renașterii, trecând apoi prin descoperirea Lumii Noi și prin revoluția industrială.

Marșul civilizației pare să explice capacitățile și gradul de organizare crescânde ale omului din cele mai vechi timpuri și până în prezent. Cu toate acestea, chiar în momentul în care omul, datorită progresului științific, este examineze cu mai multă acuratețe urmele propriului său trecut, ies la lumină elemente neliniștitoare și tulburătoare, mai ales în ultimii ani. O întrebare iconoclastă se ridică în fața celor ce cercetează istoria antică: este posibil ca în îndelungata istorie a omenirii să fi existat alte civilizații despre care să nu știm nimic sau de la care nu auzim decât ecouri vagi, suprapuse adesea cu culturile mai mult sau mai puțin familiare nouă?

Inițial, concepția noastră despre istoria antică a fost puternic influențată de dependența față de Biblie. De aici faptul că anumite cărți care tratează istoria antică sunt scrise dintr-un explicabil punct de vedere insular. Acest aspect a dus la deformarea imaginii generale a culturilor antice și la neglijarea completă a unora dintre cele mai importante civilizații, precum cea hitită și cea minoică, conservând totodată aluzii fascinante la culturi de o antichitate extremă și aproape preistorică, civilizații atât de îndepărtate în timp și atât de lipsite de alte referințe încât au ajuns să fie încadrate în preistorie.

Nu este necesar să ne ocupăm de omisiunile culturale, de rasele și culturile neglijate de către scriitorii Bibliei și de alți comentatori, ci mai degrabă de civilizațiile dispărute mai vechi, pentru care acestea nu constituie decât niște vestigii. Se naște întrebarea dacă mayașii antici, precursorii incașilor din America de Sud, constructorii de movile din America de Nord, uluitor de

rafației artiști ai peșterilor din Europa de Vest sau Africa de Nord, egiptenii pre-dinastici, populațiile din Insula Paștelui sau Insulele Canare, pentru a da doar câteva exemple, și-au dezvoltat ei înșiși propriile culturi sau era vorba doar de reminiscențe ale unor culturi mai vechi.

Disponem acum de metode de datare a perioadelor culturale care tind să ne zdruncine ideile despre vechimea civilizației umane. Apar în mod constant descoperiri edificatoare din cele mai diferite zone geografice: o cetate cu ziduri de pe locul Ierihonului a fost datată ca având o vechime de zece mii de ani, aproape contemporană cu legendara Atlantida. Data determinată pentru Ierihon precede deja cu câteva mii de ani anul 4004 î.e.n., anul începerii lumii, așa cum a fost stabilit de către James Usher, arhiepiscopul de Armagh, Irlanda, în 1650. O dată care continue să ne influențeze subtil în aprecierile privind vârsta civilizației. (Dr. John Lightfoot, vicecancelar de Cambridge, contemporan cu episcopul Usher, precizează chiar că: „omul a fost creat de către Trinitate pe data de 3 octombrie 4004 înainte de Cristos, la ora nouă dimineată.”) Și mai fantastică a fost tentativa din 1857 a lui Philip Henry Goose de a justifica tradiția biblică pe baza fosilelor care ieșeau la iveală în cantități crescânde în secolul al XIX-lea. Goose, o autoritate în domeniul vieții marine, a emis ipoteza că Dumnezeu a creat fosilele unor animale dispărute în același timp în care i-a creat pe Adam și Eva.

În vreme ce noi, fiii erei atomice, știm acum foarte bine care este vârsta planetei noastre și unde se situează cu aproximație începutul erei cuaternare sau a epopeii omului, și anume cu circa două milioane de ani în urmă,

nu este mai puțin adevărat că opinia general acceptată privind vârsta „civilizației” coincide cu conceptul biblic referitor la începuturile omenirii. Explicația clasică spune că putem atribui civilizația și istoria numai izvoarelor scrise.

Dar chiar și acest fundament se schimbă. Inscripțiile în os realizate cu unelte ascuțite, despre care se credea că au o vechime de 30000 de ani, sunt cercetate acum într-o perspectivă nouă, potrivit căreia ele ar fi înregistrări ale ciclurilor lunare și observații ale fazelor lunii pe perioade lungi de timp, un soi de astronomie a „omului peșterilor”. Faptul că astfel de dovezi sunt descoperite în grote din diferite zone ale Europei ne face să ne schimbăm ideea despre capacitatea intelectuală a strămoșilor noștri care locuiau în peșteri.

În diferite locuri din Franța și Spania au fost descoperite litere sau simboluri care preced forme de scriere, fapt ce duce la concluzia că scrierea sau scrierea simbolică ar trebui datată în urmă cu 8000 până la 10000 de ani. Picturile din peșteri de la Lussac (Franța) înfățișează bărbați și femei din zorii civilizației îmbrăcați în haine confortabile cu o croială surprinzător de modernă, destul de diferite de blănurile și oasele pe care le asociem de obicei cu oamenii peșterilor. Iar în Rodhesia, s-a stabilit că o mină de cupru a fost exploatată în urmă cu 47000 de ani, ceea ce duce la constatarea că minerii necunoscuți aveau un scop bine definit pentru cuprul pe care îl extrăgeau.

Cu cât mergem mai departe în trecutul istoric, cu atât descoperim mai multe indicii despre existența unei civilizații de o amploare nedeterminată, premergătoare civilizațiilor ale căror anale le posedăm, chiar dacă acestea sunt întrucâtva incomplete.

Anumiți arheologi și cercetători ai antichității aderă la ideea conform căreia, dacă o civilizație foarte avansată și necatalogată a existat înaintea celor pe care le cunoaștem, de ce nu există nici un fel de dovezi concrete legate de aceasta? S-a mai sugerat că dacă aceste culturi preistorice au fost atât de avansate, de ce n-am reușit până acum să scoatem la iveală măcar un ceas, un stilou sau o brichetă în urma săpăturilor? Ca pentru a răspunde acestor remarci sarcastice, în ultimii ani au fost făcute câteva descoperiri de-a dreptul uluitoare, care implică cunoașterea și utilizarea electricității de către populațiile antice, măsurări ale distanțelor, maselor și volumelor planetare, o concepție realistă despre Pământ, inclusiv o anumită familiaritate cu continentul Antarctica, cu mii de ani înainte ca acesta să fie „descoperit” în mod oficial, cunoștințe avansate de cartografie și geometrie sferică, șlefuirea lentilelor de microscop, folosirea calculatoarelor și alte cunoștințe științifice și matematice nebănuite până în prezent.

E ca și cum cineva care a fost aici în trecut ne-a lăsat niște mesaje sub forma unor monumente și clădiri cheie care ar fi de ajutor altor rase suficient de avansate pentru a le descifra, având scop de îndrumare și, uneori, de avertizare.

Unele din aceste monumente continuă să existe, iar anumite forme de relief „naturale”, despre care s-a crezut că sunt prea mari pentru a fi făcute de mâna omului, s-ar putea ca în realitate să fie monumente de o natură extraordinară. Un exemplu remarcabil îl constituie Marea Piramidă din Egipt. Cu cât o studiem și o măsurăm mai mult, cu atât conceptul ei pare să se schimbe, diferențiindu-se în mod subtil de ceea ce am presupus

anterior. Să fi fost doar un mormânt — așa cum a presupus istoricul grec Herodot? Sau a fost altceva, poate un semn indicator al primului meridian pentru astronomii și cartografii care cândva ar fi uitat pentru ce a fost construită? A fost un uriaș ceas echinocțial, un reper temporal pentru perioadele de însămânțare și recoltare în folosul milioanei de agricultori din Valea Nilului? A fost o colosală capsulă a timpului care indica, cu mult înaintea erei noastre, că o rasă străveche avea cunoștințe despre greutatea Pământului, despre distanța dintre Pământ și Soare, o cheie pentru matematică și anul sideral, un ghid geografic și cartografic și, în sfârșit, depozitul unui sistem de măsuri preistoric, până acum necunoscut?

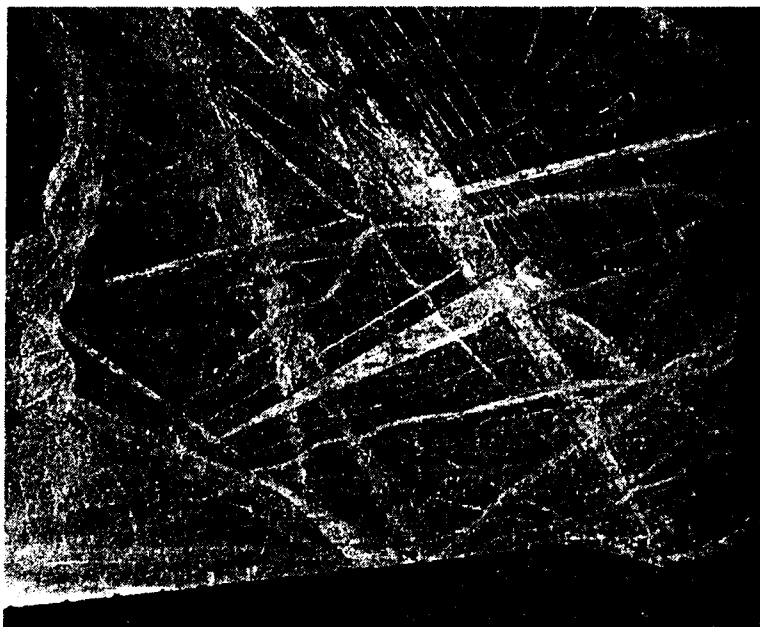
Marea Piramidă este o piatră de hotar a trecutul antic care a rămas în picioare. Având înălțimea unui bloc cu 45 de etaje, este ușor de recunoscut ca obiect, chiar dacă e mai greu să i se sesizeze adevărata semnificație. Dar pe glob există numeroase alte monumente mult mai dificil de recunoscut, unele din cauza dimensiunilor lor imense, cum ar fi Panecillo, un mic munte din preajma capitalei ecuadoriene, Quito (despre care mult timp s-a crezut că este un munte natural, fiind se pare artificial), precum și multe alte forme de relief aparent naturale din Mexic, Peru, Brazilia, Europa, Asia Centrală și chiar și în insulele Pacificului.

Metodele și echipamentele aflate acum la dispoziția arheologilor sunt incomparabil superioare celor din trecut, când inspirația și devotamentul oamenilor ținea loc de tehnologie. Noile instrumente includ folosirea avioanelor și a fotografierii aeriene pentru reperarea locurilor de pe uscat, mini-submarine, sonare și costume

de scafandru autonome pentru explorarea subacvatică, echipamente radar și de detecție a minelor precum și magnetometrul cu cesiu pentru investigațiile din subsol, o cunoaștere sporită a limbilor vorbite în antichitate, mare parte din această cunoaștere fiind realizată prin procedurile de decodificare și o întreagă nouă știință a restaurării, curățirii și reconstituirii trăsăturilor vestigiilor antichității și, cel mai important, noile tehnici de datare a acestora.

Ca o curiozitate, se poate observa că progresul în investigațiile arheologice moderne se datorează în bună parte dezvoltării tehnologiilor militare moderne. Numeroase observații aeriene au fost efectuate de către piloții din cel de-al doilea război mondial aflați în misiune. În cursul unor operațiuni de recunoaștere aeriană, de exemplu, au fost identificate portul scufundat Tyre precum și alte porturi mediteraneene aflate acum sub apele mării. Străzile și canalele cetății etrusce Spina, dispărute de secole sub mlaștinile din apropierea Veneției, orașul plăcerilor, Baiae, scufundat, un soi de Las Vegas roman, și numeroase cetăți mayașe acoperite de jungla Americii Centrale și ruine preincașe din America de Sud își datorează redescoperirea avionului. Un singur exemplu ilustrează noua perspectivă asupra trecutului pe care o putem obține din aer: în apropiere de Persepolis (Iran), patru sute de situri antice nebănuite au fost înregistrate în treisprezece ore de zbor, iar fotografierea verticală aeriană a unei zone apropiate a pus în evidență detaliat, prin intermediul structurii de relief vizibile numai din aer, planul unei cetăți pe care o expediție arheologică se străduia să-l realizeze de peste un an și jumătate.

Prin urmare, instrumentele războiului ne-au sporit enorm capacitatea de a localiza și de a studia culturile antice, dintre care nu puține au dispărut tocmai în urma

Marcaje pe sol observabile numai din aer în Valea Nasza

războaielor de cucerire — ceea ce constituie un comentariu destul de pertinent asupra procesului ciclic al progresului, războiului, devastării și redeșteptării, așa cum am putut observa și în istoria noastră înregistrată în documente.

Examinând acum suprafața pământului, subsolul său, fundurile lacurilor, mările, râurile, platformele continentale ale mărilor, ba chiar și abisurile, descoperim dovezi tot mai multe nu numai despre prezența omului în trecut, dar și despre culturi „necatalogate” despre care

Elemente de relief artificial construite în deșertul Nasca

cunoaștem prea puțin sau nimic, și care au dispărut din motive încă necunoscute. De fapt, atunci când studiem aceste vestigii culturale ale unor populații pe care le presupunem primitive, misterul se adâncește. Cum să explicăm zona Nazca de pe coasta peruană, unde pe o arie de câteva sute de kilometri pătrați, deșertul este marcat cu ceea ce par a fi hărți, diagrame, simboluri cosmice, care pot fi văzute și studiate numai din aer? Apare tentația de a specula asupra anumitor conexiuni culturale cu locuri precum Marele Zodiac de la Glanstonbury (Anglia), întins pe un cerc cu circumferința de aproape cincizeci de kilometri, cu uriașele pietre atent așezate de la Carnac (Bretania), sau de la Stonehenge, din câmpia Salisbury, și chiar cu misterioasele movile

din Valea Mississippi și alte locuri din centrul Statelor Unite. Imense ridicături de pământ și movile piramidale, alcătuind cercuri perfecte, pătrate în interiorul cercurilor, poligoane măsurate, romboizi, elipse și reprezentări de animale și șerpi, care nu sunt întotdeauna vizibile de la nivelul solului, dar evidente atunci când sunt observate din aer.

Uriășele ziduri de piatră preincașe de pe platourile și munții andini sunt imposibil de explicat, nu numai din cauza metodei de transport folosite de constructori, ci și pentru precizia milimetrică cu care au fost potrivite blocurile de granit cu unghiuri multiple, cântărind sute de tone.

De la inventarea datării cu carbon, care, din păcate, nu datează și pietrele, s-a încercat să se stabilească cu aproximație vârsta pentru numeroase ruine „neexplicate”, uneori cu rezultate uluitoare, adesea fiind mult mai vechi decât cele presupuse anterior. (Imensului Zodiac de la Gastonbury i s-a atribuit o vârstă de 15.000 de ani!) Pe măsură ce perioadele culturale ale omenirii sunt împinse în trecutul tot mai îndepărtat, constatăm nu numai că lăsăm mult în urmă anul „creației” (4004 î.e.n.) stabilit de episcopul Usher (care, destul de ciudat, corespunde vag cu punctul de început al istoriei scrise din regiunea egipteano-sumeriană), dar și că trebuie să admitem că civilizația a existat în timpul și *înainte* de ultima glaciațiune.

Există multe alte metode de calculare sau de stabilire a vârstei artefactelor sau clădirilor, dar metoda de datare cu Carbon-14 este cea mai utilizată în acest moment. Pe scurt, ea constă în următoarele: orice material organic își pierde jumătate din carbon la fiecare 5600 de ani, astfel încât prin reducerea într-un reactor și cântărirea

rămășițelor se poate determina o cifră estimativă, afectată de o eroare care nu depășește de regulă 280 de ani. Singura problemă este că această metodă distruge materialul sau obiectul testat. Ținând cont de datele de dinaintea erei noastre pe care le găsim în textele de istorie antică, este interesant să aruncăm o privire asupra unor datări efectuate prin metoda C_{14} .

Vârsta aproximativă în ani, cu indicarea erorii posibile

Stonehenge, Anglia	1846	275
Movila piramidală,		
Dealul Silbury, Avebury, Anglia	4115	95
Unelte găsite în vestul Iranului	100.000	
Zonă locuită, Star Carr, Anglia	10.000	
Picturi în peșteri, Lascaux, Franța	16.000	900
Manuscrisele de la Marea Moartă, Qumran, Israel	2005	275
Vestigii ale unei cetăți cu ziduri, Ierihon, Israel	8800	
Movilă-crematoriu, Tara, Irlanda	4000	
Oase cu marcaje „calendaristice”, Dordogne, Franța	30.000	
Ruinele Mohenjo-Daro, India	5500	
Flaut - Paracas, Peru	8000	
Securi - Cascada Kalambo,		
Malawi	56300	
Țesătură de bumbac,		
Huaca Prieta, Peru	4515	
Mină de fier - Ngwenya,		
Swaziland	43000	
Mystery Hill,		
Massachusetts, S.U.A.	2970	

Înainte de testările cu C_{14} , unele dintre aceste date erau deja estimate iar testele le-au confirmat, în vreme ce altele au împins preistoria înapoi cu o viteză vertigi-

noasă. De exemplu, vechimea de 43.000 de ani a minei de fier sugerează cu tărie că predecesorii noștri preistorici nu erau atât de înapoiați precum se presupunea.

În multele mii de ani dintre apariția omului de Cro-Magnon inventiv și artist există un interval de timp care, dacă l-am putea localiza, ar putea conține numeroase secole de cultură și civilizație. O memorare vagă a acestora ne-a parvenit, se pare, sub înfățișarea legendelor despre marele potop, care se regăsesc la aproape toate popoarele antice, precum și ca tradiții ale distrugerii repetate a omenirii (survenită de obicei ca o pedeapsă divină a răutății omului) prin inundații, foc, cutremure de pământ, erupții vulcanice sau îngheț. Oricare ar fi motivul persistenței acestor avertismente implicite — cum ar fi metoda folosită de casta preotească pentru păstrarea moralității și a obedienței — aceste legende sunt atât de răspândite și de predominante încât par a fi, în mod logic, amintiri ancestrale despre schimbări ale suprafeței pământului (cataclisme, ere glaciare, explozii vulcanice colosale și inundații devastatoare, când lanțurile muntoase s-au ridicat iar mările au acoperit uscatul).

Pe tot întinsul globului găsim același stereotip al catastrofelor recurente care aproape că au șters de pe fața pământului omenirea, lăsând numai câțiva supraviețuitori care au scăpat ascunzându-se în peșteri, căutând refugiu pe munții înalți sau îmbarcându-se în arce. În cele mai tradiționale cazuri, supraviețuitorii sunt un bărbat ales, însoțit de una sau mai multe femei, uneori cu familii întregi, alteori cu o selecție de animale și păsări, speciile acestora din urmă variind în funcție de locul de origine al legendei. În toate cazurile, supraviețuitorii s-au întors pentru a lua de la capăt dificilul urcuș către civilizație.

Uneori, catastrofa este considerată a fi un potop global, ca în tradiția iudeo-creștină, un concept împărtășit și de Orientul Mijlociu antic, alteori fiind vorba de un întreg șir de cataclisme, ca în tradițiile Indiei, unde zeul Vishnu, Păstrătorul, a salvat periodic omenirea de la nouă mari dezastre, urmând să-l salveze în cele din urmă și din cel de-al zecelea. În Mexicul antic, toltecii au calculat că lumea s-a sfârșit (sau aproape s-a sfârșit) de trei ori și au încorporat această credință în calendarul lor, mai târziu adoptat și de azteci. În conformitate cu tradiția calendaristică toltecă, prima vârstă a Pământului s-a numit Soarele de Apă, iar Pământul a fost distrus de potop; a doua vârstă a fost Soarele de Pământ, când lumea a fost distrusă de cutremure; a treia vârstă s-a numit Soarele de Vânt, când distrugerea a fost provocată de vânturile cosmice. Noi ne aflăm încă în vârsta a patra, care se numește Soarele de Foc și urmează a se sfârși cu o conflagrație uriașă și generalizată, o predicție destul de pertinentă pe deplin împărtășită de profeții actuali ai dezastrului atomic.

Teoria catastrofelor periodice care fac ca noile civilizații să pornească mai mult sau mai puțin de la zero, a fost general acceptată și adeseori comentată de către lumea antică, chiar dacă puțini au dat dovadă de atâta luciditate ca Platon, filosoful grec care s-a folosit de această teorie în dialogul său intitulat *Timaios*. Platon descrie vizita distinsului său strămoș atenian, Solon, creator de legi, filosof și erudit, împreună cu câțiva preoți egipteni în templul zeiței Neith din Sad's (Egipt). Solon discută cu preoții vechimea arborelui său genealogic când unul dintre preoții „foarte bătrâni” profită de moment pentru a ține un discurs despre antichitate,

despre importanța izvoarelor istorice și despre catastrofele repetate abătute asupra Pământului. Cuvintele lui Platon, care ne-au parvenit mai mult sau mai puțin așa cum au fost ele spuse cu mai bine de 2000 de ani în urmă, îngăduie un comentariu realist privind antichitatea de dinaintea antichității și despre ciclurile recurente ale civilizației.

Preotul egiptean ar fi zis: „O, Solon, o, Solon, voi elenii nu sunteți decât niște copii și n-ai să întâlnești niciodată un bătrân care să fie elen... toți aveți mintea tânără; nu vi s-au transmis păreri vechi prin tradiție antică, nici vreo știință care să se fi învechit. Și am să-ți spun care este cauza: au fost, și-or să mai fie, multe distrugerii ale omenirii, provocate de multe cauze.”

II. MESAJE ENIGMATICE DIN TRECUT

Există vreo dovadă că una sau mai multe civilizații avansate au existat înainte de începuturile noastre înregistrate în documente? Dacă ne gândim la rezultatele și implicațiile noilor tehnici arheologice care împing înapoi „cortina timpului”, observăm că în mod cert a existat timpul necesar pentru existența unor civilizații ca prolog la propria noastră civilizație. Cu siguranță că aceste culturi au fost diferite de a noastră, cu accentul pe anumite modele pe care noi nu le percepem încă. În orice caz, când examinăm o asemenea teorie, dată fiind posibilitatea ca o civilizație dezvoltată să fi existat cumva în neolitic sau înainte de topirea ultimilor ghețari, ar trebui să ne gândim dacă n-ar fi trebuit să supraviețuiască ceva pe care să-l putem examina în lumina cunoașterii științifice prezente. Dat fiind intervalul de timp scurs (8000 până la 15000 de ani sau chiar mai mult), ar fi o minune dacă ceva ar mai fi supraviețuit. Sir Charles Lyell, un erudit britanic din secolul al XIX-lea și cercetător al antichității, a exprimat cu claritate punctul

de vedere „oficial” când s-a referit la obiectele preistorice studiate la acea dată:

În locul unor obiecte de ceramică sau unelte din silex rudimentare, de o formă atât de neregulată, n-ar fi trebuit să descoperim mai degrabă forme sculpturale care să depășească în frumusețe capodoperele lui Phidias sau Praxiteles; linii de cale ferată și de telegraf îngropate, care să ofere inginerilor noștri indicii de o valoare inestimabilă; instrumente astronomice și microscopice de o construcție mai avansată decât orice se cunoaște în Europa și alte dovezi ale perfecțiunii în arte și știință, necunoscute secolului nostru? În zadar ne-am strădui să ne imaginăm întrebuințările și semnificațiile posibile ale unor astfel de mașini-relicve, poate pentru aeronavigație sau explorarea adâncurilor oceanelor, ori pentru rezolvarea unor probleme matematice care depășesc necesitățile și chiar concepțiile matematicienilor în viață.

Observațiile savantului britanic sunt compatibile cu judecata tradițională și întrucâtva logică, conform căreia: „Dacă au existat civilizații dezvoltate anterioare, de ce nu am descoperit nimic concret care să indice măcar o apropiere față de elementele și tehnicile civilizațiilor moderne — un ceas, o brichetă sau un radio cu tranzistori?”

Dar poate că predecesorii noștri culturali din preistorie au avut o formă diferită de dezvoltare tehnologică pe care nu suntem capabili să o identificăm. Cu toate

acestea, în anii care au trecut, s-au făcut câteva descoperiri neobișnuite, dintre care unele ar putea oferi aproape un răspuns direct lui Sir Charles. În orice caz, descendenții ideologici ai acestuia se confruntă acum cu problema unei revizuii de amploare a conceptului nostru despre cunoașterea și dezvoltarea antichității extreme. Au fost descoperite obiecte și copii ale unor documente, adesea în locuri neașteptate. Ele au fost duse în muzee, catalogate și, după câțiva ani, reexamine și parțial identificate.

Căci, dacă ne gândim la dezvoltarea anumitor cunoștințe științifice din trecut, cunoștințe care au cunoscut mai degrabă o involuție decât o evoluție de-a lungul secolelor, până în perioada Renașterii, avem sentimentul unic și ciudat de familiar că cineva — una sau mai multe rase — a fost aici înainte ca istoria să înceapă. Se formează impresia că mare parte din cunoștințele noastre actuale despre lume au fost cunoscute cândva și apoi uitare sau utilizarea lor a fost supusă restricțiilor până când au început să fie redescoperite în epoca contemporană, începând probabil cu 1453, cu căderea Constantinopolului, ultimul depozitar al culturii antice.

A lăsat această rasă preistorică vreo urmă, în afara unor clădiri și ziduri ciclopice, împrăștiate pe tot globul și în adâncurile mărilor, a căror construire nu o putem explica nici astăzi fără utilizarea mașinilor moderne? S-ar putea să avem la îndemână unele dintre aceste mesaje, sub forma unor obiecte, a unor manuscrise sau hărți recopiate după originale demult distruse. Firește, aceste „mesaje” nu au fost destinate anume urmașilor, căci nu trebuie să uităm că, oricât de îndepărtat ni se pare acel trecut, pentru cei care trăiau atunci el însemna

present, iar de eventualele documente se serveau chiar ei. Fac excepție cronicile referitoare la regi și împărați, care erau preocupați de „locul lor în istorie”. Cu toate acestea, ele reprezintă o formă de comunicare sau mesaje care par să spună celor ce încearcă să le interpreteze: „Civilizația voastră nu este prima pe această planetă, după cum nici culturile pe care le considerați rădăcinile voastre nu au fost adevăratul început. Cu mii de ani în urmă noi știam deja ceea ce voi abia ați descoperit: forma și dimensiunile planetei și relația sa cu cosmosul. Am avut telescoape, lentile, computere, cunoștințe de matematică și despre materie. Am străbătut în lung și în lat o planetă mai tânără, pe vremea când mari întinderi de gheață acopereau nordul și când mărele continentului polar sudic erau încă navigabile, iar gheața nu acoperise în întregime uscatul. Am lăsat hărți amănunțite ale continentelor vizitate, a căror amintire chiar a dispărut în secolele scurse între timp. După dispariția noastră, rasele mai tinere au reținut o parte din cunoștințele noastre, cunoștințe care v-au ajutat să vă construiți o lume nouă, aflată chiar acum în pericol de a fi distrusă.”

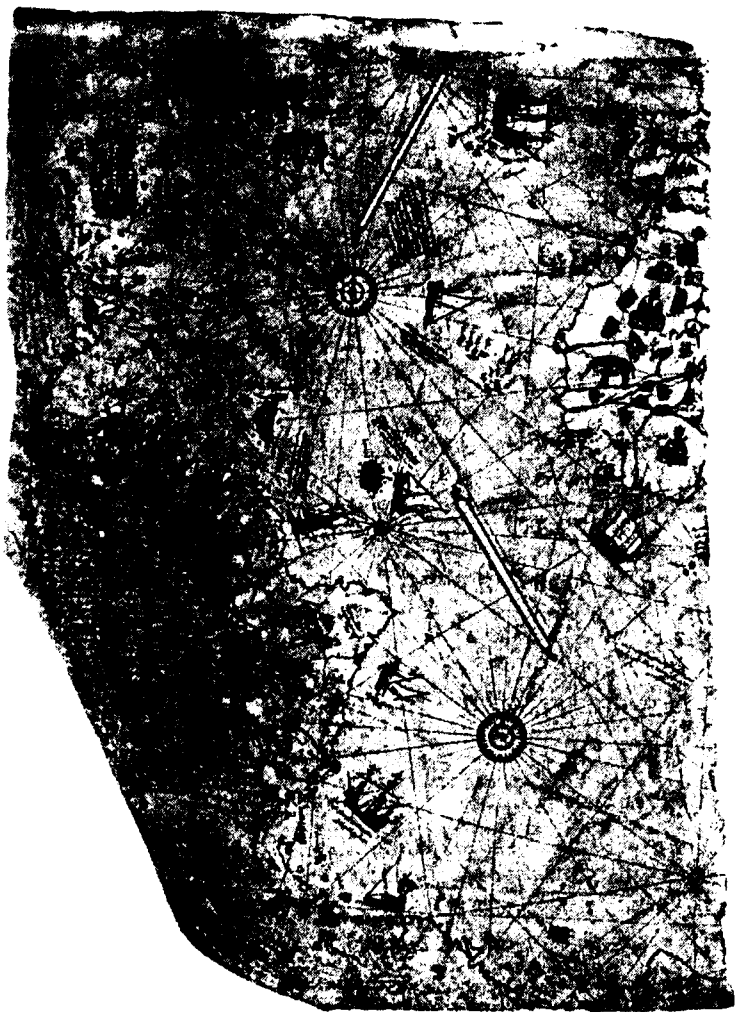
Mesajele din trecutul îndepărtat ne parvin sub forme diferite. Ele ar trebui analizate mai întâi în lumina cunoștințelor transmise — dintre care unele au fost greșit interpretate sau neidentificate încă — dar alte materiale, cum ar fi hărțile antice, au ajuns la noi din vremuri imemorabile și, conform unor indicii temeinice, au ajutat la descoperirea Lumii Noi. Cu alte cuvinte, se pare că Columb, ajutat de aceste hărți de o vechime necunoscută, știa încotro se duce.

Se crede că Columb a avut la dispoziție hărți sau copii ale unor hărți utilizate de navigatori din antichitatea

„clasică”, minoanii, fenicienii, cartaginezii, grecii și romanii, ca și de cei care i-au precedat în calitatea de exploratori ai lumii. Unele din aceste hărți au fost recent redescoperite iar altele au existat dar nimeni n-a știut ce reprezintă cu adevărat — fragmente de hărți planetare desenate cu ajutorul unor cunoștințe de trigonometrie sferică aplicată la proiecțiile cartografice înainte de inventarea trigonometriei și înainte de statornicirea ideii că planeta noastră este rotundă.

Se pare că aceste hărți au fost utilizate și copiate de generații succesive de marinari, fiind folosite ca hărți de rute maritime, înfinit superioare hărților oficiale ale planetei din antichitate și Evul Mediu. Din punctul de vedere al marinarilor nu puteau să fie altfel, în măsura în care pentru ei reprezentau în principal un mijloc de supraviețuire și nu o informație generală și pitorească. Originalele după care au fost copiate aceste hărți au fost distruse sau pierdute în timpul incendiilor sau al jafurilor la care au fost supuse marile biblioteci din vremurile clasice, deși unele dintre ele au reapărut după căderea Constantinopolului.

Prin compararea acestor copii succesive cu hărțile moderne, din punctul de vedere al latitudinii, longitudinii și al distanțelor relative, se constată că cei care le-au desenat inițial erau familiari nu numai cu lumea „cunoscută”, ci și cu *lumea*, în general. Ei au putut să deseneze coastele Americii, munții din America de Sud și coastele și interiorul Antarcticii cu secole înainte ca acestea să fie oficial descoperite. Lucru și mai incredibil, mai ales în harta lui Piri Reis din Istanbul, datată 1513, caracteristicile topografice ale Antarcticii sunt reprezentate corect, deși sunt acoperite de un strat de sute de metri de gheață de câteva mii de ani.

Harta lui Piri Reis, din 1513, care indică Antarctica

Unii exploratori ai planetei erau familiarizați cu forma planetei, știau să călătorească în jurul ei și au

desenat hărți ale Americii și ale Mării Caraibelor cu mai bine de două mii de ani înainte ca Cristofor Columb să le dovedească existența și, în mod similar, au vizitat și au cartografiat Antarctica cu multe secole înainte ca vestitul căpitan Cook să „dovedească”, în secolul al XVIII-lea, că Antarctica nu a existat.

Apariția continentului antarctic pe hărțile lumii înainte de descoperirea sa poate fi explicată prin faptul că, în scopul de a completa porțiunile necunoscute ale planetei, cartografii din secolul al XV-lea, s-au folosit de hărțile care au supraviețuit din vremuri străvechi. Aceasta a dus în mod frecvent la rezultatul că regiunile necunoscute, copiate și recopiate din vremurile antice, erau adesea mai corect reprezentate decât regiuni familiare cartografilor. Harta lui Mercator din 1538, reprezentând puțin cunoscuta coastă a Americii de Sud, era mai corectă decât harta din 1569 pe care a desenat-o după ce coasta vestică a fost mai bine explorată. Un motiv hotărâtor pentru călătoria căpitanului Cook în căutarea Antarcticii l-a constituit însuși faptul că aceasta apărea pe atât de multe hărți, iar concluzia sa eronată despre inexistența continentului a fost, desigur, provocată numai de faptul că nu a navigat suficient de mult înspre sud.

Ne putem întreba de ce o persoană cu realizările științifice ale lui Ptolemeu (Claudius Ptolemaeus) — custode al Bibliotecii din Alexandria în cel de-al doilea secol al erei noastre și autor al lucrării *Geographica*, care a exercitat o atât de mare influență în antichitate — având posibilitatea să corecteze substanțial hărțile lumii aflate la dispoziția sa, nu s-a folosit totuși de ele. Probabil că învățatul antic le-a considerat interesante ca teorii, dar incorecte și, bazându-și propriile hărți pe distanțele

calculate cu metoda „pedometrului”, folosită de legiunile romane care măsurau efectiv cu pasul distanțele de la un punct la altul, a fost în stare să măsoare latitudinile dar, lipsindu-i un cronometru sau un instrument asemănător, nu a putut măsura longitudinile.

Harta lui Piri Reis din 1513 care, conform cartografului său, Piri Reis, un fost pirat turc devenit între timp amiral, este, se pare, doar o parte dintr-o hartă a lumii desenată de el pe baza unor hărți mai vechi cu câteva sute de ani decât hărțile celebre, dar mai puțin exacte, ale lui Ptolemeu.

Redescoperirea hărții lui Piri Reis este legată de un șir de coincidențe surprinzătoare.

Această hartă ilustrată antică, desenată pe piele de gazelă, a fost găsită în 1929 în timpul curățeniei care se făcea în Palatul Topkapi din Istanbul, la câțiva ani după ce turcii conduși de Mustafa Kemal îl „eliberaseră” pe sultan de îndatoririle sale, depozitându-l de palat și de harem. La început a părut să fie o hartă veche și interesantă a coastelor Spaniei, Africii și Americii de Sud, dar o neașteptată referință scrisă făcută la Columb a stabilit dintr-o dată o legătură între ea și „hartă pierdută” a lui Columb, folosită de acesta la prima traversare a Atlanticului. Citez:

...se spune că un păgân genovez, pre numele lui Columb, a fost cel care a descoperit aceste locuri, insulele din Marea Caraibelor. De exemplu, în mâinile numitului Columb a căzut o carte în care se spunea că la marginea Mării de Apus, adică pe coasta sa vestică, erau coaste și insule și tot soiul de metale și pietre prețioase...

Pe lângă această referință contemporană la Columb, harta, spre deosebire de altele de la acea dată, arăta în mod corect longitudinile. Copii ale hărții au circulat prin bibliotecile lumii și au fost comentate în presa internațională. Secretarul de stat al Statelor Unite, Henry L. Stimson, citind despre hartă în *London News*, a cerut guvernului turc să cerceteze chestiunea. Au fost căutate fără succes, în haremul reconvertit, harta pierdută a lui Columb și părțile lipsă ale hărții lui Piri Reis, după care problema a fost abandonată. Un amănunt aparent minor trecut cu vederea la acea vreme a fost însemnarea lui Piri Reis conform căreia în alcătuirea hărții sale el s-a folosit de hărți vechi ale lumii „desenate în vremea lui Alexandru, Stăpânul celor două cornuri, care arătau pătrimea nelocuită a lumii...” Se pare că unele hărți au fost salvate de la distrugerea generală a documentelor antichității și au fost apoi folosite de marinarii arabi și turci, iar mai târziu și de către cei europeni. Aceste hărți de navigație maritimă conțineau un mesaj care avea să fie descifrat abia după un anumit timp.

O altă copie a acestei hărți a fost oferită de către un căpitan de marină turcă, aflat în vizită la Oficiul Hidrografic al U.S. Navy din Washington. Până la urmă harta a ajuns pe biroul căpitanului Arlington Mallery, arheolog și cercetător al hărților vechi, în special al controversatelor hărți scandinave ale Groenlandei și ale Oceanului de Nord, care au dovedit fără putință de tăgadă (măcar scandinavilor, dacă nu și popoarelor latine) că vikingii au descoperit America.

Când a primit harta lui Piri Reis, Mallery, printr-o coincidență ciudată dar de înțeles, tocmai examina un exemplar din *Geographic Journal* care prezenta profilul

ghețarilor din Groenlanda. Pe aceeași pagină se afla o descriere comparativă a calotelor de gheață polare ale Arcticii și Antarcticii. Examinând liniile de coastă de pe harta lui Piri Reis el a conchis că acestea reprezentau corect coasta ținutului Queen Maud, chiar și cu golfurile și insulele sale, dar *fără gheața* care acum le acoperea.

Profesorul Charles Hapgood, arheolog, istoric și cartograf, a desfășurat un program de cercetare întins pe mai mulți ani având ca temă multe alte hărți de navigație ale antichității, copiate după originale străvechi. O corelare completă a caracteristicilor cartografice cu hărțile moderne a demonstrat că originalele nu puteau fi realizate fără cunoașterea unor metode care nu erau cunoscute nici măcar în perioada Renașterii (cronometrul, necesar pentru determinarea longitudinii, a fost descoperit abia în jurul anului 1780), fără să mai pomenim de dificultatea efectuării unor observații la sol în Antarctica.

Când se examinează fragmentul rămas din harta lui Piri Reis, frapază alungirea neobișnuită a coastei Americii de Sud, deși în esență aceasta este corect reprezentată în privința formei. Această discrepanță aparentă este, desigur, o dovadă efectivă privind valabilitatea acestei hărți antice prin faptul că încearcă să proiecteze forma rotundă a Pământului pe o suprafață plană, luând ca prim meridian, pentru scopurile hărții, pe cel al localității egiptene Syene (Assuan). Orice proiecție sferoidală modernă pe o suprafață plană ar provoca o deformare identică. Este remarcabil faptul că cartografii antici, într-o perioadă necunoscută a trecutului, nu numai că știau despre coasta Antarcticii, dar erau obișnuiți cu principiul proiecției sferice (și încă nu știm de câte ori a fost copiată imperfect harta).

Punctele de referință ale coastei Arcticii par a fi surprinzător și inexplicabil de exacte. Așa cum se spune în scrisoarea primită de Baza Westover a USAF (SAC), evocată de profesorul Hapgood ca o apreciere, din punctul de vedere al observării aeriene, a concluziilor sale privind harta lui Piri Reis: „... Detalii geografice din partea de jos a hărții concordă remarcabil cu rezultatele profilului seismic realizat la suprafața calotei de gheață de către Expediția Antarctică din 1949, organizată în comun de Suedia, Marea Britanie și Norvegia. Aceasta sugerează că linia de coastă a fost desenată înainte de a fi acoperită de gheață. În prezent, stratul de gheață din această regiunea are o grosime de 1,6 kilometri. Nu cunoaștem cum se pot reconcilia datele din această hartă cu stadiul presupus al cunoștințelor geografice de la 1513.”

Unele din informațiile conținute în vechile hărți maritime, chiar dacă sunt decorate cu desene de sirene, monștri sau fețe de heruvimi care suflă cu putere aer, sugerează că cei care le-au conceput ori au avut cunoștințe detaliate despre Pământ, ori au posedat puteri nemaipomenite de predicție. Una dintre hărțile studiate de către academicianul francez Philippe Buache (1737) arată un curs de apă care *traversează* Antarctica și care, în absența gheții, ar diviza Antarctica în două, o separație despre care nu s-a știut până în 1959, Anul Internațional al Geofizicii. Cu ajutorul celor mai moderne dispozitive de sondare a gheții, acum este posibil să se demonstreze că, dacă gheața ar lipsi, Antarctica de Est ar fi separată de Antarctica de Vest de-a lungul Munților Transantartici. Deși continentul Antarctica arată ca o masă unică de gheață, știm acum, sau acceptăm pe baza încrederii

în aparatele noastre de măsură, că de fapt este vorba de două insule gigantice. Dar cum de ştiau asta realizatorii hărţilor originale consultate de Buache, cu sute sau poate chiar mii de ani înainte de descoperirea „oficială” a Antarcticii?

Secţiunea din harta planelară Orance Finné realizată în 1532 care prezintă continentul Antarctica, nedescoperit până în 1818, descrie râuri care acum sunt gheţari. Harta Ibn ben Zara a Mărilor Mediterana şi Egee pare exactă în privinţa coastelor dar arată — alături de insulele cunoscute — câteva insule care nu există, sau *nu mai există la suprafaţa apei*, aşa cum probabil că existau spre sfârşitul ultimei glaciaţiuni, când nivelul apei la scară planelară era considerabil mai scăzut. O altă incursiune în trecutul îndepărtat are loc prin intermediul unei hărţi turceşti de la 1559, atribuită lui Hadji Ahmed, care nu numai că prezintă coastele vestice ale celor două Americi, dar se pare că arată o punte de uscat între Siberia şi Alaska — un indiciu în privinţa faptului că sursa lui Hadji Ahmed îşi are originea pe la sfârşitul ultimei ere glaciare, spre satisfacţia ulterioară a antropologilor americani susţinători ai „originii asiatice”.

Lucrarea profesorului Hapgood este incitantă şi convingătoare, mai ales datorită faptului că cititorul este în măsură, prin folosirea extinsă a tabelelor comparative de longitudine şi latitudine şi a proiecţiilor geometrice, să verifice de unul singur informaţia — un adevărat curs de arheologie „fără profesor”, care duce la o concluzie convingătoare. Ca să-l cităm pe profesorul Hapgood: „Pe vremea grecilor antici, matematica o luase înaintea instrumentaţiei mecanice. Nu exista nici un instrument pentru determinarea uşoară şi corectă a longitudinilor.

Cu toate acestea, harta Piri Reis și alte hărți par să sugereze că un asemenea instrument sau instrumente *au existat* cândva, fiind folosite de oameni care cunoșteau foarte exact *dimensiunea* adevărată a Pământului. Ei par să fi fost foarte familiarizați cu cele două Americi, și au fost în stare să cartografieze coastele Antarcticii.”

În *Popul Vuh*, o cronică a indienilor mayași din America Centrală, transmisă nouă din antichitate, există o aluzie neobișnuită, ciudat de coerentă cu conceptul unei foste culturi planetare. Ea se referă la „... prima rasă, capabilă de toate cunoștințele... a examinat cele patru colțuri ale orizontului, cele patru colțuri ale firmamentului și cercurile rotunde ale pământului.”

Uneori, modificări în concepția noastră despre dezvoltarea tehnologică a vremurilor de demult sunt aduse de câte un obiect mărunț — asemenea șocului cultural pe care l-am resimțit la descoperirea unei brichete sau a unei lanterne din antichitate. De regulă obiectul a fost inclus într-un grup mai mare de obiecte, dus într-un muzeu oarecare și etichetat „obiect ritual” sau, printr-un acces de sinceritate „artefact; utilitate necunoscută”.

Arheologii profesioniști și amatori (din păcate, termenul „amator” a căpătat o conotație defavorabilă în cadrul disciplinelor arheologice și istorice) au făcut adesea speculații în legătură cu unele din aceste obiecte neidentificate, identificându-le uneori într-o manieră surprinzătoare.

Wilhelm Konig, un inginer german, a fost angajat în 1936 de către primăria orașului Bagdad pentru construirea unei rețele de canalizare. El a remarcat și a făcut speculații în legătură cu niște pietre plate și vase din muzeul din Bagdad, clasificate ca „obiecte rituale”.

Mai târziu el a descoperit printre ruinele unei clădiri un vas vechi de circa 1700 de ani cu un cilindru interior din cupru, care era acoperit pe peretele interior cu asphalt. Așa cum declară chiar el: „La capătul superior al cilindrului era introdus un dop de asphalt. În centrul dopului era înfiptă o bucată de fier.” Aceasta era de fapt o baterie electrică.

Nu știm dacă o astfel de invenție sugerează o utilizare mai generală a electricității în epoci în care suntem destul de siguri că electricitatea era necunoscută, sau dacă reprezintă doar o tehnică de acoperire cu aur a bijuteriilor, folosită pe atunci în Orientul Mijlociu. În orice caz este vorba de un indiciu incitant privind posibilitatea folosirii electricității cu mii de ani înainte de Benjamin Franklin și zmeul său.

Acest indiciu privind folosirea electricității pentru podoabele femeilor în Mesopotamia amintește de importanța misticii feminine în dezvoltarea civilizației: cea mai veche exploatare minieră a omenirii, mina de fier de la Ngwenya, veche de 43.000 de ani, se pare că a avut drept scop exploatarea minereului de hematit, utilizat în cosmetică.

Ceva care seamănă cu acoperirea galvanică a fost descoperit în cultura preincașă chimú a Peruului antic, în cadrul săpăturilor de la Chan Chan, când au fost descoperite minunate obiecte de podoabă făcute din cupru, dar placate cu aur sau argint, ori făcute din argint și placate cu aur. E greu să ne imaginăm cum s-ar fi putut realiza această operațiune fără electroliză, chiar dacă s-a sugerat folosirea unui alt procedeu, prin care vaporii de aur sau de argint se ridicau din metalul topit și adevau la cupru. Este important să nu uităm că,

indiferent de metoda folosită, tehnologia provenea de la o cultură mai veche decât cea găsită acolo de conchistadorii spanioli, care folosea pentru fabricarea podoabelor aurul și argintul pur, spre satisfacția spaniolilor.

Nu se cunoaște dacă electricitatea a fost folosită pentru iluminat într-o epocă îndepărtată. Există totuși unele referiri ciudate la cunoașterea ei, care ne-au parvenit prin intermediul descrierilor Templului lui Solomon (*Histoire Inconnue des Hommes* - Robert Charroux). Templul avea un șir de douăzeci și cinci de vergele de fier lungi și ascuțite fixate de-a lungul acoperișului aurit, precum și conducte de apă care duceau la cisterne. O altă referire la iluminat vine din anul 400 î.e.n., de la fizicianul grec Ctesias, care vorbește despre folosirea în Egipt a „săbiilor din metal” înfipite în pământ, cu vârful în sus, pentru a îndepărta efectele furtunilor.

În plus, pare să persiste misterul legat de iluminatul preistoric sau antic, pe lângă folosirea focului cu lemne, a torțelor, lumânărilor sau a candelor. Așa cum a spus John Pfeiffer, cu referire la folosirea focului, „luminile s-au aprins în urmă cu vreo 750.000 de ani”, și de atunci, până la iluminatul modern, au fost încercate tot soiul de metode, inclusiv iluminatul indirect în lumea clasică și amplificarea luminii în Orientul antic. Rămân însă unele întrebări fără răspuns. Ne-am putea întreba cum au putut fi șăpate sau pictate galeriile subterane din mormintele egiptene, în special pasajele de sub Marea Piramidă de la Gizeh, fără o formă eficientă de iluminat, mai ales că pe tavanele joase nu se vede nici o urmă care să indice formele de iluminare cunoscute pe atunci.

Acest lucru amintește de misterul similar al ruinelor incașe și preincașe din America de Sud, unde tavanele joase și culoarele de trecere nu prezintă urme de înnegrire.

Întreg continentul american, precum și insulele din Marea Caraibelor, constituie o sursă bogată de ceea ce s-ar putea numi mesaje din trecut, atâta doar că trecutul este în general mai dificil de datat în absența unei istorii scrise, iar pe de altă parte multe din obiectele de care dispunem sunt făcute din metale prețioase, piatră și lut, neputând fi datate. Un aspect fascinant al arheologiei americane, care are o legătură, deși incertă, cu vechimea sa, este faptul animalele dispărute sunt reprezentate consecvent sub forma unor movile de pământ, ca statui de piatră colosale, desenate pe obiectele de ceramică, incizate pe pietre, pe basoreliefurile templelor sau în formele pododelor.

În Statele Unite, forma unui elefant sau a unui mamut poate fi ușor distinsă în Elephant Mound din Wisconsin, când este văzută de sus, în vreme ce în ruinele arhitecturale de la Palenque se poate distinge o formă asemănătoare unui cap de elefant cu trompa ridicată, la fel ca și măștile de „elefant” din sculptura aztecă. În Columbia, reprezentări ale unor elefanți gravate pe niște discuri de aur au fost recuperate de pe locul unde se construia un aeroport, în apropiere de Cali (ceea ce amintește de existența unui „cimitir” de elefanți sau de mastodonți din apropiere de Bogotá, datat înainte de apariția omului civilizat pe această planetă).

În Brazilia, forme asemănătoare cu rinocerii au fost găsite săpate pe niște stânci din regiunea amazoniană, o dată cu desene ale unor animale asemănătoare dinozaurilor. Stânci cioplite sub forma unor lei, hipopotami și a altor animale care nu aveau ce să caute în această regiune există în platoul Marcahuasi din Peru, în vreme ce obiectele de ceramică descoperite la Tiahuanaco

(estimările privind vârsta așezării Tiahuanaco variază între 3000 și 12000 de ani) oferă reprezentări acceptabile ale toxodonului, un animal preistoric asemănător hipopotamului, un indiciu că oamenii care l-au desenat probabil l-au și văzut.

Un extraordinar și misterios sistem de marcaje la sol există în Valea Nazca din Peru, la nord și la sud de orașul Nazca, la aproximativ patru sute de kilometri sud de Lima. Sistemul constă dintr-o serie de marcaje paralele și intersectate, semănând cu niște drumuri sau aliniamente de căi direcționale, cunoscute de multă vreme sub denumirea de „drumuri incașe”. Numai că, spre deosebire de adevăratul sistem de drumuri incașe, acestea nu conduc nicăieri în mod logic, ci formează un labirint de trapezoide, triunghiuri, dreptunghiuri și alte forme geometrice, sau linii drepte, fără o configurație decelabilă. Alte „drumuri”, văzute de sus, alcătuiesc siluete enorme de păsări, păienjeni, broaște țestoase, jaguari, maimuțe, șerpi, pești (inclusiv o balenă), o uriașă siluetă umană, precum și alte reprezentări ale unor lucruri necunoscute. Ele au fost realizate de o rasă necunoscută, cu mult înainte de apariția incașilor, probabil cu cincisprezece secole în urmă, prin săparea unor șanțuri în solul tare, prin incizarea desenelor pe pereții stâncilor sau prin construirea unor movilițe mici și continue, în conformitate cu relieful. Uriașe pictograme au fost observate pe pereții văii din apropiere și mai înainte, dar adevăratul impact al „liniilor” sau „drumurilor” de la Nazca nu a fost sesizat până când nu au fost văzute din aer, în timpul unui studiu pentru irigații. De la sol, abia dacă se văd. Când treci cu mașina prin Nazca pe autostrada Pan-American, traversezi un mănunchi de asemenea „drumuri”, dar nu prea ai ce vedea.

Din aer însă perspectiva se schimbă considerabil și acest uluitor complex de desene și figuri nu poate fi apreciat decât de sus, putându-se distinge cu claritate și acum, după trecerea atâtor secole.

Liniile și uriașele pictografe acoperă o suprafață lungă de peste o sută de kilometri — pe alocuri, incluzând marcasele de pe coastele dealurilor și munților din apropiere — și lată de peste cincisprezece kilometri. Liniile sunt riguros drepte, de parcă ar fi fost trasate de experți, ceea ce constituie încă o caracteristică inexplicabilă atunci când ne gândim la dimensiunile relative, la poziție și la perioada istorică. Dar nu mai puțin misterioasă este configurația acestor linii. Uneori ele se continuă preț de câțiva metri doar, iar alteori se prelungesc pe distanțe de câțiva kilometri, păstrându-se absolut drepte chiar dacă trec peste (sau printr-un) munte.

S-au făcut numeroase speculații cu privire la posibilitatea ca aceste linii să constituie „terenuri de aterizare preistorice” destinate piloților interstelari, sau chiar mesaje adresate călătorilor cosmici, un periplu pe tărâmul fanteziei care, în mod destul de ciudat, își găsește ecoul în tradiția peruviană antică în legenda zeiței Orejona, care coboară pe pământ într-o navă din ceruri.

O explicație mai puțin palpitantă și totuși fascinantă este oferită de cercetările efectuate de dr. Paul Kosok și dr. Maria Reiche. Din întâmplare, în timp ce cerceta la fața locului misterioasele linii, dr. Kosok se afla pe un deal, la capătul unei linii mari, de la care radiau alte linii. Era în ziua de 22 iunie, solstițiul de iarnă în emisfera sudică. Când a apus, soarele a atins orizontul deasupra bazei liniei pe care el și soția sa se aflau. Această coincidență remarcabilă l-a determinat să verifice

direcțiile astronomice ale altor linii și astfel a constatat că multe dintre acestea dădeau indicații ușor de înțeles de către un astronom, relativ la traiectoriile planetelor, ale soarelui și a lunii, precum și la calcule relative la solstiții și echinoxuri. Tot prin investigații la fața locului, dr. Reiche a coroborat și a analizat în detaliu aceste descoperiri, și chiar a stabilit data probabilă (anul 500 e.n.) când a fost realizată „cea mai mare carte de astronomie din lume”. Ea a ajuns la acest rezultat prin determinarea ratei anuale de deviație pentru anumite stele „fixe”, pe baza drumurilor trasate în deșert.

Au fost oare aceste imense hărți astronomice construite pentru a fi văzute de cineva de sus? În acest caz, acel „cineva” ar fi, cel mai probabil, zeii care trebuiau îmbunați și cărora trebuia să li se aducă aminte nu numai să păstreze soarele, luna, planetele și constelațiile pe drumurile lor, dar și să mențină clima în funcțiune. Aceste uriașe figuri reprezentau probabil constelațiile zodiacale sau alte grupuri de stele.

Căci America antică era deosebit de preocupată de datoria sa față de ceruri, în scopul de a le menține funcționarea corespunzătoare. Triburile și națiunile se considerau răspunzătoare pentru funcționarea corectă a cosmosului — centrul cosmologiei incașe era *Intihuatana*, „punctul de popas al soarelui”, o bornă de piatră unde umbra soarelui trebuia să se potrivească cu precizie în timpul solstițiului. Cele mai vechi culturi americane au fost totodată și cele mai preocupate de astronomie și de calcule matematice. Abia mai târziu aztecii au considerat că echilibrul cerurilor poate fi menținut prin creșterea constantă a sacrificiilor umane, până când au constatat că această modalitate de plată nu era acceptată.

„Candelabra de Andes” de la Paracas, Golful Pisco din Peru.

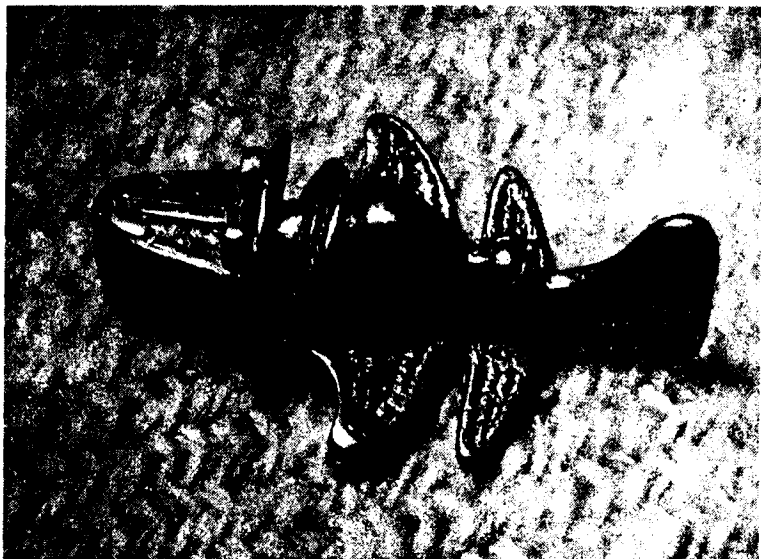
Astfel de construcții enorme, produse ale unor populații avansate din punct de vedere cultural, care au dispărut *înainte* de descoperirea Americii, apar și în alte părți ale Americilor. Cu circa trei sute de kilometri mai la sud, mii de figuri asemănătoare, inclusiv stele, se găsesc gravate pe stânci. La fel, în California, pe valea râului Colorado, există pictografe care acoperă mari suprafețe de teren, constând din șiruri de pietre mici gravate, realizate după o tehnică asemănătoare celor de la Nazca și incluzând uriașe siluete umane. A fost numit Labirintul Mojave, deși indienii mojave supraviețuitori spun că nu cunosc nimic despre ele. O mare parte din acest sistem a fost distrus spre sfârșitul secolului trecut când s-a construit calea ferată care străbate regiunea.

Probabil că cel mai spectaculos dintre aceste marcaje antice este cel numit Candelabra din Anzi, care are o lungime de peste 240 metri, fiind săpat în stânca impunătoare de la Paracas (Peru), în Golful Pisco. Acest marcaj uriaș poate fi văzut de la mare distanță, de pe apele Pacificului, și seamănă cu un candelabru, un trident sau o furcă, părând să indice spre Valea Nazca, asemenea unui indicator rutier uriaș. Când conchistadorii spanioli l-au observat prima oară l-au luat drept un semn de la ceruri — Trinitatea — și l-au interpretat ca pe „un foc verde” pentru expediția lor de cucerire, încreștinare și înrobire a băștinașilor.

Cercetând această săpătură în stâncă, spaniolii au descoperit că o funie uriașă era atașată de brațul central, existând indicii că și de brațele laterale fuseseră legate niște funii și frânghii, care alcătuiau un fel de aparat cu o folosință necunoscută.

În *Histoire Inconnue des Hommes Depuis Cent Mille Ans*, Robert Charroux propune o explicație oferită de un comentator peruvian, Beltran Garcia. În opinia acestuia din urmă, „Candelabra” se poate să fi fost un calculator al mareelor dar, totodată, „... acest sistem, echipat cu contragreutăți, scări înclinate și frânghii alunecând pe scripeți constituie un seismograf gigantic și precis, capabil să înregistreze undele telurice și șocurile seismice provenite nu numai din Peru, ci și de oriunde de pe planetă...”

Alți comentatori au aderat la ideea zborurilor cu aparate „mai grele decât aerul”, care ar fi făcut din „Candelabra” un indicator aerian arătând către „terenu-rile de aterizare” de la Nazca.

Obiect de aur dintr-un mormânt columbian, vechi de o mie de ani

Ca un ecou exotic al acestor supoziții, un obiect antic sud-american, vechi de aproximativ 1000 de ani și semănând izbitor cu un avion modern, a apărut în cele din urmă în colecția de podoabe de aur de la Banco de Colombia. Când a fost expus în Statele Unite, obiectul a atras atenția biologului și arheologului Ivan Sanderson. Obiectul neidentificat în chestiune arăta ca o insectă sau un pește aplatizat, dar la o cercetare mai atentă, dr. Sanderson a ajuns la părerea că ar putea fi o reprezentare a unui obiect mecanic.

Fiind familiarizat, în calitatea sa de biolog, cu felul cum *ar trebui* să arate o insectă sau un pește, dr. Sanderson a devenit tot mai interesat de acest artefact care poseda atributele unui avion, fără să le includă pe

acelea ale unor pești, păsări sau insecte cunoscute. De exemplu, marginile aripilor în formă de „delta” seamănă izbitor cu eleroanele sau elevatoarele mecanice. Corpul insectei sau al peștelui, lipsit de cap, acolo unde ar trebui să se afle capul, are o terminație frontală rectangulară „ca un Rolls-Royce desuet”. Coada nu este pur și simplu verticală, ca o coadă de pește, ci are marginile răsfrânte, ca la avioanele moderne și, *dacă* ar fi un avion, pare să prezinte o adâncitură chiar pe locul unde s-ar afla în mod normal ȧrlinga.

Alte opinii pertinente provin de la specialiști în inginerie, printre care se numără J. A. Ulrich, pilot de vânătoare, inginer și pilot de încercare pe avioanele - rachetă germane. Fără a fi fost în prealabil informat despre ce era vorba, el a fost de părere că misteriosul obiect din aur ar fi un avion F-102 și, remarcând marginile ușor curbate în jos ale aripilor, așa cum este necesar pentru „ascensiunea abruptă în regim forțat”, a spus că forma aparatului „indică un singur lucru: avion cu reacție”. El a mai observat că direcția este convențională și că formele de la coada machetei ar putea fi niște dispozitive de frânare, și nu elevatoare. Absența elevatoarelor posterioare este o caracteristică a noilor avioane suedeze SAAB.

Întrucât aurul nu poate fi datat cu precizie, rămâne și posibilitatea ca minusculul avion să fie un „intrus”, respectiv să fi fost inclus accidental sau intenționat în cadrul unor descoperiri ulterioare, dintr-o epocă mai recentă. Desigur, tot felul de invenții moderne își găsesc reprezentarea în reproduceri primitive, începând cu băștinașii din Noua Guinee care cred că în timpul celui de-al doilea război mondial au fost vizitați de zeii

coborâți din ceruri în mașini zburătoare, care le-au adus diverse daruri și încearcă și acum să-i atragă pe zei construind machete primitive de avioane, piste de aterizare și hangare, și până la sculpturile în piatră din templele „antice” balineze care îi înfățișează pe olandezi, uneori conducând automobile, alteori bătându-i cu sălbăticie pe băștinași.

În orice caz, tema călătoriei aeriene apare frecvent în miturile și tradițiile antice: Icar, cretanul cu aripi de ceară care, după cum spune legenda, a zburat prea aproape de soare; Elijah și caleașca sa de foc; Endiku, babilonianul care a fost purtat la ceruri și a relatat, cu destulă exactitate din punctul de vedere al călătoriilor noastre spațiale, că uscatul seamănă cu un fel de *porridge*, iar marea cu o copaie plină cu apă; coborârea din ceruri a zeiței Orejona (sau Orellana) în Tiahuanaco; și frecvențele referiri la carele zburătoare din *Mahabharata*, celebrul poem epic indian.

În *Samarangana Sutradhara* există un foarte incitant set de instrucțiuni despre cum să-ți construiești propria *vimana*, cum erau numite aceste care zburătoare hinduse. Aceste instrucțiuni conțin unele detalii surprinzătoare.

... Corpul trebuie să fie solid și durabil, ca o mare pasăre zburătoare, din material ușor. Înăuntrul ei trebuie să se plaseze motorul cu mercur, având dedesubt aparatul de încălzire din fier. Cu ajutorul puterii latente în mercur care pune în mișcare vârtejul propulsor, un om așezat înăuntru poate călători spre ceruri la mare distanță într-un mod minunat.

Tot așa, folosind procesul descris, se poate construi o *vimana* mare cât templul Zeului-în-mișcare.

Patru rezervoare solide de mercur trebuie construite în structura interioară. Când acestea au fost încălzite de focul controlat de la conținerele din fier, vîmăna dezvoltă o putere ca de tunet datorită mercurului. Și imediat devine ca o perla pe cer.

Mai mult, dacă acest motor cu încheieturi bine sudate este umplut cu mercur, iar focul este dirijat spre partea superioară, ea dezvoltă o putere precum răgetul unui leu...

O indicație mai precisă despre neîmănușitul progres mecanic al trecutului îndepărtat a ajuns la noi de pe fundul Mării Egee, unde a stat vreme de două mii de ani, după care a mai așteptat încă o jumătate de secol într-un muzeu până când în sfârșit a fost recunoscută drept ceea ce era: un computer pentru stele.

Mările, în special cele interioare cu ape limpezi precum Mediterana sau Marea Egee, s-au dovedit a fi un fel de depozite arheologice, deoarece majoritatea obiectelor care au căzut, s-au scufundat ori au fost aruncate acolo din vremuri străvechi a rămas pe loc. În largul insulei Anticythera, în anul 1900, niște scufundători greci au descoperit o minunată încărcătură de statui grecești, probabil o pradă din Grecia aflată în drum spre Roma.

Printre statuile de bronz aduse ulterior la suprafață cu dificultate de scufundătorii care au lucrat la adâncimi considerabile cu prețul pierderii câtorva vieți omenești, s-au aflat și câteva piese de bronz și lemn prinse sau sudate între ele. S-a crezut că e vorba de niște fragmente neidentificate dintr-o statuie sau chiar dintr-o jucărie, datorită unor piese care semănau cu niște roți. Au fost

lăsate deoparte pentru a se vedea unde se potriveau. Așa cum s-a dovedit, ele nu se potriveau nicăieri, constituind ele însele o descoperire mai remarcabilă decât minunile statui. Căci atunci când lemnul s-a uscat a ieșit la iveală un mecanism cu roți dințate, cu inscripții și indicații de direcție, care în momentul când au putut fi interpretate au dezvăluit unele informații surprinzătoare.

Dezlegarea enigmei a durat câțiva ani, necesitând munca mai multor arheologi, printre care profesorul Stais, primul care i-a înțeles semnificația, Dean Meritt, care a datat stilul scrierii în secolul I î.e.n., Derek de Solla Price și George Stamires, ale căror cercetări privind cadranele și mecanismele i-au stabilit utilizarea și identitatea.

Un sistem complicat de roți dințate, platane și cadrane alcătuiau un planetariu miniatural, care furniza informații privind fazele, răsăriturile și apusurile de lună, planetele și constelațiile zodiacale precum și alte stele strălucitoare, funcționând pe principiul unui ceas foarte complex și ingenios. Îmbinarea roților dințate sugerează un angrenaj diferențial. Așa cum spune profesorul Price: „Nicăieri nu s-a mai păstrat un asemenea instrument. Nimic comparabil nu se cunoaște din vreun text științific sau vreo aluzie literară.”

O altă opinie pertinentă a profesorului Price este aceea că astfel de modele au fost probabil strămoșii planetariilor moderne precum și ale ceasurilor mecanice. Un aspect neobișnuit în privința ceasurilor este acela că primele asemenea mecanisme, din perioada Evului Mediu, erau cele mai complicate și complexe, fiind mai mult destinate indicării fazelor lunii și planetelor decât

a timpului, această ultimă funcție fiind o consecință logică a celei dintâi.

Dr. Price remarcă similaritatea cu calculatoarele calendaristice cu angrenaje ale civilizației arabice târzii și conchide: „Se pare că tradiția populației din Anticythera făcea parte dintr-un corp mai mare de cunoștințe care pentru noi s-a pierdut, dar le era cunoscut arabilor... fiind apoi dezvoltat și transmis de către aceștia Europei medievale unde a devenit fundamentul unui șir întreg de invenții ulterioare în domeniul ceasornicăriei...”

Alte materiale care țin de descoperirea de la Anticythera stau și acum pe fundul mării, la o adâncime prea mare pentru a putea fi recuperate. Dar oceanul planetar și fundurile mărilor sunt pline de promisiuni pentru arheologi. Căci marea, „drumul întunecat al vinului” cum l-a numit Homer, a fost într-adevăr un drum, marea șosea a antichității. Este foarte probabil ca în viitor să se facă descoperiri și mai neobișnuite pe platformele continentale și pe fundul mărilor, nu numai statui și alte artefacte, dar chiar și orașe întregi și, în cele din urmă, poate se va dezlega și enigma unei civilizații care le-a precedat pe cele pe care le cunoaștem.

III. CUNOȘTINȚE PIERDUTE DESPRE ISTORIE

S-a calculat că mai puțin de 10% din mărturiile documentare ale antichității au ajuns la noi. Ținând cont de cât este de greu să se păstreze astfel de materiale și de vicisitudinile prin care au trecut, e o minune că avem chiar și atât. Mare parte a materialului documentar a rezistat până în epoca actuală deoarece a fost tăiat în piatră, pictat sau gravat pe pereții mormintelor, sub formă de tăblițe de lut ars sau inscripționat pe sigilii și peceti. Aceste „documente” au adesea un caracter laudativ și comemorativ, mai rar fiind vorba de acele comentarii literare sau sociale care să ofere o imagine mai adecvată despre trecut.

Mare parte din literatura antică, care ar fi putut ajunge la noi, a fost distrusă de incendii, fie intenționat, fie din întâmplare. „Cărțile” antice erau de fapt papirusuri lungi sau suluri de pergament păstrate în bibliotecile din anumite metropole și puteau fi copiate de mână pentru bibliotecile personale ale celor care aveau permisiunea să facă acest lucru și destui sclavi care să

le copii. Aceasta a avut ca efect limitarea numărului de ediții ale oricărui manuscris original și a sporit vulnerabilitatea capodoperelor la pierderi și distrugeri.

Multe biblioteci din antichitate au fost distruse de incendii sau jafuri. Astfel, am putea enumera distrugerea capitalei Imperiului Persan, Persepolis, incendiată cu ocazia cuceririi de către Alexandru cel Mare, distrugerea cărților feniciene și cartagineze din Biblioteca din Cartagina de către romani în anul 146 î.e.n., și jafurile la care au fost supuse mai târziu Roma și alte orașe ale Imperiului Roman în declin, precum și repetatele jefuiri ale orașului Constantinopol.

Urișe pierderi de cărți prin incendiere au fost provocate neintenționat de Iulius Caesar când a cucerit Alexandria, dar Caesar, fiind el însuși un scriitor, s-a grăbit să-și decline orice responsabilitate, dând vina pe locuitorii Alexandriei pentru că i-au rezistat. Biblioteca din Alexandria a supraviețuit distrugerii și a redevenit un centru de cultură și principalul depozit de cărți din lumea mediteraneană până când Omar, al treilea calif al Islamului, a poruncit ca milioanele sale de suluri de pergament să fie folosite pentru încălzirea băilor orașului (au ținut șase luni), atunci când generalul său, Amru, a cucerit Alexandria în anul 636. Se spune că Omar ar fi decretat: „Conținutul acestor cărți este sau nu este în conformitate cu Coranul. Dacă este, atunci Coranul este suficient și fără ele; dacă nu este, atunci cărțile sunt periculoase. Prin urmare, trebuie distruse.”

Pe lângă arderea documentelor antice ca rezultat al cuceririlor, multe din ele au fost intenționat distruse din pricina excesului de zel al creștinilor timpurii, adesea la îndemnul expres al episcopilor lor, având la bază un

raționament asemănător cu al lui Omar, chiar dacă l-au precedat cu câteva secole.

Distrugerea lucrărilor scrise ale antichității a mai avut drept cauză și scrierea unor lucrări noi, prin ștergerea, radierea sau acoperirea scrierilor originale, mai ales la începutul Evului Mediu când materialele de scris se găseau tot mai greu. Alte manuscrise au fost folosite în Egipt chiar și la învelirea mumiilor — o modalitate sinistă dar eficientă de păstrare a unora din aceste manuscrise.

Pe lângă distrugerea documentelor antice din regiunea mediteraneană și a Orientului Mijlociu provocată de întâmplările nefericite ale războaielor, cuceririlor și fanatismului, istoria Chinei cuprinde cazul ieșit din comun al unui personaj care a radiat întreg trecutul scris al țării sale pentru a se immortaliza pe sine însuși. Este vorba de Shi Huangdi, împăratul unificator al Dinastiei Qin, care a adoptat conceptul politic și psihologic conform căruia istoria chineză trebuie să înceapă o dată cu el. În secolul al III-lea î.e.n. el a decretat că toate cărțile trebuie arse (chiar și cele ale lui Confucius) și i-a trimis pe învățați la o distrugere lentă provocată de munca adeseori fatală la construirea Marelui Zid. Împăratul a exceptat de la acest destin numai cărțile despre medicină, agricultură și necromanție. Ținând cont că civilizația chineză s-a remarcat prin descoperiri științifice de mare valoare încă din epocile timpurii, nu putem ști ce cunoștințe și referințe s-au pierdut, chiar dacă anumite practici medicale, cum ar fi acupunctura, datează încă din acele timpuri și sunt folosite și acum.

Utilizarea busolei constituie un exemplu de cunoaștere științifică păstrată ca prin minune în vreme ce

adevăratul ei scop a fost uitat și apoi încă o dată recunoscut. Necromanții chinezi foloseau dispozitive asemănătoare pentru prezicerea viitorului, dar aceste obiecte mai erau folosite și pentru determinarea direcției, atât pentru ambarcațiuni, cât și pentru calești, căci indicatoarele arătau fie spre nord, fie spre sud, polul sud fiind considerat de către chinezii din antichitate polul principal (probabil ca reminiscență a unor călătorii anterioare?).

Nu este încă limpede dacă chinezii antici au descoperit ei înșiși materialele explozive sau au păstrat cunoștințele de la o sursă anterioară lor, așa cum pare să fie cazul locuitorilor din antichitate ai Indiei. Folosirea explozibilelor în Extremul Orient pare să fie mult mai veche decât s-a crezut inițial și nu ca mijloc de distracție, ci ca armă. Indienii au folosit un anumit tip de materiale explozive în luptele cu Alexandru cel Mare, iar chinezii le-au folosit împotriva invadatorilor mongoli și turci. De fapt, singura bătălie pe care China dinastică a câștigat-o împotriva invadatorilor moderni a fost cea purtată cu misiunile de recunoaștere ale rușilor trimise în Est, cu aproape 200 de ani în urmă, în perioada de început a ultimei dinastii chineze. Este adevărat că rușii aveau puști, dar deși chinezii li se opuneau doar cu arcuri, săbii și sulite, ei mai aveau și rachete ofensive.

Conform unor rapoarte recente, oamenii de știință chinezi cercetează în prezent documente din antichitate, nu doar pentru a completa lacunele istorice, dar și pentru a vedea ce se poate învăța din cunoștințele științifice, scrise într-un limbaj criptic, așa cum se obișnuia în acele vremuri, când secretul asupra unor astfel de cunoștințe era păstrat cu strășnicie de către cei care le controlau. O cercetare analoagă a documentelor arabe antice are loc

în Rusia și în țările arabe, deoarece informațiile interesante despre rachete, materiale explozive și reacții chimice, moștenite de la surse anterioare din antichitate de către marile centre de civilizație musulmană din Cordoba, Granada, Cairo și Bagdad, ar putea să conțină indicii despre stadiul științific avansat al trecutului și, într-o atare situație, despre evoluția probabilă a viitorului.

Distrugerea arhivelor antice a continuat cu descoperirea și cucerirea Lumii Noii, când episcopul Diego de Landa din Yucatán, la începutul secolului al XVI-lea, a provocat distrugerea tuturor cronicilor mayașe care au putut fi găsite (fiind scrise pe hârtie din scoarță de lemn acestea ardeau foarte ușor), ceea ce a dus probabil la distrugerea oricăror posibilități de descifrare a hieroglifelor gravate în stâncă sau a celor trei cărți care au supraviețuit incendierii.

Trebuie remarcat că episcopul de Landa a devenit în cele din urmă interesat chiar de materialul pe care l-a distrus și, efectuând un soi de cercetări arheologice bâlbâite, a inventat un alfabet imaginar după ce i-a interogat pe mayașii supraviețuitori, care, înfricoșați, i-au spus episcopului tot ce credeau ei că acesta ar dori să audă. (Sistemul mayaș de scriere nu consta nicidecum din litere, ci din hieroglife, dintre care nici astăzi nu putem identifica decât câteva). Acest „alfabet” Maya, care nu a existat niciodată, a supraviețuit și a stârnit o confuzie considerabilă printre cercetătorii din secolul al XIX-lea, ca în cazul în care acest alfabet imaginar al lui de Landa a fost folosit de doi savanți francezi, Brasseur de Boubourg și Auguste Le Plongeon, pentru a „traduce” o așa-zisă carte mayașă — *Codex Troano*. Francezii au crezut că pasajul pe care îl studiau descria

scufundarea în ocean a „Țării Dealurilor de Lut, Mu... împreună cu cele 64 de milioane de locuitori ai săi... cu 8060 de ani în urmă...” — ceea ce ne aduce în minte fraza rostită de istoricul Robert Silverberg într-o situație similară: „[aceasta] are fascinația nebuniei, ca un pod monstruos construit din scobitori”.

Ținând cont de procentajul extrem de mic din cunoștințele antichității pe care le putem examina și de marea parte a acestora pe care nu le putem citi corect sau, care au fost copiate și recopiate după documentele antice cu erori și omisiuni, putem totuși detecta o caracteristică misterioasă și inexplicabilă, comună cunoștințelor științifice ale trecutului așa cum au ajuns ele la noi.

Există indicii solide că anumite cunoștințe astronomice și științifice erau stăpânite în trecutul îndepărtat, într-o perioadă în care, judecând după stadiul tehnologic presupus al acelei epoci, era imposibil să se facă observațiile necesare pentru respectivele descoperiri. Cu atât mai mult cu cât aceste cunoștințe par să provină dintr-un stadiu foarte timpuriu de dezvoltare sau să fi fost cunoscute de acele rase sau națiuni încă din perioadele culturale cele mai timpurii și nu ca urmare a unei evoluții lente și firești.

Astfel, se cunosc indicii clare că babilonienii și alte popoare de demult știau mult mai multe lucruri despre astronomie decât populațiile ulterioare, în toată perioada scursă până la Renaștere. O parte din aceste cunoștințe a fost dobândită sau moștenită și apoi transmisă mai departe, adeseori prin intermediul legendelor, apărând iarăși și iarăși în locuri neașteptate și în perioade când asemenea informații nu aveau cum să fie cunoscute în mod logic. De exemplu se consideră improbabil ca

babilonienii să fi folosit telescoape asemănătoare cu cele moderne și totuși, în absența acestora, ei nu ar fi putut să vadă, să înregistreze și să transmită mai departe unele dintre caracteristicile astronomice pe care le-au observat.

Primii cercetători ai civilizației mesopotamiene timpurii, printre care s-a numărat și Rawlinson, au fost surprinși să descopere că babilonienii cunoșteau în mod surprinzător anumite detalii despre planete. Rawlinson bănuia că există „... dovezi clare că babilonienii au observat cei patru sateliți ai lui Jupiter și motive întemeiate de a crede că ei erau familiarizați... cu cei șapte sateliți ai lui Saturn...”

Cărțile babiloniene, cu scrierea lor cuneiformă aplicată pe cilindri de lut ars, ne vorbesc despre „coarnele lui Venus”, pe care noi le numim „fazele” lui Venus și care nu pot fi distinse fără un telescop. Constelația pe care o numim și acum Scorpionul, ca în antichitate, nu seamănă în mod deosebit cu un scorpion decât atunci când, cu ajutorul unui telescop, se poate vedea o cometă din interiorul ei, care formează „coada” scorpionului. În mod destul de ciudat, scorpionul a fost denumit și de cuvântul mayaș pentru „scorpion”, ceea ce înseamnă fie că era vorba de o tradiție comună, fie că mayașii din perioada de început aveau mijloacele de a discerne coada cometei din observatoarele lor din junglă, solid construite și precis orientate.

Cunoștințele științifice dobândite pot lua forma legendelor atunci când sunt transmise din generație în generație. Babilonienii și predecesorii lor, sumerienii, precum și alte popoare mai vechi, au observat repetarea lunară a constelațiilor zodiacale și le-au dat nume de popoare, obiecte sau animale care și astăzi au o

importanță tot mai mare pentru un segment mare al populației.

Tăblițele de lut din Mesopotamia supraviețuiesc și azi în cantități mari pe tot globul. Unele dintre ele au fost distruse de incendii în timpul cuceririlor, în vreme ce altele au fost numai „răscoapte”, supraviețuind cetăților și culturilor care le-au produs. O parte din biblioteca regală a lui Ashurbanipal, împăratul asirian, se află la British Museum. Despre acest împărat colecționar de cărți se relatează că, odată, le-ar fi spus unor învățați: „Acolo, în deșert, cu mult timp în urmă au existat cetăți imense, ale căror ziduri au dispărut, dar noi mai păstrăm pe tăblițele noastre mărturii despre limbile lor...”

Multe din tăblițele provenite din biblioteca împăratului din Ninive nu au fost traduse, fie din cauza lipsei unor traducători calificați, fie pentru că o mare parte din materialul tradus pare să conțină noțiuni de matematică și astrologie. Nu putem decât să ne imaginăm ce informații nebănuite stau în continuare ascunse în literele cuneiforme ale tăblițelor de lut netraduse încă.

De fapt, nu există nici un motiv pentru a le minimaliza din cauza accentului pus pe astrologie deoarece astrologia, care înseamnă „știința despre stele”, și astronomia, „legea stelelor” erau, pentru locuitorii antici ai Mesopotamiei, în esență, aceeași știință.

Probabil că sub cerul senin al nopților din deșert a început omul să urmărească și să traseze cursul și influența lunii, al stelelor și al planetelor, punând bazele unei științe care a sugerat și în cele din urmă a pus la punct sistematizarea măsurării timpului, înființarea calendarului, scrisul și matematica avansată.

O carte de astronomie babiloniană ne spune că „stelele iau forma animalelor” pentru a le putea ține minte și identifica mai ușor, și, o dată cu regresia culturii, ele *devin* animale, eroi sau zei.

O legendă cunoscută a antichității vorbește despre Uranus care-și mănâncă și apoi își vomită copiii. Această legendă scabroasă ascunde de fapt o observație științifică căci, după ce au fost inventate telescoapele moderne, am aflat că planeta Uranus își acoperă în mod regulat sateliții, care apoi devin iarăși vizibili când ajung în cealaltă parte a orbitei. Dar cineva, cumva, a observat acest lucru cu mii de ani în urmă, cu ajutorul unui aparat de vizualizare având o putere de mărire suficientă pentru a-i permite să vadă și să consemneze faptul respectiv.

Câțiva scriitori din perioada Renașterii au ajuns să se întrebe cum și de unde au primit anticii anumite informații științifice. Astfel, sir Walter Raleigh, explorator și om de știință, se întreba, într-o carte despre istoria lumii pe care a terminat-o în 1616, de unde au știut autorii antici despre fazele lui Venus, care nu fuseseră descoperite decât cu puțin timp în urmă de către Galileo.

Un alt exemplu de anacronism frapant este dat de Jonathan Swift care, în *Călătoriile lui Gulliver*, apărută în 1726, descrie în mod inexplicabil „aștrii” sau „sateliții” lui Marte, care au fost descoperiți abia în 1877. Swift le-a dat chiar și dimensiunile: „...Anumiți astrologi... au descoperit de asemenea doi aștri sau sateliți mai mici, care se rotesc în jurul lui Marte, dintre care cel interior se află față de centrul planetei principale exact la distanța de trei diametre ale acesteia, iar cel exterior la cinci diametre; primul se rotește în intervalul de zece ore, iar celălalt în douăzeci și unu de ore și

jumătate... ceea ce arată în mod evident că sunt guvernate de aceeași lege a gravitației care influențează și celelalte corpuri cerești”.

În controversata sa carte *Worlds in Collision* (Lumi în coliziune), profesorul Immanuel Velikovsky subliniază corectitudinea aproximativă a informației oferite într-un limbaj colocvial în *Călătoriile lui Gulliver*, o supoziție care nu a fost făcută deloc întâmplător, fiind vorba probabil de o legendă sau o tradiție provenită dintr-un corpus de cunoștințe științifice pierdute.

Despre Thales din Milet, savant și astronom grec care este creditat și cu descoperirea forței aburilor, Herodot a spus că a prezis cu succes o eclipsă de soare înainte ca ea să se producă pe data de 25 mai 585 î.e.n. Se știe că, pentru a prezice o eclipsă, trebuie stabilite trei puncte de verificare distanțate la 120 grade longitudine unul de celălalt. Gândindu-ne la imaginea limitată despre lumea cunoscută despre care credem că exista la vremea predicției lui Thales, care au fost punctele de verificare ale învățatului grec și prin ce mijloace i-au fost transmise informațiile necesare?

O referință enigmatică făcută de Dante în a sa *Divina Comedia* sugerează că acesta știa sau auzise de existența Crucii Sudului cu mult înainte ca acest fenomen vizibil numai după traversarea ecuatorului să fie descoperit de marinarii europeni porniți în călătoriile de explorare. În Purgatoriul *Divinei Comedii*, găsim următoarele șase versuri:

Io mi volsi a man destra e posi mente
All'altro polo, e vidi quattro stelle
Non viste mai fuor ch'alla prima gente.

Goder pareă il ciel di lor fiammelle:
O sttentrional vedovo sito
Poi che privato sei di veder quelle!

(M-am întors spre mâna dreaptă și am privit
Către celălalt pol, și am văzut patru stele
Nemaivăzute până atunci în afară de primii
oameni

Cerul parcă scânteia de flăcările lor:
O, tărâm nordic văduvit
Ce păcat că nu poți să le vezi!)

Aluzia este misterioasă și din alte motive decât referirea la un fenomen necunoscut și la „primii oameni”. Se naște întrebarea de ce s-a mai ostenit Dante să includă în capodopera sa această observație astronomică. Probabil că astfel de fragmente de cunoștințe antice erau relativ familiare pentru elita instruită care constituia publicul său. La fel de adevărat este că, cu multe mii de ani în urmă, Crucea Sudului era vizibilă și din Emisfera Nordică. Știa Dante acest lucru? Și, dacă îl știa, lucru indicat de versul „nemaivăzute până atunci în afară de primii oameni”, de unde știa el că aceasta continua să fie vizibilă din emisfera sudică?

Scriitori antici precum Homer și Virgiliu au considerat planeta roșie ca fiind Marte, zeul războiului, și au arătat că *doi* sunt bidivii care trag de carul său pe cer, dându-le numele de „Phobos” (Groaza) și „Deimos” (Înfrângerea) — un exemplu literar de exprimare a cunoștințelor științifice prin intermediul legendelor. Când Asaph Hall a descoperit în sfârșit sateliții lui Marte în 1877, el le-a dat numele celor doi cai năvălași ai zeului

războiului, un gest elegant al prezentului relativ față de continuitatea cunoștințelor din trecut, aproape pierdute dar în cele din urmă reafirmate.

În perioada de început a istoriei omenirii găsim o inexplicabilă preocupare față de matematică și capacitatea de a calcula sume enorme, care mai târziu au fost neglijate în perioadele clasice cu care suntem mai familiarizați, ca de exemplu civilizațiile greacă și romană. Grecii, de la care considerăm că ne parvin conceptele de geometrie și trigonometrie, datorită unor personalități precum Pitagora, Euclid, Hippocrate și alții (deși este probabil ca ei să fi moștenit aceste cunoștințe de la constructorii Egiptului dinastic, care cunoșteau de multă vreme pătratul ipotenuzei și alte date geometrice), nu erau interesați de calcularea sumelor matematice enorme. Cât privește interesul romanilor pentru matematici, merită amintită teoria conform căreia printre numeroasele motive ale declinului și prăbușirii Romei s-a numărat și incapacitatea sistemului de calcul greoi al romanilor de a face față necesităților crescânde de evidență a banilor, bunurilor, populației și schimburilor comerciale în acel imperiu uriaș. Romanii nu foloseau zeroul deși conceptul exista cu multe secole înaintea lor și, fără zerouri, calculele necesare erau dificile, ca să nu spunem mai mult.

Babilonienii, care știau să rezolve sisteme de ecuații, erau familiarizați cu conceptul de zero și se descurcau ușor cu numerele uriașe — care se scriu cu ajutorul a 15-20 de cifre — folosindu-le pentru a calcula datele și perioadele de timp la scară cosmică. Pe lângă sistemul zecimal și multiplicarea cu 20, babilonienii sau predecesorii lor ne-au dat și sistemul în baza 12 sau 60, conve-

nabil nu numai pentru minute, ore, luni și ani, dar de o și mai mare utilitate pentru calcularea diviziunilor decât sistemul zecimal, deoarece 12 are mai mulți divizori decât 10.

Importanța numărului 12 le-a fost probabil sugerată astronomilor preistorici de procesiunea recurentă a celor 12 constelații zodiacale, iar înțelegerea importanței și a extraordinarei utilități a acestui număr, inspirată de ceea ce observau pe cerul nopții, trebuie să le fi dat acelor primi astronomi sentimentul de a fi receptat un mesaj de la zei.

Pentru scopurile matematicilor avansate, zero constituie ingredientul secret. Culturile străvechi l-au cunoscut și adesea, odată cu apariția decadentei culturale, l-au uitat. Babilonienii foloseau acest concept, notându-l cu un spațiu alb (o manieră adecvată de a exprima „nimic”), dar până la urmă folosirea sa a încetat, un fenomen retrograd care s-a produs și în China. India antică, care are reputația de a-l fi „inventat”, a știut conceptul și l-a păstrat până când, prin intermediul arabilor, a fost adus în Orientul Mijlociu și în sfârșit în Europa.

Dar exact în partea opusă a planetei față de India descoperim că zeroul era folosit în orașele și observațiile mayașe de mii de ani. Mayașii au fost se pare astronomii cei mai pricepuți ai Americii precolumbiene, deși toate triburile și națiunile sedentare par să fi fost preocupate de studiul cerului. Dintre toate popoarele antice, mayașii, sau poate predecesorii lor, olmecii, s-au apropiat cel mai mult de calcularea exactă a lungimii anului solar, o măsură pe care civilizația noastră o cunoaște abia de relativ puțină vreme. Valoarea exactă a anului solar este de 365,2422 zile, iar mayașii, folosind

metode de calcul încă neînțelese pe deplin, au ajuns la valoarea de 365,2420, adică la o diferență aproape neglijabilă.

O realizare astronomică la fel de remarcabilă este poarta solidă de 10 tone situată la altitudinea de 4000 de metri pe platoul Tiahuanaco din Bolivia, o construcție solitară, care nu duce către un loc anume. Pe ea sunt gravate un sistem de desene despre care se crede că ar reprezenta pozițiile lunii în funcție de momentele zilei și indicații privind echinocțiile și solstițiile. Sunt indicate mișcările reale și aparente ale Lunii, ceea ce arată că sculptorii acestui monument aveau cunoștință de mișcarea de rotație a Pământului. Vârsta monumentului de la Tiahuanaco nu a fost stabilită și nici indienii aymarâ, găsiți acolo de conchistadorii spanioli, nu știau cine, în afară de zei, putuse construi această poartă uriașă.

Forma aproximativ rotundă a Pământului era general cunoscută și acceptată de civilizațiile străvechi și din cele mai îndepărtate colțuri ale planetei. O veche lucrare hindusă, *Surya Siddhanta*, descrie pământul ca o planetă cu calități superioare de relativitate:

... Oriunde pe această sferă, oamenii cred
că locul unde se află este cel mai sus. Dar, fiind
vorba de o sferă în vid, ce rost au cuvintele
„deasupra” și „dedesubt”?

Arhivele antice din India demonstrează o familiaritate cu majoritatea regiunilor planetelor, inclusiv cu locuri îndepărtate și exotice precum Irlanda.

Conform inscripțiilor hieroglife de la Sakkara, copiii din Egiptul antic erau învățați că planeta este rotundă.

În secolul al III-lea î.e.n., învățatul grec Eratostene, măsurând înclinația Soarelui la prânz în Syene și în Alexandria, a estimat circumferința pământului, cu o eroare de numai câteva sute de kilometri. Majoritatea măsurătorilor de pe hărțile marine din antichitate nu ar fi putut fi efectuate decât cu cunoașterea sfericității planetei.

Există chiar și o referință la continentul american în dialogul lui Platon *Timaios*. Critias, unul dintre vorbitorii din acest dialog, scris cu 2400 de ani în urmă, pregătește terenul pentru descrierea Atlantidei dar, făcând asta, face un comentariu neobișnuit și incitant, care s-ar putea referi la America. El spune:

... în acele zile Atlanticul era navigabil; iar în fața strâmătorii pe care o numiți Coloanele lui Heracles se afla o insulă. Insula era mai mare decât Libia și Asia puse laolaltă și era calea către alte insule, iar din insule puteai să treci către întreg continentul opus care înconjura adevăratul ocean. Căci această mare aflată dincoace de Strâmtoarea lui Hercule nu e decât un port, care are o intrare strâmtă, dar cealaltă este adevărata mare, iar ținutul care o înconjoară poate fi considerat cu adevărat un continent...

Referirile lui Platon la continentul scufundat al Atlantidei rămân un subiect fascinant de studii și speculații, dar aluzia sa la un continent aflat în cealaltă parte a „oceanului adevărat” constituie o realitate, un adevăr de care el a auzit sau pe care l-a cunoscut cu 2000 de ani înainte de Columb.

Columb a fost atât de fascinat de *Medeea* lui Seneca, scrisă cu 1500 de ani înainte de epoca sa, încât a copiat-o cuvânt cu cuvânt și a făcut dese referiri la ea. Deși în *Medeea* Seneca nu este la fel de explicit ca Platon, extrasul de mai jos este tot atât de incitant. Versiunea latină, așa cum a citit-o Columb, este urmată de o traducere aproximativă, lipsită de metafore:

Venient annis saecula seris
Quibus oceanus vincula rerum
Laxet et ingens pateat tellus
Tethisque novos detegat orbes
Nec sit terris ultima Thule.
(...Vor veni secole în vremurile de pe urmă
ale lumii
În timpul cărora oceanul, care încătușează
lucrurile,
Se va relaxa; iar lumea va apărea vastă
Iar Marea va dezvălui noi continente
Iar Thule nu va mai fi capătul lumii...)

Aluzia la continente necunoscute sau la ținuturi care ar exista dincolo de locul unde se considera că se sfârșește lumea a fost o sursă de inspirație pentru Columb, care s-a documentat pentru călătoria sa plănuită cu un zel demn de toată lauda, adunând numeroase aluzii și teorii clasice privind adevărata formă a planetei.

Evident că nu toți grecii și romanii din antichitate credeau că pământul este plat, ori în Apollo și carul său luminos, în intrările în Hades situate în anumite locuri și alte fantezii frumoase legate de cosmos. Nici hindușii înclinați spre meditație nu credeau cu toții că planeta noastră plată se sprijină pe spinările a patru elefanți care stau pe o țestoasă uriașă, la fel cum nici americanii nu

cred în existența reală a lui Santa Claus (Moș Crăciun), a personajelor din benzile desenate sau a iepurașului de Paști. Dar atunci când o „intuiție” sau o „supoziție” documentată, exprimată cu mult înainte de descoperirea lor, indică existența sateliților din jurul lui Jupiter și Uranus, a inelelor lui Saturn, dimensiunile sateliților lui Marte, o descriere a Crucii Sudului și prezența unui continent transoceanic cu insulele sale adiacente, ceva ne spune că cineva a călătorit în regiunea asta înaintea noastră.

În vreme ce aceste „previziuni” astronomice sau geografice descoperite în arhivele antichității indică o reflectare literară a unor cunoștințe mai cuprinzătoare și mai vechi, anumite obiecte mecanice despre care deținem reprezentări sau descrieri picturale conferă un aspect neobișnuit de modern trecutului.

Napalmul, de exemplu, pare o substanță cât se poate de modernă, dar „focurile grecești” folosite de vasele de război ale Bizanțului antic, fabricate după o formulă specială care folosea țitei și sulf sau petrol brut și salpetru, aveau cam același efect ca napalmul și, imune la acțiunea apei, continuau să ardă atunci când se încerca stingerea lor cu apă ba chiar ardeau la suprafața mării în care se aruncau supraviețuitorii unei corăbii inamice cuprinsă de flăcări. Recipiente etanșe conținând această armă chimică aveau proprietatea de autoaprindere, putând fi aruncate cu ajutorul catapultelor, expediate prin intermediul unor rachete sau pompate cu niște aruncătoare de flăcări căptușite cu bronz către vasele inamice. Marinarii bizantini erau adeseori echipați cu aruncătoare de flăcări portabile, atât de mici încât puteau fi purtate ca niște pistoale.

Extraordinairele invenții ale lui Arhimede din Siracusa (287 - 212 î.e.n.), unele dintre ele fiind realizate se pare în timpul cât acesta a studiat la Biblioteca din Alexandria, cuprind o versiune îmbunătățită a pompei elicoidale, sisteme ingenioase de pârghii, scripeți și dispozitive de prindere pentru ridicarea greutăților mari (folosite, de exemplu, la scufundarea corăbiilor romane care asediau portul Siracusa), și o metodă de refracție a razelor solare pentru incendierea corăbiilor.

„Îmbunătățirile” moderne din antichitate nu erau întotdeauna legate de război. Palatele din Creta (2500 î.e.n.) aveau apă curentă, toalete cu apă în apartamente minunate cu perețiidecorați cu fresce înfățișând delfini și fete despuiate care săreau peste tauri uriași, ca într-o variantă timpurie a luptelor cu tauri. Marii „oameni de afaceri” babilonieni își dictau scrisorile unor secretari care le incizau pe tăblițe de lut în birourile din marile lor magazine din cărămidă. Unele din „plicurile” din argilă care conțineau aceste scrisori au fost găsite nedeschise, cu scrisorile de afaceri încă înăuntru. În Roma antică, apa caldă la robinet era un lucru obișnuit, ca și containerele tip termos, în care se puteau păstra alimentele fie calde, fie reci. Timpul era măsurat destul de exact cu ajutorul unor ceasuri cu apă, bazate pe 12 (nu pe 24) diviziuni ale zilei. Blocuri de piatră enorme au fost înălțate pe construcții cu ajutorul unor macarale uriașe, a căror putere motoare era furnizată de câțiva sclavi.

Tehnicile medicale sau chirurgicale de atunci nu au fost depășite decât în secolul al XIX-lea, ca să nu mai vorbim de neurochirurgia practică în Egiptul antic, care nu a fost încă pe deplin înțeleasă. Alte vestigii ale unor cunoștințe de medicină din antichitate au supraviețuit

în Evul Mediu sub forma unor elixire folosite de vrăjitori și magicieni, cum ar fi utilizarea pânzei de păianjen (penicilina) pentru tratarea rănilor infectate. Documente din India antică, vechi de câteva mii de ani, se ocupă de chirurgia plastică, neurochirurgie și cezariene, iar tratamentele cu plante medicinale pentru sporirea vitalității, ameliorarea memoriei, a sănătății dinților, a vederii și a tonusului pielii se bucură astăzi de un interes cel puțin similar ca în vremurile de demult.

În ultimele două secole de dinainte de Cristos, Biblioteca din Alexandria a devenit centrul principal de cercetare al lumii antice. Heron, un învățat grec, a elaborat un studiu de inginerie și a pus la punct un „instrument mecanic”, respectiv un instrument pentru prelucrarea șuruburilor și o turbină cu aburi care a folosit aburul pentru prima oară ca sursă de energie. Cu toate acestea, într-o lume unde forța de muncă a sclavilor era o resursă nelimitată, această ultimă utilitate nu a fost valorificată.

Marele Arhimede, care a efectuat și el cercetări în Alexandria, este creditat cu inventarea șurubului lui Arhimede, deși unele indicii sugerează că acest dispozitiv a fost folosit în Egiptul antic cu câteva secole înainte și făcea parte din volumul general de cunoștințe existente la acea dată.

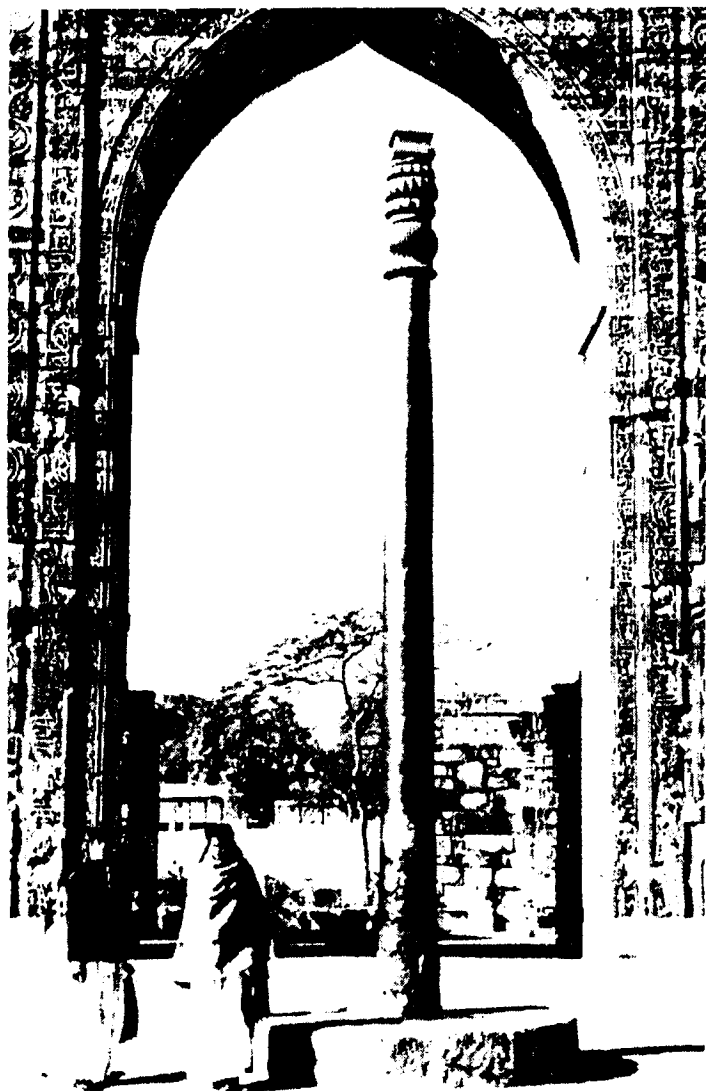
Ctesibios, un alt învățat alexandrin, a pus la punct un stingător de incendii dotat cu o pompă cu dublă acțiune, un aparat deosebit de util în orașe, unde lăcomia proprietarilor de locuințe dusesse la construirea unor clădiri cu numeroase nivele, expuse incendiilor (o altă caracteristică modernă), lucru rectificat parțial la Roma unde a fost interzisă construirea supraetajată a unor astfel de locuințe.

Romanii din Imperiile de Răsărit și de Apus aveau iluminat interior indirect; ziduri „incasante” și podele din sticlă; un sistem radiant de încălzire și chiar încălzire cu petrol (în Bizanț) pentru marile băi. Sistemul roman de apeducte, cu planul lor bine structurat de valve și pompe, atât de solid construite încât mai sunt folosite și astăzi, putea furniza apa atât de rapid încât o întreagă arenă putea fi umplută cu apă până la adâncimea de plutire a unor corăbii, între care se încingeau bătălii navale în scurtele pauze dintre alte distracții.

Cu puțin înainte de prăbușirea Imperiului Roman și de recăderea Europei în semi-barbarism, „modernizarea” atinsese un asemenea nivel încât ajunseseră să fie folosite chiar și mașini de recoltat pentru strângerea grânelor, un exemplu de inventivitate forțată de scăderea numărului de sclavi. Astfel de elemente nu au fost consemnate în analele supraviețuitoare (poate că nici măcar nu au fost considerate demne de a fi menționate) și nici n-ar fi fost bănuite dacă în urmă cu câțiva ani, printre niște ruine romane din Franța, nu ar fi fost descoperit un bloc de piatră sculptat care înfățișa o mașină de recoltat.

Pe lângă aceste caracteristici moderne ale culturilor antice, anumite tehnici sugerează că antichitatea ar fi pus la punct anumite procese pe care noi încă nu le-am descoperit. Știm, de exemplu, că fierul și oțelul ruginesc într-un timp relativ scurt atunci când sunt expuse factorilor de mediu. Știm că vechii egipteni foloseau fierul, dar nu s-a găsit nici o bucată de fier până la deschiderea mormântului regal al faraonului Tutankamon.

Iată însă că un exemplu neobișnuit de fier care nu ruginește a rezistat la acțiunea factorilor climatici mai bine de o mie de ani, fără să sufere nici o degradare.

Pilonul de fier de la Qutb Minar, Delhi, India, care nu prezintă semne de rugină, deși are o vechime de cel puțin 1600 de ani.

În curtea de la Qutb Minar din Delhi (India) se înalță Pilonul lui Asoka, o coloană din fier turnat înaltă de circa 9 metri, care a fost luată de la locul său din Muttra și transportată la Delhi de către invadatorii musulmani din secolul al X-lea. Înainte, coloana a stat în templul ei din Muttra peste șase sute de ani, având în vârful ei o pasăre Garuda, una din întruchipările pe care zeul Vishnu și le asuma în timpul periodicelor sale salvări ale omenirii. Garuda, la fel ca și celelalte coloane (dacă au existat) au dispărut demult, fiind probabil topite și transformate în săbii de către cuceritorii musulmani. Aspectul cel mai neobișnuit al acestei coloane este faptul că ea nu ar fi trebuit să mai existe, căci atât fierul cât și oțelul ruginesc în câțiva ani și cu siguranță că ruginirea ar fi dus la dispariția obiectului într-o perioadă de peste șaisprezece secole. Longevitatea sa ar putea fi explicată de folosirea unui ingredient metalurgic secret, ceea ce constituie încă un indiciu privind tehnicile antice care au fost pierdute sau uitate o dată cu trecerea timpului.

Deși corpurile planetare au primit numele unor zei sau eroi din mitologie, se pare că observațiile îndelungi efectuate asupra lor în antichitate aveau mai multă legătură cu știința decât cu mitologia. Pornind de la referințele făcute la corpuri cerești care nu sunt vizibile cu ochiul liber, bănuim că în acele timpuri era folosit un gen de telescop, care apoi a fost uitat.

Plutarh atribuie folosirea instrumentelor optice lui Arhimede care le-a întrebuințat „... pentru a scoate în evidență... mărimea soarelui”. Dar chiar dacă nu am găsit astfel de instrumente datând din vremurile de demult, avem la îndemână exemple mai mici care dovedesc utilizarea măririi optice.

Încă din 1853, la Asociația Britanică pentru Progresul Științei, un anume Sir David Brewster a prezentat un obiect care era o lentilă optică perfectă, chiar și după standardele vremii. Aspectul neobișnuit legat de această lentilă era că fusese excavată dintre ruinele de la Ninive, capitala Imperiului Asirian, ruine datate în jurul anului 600 î.e.n. Oricine cunoaște că lentilele șlefuite nu au fost descoperite decât cu nouăsprezece secole mai târziu. Deși autenticitatea sa nu a fost atacată la acea dată, utilizarea ei a fost pusă sub semnul întrebării, considerându-se că era o bijuterie sau o altă podoabă care, chiar dacă constituia o lentilă, nu fusese folosită ca atare de către asirienii antici. Prezența unei lentile optice sub straturile excavate la Ninive a fost pur și simplu catalogată ca inexplicabilă și lentila, bijuteria sau ce-o fi fost obiectul cu pricina a ajuns la British Museum.

De atunci, alte lentile antice au fost descoperite în diferite părți ale lumii, incluzând Libia, Irak, Mexic, Ecuador și chiar Australia Centrală. O lentilă de obsidian concavă și șlefuită a fost scoasă la suprafață de pe fundul mării la Esmeraldas (Ecuador), iar alte lentile concave minuscule, șlefuite printr-un procedeu necunoscut, au fost dezgropate la La Venta (Mexic), fiind atribuite culturii olmece, despre care se crede în prezent că este cea mai veche din Mexic.

Astfel de elemente tehnice ajutătoare ar putea explica unele metode de prelucrare a metalelor și pietrelor semiprețioase ale culturilor americane precolumbiene.

Oricum, este de remarcat că culturile amerindiene au ajuns la un anumit nivel al civilizației cu mult înainte de cucerirea Americii.

Un exemplu de cunoștințe pierdute, ilustrativ prin el însuși, se referă la cunoașterea sau necunoașterea roșii.

Se știe bine că atunci când primii conchistadori spanioli au ajuns pe continentul american și au întâlnit pentru prima oară culturile avansate din Mexic, America Centrală și Platoul Andin, ei au găsit drumuri pavate, pasaje peste munți și tuneluri, pasarele peste lacuri și lungi poduri suspendate. Cu alte cuvinte, au găsit tot ce era necesar pentru un sistem de transporturi foarte evoluat, în afară de mijloacele logice de transport: căruțe, trăsurile sau calești. Nu existau roți, totul era transportat de către caravane tip safari sau, în Anzi, pe spinări de lama sau de oameni. În timpul incașilor, alergătorii umani (*chasquis*) deveniseră aproape o rasă distinctă, fiind capabili să parcurgă distanțele atât de repede încât incașii din capitala situată în munți puteau să mănânce pește proaspăt de pe coastă. Dar în ciuda acestei organizări, a culturii arhitecturale, a progresului tehnic, a transportului de bunuri și alimente din imperiile indiene, absența roții a fost de regulă acceptată ca o dovadă că locuitorii precolumbieni ai Americii nu au depășit niciodată nivelul Epocii de Piatră.

O carență pregnantă a acestei teorii general acceptate este faptul că roțile apar tot mai des în legătură cu artefactele mexicane antice — de obicei sub forma unor machete sau jucării cu roți reprezentând câini (sau coioți) și cărucioare. Roți au fost descoperite în diferite locuri din Mexic (Cholula, Oazaca, Tres Zapotes și El Tajin, în apropiere de Vera Cruz) și în Republica Panama. Pare improbabil ca americanii antici să fi „inventat” roțile numai pentru jucării și nu pentru alte utilizări mai importante, și nici nu putem fi siguri că discurile pe care le vedem pe monumentele precolumbiene nu erau derivate sau predecesoare ale roților. Nu putem fi siguri nici

măcar că ceea ce noi considerăm a fi niște jucării *sunt* într-adevăr jucării. E posibil ca obiectele acelea să fi avut semnificații și utilizări cu totul diferite față de cele atribuite de noi, dintr-o perspectivă cu totul diferită.

Cățeluș cu roțile precolumbian dezgropat în apropiere de Vera Cruz, Mexic. Deși s-a crezut că roțile de orice fel erau necunoscute de către amerindienii precolumbieni, au fost descoperite tot mai multe jucării cu roțile (dacă într-adevăr sunt jucării).

De exemplu, ne putem întreba ce semnificație ar putea avea acel extraordinar obiect din aur și pietre prețioase care pare a fi ori un jaguar lung, ori un crocodil scurt, dezgropat din mormintele columbiene ale mai puțin cunoscutei culturi Coclé din Panama în deceniul al treilea al secolului nostru, care acum este expus la

muzeul universității Pennsylvania din Philadelphia. Neobișnuit la acest obiect este faptul că conține roți dințate pe o osie cu un braț balansier între ele, cu alte două balansiere la spate, iar gura jaguarului are niște dinți precum colții unei cupe de excavator. Doctorul Ivan Sanderson, care a examinat obiectul în amănunt și este familiarizat cu jaguarii (și crocodilii) vii, este de părere că avem de a face cu macheta unui excavator sau buldozer precolumbian, construit sub forma unui jaguar modificat. El mai remarcă faptul că „articulațiile picioarelor sunt îmbinate greșit față de animalul real, dar corect pentru absorbirea șocurilor la o mașină de mare tonaj”. Dat fiind că acest obiect neobișnuit este incomplet, nu putem decât să ne întrebăm dacă este macheta preistorică a unui vehicul funcțional, fapt ce ar explica unele din triumfurile constructive ale precolumbienilor, sau dacă nu cumva este doar o jucărie cu roți dințate, asemenea câțelului cu roțile, într-o regiune unde se presupune că principiul roții era necunoscut.

Există multe astfel de anomalii la marile civilizații precolumbiene distruse de spanioli, precum și la rasele care le-au precedat pe acestea și dispăruseră ori fuseseră distruse deja la vremea Conquistei. Nu știm, de exemplu, cum reușeau peruvienii antici să deplaseze uriașii monoliți și să-i îmbine atât de exact cu uneltele de care dispuneau, și nici cum de puteau să efectueze delicate operații de trepanare, îndepărtarea unei porțiuni de craniu și introducerea unei plăci de aur sau de cupru, o formă de chirurgie pe creier, precum și alte operații delicate legate de plombarea și acoperirea cu coroane a dinților, ori sistemul de medicină care a dus la obținerea medicamentelor într-o perioadă timpurie. Nu știm cum reușeau

columbieni chibchas sau peruvieni chimus să facă acoperiri cu metale prețioase fără ajutorul electricității. Nu cunoaștem nici măcar utilitatea a numeroase obiecte care există și acum. (De exemplu, care este rostul numeroaselor scaune de piatră cioplită împrăștiate în număr mare în munții Columbiei, fără ca în apropiere să se găsească vestigii ale unor construcții, sau dacă terasamentele de pe dealuri reprezintă amfiteatre sau sisteme de irigații.) La fel, abundența de sfere de piatră de pe coasta vestică a Mexicului și din Costa Rica trebuie să aibă o semnificație, însă ea ne scapă.

Nu cunoaștem nici numele adevărat al multora dintre culturile amerindiene dispărute, și nu facem decât să le atribuim numele locurilor geografice unde au fost găsite urme ale acestora. O parte dintre aceste origini amerindiene ar putea fi clarificate dacă am putea citi, sau măcar găsi, vreun document indigen, chiar dacă numeroasele inscripții mayașe, care se găsesc din belșug în peninsula Yucatân și America Centrală, continuă să rămână un mister pentru noi, cu excepția numerelor și a datelor.

Antropologii și arheologii ruși au aplicat acestei scrieri antice metode moderne computerizate la Centrul de Calcul din Novosibirsk, fără să reușească să o descifreze. S-au identificat circa o mie de combinații sau de constituenți separați în scrierea mayașă. Nu știm totuși dacă limba mayașă vorbită astăzi în diferitele ei dialecte este într-adevăr limba glifelor Maya. S-ar putea ca aceste fascinante semne grafice să rămână un mister, doar dacă nu cumva, la un moment dat, va fi descoperită în junglă o populație supraviețuitoare a culturii mayașe antice, care să fi păstrat secretul scrierii respective. Un asemenea grup de refugiați, indienii lacandon din pădu-

rea tropicală Chiapas, care au fugit din calea năvălitorilor spanioli cu sute de ani în urmă, și care au fost intens cercetați în ultimul timp, au păstrat anumite tradiții mayașe, dar se pare că au uitat orice cunoștințe despre scriere.

În America de Sud, în diferite locuri din platoul andin și din sistemul de râuri amazonian, există numeroase inscripții, cele mai multe intraductibile și neidentificabile, precum și o legendă ciudată din vremurile incașilor care spune că scrierea a fost cunoscută cândva în Peru și ținuturile învecinate, dar a fost interzisă sub amenințarea pedepsei capitale de către un conducător din antichitate căruia preoții îi băgaseră în cap că scrisul era cauza nenorocirilor care se abătuseră asupra imperiului său (se întrezărește o aluzie alegorică la puterea cuvântului scris). Oricum, cu excepția acestor indicii vagi și nedovedite, nu au fost descoperite inscripții scrise sau săpate în piatră, care să provină de la imperiile preistorice ale Americii de Sud și care să poată fi datate ca atare.

Pe de altă parte, imperiul incașilor a folosit un substituent neobișnuit pentru scriere, al cărui mod de întrebuințare încă nu a fost pe deplin înțeles. Este vorba de *qupu*, un ciucure din fire divers colorate cu ajutorul căruia incașii alcătuiau rapoarte despre populație, tributuri, trupe militare și, în general, cam toată „hârțogăria” unui imperiu extrem de bine organizat și în esență socialist. O castă specială de „cititori” de *quipus* era pregătită și ținută la îndemână pentru traducerea mănunchiurilor de fire cu ajutorul cărora se țineau niște evidențe atât de exacte încât, se spunea, dacă o pereche de sandale lipsea în orice parte a întinsului imperiu, incașii aflau imediat.

S-ar putea ca sistemul *quipu* să fi fost o formă de scriere sau de *metascriere*, care depășise cumva alfabetul și ajunsese la stadiul de sistem de computerizare. Dacă ne gândim la variantele posibile de combinare a elementelor separate din aceste bănci de memorie implicite dintr-un mănunchi de *quipu*, trebuie să ținem cont nu numai de numărul firelor, dar și de lungimea și de culoarea acestora, de diferitele tipuri de sfoară, de frecvența și de spațierea nodurilor, ba chiar și de forma fiecărui nod. Combinațiile sunt infinite și devine posibilă chiar și redarea cuvintelor din limba vorbită.

Când se evaluează stadiul avansat al științei și mecanicii civilizațiilor antice de pe tot cuprinsul planetei, în afară de invențiile legate de comunicații și înregistrări de arhivă, de tehnicile relativ avansate de construcție, matematică și medicină, de observare științifică a naturii vizibile și de ideile despre planetă și cosmos, se naște întrebarea dacă culturile străvechi ale lumii aveau habar despre structura atomică a materiei, care constituie realizarea supremă și posibil finală a omului modern.

În această privință există aluzii obscure, dar fascinante, legate de faptul că într-o anumită perioadă din trecutul îndepărtat, câteva culturi cunoșteau compoziția materiei. Chiar cuvântul „atom” vine de la o construcție lingvistică grecească având sensul de „care nu poate fi divizat”. Democrit face chiar o referință, atribuită unor surse feniciene, că atomul indivizibil era, de fapt, divizibil. Mai mult decât atât, o parte din textele vedice și budiste ale Indiei antice conțin descrieri ale legăturilor dintre particulele unei entități, pe care acum le putem înțelege în termenii unei teorii atomice și ai legăturilor intermoleculare, chiar dacă înainte de accesul la aceste cunoștințe aceste pasaje păreau niște pure mistificări.

Comentariile budiste timpurii furnizează descrieri ușor de înțeles ale legăturilor intermoleculare atunci când vorbesc despre mănunchiuri de papură care interacționează și se conectează cu alte mănunchiuri de papură ca și despre necesitatea disocierii conexiunilor pentru a scăpa de renaștere și de roata existenței, ceea ce ar putea constitui un alt exemplu de cunoștințe științifice care reapar prin intermediul filozofiei.

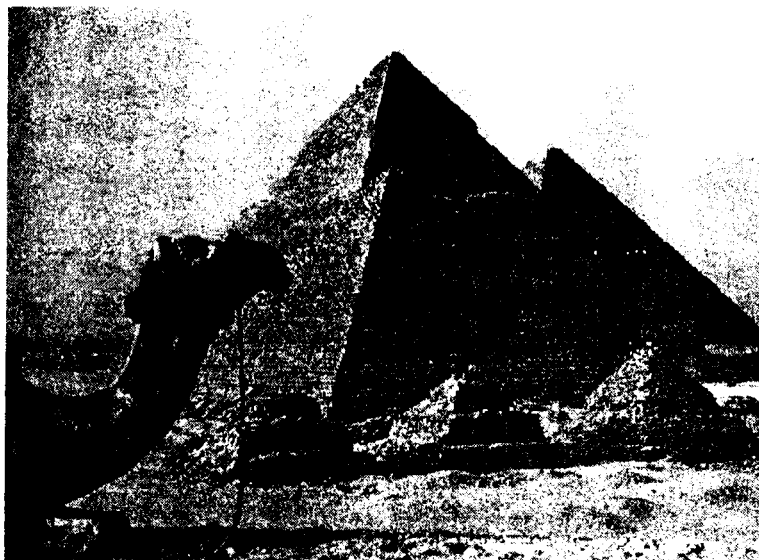
Scriitorul și yoghinul indian Paramhansa Yogananda arăta în 1945 (anul I al Erei Atomice) că un sistem de filosofie hindusă, Vaisesika, derivă din cuvântul sanscrit *visesas*, care poate fi tradus ca „individualitate atomică”. Conform unor arhive sanscrite păstrate, în secolul al VIII-lea î.e.n. un indian pe nume Aulukya expunea, cu propriile sale cuvinte, o teorie științifică surprinzător de modernă despre natura atomică a materiei, despre golurile spațiale dintre atomi în propriile lor sisteme, despre relativitatea timpului și a spațiului, teoria radiației cosmice, natura cinetică a tuturor formelor de energie, caracterul inerent al legii gravitației la atomii „terestri”, căldura care provoacă schimbul molecular.

Ar fi cu totul surprinzător dacă toate aceste cunoștințe de o vechime extremă, pe care omul modern a început să le redescopere începând cu Renașterea și pe care continuă să le descopere, ar fi doar niște intuiții întâmplătoare ale astronomilor, matematicienilor, filozofilor și profesorilor din antichitate. Este mai logic să le considerăm o moștenire reziduală de la o cultură mai veche, larg răspândită, sau de la un sistem de culturi, din care doar o părticică, asemenea zecimii de aisberg care iese la suprafață, a parvenit sau a putut fi înțeleasă de omul modern.

IV O CAPSULĂ A TIMPULUI ÎNALTĂ DE 45 DE ETAJE

Pe lângă numeroasele referințe și indicii privind o cultură avansată de demult și obiecte inexplicabile care ar putea să reprezinte vestigii ale acesteia, s-ar putea să existe o mărturie a unei civilizații preistorice care a ajuns până la noi aproape intactă, atât de solid construită încât este aproape indestructibilă, atât de familiară încât mesajul ei este obscur. Este vorba de Marea Piramidă de la Gizeh, atribuită faraonului Keops, al doilea faraon al celei de-a IV-a dinastii a Egiptului, despre care se crede că a fost construită cu 4500-5000 de ani în urmă. Este cea mai mare dintre cele șaptezeci de piramide ale Egiptului și chiar și astăzi, când o parte din vârf i-a dispărut, e înaltă cât un bloc cu patruzeci și cinci de etaje, fiind construită din 2,5 milioane de blocuri cântărind între 2,5 și 12 tone fiecare.

Această construcție nu este remarcabilă numai prin înălțimea sau masa ei. E posibil ca ea să fi fost, pe lângă

Marea Piramidă de la Gizeh.

o bornă de marcaj pentru primul meridian, o capsulă a timpului aproape permanentă pentru conservarea și transmiterea cunoștințelor acumulate în perioada de timp scursă între sfârșitul unei civilizații mai vechi și începutul alteia noi.

Căci deși generații de jefuitori de morminte și alți aventurieri au căutat comorile secrete dinăuntrul Marii Piramide, iar conducătorii arabi ai Egiptului din Evul Mediu au încercat să pătrundă cu ajutorul explozibililor în culoarele secrete care au fost localizate, pierdute și regăsite în vremurile moderne, din câte cunoaștem, nu s-a găsit nici o mare comoară, iar „Camera Regelui” nu s-au descoperit decât niște sarcofage goale din piatră, fără urme de vandalism sau de pătrundere anterioară.

Cu toate acestea, cea mai mare descoperire a fost evidentă pentru toată lumea de-a lungul secolelor istoriei

noastre „oficiale”, dar nu a fost recunoscută ca atare decât atunci când știința modernă a „prins din urmă” știința vremurilor de demult. Căci „comoara secretă” a piramidei s-ar putea să o constituie tocmai amplasamentul, volumul, dimensiunile interioare și chiar și orientarea culoarelor sale interioare.

Deși s-a presupus în general că Marea Piramidă a fost construită ca mormânt pentru regele Keops, legendele legate de intervalul ei de viață (sau de moarte) de 4000 până la 5000 de ani, sau mai mult, vorbesc despre un secret încorporat în această formidabilă construcție. Tradiția legată de această înțelepciune secretă a fost păstrată de către copți, o sectă creștină indigenă care își are originile din timpul egiptenilor antici, căci Egiptul a fost creștinat cu câteva sute de ani înainte de a fi cucerit de musulmani. Și astăzi această sectă folosește un limbaj bisericesc înrudit cu sau coborând de la egiptenii antici, și are loje secrete în cadrul cărora zeii Egiptului antic continuă să fie venerați.

Iată ce afirmă un text scris de Masudi, un scriitor copt din Evul Mediu:

Surid... unul dintre regii Egiptului de dinainte de Potop... a construit două mari piramide... El a poruncit preoților să depoziteze acolo toată știința lor și cunoștințele despre diferite arte și științele matematicii și geometriei, ca să rămână o mărturie de care să beneficieze cei care vor putea în cele din urmă să le înțeleagă...

Arabii, după ce au cucerit Egiptul pentru Islam în secolul al VII-lea al erei noastre, au auzit de legendele

copte și despre comorile și manuscrisele de „dinainte de Potop” depozitate acolo, care conțineau tot felul de cunoștințe științifice utile, inclusiv secrete de o utilitate imediată legate de arme care nu ruginesc și sticlă care nu se sparge. Referințele la sticla incasantă apar în mod repetat în legendele arabe despre secretele antichității, incluzând credința că celebrul Far din Alexandria, o construcție înaltă de circa 180 de metri situată în fața portului, avea o fundație alcătuită din blocuri solide de sticlă.

Avid după comorile reale sau închipuite ale Marii Piramide, un calif musulman din Evul Mediu, Al Mamun, a poruncit unor echipe de lucrători să cerceteze latura nordică a piramidei în căutarea unei intrări secrete, menționată de scriitorul roman Strabo, o căutare care a avut un caracter distructiv, căci oamenii califului au dărâmat și au aruncat în aer porțiuni de perete pentru a pătrunde în interior. Deși nu s-a descoperit nimic prețios, s-a pus în evidență existența unor culoare lungi în interiorul piramidei. Căutătorii lui Mamun au parcurs și alte culoare către Camera Regelui, unde nu au găsit decât niște sarcofage din piatră goale, dar nici urmă de comoară sau de rege.

Înțelegerea a ceea ce ar putea să reprezinte adevăratul secret al Marii Piramide a survenit aproape din întâmplare la începutul secolului al XIX-lea, în timpul uneia din numeroasele cuceriri ale Egiptului, de data aceasta de către Napoléon și armata sa. Când geniștii armatei franceze au început cartografierea Egiptului, ei și-au ales Marea Piramidă ca punct de triangulație convenabil.

Când și-au analizat punctele de triangulație, ei au observat pentru prima oară că latura estică a piramidei

era orientată spre est, fiind aliniată la axa polară a Pământului mult mai corect decât ar fi fost posibil fără instrumente moderne de genul busolei, sau chiar fără cunoașterea existenței axei polare, despre care până atunci se credea că este o realizare mai mult sau mai puțin „modernă”. După aceea s-a constatat că dacă liniile diagonale care porneau din colțurile de sud-est și sud-vest și treceau prin colțurile de nord-vest și, respectiv, nord-est, erau prelungite, aceste linii încadrau exact Delta Nilului, un ajutor binevenit din trecut pentru cartografierea regiunii. Mai mult, meridianul trecea prin vârful piramidei, secționând Delta Nilului exact în două. Poziția exactă a piramidei nu părea să aibă vreo legătură specială cu Nilul sau cu vreun loc anume, în afară de faptul că coincidea cu măsurătorile indicate sau cu frontierele pe care le delimitau.

De fapt, poziția piramidei putea să fie, și probabil că a și fost, un loc excelent pentru stabilirea unui prim meridian, așa cum se întâmplă în prezent cu meridianul Greenwich, căci, dacă urmărim meridianul care trece prin piramidă în drumul său în jurul planetei, observăm că el constituie o mare linie de separație care împarte continentele locuibile în două părți egale iar apoi, trecând de poli spre partea „cu apă” a Pământului, este evident că împarte Pacificul în două părți destul de egale.

Istoricul grec Herodot, ca și alți scriitori ai antichității, au arătat că înălțimea înclinată exactă a piramidei era egală cu lungimea de un stadiu¹, adică șase sutimi dintr-un grad de latitudine. Agatharchides din Cnidus, scriitor din secolul al II-lea î.e.n., scria că lungi-

1) Unitate de măsură a lungimii în antichitate, având o valoare variabilă, cuprinsă între 178 și 192 de metri (n.tr.).

mea unei laturi a mării piramide era de o optime dintr-un minut de latitudine.

Aceste indicații de măsurători geodezice, sugerând cunoașterea de către antici a dimensiunilor Pământului, au sugerat de multă vreme că s-ar putea descoperi și alte corelații dacă piramida ar fi cercetată în mod corespunzător. Lucru care s-a și întâmplat în ultimii două sute de ani, când piramida a fost supusă unor măsurători riguroase de către o sumedenie de arheologi, savanți, geodezi, astronomi, cartografi, ingineri, arhitecți, astrologi și mistici. Mulți dintre acești învățați și-au dedicat o bună parte din viață și din avere studierii și interpretării „secretelor” piramidei.

În zilele noastre, baza piramidei a fost degajată pentru a se putea efectua măsurători exacte și s-au calculat toleranțele pentru plăcile care acopereau cândva piramida, făcând-o să strălucească în soarele Egiptului, înainte de a fi desprinse și folosite la alte construcții. Măsurarea exactă a interiorului și a exteriorului piramidei ne-a oferit o întreagă serie de dimensiuni, ale căror implicații sunt aproape la fel de uluitoare ca și teoria care spune că dimensiunile și orientarea coridoarelor interioare ale piramidei consemnează trecutul și prezic viitorul.

Întrucât numeroasele teorii privind legătura dintre măsurători și istoria prezentă și viitoare nu pot fi verificate în nici un fel și dat fiind că rezultatele finale prezise sunt destul de pesimiste (declinul general al lumii începe în 1962, iar „calendarul” se oprește în anul 2001), este preferabil să examinăm coincidențele legate de forma piramidei pe care le putem aprecia și controla mai bine.

Și așa, rezultatele interpretative ale măsurătorilor pe care le avem la îndemână sunt îndeajuns de uluitoare.

Câteva dintre exemplele și statisticile mai ușor de înțeles și de verificat ne dau sentimentul că într-adevăr Marea Piramidă este o bibliotecă în care pietrele uriașe și meticolos îmbinate iau locul fragilelor suluri de pergament și de papirus, un tezaur de cunoștințe științifice care așteaptă în deșert ca o imensă capsulă a timpului să fie interpretată de rasele viitoare îndeajuns de pregătite științific.

Dimensiunile piramidei dau se pare valoarea *modernă* a lui π , 3,1416, un număr care se obține împărțind suma laturilor la dublul înălțimii piramidei — o metodă normală de calculare a relației dintre circumferință și rază. Anterior, matematicienii greci, printre care și Arhimede, nu au reușit să obțină pentru π o valoare mai exactă decât 3,1428, iar asta la mii de ani după ce piramida a fost construită. Se crede că „țolul piramidal” se bazează pe dimensiunea reală a Pământului, dat fiind că cincizeci de astfel de țoli alcătuiesc, cu o bună aproximație, o lungime egală cu zece milionimi din axa polară.

O dată cu revoluția științifică care a urmat după Revoluția Franceză, oamenii de știință francezi au adoptat metrul ca unitate de lungime, fără vreo referință cunoscută la cubitul antic, considerând că acesta ar reprezenta zece milionimi dintr-un meridian. De fapt, este mai scurt cu cinci miimi, deoarece contururile Pământului nu sunt regulate și fiecare meridian are propria lungime. Prin urmare, o unitate de măsură mai exactă ar trebui să se bazeze nu pe meridian ci pe valoarea fixă a razei sau axei polare, ceea ce duce în final la concluzia că sistemul egiptean era mai logic decât cel folosit în prezent.

O dată cu stabilirea țolului piramidal, ies la iveală o mulțime de coincidențe tulburătoare. Suma laturilor bazei piramidei indică numărul de zile dintr-un an, sau 365,240 țoli piramidali.

Înălțimea piramidei înmulțită cu zece milioane dă distanța aproximativă dintre Pământ și Soare.

Un țol piramidal înmulțit cu 100.000.000 dă aproape, dar nu exact, distanța parcursă de Pământ pe orbita sa în jurul Soarelui. Chiar și ușoara discrepantă poate fi explicată prin mărirea orbitei terestre în decursul celor 5000 sau 6000 de ani scurși între timp.

Dublând lungimea celor patru laturi ale piramidei obținem aproape echivalentul unui minut de grad la ecuator. (Măsurată în metri, valoarea dată de piramidă este de 1842,92, față de valoarea actuală de 1842,78.)

Piramida este atât de perfect dimensionată și construită încât, dacă s-ar trasa un cerc având raza egală cu înălțimea sa, aria cercului desenat ar fi egală cu pătratul ariei bazei.

Axa polară a Pământului este orientată diferit în spațiu în fiecare zi și nu revine la poziția inițială decât o dată la 25,827 ani. Această valoare apare aproape exact (25826,6) în dimensiunile piramidei prin adunarea diagonalelor bazei.

Greutatea aproximativă a piramidei este de aproape 600.000 de tone. Dacă o înmulțim cu un miliard, obținem valoarea aproximativ estimată a greutateii Pământului.

O indicație neobișnuită privind vârsta piramidei apare în orientarea sa către Steaua Polară, perfect vizibilă prin Marea Galerie care străbate vertical piramida, pornind din Camera Regelui până la o deschidere din vârf. S-a demonstrat că Steaua Polară la momentul când

a fost „prinsă” în vizorul piramidei se afla în Constelația Dragonului și de atunci a devenit componentă a Carului Mare, care la rândul său face parte din Ursa Major.

Aceasta aduce în discuție „utilitatea” Marii Piramide, și anume dacă a avut și alte întrebuințări în afară de acelea de mormânt, bornă topografică, observator, depozit de cunoștințe și de măsurători.

Se pare că printre multe alte utilizări, dintre care multe încă nu sunt clare, piramida a constituit și un uriaș „ceas” sezonier și un calendar. Forma ușor concavă a plăcilor albe de calcar ce acopereau piramida, care între timp au fost îndepărtate și folosite la construirea orașului Cairo, făcea posibil ca lungimile diferite ale umbrelor aruncate de piramidă să indice sosirea echinoxului de primăvară, trecerea anului și chiar și orele zilei.

Edmé François Jomard a fost un pionier în materie de „piramidologie” al cărui interes față de Marea Piramidă datează de pe vremea invaziei lui Napoléon în Egipt, cu multele sale divizii de soldați și cu aproape o divizie de oameni de știință. Printre multele sale contribuții la studiul acestui fenomen a fost și teoria că sarcofagele goale din granit roșu aflate în Camera Regelui erau destinate să fie goale și probabil că nu erau niște sicrie din piatră pentru mumia faraonului ci niște containere care indicau o măsură standard de volum, tot așa cum piramida însăși pare a fi un ansamblu de distanțe și de alte dimensiuni.

L. Sprague de Camp, un istoric modern, scriitor și arheolog cercetător, exprimă scepticismul larg răspândit legat de interpretarea oricărui element al piramidei ca fiind un mesaj atunci când comentează sarcofagul din piatră gol:

...Se spune că sarcofagul era un etalon — deși e limpede că un om întreg la minte nu și-ar lua drept etalon volumetric un recipient în care să intre circa o tonă și un sfert de apă, iar apoi să-l închidă într-un munte artificial, unde să nu mai poată fi folosit...

Un alt comentariu asemănător spunea că „...adevăratul mister al piramidei este motivul pentru care regele Keops s-a răzgândit în privința înmormântării sale acolo”, știut fiind că sicriul regelui a fost *întotdeauna* gol.

În concordanță cu proliferarea misterelor întâlnite în studiul Marii Piramide este și chestiunea celorlalte șaptezeci și ceva de piramide din Egipt. Erau toate niște morminte sau marcau ceva anume? Iar dacă erau morminte ale faraonilor, de ce sunt mai mulți faraoni în istorie decât piramide? Să luăm cazul marelui Ramses al II-lea, a cărui adulare de sine a acoperit zidurile Egiptului și care a poruncit cioplirea în stâncă la Abu Simbel a unor statui înalte de peste douăzeci de metri care să-l reprezinte. (Aceste statui au fost salvate de la inundare în timpul construirii barajului de la Assuan prin tăierea lor din rocă și urcarea în vârful stâncii. Operațiunea a fost finanțată mai ales prin contribuții publice provenite de la membrii ai unor națiuni la care Ramses nici n-a visat, la câteva mii de ani după moartea sa.) Unde este piramida acestui maestru antic al relațiilor cu publicul, ca și cele ale altor mari faraoni? Cel mai probabil este faptul că faraonii au renunțat pur și simplu să mai fie îngropați în piramide, care atrăgeau prin dimensiunile lor pe viitorii jefuitori de morminte.

Nu trebuie exclusă nici posibilitatea ca unele dintre celelalte piramide să fie copii ale celei mai mari, fără ca cei care le-au construit să le înțeleagă semnificația,

preocupați fiind doar de lăsarea unui semn de aducere aminte a propriei lor faime. Herodot relatează o anecdotă picantă despre o prințesă egipteană care, dorind cu tot dinadinsul să aibă și ea o piramidă, s-a vândut unui lung șir de amanți pentru a strânge fondurile necesare pentru construcție — de bună seamă, cel mai original motiv pentru o prințesă de a deveni o prostituată.

Se consideră în general că piramidele, alături de obeliscuri, sunt legate de venerarea soarelui, ele marcând evoluția astrului în decursul zilei și al anului. În apropierea unora dintre piramide au fost descoperite îngropate și orientate exact pe axa vest-est niște „corăbii solare”, pentru ca faraonii înmormântați să urmărească soarele pe cer.

O teorie extrem de originală a fost formulată recent de dr. Kurt Mendelssohn din Oxford, care a sugerat că piramidele au fost construite pentru a ține ocupat surplusul de forță de muncă din Egipt în timpul perioadei anuale de inundație a Nilului, care ținea trei luni. Cu alte cuvinte, era vorba de niște programe de muncă cu caracter social care reglau distribuția muncii prin alternarea programelor de construire a diferitelor piramide și aveau interesantul efect secundar că unificau și controlau economia țării. Știm din marcajele găsite pe pietrele piramidei că muncitorii, care nu erau sclavi, erau plătiți în grâu, bere, usturoi și alte lucruri indispensabile.

Aceeași teorie s-ar putea aplica și în alte regiuni ale lumii, cum ar fi incredibilele drumuri și construcții din imperiul incaș „socialist” din America de Sud sau zidurile și canalele din China. În orice caz, atribuirea unor teorii și explicații moderne pentru culturile antice, al căror aspect real abia dacă-l putem ghici, este cel puțin riscantă. În felul acesta am putea sfârși prin a echivala

exodul triburilor de israeliți din Egipt cu un conflict de muncă axat pe cantitatea de paie folosită la cărămizi.

Marea Piramidă a fost construită la începuturile istoriei „oficiale” a Egiptului și, lucru ciudat pentru o construcție de asemenea proporții, nu a fost pomenită de autorii contemporani, ci de greci și romani, care au ajuns acolo după câteva mii de ani, ca turiști. De fapt, istoria timpurie a Egiptului conține o stranie anomalie, căci perioada sa de superioritate culturală pare să fi avut o evoluție bruscă, cam pe la sfârșitul mileniului al patrulea î.e.n., de la stadiul anterior neolitic, fără dovezi ale unor etape de tranziție obișnuită. Ea nu a evoluat, ci a apărut: instrumentele, tehnica, arta, arhitectura, ingineria, medicina, știința și organizarea marilor orașe par să se fi produs dintr-o dată, aproape ca și cum ar fi fost importate dintr-o altă regiune. Și asta chiar dacă istoria ne spune că civilizația egipteană este aproximativ contemporană cu celelalte culturi incipiente din Orientul Mijlociu, care oricum nu se aseamănă cu ea.

Dar această primă explozie de civilizație, exemplificată de Marea Piramidă, nu s-a dezvoltat foarte mult și în cele din urmă a părut să regreseze, tot așa cum culturile timpurii din America de Sud și Centrală au părut să fie mai puternice, mai pline de vitalitate și mai avansate tehnic la începuturi decât atunci când au fost „descoperite” de spanioli. E ca și cum ar fi primit o „infuzie” de tehnici civilizatoare de altundeva, un impuls care o dată cu trecerea secolelor s-a diluat și și-a pierdut forța inițială.

În studiul lui Peter Tomkins, „Secretele Marii Piramide”, autorul conchide că piramida a fost, printre altele, un observator și, totodată, datorită indicațiilor sale longitudinale, o cheie pentru „o hartă la scară a emisferei nordice”. În una din declarațiile privind aptitudinile

geodezice și științifice ale constructorilor, el face o remarcă extrem de pertinentă:

Oricine a construit Marea Piramidă știa, așa cum legenda relatează cu exactitate, cum să întocmească excelente hărți ale stelelor cu ajutorul cărora să calculeze corect longitudinile, să deseneze hărți ale globului și astfel să îi străbată continentele și oceanele.

Pare să existe o relație distinctă între cunoștințele fundamentale ale celor care au făcut ca Marea Piramidă să fie construită și cartografiile care au desenat hărțile originale ale mărilor, mai vechi decât hărțile lumii existente pe atunci și, totodată, mult mai exacte și mai cuprinzătoare.

Dacă adoptăm supoziția că o rasă străveche a ajuns la un stadiu cultural avansat într-o perioadă de timp îndepărtată, așa cum se spune în multe legende ale unor popoare fără nici o legătură între ele, puține mărturii ar fi ajuns până la noi sub forma unor obiecte sau documente identificabile, ținând cont de intervalul de timp scurs, de distrugerile provocate de om, de descompunere, de schimbările climatice, sau de modificările de nivel ale pământului și ale mării. Pentru a supraviețui, cunoștințele ar fi trebuit să fie încorporate în niște „documente” atât de mari încât să fie practic indestructibile sau să fie atât de utile încât să continue să fie folosite și copiate, oricât de imperfect, pentru simplul motiv că oamenii trebuiau să călătorească în siguranță.

Prima condiție este îndeplinită de Marea Piramidă iar a doua de copiile medievale ale hărților antice ale globului.

V. CLĂDIRILE IMPOSIBILE

În încercarea de a urmări evoluția în timp a unei civilizații preistorice, căpătăm impresia că receptăm sau deslușim doar ecouri ale acesteia, sub forma unor legende, copii ale unor hărți, fiecare recopiere pierzând din claritatea originală, interpretări ale dimensiunilor, fragmente inexplicabile de informație științifică scoase în afara continuității procesului de scurgere a timpului. Dar oare să nu mai existe nimic altceva? Există oare clădiri sau vestigii ale unor clădiri care să indice anumite tehnici ce le-ar diferenția categoric de alte ruine antice mai ușor de explicat?

Ținând cont de trecerea timpului, așa cum transpare ea în informația transmisă prin intermediul hărților antice ale trecutului, în special acelea care au ca obiect un continent antarctic neacoperit de gheață, trebuie să fi trecut între douăsprezece și cincisprezece mii de ani între ultimele zile ale acestei civilizații ipotetice și prezent, o dată cu modificări climatice importante pe tot întinsul planetei. În acest timp, fierul sau oțelul, dacă ar fi fost folosit de aceste populații, ar fi dispărut. Construcțiile

din lemn ar fi dispărut și ele. Clădirile din cărămidă, oricât de mari ar fi fost, s-ar fi deteriorat până la a nu mai putea fi deosebite de dealuri sau munți mai mici, așa cum s-a întâmplat în Mesopotamia, unde uriașe suprafețe urbane, chiar și Babilonul însuși, au fost „pierdute” până nu demult, pur și simplu pentru că ruinele lor acoperite de nisip sau sol nu mai puteau fi recunoscute ca atare. În America de Sud și Centrală, procesul de recunoaștere a dealurilor și munților „artificiali” se află în plină desfășurare, mai ales cu ajutorul recunoașterii aeriene.

Ruine identificabile ale unei civilizații preistorice s-ar putea să ne aștepte sub stratul de gheață al Antarcticii, căci dacă Antarctica a prezentat cândva suficient interes pentru navigatori, care i-au cartografiat cu grijă coastele lipsite de gheață, insulele din larg, râurile și munții, atunci pare logic să presupunem că acolo au trăit oameni care desfășurau activități comerciale, acesta fiind dintotdeauna un motiv întemeiat pentru întocmirea de hărți. În orice caz, astfel de dovezi preistorice ne sunt deocamdată inaccesibile, doar dacă forajele de mare adâncime din Antarctica nu ar scoate la iveală vestigii ale prezenței anterioare a omului, așa cum lucrările de teren din Alaska, Canada Arctică și Siberia au dezgropat din solul veșnic înghețat tigri, cai preistorici, mastodonți și alte animale nearctice, precum și așezări antice având aproape întinderea unui oraș, cum ar fi cele de la Point Barrow și Port Hope din Alaska. În apropiere de Port Hope s-au găsit dovezi privind o civilizație arctică preistorică foarte avansată, printre care și morminte care mai conțineau schelete cu globi oculari din fildeș introduse în găvanele goale.

Este foarte probabil ca în adâncurile mărilor și oceanelor să fie identificate construcții complexe, căci culturi și probabil continente întregi au fost scufundate. Astfel de descoperiri vor deveni în viitor tot mai frecvente o dată cu dezvoltarea noilor echipamente și vehicule de cercetare subacvatică.

Există însă unele clădiri sau părți de clădiri, care nu se află nici sub gheață, nici sub apele mărilor, chiar dacă sunt relativ inaccesibile, care ar putea reprezenta o verigă de legătură între civilizația preistorică și cea modernă. Aceste ruine masive ar putea fi numite „clădiri imposibile”, deoarece construirea lor de către niște oameni cu adevărat primitivi nu ar fi fost posibilă numai cu tehnicile de care se presupune că dispuneau.

Astfel de ruine se găsesc în diferite locuri de pe tot globul. În fiecare caz, locuitorii băștinași pretind că nu știu cine le-a construit, în afară de cazul când le atribuie unei rase de supraoameni, de uriași sau zeilor.

În America de Sud, pe înaltul platou andin, pe piscurile munților, cocoțate la marginea unor prăpăstii adânci de sute de metri ori chiar pe platouri deșertice pustii, atât de înalte încât oamenii și animalele întâmpină dificultăți de respirație, există ruine de proporții ciclopice, care sunt pur și simplu imposibil de explicat fără a face apel la cele mai moderne instrumente de tăiere a pietrei sau mijloace de transport.

Conchistadorii au găsit orașele, forturile și palatele incașe construite pe fundații și ziduri rămase de la culturile anterioare. Aceste ziduri continuă să reziste și acum, evidențiindu-se adesea modificările ulterioare aduse de incași. Rasa sau rasele misterioase care le-au precedat pe incași erau capabile nu numai să taie și să

asambleze monoliți uriași, dar și să transporte blocurile de porfir roșu de la distanțe incredibile peste munți, râuri și torente, uneori de la cariere situate la peste 1000 de mile distanță, depozitându-le pe stânci sau vârfuri de munte cum ar fi Ollantayparubo (Peru), de parcă le-ar fi adus acolo pe calea aerului, așa cum sugerează legendele. Unele din aceste blocuri de andezit și granit cântăresc între 150 și 200 de tone. Multe sunt acoperite cu inscripții complicate săpate direct în piatră, așa cum sunt și uriașele clădiri din piatră sau pilonii comemorativi înalți, asemenea obeliscurilor, din ținuturile mayașe ale Americii Centrale.

Hyatt Verrill, referindu-se la uneltele de cioplire a pietrei care se pare că au fost folosite, spunea:

Nici un om în viață, indian sau de orice altă origine, nu ar fi putut duplica cel mai simplu dintre modelele săpate în piatră numai cu ajutorul uneltelor pe care le-am descoperit. Aici nu e vorba de pricepere, răbdare sau timp. Este o imposibilitate umană.

Dar modelele săpate în piatră nu constituie decât o caracteristică minoră a acestor clădiri surprinzătoare, clădiri pe care le putem cerceta și acum, dar a căror explicație este la fel de departe de noi ca oricând.

Oricine a vizitat ruinele incașe din Peru sau Bolivia a putut să observe monoliții cu multe unghiuri ale palatelor, forturilor sau templelor, construite din pietre atât de strâns îmbinate încât nici cel mai mic interstițiu nu poate fi depistat între ele. Unele pietre sunt aproximativ rectangulare, în vreme ce altele au până la treizeci și două de plane oblice și fiecare se potrivește *exact* cu cele din jurul său, inclusiv pe suprafețele *interioare*.

Motivul pentru acest sistem de îmbinare perfectă ar fi sporirea rezistenței la seisme, lucru înfăptuit cu succes se pare, căci ele au rezistat mai bine decât multe din structurile ridicate pe ele de către spanioli, care s-au prăbușit de-a lungul anilor în urma numeroaselor cutremure care au zguduit zona andină.

Dacă n-au fost tăiate, prin ce mijloace au fost transportate în vârful munților și, în sfârșit, cum au fost îmbinate? Ar fi trebuit să fie așezate pe zid, scoase afară,

Pietre îmbinate perfect la Sacsahuaman

tăiate, așezate din nou și iarăși scoase până se obținea îmbinarea perfectă. Dar întregul sistem de pietre se întrepătrunde în așa fel încât procesul acesta complicat ar fi fost imposibil, chiar dacă preincașii ar fi posedat uneltele de tăiere a pietrei necesare pentru o asemenea precizie.

Din câte se cunoaște, sud-americanii din antichitate nu cunoșteau nici un instrument de prelucrare precisă a pietrei sau mașini care să facă posibilă o îmbinare multiplă de o asemenea complexitate. Din acest motiv, stăruie legendele și zvonurile care spun că constructorii antici puseseră la punct un „ingredient secret”, un extract de plante radioactiv care putea să dizolve și să perforeze piatra, făcând ca marginile să se sudeze sau, cel puțin, să devină maleabile. O asemenea invenție, dacă a existat, ar explica îmbinările incredibile dintre pietrele uriașe, complexitatea frumoaselor săpături în piatră, care ar fi putut fi realizate cu ajutorul unor *mulaje*, și chiar și construirea drumurilor incașe, care străbat munții, canioanele și toate felurile de bariere imposibil altfel de trecut.

Colonelul P. H. Fawcett, explorator al junglelor sud-americane și cercetător al civilizațiilor precolumbiene, care a pierit în Brazilia în 1925 în timp ce căuta un oraș dispărut în regiunea râului Xingu, din sistemul de afluenți ai Amazonului, era de părere că constructorii preistorici puteau înmuia pietrele și să le „stivuiască”, asemenea unor saci cu nisip sau ciment umed, astfel încât să se îmbine și să se solidifice apoi la locul îmbinării.

Fawcett relatează un incident petrecut în Peru. În timp ce prospectau una din nenumăratele *huacas* (mobile funerare) din apropiere de Cerro de Pasco, o echipă de ingineri geologi a găsit un container etanș, din cele numite la fel, *huaca*, și pe care incașii și preincașii le foloseau pentru păstrarea lichidelor, a prafului de aur, a semințelor de porumb sau a orice altceva care prezenta proprietăți de curgere.

Găsind ceva lichid în acea *huaca*, ei au încercat să-l forțeze pe unul din lucrătorii indieni pe care-i aveau cu

ei să-l bea. Acesta s-a opus cu violență și, spărgând *huaca* în timp ce se zbătea, a rupt-o la fugă. Când inginerii s-au întors din urmărirea fără succes a victimei lor, au observat că roca pe care cursese lichidul din *huaca* spartă devenise maleabilă, pentru ca după un timp să se solidifice la loc.

Dacă lichidele care înmoaie roca se pot obține din anumite plante (și se știe că unele plante din junglă, cunoscute de multă vreme de către indieni, conțin comori nebănuite sau otrăvuri puternice, precum curara), acele plante nu au fost descoperite încă.

O altă relatare povestește despre un om care, mergând prin pădure ca să-și aducă acasă calul, a constatat că pintenii săi lungi i se topiseră în jurul roțițelor. Când a ajuns la *chacra* sau ferma către care se îndrepta și le-a arătat celor de acolo pintenii topiți, a fost întrebat dacă nu cumva trecuse printr-un pâlț de plante joase cu frunze groase și roșii care, în opinia celor cu care vorbea, erau plantele folosite de incași pentru înmuierea rocilor.

Și mai neobișnuit în relatarea lui Fawcett este faptul că niște păsări mici din Anzi își scobesc cu ciocul găuri în stâncile solide de peste cursurile de apă vijelioase. Fawcett a observat că înainte de a începe ciocănitul pietrei, păsărelele freacă stânca cu o frunză.

Mai trebuie remarcat că Fawcett nu a reușit niciodată să intre în posesia unei astfel de frunze și nu se explică nici de ce un agent de maleabilizare atât de puternic nu „înmoaie” și borcanele în care sunt ținute, picioarele calului care trece prin frunzele cu pricina sau, așa cum observă naturalistul și exploratorul Ivan Sanderson, ciocul păsării care ține frunza.

Oricum ar fi fost construite, aceste enigmatice monumente rezistă în continuare pe vârfurile munților și pe

stânci aproape inaccesibile. Într-un fel, ele ne confruntă cu un *fait accompli* arheologic: nu puteau fi construite și totuși sunt acolo!

Caracteristica „imposibilă” a orașului Tiahuanaco, ale cărui ruine gigantice se găsesc pe malul lacului Titicaca din Bolivia, este însuși faptul că a fost construit. El se înalță pe un platou pustiu la o altitudine de 4000 de metri, înălțime care provoacă *soroche*, răul de munte, oamenilor neobișnuiți cu asemenea altitudini. Aici porumbul nu poate crește, pisicile nu se pot acomoda, femeile albe nu pot să nască. În pofida altitudinii incredibile, o populație numeroasă trebuie să fi trăit cândva în vecinătate, așa cum o dovedesc dealurile terasate, un port părăsit și ruinele extinse din apropiere.

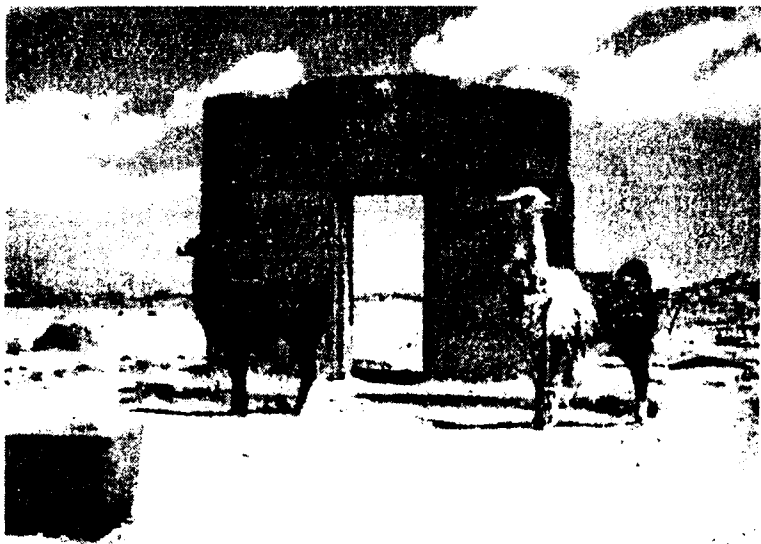
Când spaniolii au sosit la Tiahuanaco, indienii quechua și aymara pe care i-au găsit acolo nu au putut să le spună despre vastul oraș părăsit decât că a fost construit de către zei.

Cercetând cu atenție, spaniolii au constatat că uriașele ziduri din piatră ale templelor, ridicate pe blocuri de fundație cântărind câte 100 de tone fiecare, erau ținute laolaltă cu niște știfturi de argint. Plini de entuziasm, descoperitorii spanioli au scos aceste știfturi în cadrul unei vaste operațiuni proprii de construcție (sau de distrugere). Din nefericire, multe dintre ziduri s-au prăbușit în timpul cutremurelor care au urmat și o mare porțiune din oraș, inclusiv pietrele cioplite și statuile, au fost literalmente cărate în alte locuri de-a lungul secolelor, pentru înălțarea altor clădiri, inclusiv o bună parte din orașul La Paz, ca și pentru construirea terasamentelor de șosele. Mare parte din materialul rămas a fost pur și simplu prea greu pentru a fi transportat.

Totuși, au rămas suficiente mărturii pentru a alcătui un enigmatic mozaic arheologic. Este incredibil faptul că ciopliri de o asemenea complexitate au putut fi realizate pe piatră cu unelte de piatră, ca și faptul că pietrele de construcție sunt tăiate după criterii geometrice clare, de parcă ar fi fost întrebuințate unelte din oțel.

O poartă din piatră rămasă în picioare, numită de indieni de astăzi Poarta Soarelui (deși se pare că figura centrală este Zeul Ploii), este tăiată dintr-un singur bloc gigantic și în ea sunt săpate adânc figuri enigmatice, unele din ele fiind neterminate, de parcă ceva ar fi întrerupt brusc munca cioplitorilor.

Vârsta așezării Tiahuanaco constituie subiect de controversă, variind între 1500 și 15000 de ani, sau chiar mai mult. Schelete ale unor animale dispărute, găsite în

Poarta Soarelui

apropiere, nu indică în mod necesar vechimea oraşului. Totuşi, când desene ale unor animale dispărute, precum toxodonul, apar pe cioburi de ceramică, este îndreptăţită prelungirea intervalului de viaţă al acestei aşezări. S-a sugerat adesea că Tiahuanaco, un port aflat acum departe de apă, şi lacul Titicaca, un lac adânc cu faună oceanică, s-au aflat cândva la nivelul mării şi au împinse în sus pe o înălţime de peste două mii în timpul unei convulsii terestre care a dus şi la formarea „noului” lanţ al Andilor, o teorie care ar explica şi părăsirea oraşului precum şi existenţa unei linii de „sare” pe munţii înconjurători.

Originea aşezării Tiahuanaco este atât de misterioasă, amplasamentul său este atât de pustiu iar construcţia sa e atât de inexplicabilă încât anumiţi cercetători, care au zăbovit suficient de mult la faţa locului pentru a se acomoda cu altitudinea, au adâncit misterul legat de Tiahuanaco prin concluziile lor.

Unele dintre acestea se referă la Poarta Soarelui. Figura antropomorfică centrală din partea de sus a porţii are capul înconjurat de raze şi ţine în fiecare mână ceea ce ar putea fi nişte fulgere simbolice. Este flancată de douăzeci şi patru de siluete mai mici, unele semănând cu nişte oameni, altele cu aspect de pasăre. Acestea ar putea avea o funcţie calendaristică sau astronomică, aşa cum se întâmplă adesea cu sculpturile amerindienilor.

Totuşi, o cercetare foarte atentă a capului acestor siluete „subordonate” pune în evidenţă nişte asemănări surprinzătoare. Ochiul îndreptat spre sus al uneia din creaturile-păsări pare a fi o parte dintr-un avion sau vehicul subacvatic cu propulsie reactivă, în vreme ce ochiul uneia din siluetele umanoide pare a fi o reprezentare a unui scafandru de mare adâncime. Aceste similari-

tăți sugerate au o semnificație sporită în parte și datorită legendelor legate de „zeii din ceruri” coborâți la Tiahuanaco ca și din cauza zvonurilor privind existența unor ruine de mari proporții sub apele lacului Titicaca. Deși a explorat o parte din fundul lacului, căpitanul Courteau nu a reușit să descopere respectivele ruine.

Ca o consecință a lipsei unor documente scrise, sau măcar a unor documente pe care să le putem citi, e posibil ca anumite monumente uriașe din America să nu poată fi recunoscute categoric nici astăzi, și nu din cauză că au dispărut, ci pentru că sunt atât de mari. Așa este cazul cu Panecillo („pâinica”), un munte de lângă capitala ecuadoriană Quito, care își datorează numele faptului că seamănă cu o pâine îndreptată în sus. Încă de când Quito, capitala nordică a imperiului incaș, a fost cucerită și incendiată de spanioli pentru a fi mai ulterior reconstruită, pe Panecillo s-au făcut săpături nenumărate din pricina zvonurilor privind aurul, argintul și nestematele incașilor ascunse acolo. În ultimii ani, în urma studiilor de stratigrafie care au constatat lipsa straturilor, a devenit evident că Panecillo nu este câtuși de puțin un munte, ci o movilă artificială uriașă, construită cu atâta timp înaintea incașilor încât nu există nici măcar o legendă legată de acesta. Excavațiile efectuate pe culmea movelei au scos la iveală o curioasă construcție în formă de stup de albine semănând întrucâtva cu un convertor Bessemer sau cu o hazna modernă inversată, fără nici un indiciu privind semnificația sa sau măcar pentru ce a fost construit.

Pe tot întinsul celor două Americi, multe astfel de dealuri și coline au fost identificate abia în ultimul timp ca fiind piramide sau movile construite de oameni.

Știm astfel că dealul pe care s-a construit biserica Cholula din Ciudad de Mexico era o platformă pentru un templu piramidal aztec, înalt de peste 60 de metri și acoperind o suprafață considerabil mai mare decât Marea Piramidă din Egipt.

Cea mai înaltă clădire de pe continentele americane, până la construirea primilor zgârie-nori din New York, a fost un templu mayaș uitat din Tikal (Guatemala), denumit acum simplu Tikal IV. Acoperit de copaci, Tikal IV s-a „pierdut” vreme de secole în junglă deși, având mai degrabă forma unui turn înalt decât a unei piramide, are o înălțime de 65 de metri.

În mod similar, despre unele palate piramidale uriașe, temple și forturi de pe coasta peruviană, construite din chirpici, s-a crezut că sunt forme naturale de relief, până când construcțiile înconjurătoare, vizibile din avion, au arătat că sunt niște centre construite de om, aparținând culturii preincașe chimú precum și altor culturi.

În Mexic, în timpul perioadei revoluționare, soldații lui Pancho Villa și-au stabilit la un moment dat un post de artilerie pe culmea netedă a unui deal, de unde să bombardeze Armata Federală. Tirul lor susținut a dislocat o parte din pământul care acoperea vârful piramide aztece pe care stăteau de fapt.

Și alte forme naturale ale reliefului american ne-ar putea duce la descoperiri surprinzătoare. Dealurile și stâncile din anumite părți ale Amazonului seamănă suspect de mult cu construcții artificiale. Pe platoul Marcahuasi din Peru, largi secțiuni de rocă montană au fost cioplite și modificate pentru a li se da forme de fețe umane, de lei, cămile și animale care seamănă cu aligatori, hipopotami și ceva care seamănă mult cu un

stegozaur preistoric. Aceste sculpturi nu sunt vizibile decât în anumite momente, ca de exemplu în timpul echinoxului de vară, când razele soarelui cad în așa fel încât scot în evidență trăsăturile lor complete.

În 1947, un seism a provocat o falie în peretele unui munte din Paraguay, dezvăluind un perete interior „prelucrat” înalt de circa 36 de metri și prelungindu-se pe o distanță de aproape o milă. Dar, la fel ca și alte reminiscențe sud-americane „ilogice”, dimensiunile sale uriașe și inaccesibilitatea sa îngreunează o eventuală examinare detaliată, fiind mai ușor să fie clasificată ca o minune „naturală”.

Evident, exagerările pot apărea cu ușurință și în sens invers. Probabil că așa stau lucrurile cu uriașele coloane de calcar din Australia, la 50 de kilometri nord de Rope River, despre care legenda spune că ar fi opera membrilor unei rase albe, care a aterizat în Australia cu mii de ani în urmă, sau cu rapoartele repetate făcute în timpul celui de-al doilea război mondial de către piloții americani din China, conform cărora la circa 60 de kilometri de Sian-fu, în provincia Shensi, ar exista niște piramide uriașe construite din pământ, cam de două ori mai înalte decât cele din Egipt și având latura bazei de circa 450 de metri. Se pare că fotografiile ale acestor „piramide” sunt îndosariate în arhivele Air Force, dar nu au fost date niciodată publicității.

Monumentele adevărate, cum ar fi obeliscurile, templele și piramidele egiptene, sunt la fel de misterioase în privința indicațiilor despre cunoștințele pe care le-ar putea înmagazina, dar caracteristicile constructive și de transportare a materialului au fost trasate pentru generațiile următoare de către egiptenii antici înșiși. Blocurile

enorme au fost dislocate cu ajutorul unor pene, apoi au fost ridicate pe scripeți și trase sau împinse pe role sau sănii mari care, la rândul lor, alunecau pe piste netede și bine unse. Obeliscurile se pare că au fost ridicate pe rampe și înclinate în gropi umplute cu nisip după care, pe măsură ce nisipul era scos afară, obeliscul se îndrepta și se fixa în poziție verticală.

Opinia larg răspândită în acest moment este că pietrele Marii Piramide au fost așezate la locul lor cu ajutorul unor rampe de înălțime variabilă, corespunzător nivelului la care ajungea construcția. Dacă acest lucru ar fi adevărat, atunci numărul de 100.000 de oameni care ar fi lucrat timp de douăzeci de ani la ridicarea piramidei (după Herodot), ar trebui corectat considerabil în sens crescător, ținând cont de timpul necesar pentru scosul și transportul blocurilor de piatră, de personalul care să aprovizioneze numeroșii muncitori cu hrană și apă, de construirea, repararea și modificare rampelor din pământ, de așezarea blocurilor la locul lor și de acoperirea acestora cu plăci de calcar. Chiar dacă piramidele nu sunt „imposibile”, rămâne o doză de mister legată de aranjarea precisă a unor blocuri atât de masive ca și de știința și motivația care a dus la construirea lor.

Pe Insula Paștelui, o insulă izolată în Pacific, la 3800 kilometri de coasta chiliană, se află aproape șase sute de statui din piatră enorme, denumite *moai*, unele dintre ele fiind înalte cât o clădire cu patru etaje și cântărind până la 50 de tone. Inițial erau așezate pe platforme de piatră iar pe capetele plate stăteau în echilibru niște „moțuri” din piatră roșie, aduse de la o carieră îndepărtată. Cele mai multe dintre statui au fost răsturnate, pierzându-și moțurile, iar altora li s-au spart falusurile.

Și totuși altele se mai află în cariera unde este evident că se lucra la construirea lor până când cine știe ce dezastru a provocat pieirea sculptorilor.

Populația băștinașă a Insulei Paștelui, numărând doar câteva mii de oameni atunci când a fost descoperită în 1722 (și redusă ulterior la câteva sute de către negustorii de sclavi peruvieni), a fost considerată prea mică pentru producerea unor astfel de coloși. Prin urmare, s-a sugerat că Insula Paștelui a făcut parte cândva dintr-o masă de uscat mai mare care ar fi putut să furnizeze numărul necesar de lucrători, ca în cazul Egiptului. Într-adevăr, părea imposibil ca populația indigenă să fi transportat pietrele în poziție, să le fi ridicat și să-i mai fi așezat și „moșturile” roșii pe cap, o operațiune destul de dificilă chiar și cu mașinile moderne.

În orice caz, Thor Heyerdahl, după ce le-a câștigat încrederea, a aflat că printre băștinași mai există vestigii ale unei tradiții privind ridicarea statuiilor de piatră și a reușit chiar să fotografieze ridicarea unei astfel de statui, la care au participat numeroși lucrători, folosindu-se de stâlpi lungi pe post de levier, de frânghii și grămezi de pietre pe post de punct de sprijin pentru pârghii. Pregătirea psihologică a muncitorilor se realiza prin cântece și ceremonii desfășurate în cursul nopții, făcându-i să lucreze la unison și în armonie.

Oricum, rămâne de stabilit de ce strămoșii lor au construit atât de multe statui și, de asemenea, de ce construcția lor a fost brusc întreruptă. Legendele locale vorbesc despre războaie între triburi și caste, de decimări și masacre care au sfârșit prin canibalism, un fel de *descensus averni* al unei foste culturi avansate.

Un sistem similar de pârghii, frânghii și pietre de susținere trebuie să se fi folosit și la ridicarea coloanelor de la Stonehenge, de pe câmpia Salisbury din Anglia, precum și la miile de menhire și dolmene din Bretania franceză.

Aceste construcții preistorice din piatră par a fi concentrate de-a lungul coastelor și insulelor Atlanticului și Mediteranei, deși ele se extind în toată Europa, până la munții Ural din Rusia. Unele sunt uriașe, cum ar fi acoperișul unul mormânt din Franța construit din lespezi ce cântăresc peste 80 de tone fiecare. Un menhir înălțat la Locmariquer în Bretania măsoară aproape douăzeci de metri înălțime, cântărind 342 tone.

Construcția uriașelor cercuri de piatră de la Stonehenge, cu trăsături arhitecturale de genul cepurilor și locașurilor de îmbinare tăiate în piatră demonstrează o legătură cu structurile megalitice de la Tiahuanaco și alte ruine preincașe din America de Sud, nu doar în privința anumitor detalii constructive, dar probabil că și în ceea ce privește motivele pentru care au fost construite — uriașe ceasuri astronomice sau calendaristice, având poate și alte caracteristici pe care încă nu le-am descifrat.

Descoperirea *in situ* a unor bijuterii și arme „importate” a furnizat indicii că reprezentanți ai unei rase mai avansate au contribuit cu cunoștințele lor la ridicarea monumentelor de la Stonehenge și din alte locuri, ei furnizând probabil și măsurătorile exacte care au făcut ca soarele să se înalțe exact deasupra „pintenului de piatră”, marcând axa principală a templului Stonehenge, la începutul verii, pe 21 iunie. Dat fiind că poziția pământului și a soarelui s-a modificat ușor față de momentul construcției, s-a calculat că perioada în care soarele trecea *exact* pe deasupra pintenului de piatră se situează

Templul Soarelui fără acoperiș de la Machu Picchu, Peru.

în jurul anului 2000 î.e.n. O discrepanță similară în poziționarea razelor solare la momentul echinoxului a fost remarcată la sanctuarul preincaș de la Machu Picchu din Anzi.

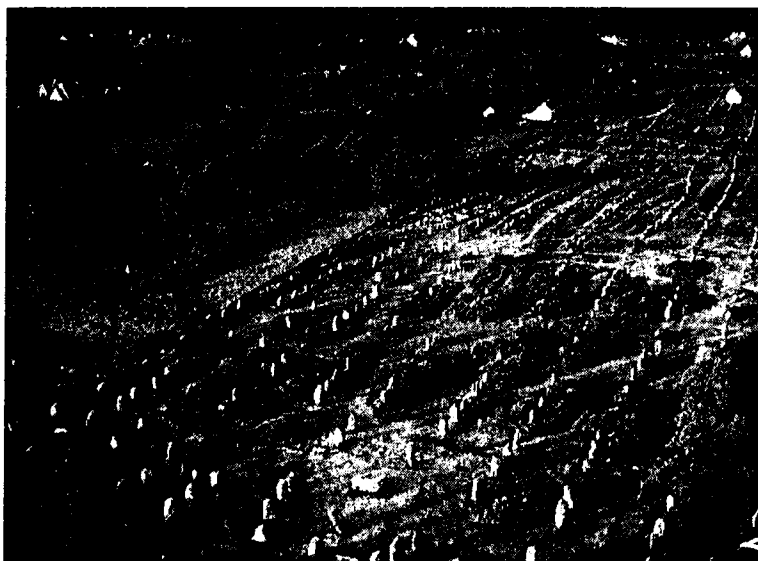
Există și alte asemănări „transoceanice”, nu neapărat în stil, ci mai ales în scopul aparent: un imens calendar zodiacal la Glastonbury, un cerc cu circumferința de aproximativ 48 de kilometri aproape de Stonehenge, a fost destinat, după toate aparențele, să fie văzut din aer. Vârsta sa nu este cunoscută dar se consideră a fi contemporan cu așezările din vecinătate pentru care datările cu carbon dau o vechime de 20.000 de ani. O altă pictogramă uriașă de o vechime și o utilitate incertă există pe coasta unui deal din Dorset, care amintește de „Candelabra de Andes” din Peru.

Vedere interioară din Templul Soarelui

Despre marele templu de la Avebury din Wiltshire se spune că ar fi fost mult mai mare decât Stonehenge, având cândva 650 de pietre gigantice formând un cerc în jurul unui deal artificial, dar de-a lungul anilor pietrele sale au fost folosite la diverse alte construcții, nemairămânând decât douăzeci în picioare.

Pe întinsa câmpie de la Carnac (Bretania) există sute de pietre verticale aranjate în șiruri perfect drepte. E posibil ca acestea să fi funcționat pe post de calendar, ca sistem de numărare, ca monumente comemorative sau au avut alt scop pe care nu ni-l putem imagina, probabil legat de astrologie. Dar întinderea sa, la fel ca și în cazul Stonehenge, deși nu are un caracter de imposibilitate, sugerează că în vremurile preistorice a existat în Europa un sistem de lucru bine organizat.

Carnac, Bretania (Franța). Vedere aeriană a bulevardului alcătuit din menhire și dolmene preistorice, care acoperă 15 mile din coasta Bretniei, având o semnificație astronomică sau calendaristică.

La Baalbek, în Liban, cuprinsă în platforma de fundație pe care a fost ridicat Templul lui Jupiter, aparținând perioadei clasice a arheologiei, se găsesc câteva pietre ciclopice pentru care nu se găsesc explicații privind scoaterea lor din carieră și transportarea lor până la locul respectiv. Platforma templului a fost construită de niște lucrători care nu au lăsat nici un fel de dovadă a trecerii lor pe acolo, iar pe ea a fost înălțat Templul lui Jupiter. Pe una din laturile platformei se află trei pietre imense de câte o mie de tone fiecare, mai mari și mai grele decât oricare altele descoperite la construcțiile clasice, dar chiar și acestea sunt depășite de o alta,

dislocată din stâncă dar rămasă netransportată, care cântărește nu mai puțin de 2000 de tone.

Imensitatea ilogică a acestor pietre amintește de pietrele de la forturile preincașe din Sacsahuaman, Cuzco și alte locuri. Preincașii foloseau se pare tot ce găseau la îndemână, fără să se sinchisească prea mult de dimensiuni. Mergând pe linia aceluiași raționament, în afară de cazul în care constructorii terasei de la Baalbek posedau o modalitate de deplasare și de așezare a blocurilor total necunoscută nouă, n-ar fi fost mai simplu să se *taie* în prealabil aceste pietre uriașe și apoi să fie așezate la locul lor? Obeliscurile egiptene, așa grele cum erau ele, aveau o destinație comemorativă, dar aceste blocuri, îmbinate cu altele de dimensiuni mai normale, nu constituiau decât fundația unui templu.

Cu mult înainte ca Partenonul să fie construit pe colina Acropole de lângă Atena, acolo existau structuri de dimensiuni ciclopice provenite dintr-o epocă anterioară. Cuvântul „ciclop” vine de la Ciclop, un uriaș orbit de Ulise și oamenii lui în timpul uneia din numeroasele lor aventuri nefericite care le-au marcat întoarcerea acasă de la războiul troian. De bună seamă că grecii, observând unele structuri megalitice imense de pe pământurile lor și în numeroase insule din Mediterana, au considerat că acestea nu puteau fi construite decât de niște uriași.

Găsim aceste structuri megalitice în toată Mediterana, în Grecia, Creta, Asia Mică, Libia, Sardinia, Pantelleria, Malta, sudul Spaniei, Insulele Baleare și chiar pe fundul Mării Egee.

Printr-o coincidență interesantă, majoritatea acestor ruine ciclopice se află aproape de mare. Cultul pietrelor gigantice se întinde până în Anglia, coastele Franței și

Portugalia și este cu totul remarcabil în Irlanda, unde originea marelui fort de piatră de la Aran este atribuită fie uriașilor, fie misterioșilor oameni ai mării sosiți în Irlanda în vremuri imemorale.

Departe de Irlanda, în Rhodesia (Africa de Sud-Est), se înalță inexplicabilul complex de clădiri de la Zimbabwe, despre care s-a crezut rând pe rând că ar fi un palat, un templu, o fortăreață sau minele de aur ale regelui Solomon. Este realizat din piatră tăiată într-o zonă unde piatra tăiată, probabil fiindcă nu a fost necesară, nu a fost niciodată folosită. Dar o comparație a zidurilor din Zimbabwe cu cele ale misterioaselor forturi atlantice din Irlanda sugerează că au fost construite de aceiași oameni, la fel ca și alte structuri megalitice din alte părți ale globului, mai ales în insule și pe coastele marine.

Monumentele ciclopice descoperite în Oceanele Pacific și Atlantic, ca și în America de Sud, includ cele mai uluitoare clădiri construite vreodată. Vestigii arheologice preistorice nu lipsesc nici în centrul Statelor Unite, unde mii de movile piramidale, unele având formă de animale și reptile și cel puțin una având formă de elefant, constituind de secole un interesant câmp de cercetare. Din nefericire, multe au fost rase de pe fața pământului de primii colonizatori sau ulterior, de buldozere. Originea lor este în continuare controversată, căci nu se știe dacă au fost construite de o civilizație „dispărută” sau de către strămoși ai indienilor care, victime ale unei ciudate regresii, i-au „uitat”.

În orice caz, aceste movile sau piramide americane se înscriu în modelul general al movilelor gigantice răspândite pe toată suprafața globului — așa-numita „centură piramidală” — din Egipt și Mesopotamia spre

vest către Europa și America și spre est către India, Asia Centrală, China, Indonezia și alte insule din Pacificul de Sud.

Este o problemă de interpretare dacă aceste movile enorme au fost inspirate de o sursă comună cum ar fi Sumeria, Egipt sau chiar o cultură anterioară care a dispărut, sau au fost pur și simplu rezultatul unei porniri naturale comune de a construi un monument funerar durabil sau de a construi un templu în „locurile înalte” asociate cu generarea soarelui sau cu astronomia.

Descoperiri recente sau chiar reevaluări ale descoperirilor trecute din Statele Unite ar putea să indice prezența unei culturi megalitice, cea care a ridicat movilele indiene sau de cultura bazată pe chirpici sau de oamenii peșterilor din sud-vest. Aceste „reevaluări” sunt cercetate în locuri neașteptate precum New Hampshire sau diferite alte locuri din statele de pe coasta Atlanticului, unde au rămas neidentificate secole de-a rândul, fiind folosite ca fundații sau încorporate în construcții noi de către primii colonizatori care, fiind interesați mai mult de propria supraviețuire și confort decât de arheologie nu și-au pus problema originii acestor structuri, ci pur și simplu s-au folosit de ele.

Statele Unite, multă vreme considerată din punct de vedere arheologic o „parvenită” printre națiuni, ar putea să rezerve unele surprize pentru studiul preistoriei. Totuși, s-a ajuns la consensul că în partea de est a Statelor Unite nu a existat o cultură băștinașă-dezvoltată, fiindcă ar fi trebuit să se găsească urme ale acesteia, în special de-a lungul coastei, așa cum s-a întâmplat în multe alte regiuni.

Recent, în largul coastei Statelor Unite, conservate în cel mai mare muzeu al trecutului lumii, oceanul, scafandrii au descoperit și fotografiat structuri megalitice, unele alcătuite din roci ciclopice. Aceste noi descoperiri ar putea influența întreg conceptul despre posibilitatea scufundării unor continente, despre vârsta omului civilizat în America și despre rutele timpurii de comunicație dintre America și alte părți ale lumii.

VI. ORAȘE SCUFUNDATE

În perioada interbelică, avioanele au început să contribuie esențial la dezvoltarea arheologiei, nu numai prin trasarea conturilor fostelor cetăți, ziduri și drumuri prin observațiile aeriene, ci și prin descoperirea sub apele limpezi ale Mărilor Mediterana și Egee a unor orașe, cetăți și porturi complete, care fie că au fost scufundate sub nivelul crescând al apelor, fie s-au prăbușit sub ape.

Pentru a se putea fotografia ruinele scufundate, apa trebuie să fie calmă, limpede și fără mișcări de suprafață. Ceea ce ar fi vizibil într-o zi, a doua zi s-ar putea să devină neidentificabil. În Mediterana și în Marea Egee, repera-rea întâmplătoare din aer a scos la iveală imagini detaliate ale unor vile romane, antica așezare balneoclimaterică de la Baiae, marile porturi feniciene Tyr și Sidon și chiar părți ale Cartaginei, ale cărei vestigii terestre fuseseră distruse cu atâta înverșunare de către romani. Deși aceste orașe și ruine scufundate s-au aflat la îndemână vreme de mii de ani și fără îndoială că au fost vizitate sporadic de către scufundătorii aflați în căutare de bureți, abia după apariția avioanelor a fost posibil să se localizeze.

fotografieze și să se cartografieze atât de multe dintre ele și într-un mod atât de detaliat.

Pe continentul american astfel de ruine nu au fost localizate deoarece nimănui nu i-a trecut prin cap să le caute. În timpul celui de-al doilea război mondial totuși, clădiri construite de om sau alte tipuri de construcții au fost descrise de către piloții de submarine aflați în misiune în Marea Caraibelor. Piloții aveau ocazia uneori să observe linii drepte și rectangulare sub apă, adeseori legate de uscat, mai ales în apropiere de Mexic, peninsula Yucatán și Hondurasul Britanic.

Traversând în diagonală intervalul dintre Isla Mujeres și Cozumel, și golful dintre Cozumel și Cetumal, ca și pe coasta de la Quintana Roo (Mexic), se află pasarele din piatră care sunt și acum vizibile sub apă, la o adâncime de 10 până la 30 de metri, ca o continuare a pasarelelor de pe uscat, care între timp au fost complet acoperite de junglă. Aceste drumuri suspendate sunt vizibile ocazional până în Belize, în Hondurasul Britanic.

O formațiune extinsă din calcar formează un fund de mare relativ puțin adânc în largul coastei Yucatánului și îndeosebi în complexul insulelor Bahamas. Peșterile submarine din această regiune prezintă fenomenul de formare a stalactitelor și stalagmitelor, ceea ce indică faptul că întreaga zonă s-a aflat în trecut deasupra nivelului mării. Prin urmare, s-ar putea presupune în mod rezonabil că aceste drumuri suspendate, dacă într-adevăr asta sunt, duceau de la un oraș sau templu mayaș la altul, când acestea se aflau amândouă pe uscat, deși acum drumurile de pe uscat au dispărut în vreme ce prelungirile lor duc la alte orașe care acum sunt scufundate.

Descoperirile submarine din cadrul grupului insular Bahamas au fost însoțite de un șir de coincidențe extraordinare, de afirmații și de negații, și ar putea să evolueze într-o dispută arheologică în toată regula. Ele se referă la clădiri, temple, ziduri, drumuri, porturi și orașe întregi aflate sub apele ce acoperă platforma continentală a Americii.

Ruinele și epavele scufundate abundă în zona Caraibelor și în largul coastelor Atlanticului, dar până acum aveau ca obiect colonizatorii spanioli și fortărețele lor, corăbiile spaniole scufundate de furtuni sau în timp ce fugeau de pirați și, în sfârșit, vestigii ale piraților înșiși. Cât despre unul din orașele scufundate, îi cunoaștem numele — Port Royal (Jamaica), și data la care s-a scufundat (7 iunie 1692), ba chiar și ora la care a pierit, de la ceasul de aur al uneia dintre victimele sale, care s-a oprit în timpul cutremurului care a scufundat brusc orașul piraților o dată cu toți locuitorii săi sub aproape doisprezece metri de apă și de mâl.

În orice caz, descoperirile din Bahamas datează dintr-o epocă de dinaintea lui Columb, având probabil o vechime de o mie de ani. De ce nu au fost descoperite până în 1968? Iată câteva motive: se poate să fi fost acoperite de nisip, care s-a dat la o parte în urma unei furtuni; e posibil să fi devenit mai proeminente în urma unor cutremure minore; dat fiind că nu au circulat zvonuri privind existența unor comori deosebite, nimeni nu le-a căutat în această regiune a oceanului; sau, poate cea mai logică explicație, faptul că nimeni nu le-a căutat.

Circumstanțele inițiale ale descoperirilor din Bahamas care, deși tot mai numeroase, încă nu au fost verificate din punct de vedere arheologic, au luat naștere în

momentul în care doi piloți, în cursul unor zboruri de rutină peste țărmurile Bahamas, căutau de fapt reapariția unei părți a Atlantidei, continentul dispărut descris de Platon, care s-ar fi scufundat cu circa 11500 de ani înainte de epoca noastră. Această reapariție a Atlantidei fusese prezisă pentru anul 1968 de către Edgar Cayce, în 1923.

În timpul vieții sale, care s-a sfârșit în 1945, Edgar Cayce și-a format numeroși adepți datorită activităților sale de medium psihic, prin intermediul cărora s-au rezolvat probleme de sănătate pentru oameni din diferite părți ale globului, mulți dintre ei fiindu-i total necunoscuți. Activitatea sa a dus la înființarea Fundației Edgar Cayce și a Asociației pentru Cercetări și Iluminare de la Virginia Beach (statul Virginia), care și acum, la multă vreme după moartea sa, continuă să atragă noi membri atrași de capacitatea sa de vindecare și de conținutul profețiilor sale. Unele dintre aceste profeții, referitoare la asasinarea președinților și a viitorilor președinți, tulburările rasiale, cutremure și chiar la alunecările de teren din California, s-au dovedit tulburător de similare cu evenimentele care aveau să se producă după mulți ani. Printre subiectele profețiilor sale se găsesc numeroase referințe la Atlantida și la reapariția unei părți din aceasta în 1968.

Astfel, în 1933, el spunea că „...o porțiune a templului [Atlantidei] s-ar putea să fie descoperită sub mâlul depus de-a lungul epocilor de mare în apropiere de localitatea Bimini, în largul coastei Floridei.” Mai târziu, în 1940, el a prezis cu exactitate reapariția unei părți din zona vestică a Atlantidei peste exact douăzeci și opt de ani: „Iar Poseidia va fi printre primele părți din Atlantida care se vor înălța din nou. Să vă așteptați la aceasta în

șaiszeci și opt sau șaiszeci și nouă ('68 și '69). Nu mai e mult!"

Prin urmare, aspectul neobișnuit al primelor observații raportate în largul insulei Andros este faptul că piloții care le-au văzut primii erau membri ai Asociației pentru Cercetări și Iluminare și că, în timp ce-și îndeplineau misiunile obișnuite de piloți, căutau și o confirmare a profeției lui Cayce. În mod natural, ceea ce pare a fi o revelație pentru cei ce cred în profețiile lui Cayce, pare o pură coincidență pentru cei ce privesc toate fenomenele neobișnuite cu un ochi critic, științific.

Prima descoperire subacvatică de lângă insula Andros, aproape de Pine Key, în 1968, a fost o mare construcție dreptunghiulară, destul de aproape de suprafață și divizată în mai multe secțiuni de pereți din piatră. Zidurile se continuă sub nisip iar fundația construcției încă nu a fost descoperită.

Având în minte referințele lui Cayce la localizarea Atlantidei în apropiere de Bahamas, cei ce credeau în Atlantida au interpretat observația din 1968 ca o confirmare a profeției acestuia și au considerat construcția ca fiind un templu al atlanților, care s-a ridicat literalmente din apa mărilor.

Alții, deși și-au dat seama că dreptunghiul misterios este o construcție făcută de om și cunoscând faptul că la vremea descoperirii Americii băștinașii din Caraibe nu construiau în piatră, au etichetat-o drept cazemată spaniolă (fără să explice de ce se afla sub apă), capcană pentru pești (cu toate că era inutil de complicat construită și precis măsurată), sau chiar țarc de depozitare a cochiliilor, bureților sau țestoaselor. Sugestia de utilizare ca țarc pentru țestoase a provocat o și mai mare confuzie,

ținând cont de faptul că planul de construcție este similar cu cel al „Templului țeastoaselor” de la Uxmal, Yucatán.

Pe măsură ce tot mai multe fotografii ale zonei au fost realizate, au fost descoperite tot mai multe „clădiri” subacvatice, sugerând vestigii ale unei așezări sau ale unui oraș. Cercetările continuă, dar un singur lucru e sigur. Aceste construcții nu au fost ridicate sub apă iar prezența lor actuală sub apele mării indică scufundarea unui teren care cândva a fost uscat.

Alte dovezi privind ceea ce ar fi putut să fie lucrări portuare dinainte de descoperirea Americii au existat în Miami pe malul sudic al râului Miami sub forma unei mari gropi circulare aproape de plaja „preistorică”, ai cărei pereți prezintă urme de prelucrare cu ajutorul uneltelor. De remarcat că porturile circulare interioare erau o caracteristică a construcțiilor portuare cartagineze. Indiferent ce a fost în realitate, acum este astupat și posibilul port preistoric se află acum sub un bloc de locuințe.

Tot în regiunea Bimini s-a descoperit o uriașă construcție din piatră la circa 11 metri sub apă. E vorba de un șir de pietre enorme, despre care s-a crezut mai întâi că ar fi un drum deoarece, văzute de sus, blocurile enorme de piatră păreau a fi niște pietre de pavaj. Acum, descoperitorii săi sunt de părere că avem de a face fie cu un zid răsturnat de o mișcare seismică, fie de fundația unei clădiri dispărute sau chiar de partea de sus a unui zid masiv care continuă să fie îngropat în nisip. Există indicii că lucrarea din piatră se extinde mult mai mult decât porțiunea dezgropată, poate chiar formând o centură în jurul insulelor Bimini.

Chiar dacă de data asta opiniile contrare nu au mai taxat zidul drept țarc pentru țestoase, s-a sugerat în general că pietrele ar fi niște formațiuni naturale, rezultate în urma unei deformări a fundului mării. În orice caz, cercetarea formei regulate a zidului și modul de îmbinare a pietrelor, precum și asemănarea izbitoare cu construcțiile preincașe din Peru constituie argumente convingătoare privind originea lor artificială pentru oricine le-a văzut.

Continuă semnalările aeriene, mai ales de când piloții caută anume vestigii ale unor construcții subacvatice. Cel puțin o duzină au fost depistate în zona Andros și numeroase altele în largul mării. Astfel, Robert Marks, scafandru, explorator subacvatic și arheolog, amintește relatarea unui pilot care, din motive lesne de înțeles, a dorit să-și păstreze anonimatul și care a descoperit încă un zid la o adâncime destul de mare (21 de metri) în apropiere de Bimini, care „avea la mijloc o mare arcadă”. Dacă pilotul a observat zidul din aer, lucru posibil în condiții optime de vizibilitate, o arcadă ar fi fost totuși foarte dificil de distins dacă observatorul nu se afla sub apă. În plus, o arcadă precolumbiană ar fi determinat o reevaluare a teoriei arheologice americane, deoarece nu se cunoaște nici o arcadă la construcțiile amerindienilor.

Astfel de descoperiri au provocat reexaminarea apelor din zona Bahamas și, în apele mai adânci din larg, a fost localizată o construcție piramidală subacvatică. S-a raportat că ar avea dimensiunile de 55x43 metri. Este vorba fie de o piramidă trunchiată, fie de partea superioară a unei platforme de templu.

În entuziasmul explicabil al scufundărilor efectuate în căutarea civilizațiilor antice sub Oceanul Atlantic, trebuie avut grijă să nu se transforme dorințele sau supozițiile în concluzii. Unele coloane de piatră „antice” de pe fundul mării de lângă Bimini s-au dovedit la o cercetare mai atentă niște cilindri de ciment folosiți ca balast. Totuși, mai recent, scafandrii au observat în ape ceva mai adânci coloane de piatră cu caneluri, precum și suporturi de piatră, încă în picioare, înălțate pe piloni, comparabile constructiv cu docurile și porturile din Mediterana antică, unde construcțiile din piatră permiteau acțiunea liberă a valurilor sub docuri.

Cu cât sunt cercetate mai mult apele din zona Bahamas și Marea Caraibelor, cu atât mai multe construcții clădite de om, amintind după formă de clădiri, ziduri, pasarele, străzi, piețe și lucrări portuare, apar nu numai aproape de țărmuri, dar uneori și la câteva sute de mile în larg. Recent s-a raportat descoperirea unei cetăți din marmură (*acropolis*), acoperind 1,5 – 2 ha de fund de mare, cu drumuri care pornesc de la ea și duc spre o destinație necunoscută.

Clădiri și ziduri subacvatice, anterioare oricaror atestări istorice deținute în prezent, au fost semnalate și în alte puncte din largul coastelor Statelor Unite, precum și în unele din lacurile interioare. Deosebit de interesantă este descoperirea în 1935, în apropiere de Brenton's Point, Newport, Rhode Island, a unei movile având în vârf ziduri, la o adâncime de circa 12 metri. S-a remarcat că dacă ar fi vorba de o bază pentru un far relativ modern ar fi trebuit să existe o referință documentară legată de ea, deoarece abia de curând a fost posibil să se construiască faruri la o asemenea depărtare de țărm, prin scufun-

darea prealabilă a unor chesoane de oțel pe fundul oceanului, în cazul respectiv cam la o milă de țărm. Arhivele Gărzii de Coastă nu menționează nici o astfel de construcție în zona Brenton Reef. Pe de altă parte, dacă construcția ar avea o vechime de câteva mii de ani, este posibil ca fundul oceanului de acum să se fi aflat peste nivelul mării.

Mai mulți scafandri au încercat să cerceteze această construcție de la data când a fost semnalată inițial. Cea mai interesantă relatare a fost oferită în 1958, de scafandrul Jackson Jenks, care a spus că era vorba de „un turn de formă conică, înaltă de 15-18 metri, cu diametrul de 12-15 metri, cu vârful la circa 12 metri sub nivelul apei... construit din pietre de carieră necimentate, mari cât un birou, cu un parapet la partea superioară... (și) o ușă părea să fie amenajată pe platforma superioară în formă de farfurie...”

Alte construcții subacvatice, care așteaptă investigații mai amănunțite, au fost localizate în unele lacuri interioare din Noua Anglie, cum ar fi de exemplul lacul Meddybemps din Maine. Ele ar putea să fie vestigii ale unor centre rituale indiene sau construcții preistorice, dar în oricare dintre situații au fost construite într-o perioadă când nivelul apei lacurilor, ca și nivelul mării, se aflau considerabil mai jos.

În 1966, o descoperire cu totul neobișnuită în largul coastelor peruane a provocat o mare agitație printre arheologi, dar raportul a fost clasat și niciodată explicat public și nici nu i s-a dat curs, din câte se cunosc.

Era vorba de o expediție de cercetări oceanografice organizată de Universitatea Duke, sub conducerea doctorului Robert Menzies, care se afla în căutarea unui

anume tip de moluscă în zona canalului Milen-Edward din largul coastei peruane. În timpul cercetărilor, camerele de luat vederi au surprins mai multe coloane sculptate, împrăștiate pe un platou situat la o adâncime de circa 1800 metri. Examinările făcute ulterior cu sonarul au semnalat mase staționare de o natură oarecare în aceeași zonă, care ar fi putut fi resturi ale altor clădiri deși, așa cum afirma doctorul Menzies: „... ipoteza unui oraș scufundat în Pacific pare incredibilă...” Cercetarea fotografiilor a arătat că colonele nu erau doar sculptate, ci și gravate cu niște semne ce dădeau impresia unor caractere de scriere.

Faptul că coloanele au fost fotografiate la o asemenea adâncime nu înseamnă neapărat că ele au fost construite acolo, când și dacă terenul s-a aflat deasupra apei. Se poate să fi aparținut moștenirii coloniale a spaniolilor și să se fi scufundat o dată cu corabia care le transporta, deși prezența în apropiere a unor clădiri s-ar potrivi de minune cu teoria unor modificări de relief catastrofale în America de Sud. Ar fi fost vorba de mișcări de teren uriașe care ar fi ridicat cu câteva sute sau chiar mii de metri nivelul terenurilor joase din antichitate, au secat lacurile și mările interioare, munții continuând să păstreze urmele mareelor; au fost mișcări care au „întors pe dos” munții, expunând peșterile interioare și aruncând pe platourile montane secțiuni din peșterile exterioare, și care au făcut ca unele orașe să se prăbușească în șanțuri adânci în largul liniei de coastă nou formate.

Fotografiile coloanelor sculptate au rămas clasate și nu s-au mai dat alte explicații, după cum se știe că nici o altă expediție nu a încercat să recupereze ceva din ele, lucru explicabil ținând cont de costurile considerabile pe care le-ar presupune o asemenea operațiune.

Văzute de sub apă, formele de relief naturale lasă adesea impresia unor clădiri sau epave, în vreme ce adevăratele epave sau resturi de clădiri rămân nerecunoscute ca atare, dacă nu sunt descoperite de persoane experimentate. În plus, lucrurile se petrec atât de repede sub apă, iar condițiile sunt atât de efemere din cauza curenților schimbători precum și a vitezei de deplasare a observatorului, încât obiectele neobișnuite sunt zărite o singură dată în treacăt, de regulă în cursul unei misiuni care are alt scop, și apoi nu mai pot fi regăsite. Un exemplu în acest sens este misterioasa scară observată în 1964 de ofițerii de marină francezi în timpul unei scufundări la mare adâncime cu batiscaful *Archimède*. Privind afară prin hublou, căpitanul Houot și locotenentul de Froberville au văzut, în timpul scufundării pe lângă peretele subacvatic abrupt al prăpastiei, un șir de trepte tăiate în piatră, care coborau spre adâncimi mai mari. Astfel de formațiuni văzute fulgerător sub apă ar putea fi explicate științific prin stratificarea și fărâmițarea naturală a stâncilor submarine, deși pregătirea tehnică a ofițerilor de marină ar trebui să excludă posibilitatea unor asemenea renghiuri ale imaginației.

Cercetând harta de adâncime a oceanului din jurul insulelor Bahamas se poate observa o masă de uscat despre care se crede că s-a aflat deasupra nivelului mării în timpul ultimei Ere Glaciare, când o mare parte din apa terestră a înghețat sub forma ghețarilor din nord. Această insulă uriașă, formată în principal din calcar, a fost penetrată de secțiuni ale oceanului adevărat, inclusiv canionul submarin denumit Limba Oceanului, care pătrunde adânc în Bancul Bahamas direct la est de Andros, unde adâncimea apei crește abrupt de la 4,5-5

metri, la peste 1200 metri. În această faleză se află vestitele „găuri albastre”, deschideri subacvatice în faleza de calcar, asemănătoare unor peșteri, care dau uneori în niște culoare de trecere despre care unii scufundători afirmă că ar avea lungimi de peste o milă. Faptul că aceste peșteri s-au aflat cândva deasupra mării este evidențiat de prezența stalactitelor și a stalagmitelor în interiorul lor.

Dacă întreaga zonă a Bancului Bahamas, cu excepția săpăturilor făcute de oceanul adevărat, s-a aflat deasupra nivelului mării cu 12000 de ani în urmă, este de așteptat ca în cele din urmă să se găsească vestigii ale ocupației umane în aceste peșteri submarine, așa cum s-a întâmplat cu alte formațiuni similare de pe coasta Floridei. Prezența ruinelor submarine în această parte a Atlanticului și a Mării Caraibelor ar avea aceeași explicație: ele au fost construite pe uscat, care ulterior a fost inundat de ape atunci când gheața s-a topit cu o viteză accelerată. Această explicație evidentă ar putea fi aplicată și la ținuturi presupuse „dispărute” din alte zone ale oceanului, pe măsură ce ne apropiem de frontiera care desparte legenda de istorie.

VII. CONTINENTELE DISPĂRUTE

Din lumea antică ne-au parvenit niște scrieri care demonstrează credința predominantă că în vreme ce uneori, de pe fundul mărilor se înalță noi ținuturi, vechile pământuri se scufundă adesea în mare, anihilând în acest proces fostele civilizații.

Preoții egipteni, care știau de multă vreme de prezența unor fosile marine în Valea Nilului și dealurile înconjurătoare, l-au informat despre aceasta pe istoricul itinerant Herodot (484 î.e.n.) când a vizitat Egiptul. El a corelat acest fapt cu propriile sale evaluări privind prezența sării în rocile egiptene și a dedus că acea parte a Egiptului aflată în apropierea Mediteranei a fost cândva acoperită de mare.

Xanthus (500 î.e.n.), istoric din orașul grec Sardis, din Asia Mică, a remarcat prezența unor cochilii-fosilă în munții din Armenia și Asia Mică și a conchis că fundul oceanului și uscatul își schimbau în mod constant poziția. Un alt observator grec din Asia Mică, Xenophon, discutând despre scufundările și catastrofele recurente,

menționează amprente de frunze de laur găsite în rocile din apropierea mării, ca pe o dovadă a unei păduri scufundate.

În faimoasa sa lucrare *Metamorphosis*, Ovidiu (43 î.e.n.) face o referire la ceea ce ar putea fi separarea Siciliei de ținutul principal al Italiei: „Am văzut că ceea ce a fost cândva teren solid era o strâmtoare iar pământul s-a ridicat de la nivelul mării...”

În *De Mundo*, Apuleius, scriitor latin din secolul al II-lea al erei noastre, comentează: „Pământuri care odinioară au fost continente s-au preschimbat în insule iar altele, care au fost insule, s-au transformat în continente prin retragerea mării...”

Grecii și romanii știau că, în urma unor cutremure, anumite orașe istorice se prăbușiseră literalmente în mare. Un astfel de oraș, Heliké, din Golful Corint, mai putea fi văzut de la suprafață în vremurile antice, cu străzile și vilele rămase aproape intacte sub apă, și era frecvent vizitat de turiștii vremii, care îl priveau din bărci, iar scufundătorii curajoși se avântau pe străzile lui scufundate în căutare de bureți, recuperând uneori „antichități”.

Printre diferitele ținuturi scufundate menționate în antichitate ca centre de civilizație înfloritoare, au ajuns până în vremurile noastre numeroase referiri la ținuturile sau misterioasele insule din Oceanul Atlantic, de dincolo de Coloanele lui Hercule, la intrarea în (sau ieșirea din) Mediterana, uneori denumite Atlantida, sau cu nume cu sonorități similare ca Antilla, sau Insulele Prospere, Insulele Binecuvântate, Hesperidele, sau alte nume. Aceste aluzii sunt legate adesea de faptele legendare ale zeilor sau eroilor antici, dar se creează impresia

generală a unui imperiu puternic, localizat în largul Atlanticului și ținutul sau continentele de pe cealaltă coastă a oceanului. Aluziile clasice sunt numeroase. Homer (născut în secolul al VIII-lea î.e.n.) scria în *Odissea* despre Scheria aflată „departe, peste adâncuri nemăsurate”, precum și despre faptul că acolo se găseau „multe alte” continente. Aristotel (născut în anul 383 î.e.n.) vorbește despre Antilla, Plutarh (născut în anul 46 e.n.) se referă la un continent numit Saturnia, Marcelinus (născut în anul 330 e.n.) a scris despre credința generală în Atlantida și că „o mare insulă a fost înghițită”. Proclus (născut în anul 410 e.n.) a consemnat că locuitorii din insulele Atlanticului își aminteau de o insulă mai mare, conducătoare, care dispăruse în mare. Timagenes (născut în secolul I î.e.n.) se referă la o „insulă în mijlocul oceanului”, de unde galii își reclămau descendența. Tertullian folosește scufundarea Atlantidei ca un exemplu despre schimbările pământului, observând că insula fusese „căutată în zadar”.

Trebuie spus că unele relatări antice legate de un astfel de continent dispărut nu îndeplinesc cerințele unei credibilități desăvârșite, cum ar fi relatarea lui Theopompus privind o discuție despre un continent războinic îndepărtat între regele Midas al Cretei și Silenus, care, se menționează, nu era doar satir, ci și beat în acel moment.

Cea mai completă relatare pe care o avem cu privire la Atlantida îi aparține lui Platon (secolul al V-lea e.n.), care a descris-o în două din faimoasele sale dialoguri, *Timaios* și *Critias*. Această relatare — studiată și comentată vreme de 2400 de ani — a dat naștere la o controversă pro și contra Atlantida, care a continuat până

în zilele noastre. Ea a constituit subiectul a mii de cărți și a zeci de mii de articole așa încât astăzi simpla menționare a cuvântului „Atlantida” îi împarte automat pe ascultători în două tabere. Pe de o parte sunt cei care categorisesc imediat Atlantida ca pe o legendă sau o mistificare, iar pe de alta, cei care la auzul cuvântului au instantaneu viziunea unei grandori antice, a unui paradis terestru, a unor minunate orașe antice zăcând pe fundul oceanului, a unui continent scufundat într-un mare cataclism natural, a supraviețuitorilor refugiați în alte părți ale lumii pentru a păstra o cultură care între timp a devenit a noastră.

Platon își bazează relatările despre Atlantida pe ceea ce el susținea că erau arhivele scrise reale, ținute de preoții egipteni din Sad's, pictate pe coloanele templelor. Preoții i-au explicat aceste documente lui Solon, legislatorul atenian, un strămoș al lui Platon. Cu toate acestea, el a fost suspectat că s-a folosit de o tradiție existentă ca de un „vehicul” pentru enunțarea propriilor idei despre o bună guvernare, eroismul atenienilor în respingerea invaziei atlanților și sfârșitul Atlantidei ca o pedepsire a răului... „S-au produs cutremure și inundații violente și într-o singură zi și noapte de ploaie toți războinicii voștri s-au scufundat în pământ, iar insula Atlantida a dispărut la fel, fiind scufundată sub mare. Și acesta e motivul pentru care marea în acele părți este de netrecut...”

În cadrul dialogului, Platon a făcut descrieri atât de exacte ale clădirilor, facilităților de comunicații, obiceiurilor, oamenilor, istoriei, topografiei și distanțelor încât dialogurile par să îndeplinească funcția de „ghid turistic” pentru Atlantida.

În secolele care au trecut și chiar și astăzi, unele din măsurătorile indicate de Platon au fost comparate cu diferite poziții posibile pentru Atlantida, cum ar fi Creta, Thera și o mulțime de alte locuri, fără ca vreuna din ele să se afle în largul Atlanticului, unde Platon însuși a afirmat că s-ar fi aflat Atlantida. Unele din pasaje sale cele mai interesante indică faptul că *cineva* a cercetat cu atenție civilizația puternică și foarte avansată a vremurilor străvechi.

După ce relatează descoperirea Atlantidei de către Poseidon, zeul mărilor, el descrie cu amănunțime bogăția și splendoarea unui imperiu care se întindea, se pare, până în Egipt.

„Aveau atât de multe bogății cum n-au avut nicicând alți regi și potentati și nici nu-i de crezut că vor avea vreodată, și erau înzestrați cu tot ce puteau să aibă, atât la orașe, cât și la țară. Căci, imperiul lor fiind atât de întins, multe lucruri le erau aduse din țările străine și chiar și insula le asigura multe din cele trebuincioase pentru viața de toate zilele... ei scoteau din pământ tot ce era de găsit acolo, minerale și metale, și ceea ce acum e doar un nume, dar pe atunci era mai mult decât un nume — oricalcul — era scos din pământ în multe părți ale insulei și, în afară de aur, era considerat cel mai prețios dintre metale de oamenii acelor vremuri...”

Platon face o referință ciudată la elefanți, fapt ce a sugerat o legătură cu legendele și reprezentările de elefanți din America.

„...Pe insulă se afla un mare număr de elefanți, și se găsea hrană pentru toate felurile de animale, atât pentru cele care trăiau în lacuri și mlaștini, cât și pentru cele care trăiau în munți și pe câmpii, deci și pentru animalul care este cel mai mare și mai lacom dintre ele...”

Descrierea climatului Atlantidei și a hranei variate care se găsea acolo reprezintă un paradis terestru în care traiul nu presupunea nici un efort: „Orice lucruri aromate există pe pământ, fie ele rădăcini, ierburi sau copaci, ori picături distilate din flori și fructe, creșteau și prosperau în acele ținuturi... fructele cultivate ale pământului, atât fructele comestibile uscate cât și alte feluri de mâncare... și fructele care aveau coajă tare, din care se făceau băuturi, și mieji și alifii, provizii mari de castane și alte asemenea cu care te puteai juca, și mai erau fructe care se stricau dacă le țineai prea mult — și feluritele deserturi care ne consolau după masă, când oboseam de-atâta mâncat — pe toate acestea insula aceea care zace sub apa mării le producea într-o abundență infinită.”

Descrierea lucrărilor de construcție și a palatelor imense amintește de structurile ciclopice din alte părți ale globului.

„Ei au înălțat poduri peste zone ale mării care înconjurau metropola antică și au făcut un culoar care intra și ieșea din palatul regal; apoi au început să construiască palatul în cinstea zeilor și a strămoșilor lor... începând de la mare, au săpat un canal lat de trei sute de picioare, adânc de o sută de picioare și lung de cincizeci de stadii, până în regiunea cea mai îndepărtată, care a devenit port, și lăsând o deschidere destul de largă pentru ca și cele mai mari corăbii să poată pătrunde. Mai mult decât atât, ei au împărțit zona de uscat care separa zonele de mare, construind poduri de o asemenea lățime încât doar câte o singură triemă să poată ieși din unul și să pătrundă în altul, după care le-au făcut acoperișuri; iar dedesubt era loc pentru nave, căci malurile în acea zonă erau mult ridicate deasupra apei... Insula în care era situat

palatul avea un diametru de cinci stadii. Pe aceasta, zonele și podul, care avea o lățime de o șesime de stadiu, le-au înconjurat cu un zid de piatră, înălțând turnuri în ambele părți și porți pe pod acolo unde pătrundea marea...”

Menționând culoarea rocilor din Atlantida, Platon a indicat fără să știe aceeași culoare predominantă a pietrelor din arhipelagul Canarelor din Atlantic. În plus, despre Quetzalcóatl, învățatul alb și bărbos care a adus scrierea și alte arte în Mexicul antic, se spune că ar fi venit „din ținutul negru și roșu”. Platon a spus „piatra care era folosită la lucru era scoasă din subsolul centrului insulei și de sub zonele interioare și exterioare. Un fel de piatră era albă, celălalt era neagră, iar al treilea tip era roșie. Unele clădiri erau simple, dar în altele puneau laolaltă pietre diferite, pe care le combinau din motive decorative, ca să fie o sursă naturală de încântare...”

Insistența cu care Platon pomeneste de aur și de bogății a fost interpretată ca o referire la legătura cu civilizațiile antice bogate în aur ale Americii, sau cu misterioasele culturi dispărute din sud-vestul Spaniei, Tartessos — Tarshish din Vechiul Testament. Spaniolii cunoșteau lucrarea lui Platon în timpul lui Columb, fiind incitați de perspectiva unor cantități nelimitate de aur.

„Întreg circuitul zidului care înconjura zona cea mai îndepărtată a fost acoperit cu alamă, iar circuitul zidului următor l-au acoperit cu cositor, iar al treilea, care împrejmua citadela, strălucea cu lumina roșiatică a oricalcului... În centru se afla templul sfânt dedicat zeilor Cleito și Poseidon, care rămânea inaccesibil și era încercuit de o împrejmuire din aur... Întreg exteriorul templului, cu excepția foișoarelor, era acoperit cu argint, iar foișoarele cu aur. În interiorul templului, acoperișul

era din fildeș, împodobit peste tot cu aur, argint și oricalc. Toate celelalte părți ale zidurilor, coloanelor și coloanelor erau acoperite cu oricalc. În templu ei au așezat statui din aur: una îl înfățișau pe zeul însuși, stând într-un car tras de șase cai înaripați, fiind atât de înalt încât atingea acoperișul clădirii cu capul. În jurul lui se aflau o sută de nereide călare pe delfini, căci pe atunci atât de multe se credea că sunt... Iar în jurul templului, pe afară, erau așezate statui de aur ale tuturor celor zece regi și ale soțiilor lor...”

Când Platon pomenea de izvoarele reci și fierbinți pentru băile termale, el aprecia corect un fenomen dintr-o insulă a Atlanticului. Astăzi, casele din Reykjavik (Islanda) primesc căldură și apă caldă de la izvoarele fierbinți, iar izvoarele vulcanice sunt predominante în Azore, despre care unii afirmă că ar fi vârfurile munților din Atlantida.

„Ei foloseau fântâni cu apă de la izvoarele fierbinți și reci, care erau abundente și minunat adaptate folosinței, datorită gustului și calității deosebite a apei lor. Ei au construit clădiri în preajma lor și au plantat copaci potriviți; de asemenea, au construit bazine, unele deschise, altele acoperite, pentru a fi folosite iarna la băile calde. Băile regale erau separate de băile persoanelor particulare; de asemenea, erau băi separate pentru femei și altele pentru cai și vite, și fiecare era împodobită corespunzător cu cei care le foloseau...”

Referința la irigații amintește de unul din imensele sisteme de irigații precolumbiene de pe coastele Americii de Sud:

„O parte din apa scursă era dirijată spre livada lui Poseidon, unde se înălțau tot soiul de copaci minunați, care creșteau înalți datorită solului foarte bun...”

În descrierea activității comerciale a portului, se bănuiește că Platon s-a folosit ca modele de Tyr sau alte porturi feniciene ori cretane, deși este improbabil ca în vremuri atât de îndepărtate să fi existat un comerț oceanic. În orice caz, se pare că există o legătură între fenicieni și Oceanul de Vest, mult mai veche decât s-a bănuie.

„Docurile erau pline de trireme și de magazii navale, și toate lucrurile erau gata de a fi folosite... Traversând porturile exterioare, trei la număr, ajungeai la un zid care începea de la mare și mergea de jur-împrejur. Acesta se afla peste tot la o distanță de cincizeci de stadii de port și de zona cea mai mare și înconjură întregul, capetele lui întâlnindu-se la gura canalului ce dădea în mare. Întreaga regiunea era plină de locuințe, iar canalul și cel mai mare dintre porturi erau pline de corăbii și negustori veniți din toate părțile și care, din pricina numărului lor, făceau zi și noapte gălăgie...”

Descrierea canalelor interioare și a sistemelor de irigație amintește de sistemul de irigații din Mesopotamia și din zona de coastă peruană.

„Voi descrie acum câmpia, care a fost cultivată multe veacuri de-a rândul de multe generații de regi. Aceasta era dreptunghiulară și, în cea mai mare parte, dreaptă; și... urmărea linia șanțului circular. Adâncimea, lărgimea și lungimea acestui șanț erau incredibile, încât cu greu ai fi crezut că putea fi făcut de mâna omului, la fel ca și multe alte lucrări. Dar trebuie să vă spun ce am auzit. A fost săpat până la adâncimea de o sută de picioare, iar lățimea sa era peste tot de un stadiu. Înconjură în întregime câmpia și avea o lungime de zece mii de stadii. În el se vărsau torențele care coborau din munți, iar după ce apele înconjurau câmpia și atingeau orașul în diferite

puncte, erau apoi lăsate să se scurgă în mare. De asemenea, din regiunile mai înalte, erau săpate canale drepte late de o sută de picioare, care se vărsau și ele în canal și apoi în mare. Aceste canale se aflau la distanțe de câte o sută de stadii și pe ele era adus lemnul din munți la oraș. Canalele comunicau între ele astfel încât corăbiile puteau să transporte roadele pământului la oraș, roade care erau culese de două ori pe an: iarna erau udate de apele ploilor, iar vara canalele erau umplute cu apă...”

Platon dă chiar și o estimare a numărului de oameni cuprinși în activitățile militare, pusă la îndoială de critici, în special cu privire la numărul de oameni și la folosirea cailor, care aveau să fie domesticiți abia după o mie de ani. Altfel ar însemna fie că Atlantida nu s-a scufundat cu o mie de ani înainte de perioada în care a trăit Platon, fie că domesticirea cailor a avut loc la o dată anterioară celei presupuse.

„Conducătorul (fiecărei formațiuni) era obligat să asigure pentru război a șasea parte a unui car de luptă, astfel încât să se ajungă la un total de zece mii de care de luptă; de asemenea, doi cai cu călăreți cu tot, un car ușor fără scaun, însoțit de un luptător pedestru înarmat cu un scut mic și un surugiu călare care să aibă caii în pază; totodată, el trebuia să aducă doi bărbați înarmați până în dinți, doi arcași, doi prăștieri, trei aruncători de pietre și trei sulițași, toți pentru luptele corp la corp, ca și patru marinari care împreună cu ceilalți alcătuiau echipajele pentru o mie două sute de corăbii. Așa erau ordinele de război în orașul regal — în fiecare din celelalte nouă provincii, ele erau diferite.”

O legătură cu Creta și celelalte insule mediteraneene poate fi identificată în vânărea și sacrificarea taurilor

— o ceremonie care continuă să lege națiunile hispanice de trecutul îndepărtat.

„Erau tauri care trăiau în preajma templului lui Poseidon iar cei zece [regi] care erau lăsați singuri în templu, după ce înălțau rugăciuni zeilor ca să primească sacrificiile, vâneau taurii fără arme, numai cu bețe și lațuri. Iar taurul care era prins era dus la coloană, lovit în cap și înjunghiat deasupra inscripțiilor sacre.”

(Numărul de zece din relatarea lui Platon se referă la cei zece regi ai Atlantidei, care își alegeau dintre ei un conducător la anumite intervale de timp, o legendă care își are replica istorică în cei zece regi ai mayașilor și în cei zece regi ai Insulelor Canare.)

Elementele descriptive ale relatării lui Platon își găsesc paralele neașteptate în Mediterana antică și chiar în America preistorică, și ar putea reprezenta o sinteză a legendelor atlantice și mediteraneene, după cum ar putea descrie fapte reale. Cu toate acestea, mulți critici au considerat-o o pură născocire, încă de când a scris-o. Chiar și discipolul său de mai târziu, Aristotel, comentând întreruperea bruscă a dialogurilor despre Atlantida, se spune că ar fi remarcat: „El, care a inventat-o, a ucis-o.” Un comentator din vremurile noastre, Stephan Gsell, a încercat să dea lovitura de grație observând că „Atlantida este menționată numai de Platon și de cei care l-au citit.”

Amândoi s-au înșelat. Atlantida nu a fost „inventată” de Platon, ci i-a fost sugerată de amintirea comună despre un continent atlantic purtând numele de Atlantida sau alte nume pe care s-ar putea să nu le aflăm niciodată, nume date de popoare și triburi care trăiau pe *ambele* coaste ale Atlanticului: în est, în ținuturile care acum se

cheamă Irlanda, Țara Galilor, Franța, Spania, Portugalia, Maroc și insulele din Marea Mediterană și Oceanul Atlantic, iar în vest, printre triburile indiene din Statele Unite, Mexic, America de Sud și Centrală.

Printre numeroasele „dovezi” ale existenței sau inexistenței Atlantidei, una destul de nebuloasă este destul de convingătoare. Este însuși numele de Atlantida care poate fi asemuit cu o cheie aproape potrivită pentru deschiderea ușii către epocile trecute. Căci constatăm că printre multele rase antice de pe coastele Atlanticului, de regulă printre acelea care au comune conceptele de structuri ciclopice, unelte, invenții, cunoștințe medicale, venerarea soarelui, mumificarea și tradițiile și legendele, numele unui ținut dispărut în ocean, sau al unui paradis, sau al unui tărâm al morților, are o sonoritate similară cu vocalele și consoanele principale ale cuvântului „Atlantida” — literele A, T, L și N.

Platon folosea cuvântul „Atlantida” cu sensul de fiică sau pământ al lui Atlas (gigantul legendar care ținea pe umerii săi cerul). Atlas este numele unui lanț muntos în nord-vestul Africii, ale cărui vârfuri se continuă sub apele Oceanului Atlantic, reapărând la suprafață ca Insulele Canare. În aceste insule, numele re apare ca denumire a complexului megalitic de peșteri Atalaya. Când locuitorii Insulelor Canare se mai aflau în legătură cu romanii, se spunea despre ei că sunt supraviețuitorii unui continent dispărut. Anumite triburi din regiunea vestică a Africii de Nord erau denumite Atarantes și Atlantioi, iar scriitorii clasici se refereau frecvent la locuitorii Spaniei cu numele de atlanți.

În mijlocul Oceanului Atlantic, cartaginezii și predecesorii lor, fenicienii, se pare că au vizitat o mare

insulă denumită Antilla, care apare destul de des pe hărțile medievale și ar putea reprezenta Azorele sau chiar Antilele. Este foarte probabil ca Columb, în prima sa călătorie, să fi avut la el o copie a hărții Benicasa, care arăta Antilla sau Antilha în mijlocul Oceanului Atlantic, știut fiind că Azorele fuseseră deja descoperite și marcate pe hartă.

Dincolo de ocean, în Lumea Nouă, aflăm că aztecii le-au spus conchistadorilor spanioli că strămoșii lor, poporul din Az, veneau din Aztlán, un ținut scufundat din est, și că „zeul blond”, Quetzalcóatl, un învățător cu barbă albă, venise și el dintr-un ținut numit Tollán-Tlallapan, aflat în mijlocul mării. O altă coincidență lingvistică survine când ne gândim că cuvântul aztec pentru „apă” — *atl* — înseamnă tot „apă” și în berberă, limba unui popor non-arabic care trăiește în munții Atlas din Africa de Nord.

Mayașii, tot din America Centrală, mențineau tradiția unui zeu alb, denumit Kukulcân, care a adus civilizația. Totodată își aminteau de ținutul Aztlán, ca și indienii „albi” din Venezuela (dispăruți la scurtă vreme după cucerirea spaniolă), care denumiseră una din așezările lor Atlán, după insula dispărută. Dacă ne continuăm investigația în Europa, recunoaștem sunetul în misteriosul ținut dispărut Avallon al galilor, și poate chiar în Valhalla germanilor, paradisul războinicilor.

Revenind la civilizația pe care am considerat-o multă vreme ca fiind cea mai veche, descoperim Tărâmul Morților egiptean, localizat în vest și denumit Aalu sau Amenti, în vreme ce paradisul babilonian este Arallu. În capitolele VII, XXVI, XLI, XLVI și LXXXIX din Coran, biblia Islamului, parte din care conține referințe

la scrieri mai vechi, prima silabă a numelui continentului dispărut este aproape recognoscibilă în menționarea poporului Ad, o rasă avansată care a construit Orașul Coloanelor și care a fost pedepsit de Dumnezeu pentru trufie, așa cum au fost ultimele generații de dinaintea lui Noe și a Potopului, a căror amintire apare la aproape toate rasele planetei. Dar, în afară de potopul menționat în Vechiul Testament, nu pare să se menționeze vreun nume de legătură, doar dacă numele primului om ar putea avea sensul de nume colectiv pentru prima mare rasă civilizată, asemenea poporului Ad — „Ad-am”.

Diferitele interpretări ale numelui, punctele comune ale tradițiilor, mitologia comună, referințele antice, legende și poveștile identice, arhitectura și cunoștințele comune sunt incitante, dar nu oferă nici o dovadă concludentă privind Atlantida, care să poată fi acceptată de ochiul obiectiv al disciplinelor științifice.

Prezența inexplicabilă a animalelor și insectelor continentale în Azore, Canare și Madeira implică faptul că Azorele au făcut cândva parte dintr-un continent sau dintr-un istm. Este vorba de focile mici din Azore, o specie care trăiește în general în largul coastelor și în arhipelaguri, la șobolanii găsiți în Azore, la câinii indigeni din Canare (de unde și-au și tras insulele numele actual), același gen de râme care există în Europa, Africa de Nord și insulele din Atlantic, fluturii și cărăbușii comuni în Africa și America, o moluscă de apă dulce comună în Europa, America și în Azore, moluștele *Cypraea*, comune Azorelor, Canarelor și coastei de vest a Africii și coastei de est a Statelor Unite, ale căror larve sensibile nu rezistă în apă adâncă, și specia de crustacee mici din Insulele Canare, ai cărei membri orbi trăiesc în

peșterile subacvatice (în vreme ce membrii ne-orbi ai aceleiași specii trăiesc în apele oceanice), ca și cum un cataclism brusc i-ar fi prins în capcana peșterilor marine lipsite de lumină.

Pentru a explica prezența comună în Europa și Lumea Nouă atât a animalelor mici, cât și a celor mai mari, cum ar fi mastodonții dispăruți, elefanții și caii, precum și populația umană băținașă, s-a sugerat adesea că cele două emisfere erau încă legate de limbi de uscat în Pleistocen și Pliocen, ținând cont de faptul că deriva continentală ar fi prea lentă (câțiva centimetri pe an) pentru a explica prezența anumitor forme avansate de viață animală. În această privință, merită amintit comentariul lui Charles Hapgood, care spune că „...limbile de uscat au reprezentat o ipoteză foarte convenabilă pentru mulți oameni de știință care au căutat să evite alternativa oribilă a unor foste continente”.

În orice caz, animalele nu indică prezența unei civilizații avansate și chiar și relatarea contemporană care spune că băștinașii *guanches* din Insulele Canare, care păstrează tradiția celor zece regi electori (așa cum spune Platon despre Atlantida), atunci când au fost redescoperiți de navigatorii spanioli din secolul al XIV-lea, și-au exprimat surpriza că spaniolii au supraviețuit scufundării generale a fostului lor continent, nu este concludentă, întrucât nu este decât o tradiție orală oarecare, păstrată de ei *după ce și-au uitat* limbajul scris.

Insulele Canare, unde o rasă antică supraviețuitoare a fost descoperită (și exterminată) și Insulele Azore, unde se pare că au fost găsite statui, plăci și ruine subacvatice, au fost considerate de unii cercetători ca fiind vârful muntoase ale continentului atlantic scufundat.

Interesul modern pentru Atlantida apare în valuri succesive, ca valurile oceanului care se sparg de țărm. Și o dată cu interesul crescând al generației actuale și cu dezvoltarea explorărilor subacvatice, s-ar putea să ne îndreptăm spre cel mai mare dintre valuri.

Miile de cărți scrise pentru a demonstra existența sau inexistența Atlantidei în mijlocul Atlanticului (sau într-o mare varietate de alte locuri) au pierdut din vedere cea mai logică explicație dintre toate, una legată strâns de descoperirile subacvatice din Bahamas și Caraibe și care ar putea fi acceptată în esență chiar și de arheologia „oficială”. Cel mai ciudat este că ea a fost atât de evidentă și poate că tocmai de aceea nu a fost sesizată. Lucrurile stau cam așa: se știe că Bancurile Bahamas s-au aflat deasupra apei în timpul ultimei glaciațiuni, la fel ca și alte porțiuni întinse ale platformei continentale de pe întreg globul. Râul Hudson din New York se continuă în canioane care se prelungesc în largul mării, la fel ca și canioanele râurilor din Franța și Spania, La Plata din Argentina și alte râuri care se varsă în ocean. Astfel de canioane nu pot fi săpate sub apă. Nici plajele de nisip nu se formează pe fundul oceanului, așa cum e cazul plajelor scufundate din Azore.

Prin urmare, pentru a „rezolva” un aspect al controversei legate de Atlantida, nu trebuie decât să punem întrebarea: s-a ridicat nivelul apei cu mult la un moment situat la limita istoriei documentate? De data aceasta obținem răspunsul de la geologi și specialiștii în ghețari — un mulțumitor „Da” — cu topirea accelerată a ultimilor ghețari probabil în urmă cu 12000 de ani. Aceasta reprezintă o ridicare de circa 180 de metri, care a acoperit câmpiile de coastă ale continentelor și

insulelor, inundând totodată (dacă au existat) drumurile, zidurile, orașele popoarelor de dinaintea potopului, ai căror supraviețuitori au păstrat legenda de neuitat a ridicării apelor, a inundațiilor și ploii care i-a copleșit.

Adâncimile oceanelor au fost calculate de-a lungul timpului cu o precizie crescândă. Cu măsurătorile aproape complete de care dispunem astăzi, putem construi o imagine globală a porțiunilor de uscat existente în timpul ultime perioade glaciare, care ar putea să ofere un răspuns parțial privind situarea primelor așezări omenești și a posibilelor civilizații timpurii.

Găsim asemenea zone puțin adânci în Marea Nordului, în Marea Mânecii și în sudul și vestul Irlandei, despre care putem presupune că înainte de ridicarea apelor oceanice au fost porțiuni de uscat. Supoziția este confirmată de descoperirea unor oase de mastodont și a unor unelte din Epoca de Piatră pe fundul Mării Nordului, precum și a unor construcții subacvatice în largul insulei germane Helgolan.

Coastele de vest ale Irlandei și Franței abundă în legende despre orașe aflate sub apele mărilor care, deși atribuite parțial imaginației și misticismului celtic, au fost confirmate de unele descoperiri subacvatice din neolitic în largul coastei vestice a Franței.

Unele din aleile cu menhire se continuă sub apele Atlanticului, iar prelungirile lor subacvatice pot fi văzute atunci când nivelul mareelor scade neobișnuit de mult, la intervale de cinci sau zece ani.

În Mediterana, un nivel al apei mai scăzut cu câteva zeci de metri ar fi adăugat o porțiune considerabilă de uscat la estul Tunisiei și ar fi unit Sicilia de Italia, așa cum scriitorii antichității au și relatat că ar fi fost. Insulele

grecești ar fi fost mai întinse și mult mai numeroase. De fapt, pe harta Alexandriei întocmită de Ibn Ben Zara în 1487, care, la fel ca și Piri Reis, a copiat-o după hărți antice realizate într-o perioadă mult mai veche, sunt evidențiate numeroase insule din Marea Egee care acum sunt acoperite de apă. Este deosebit de interesant de remarcat, în lumina teoriilor recente ale antropologilor greci Galanapoulos și Marianatos, faptul că insula Thera, din nordul Cretei, a fost Atlantida, sau cel puțin a dat naștere „legendei” cu pricina. De altfel, o insulă de pe harta lui Ibn Ben Zara, semănând cu Thera, este reprezentată ca având dimensiuni mult mai mari la vremea întocmirii hărții, probabil cu câteva mii de ani în urmă. Se consideră că actuala insulă Thera și-a pierdut o mare parte din arie într-o explozie vulcanică din anul 1500 î.e.n. De atunci s-au produs numeroase cutremure pe insulă, care continuă să „fumege”.

Mai mult decât atât, o mare parte a fundului Mediteranei pare a fi constituit din maluri abrupte, stânci ascuțite și văi, ca și cum n-ar fi un fund de mare ci o porțiune de uscat acoperit de apă.

Multe din orașele și porturile mediteraneene aflate acum sub apă au fost inundate sau scufundate în vremuri istorice, uneori ieșind din nou la suprafață după ce au coborât, așa cum e cazul cu coloanele de templu antice din Pozzuoli (Italia), actualmente deasupra apei, care prezintă urme evidente de la ultima imersiune prelungită a templului în apă.

În orice caz, există și multe alte orașe scufundate în Marea Mediterană și în Marea Egee, situate la adâncimi mult mai mari, la care se poate să fi ajuns ca rezultat al numeroaselor cutremure din regiune.

Pe lângă scufundarea porturilor istorice cunoscute din Mediterana, drumuri și clădiri mult mai vechi sunt descoperite la adâncimi și mai mari de către scafandri aflați de obicei în căutarea bancurilor de pești sau a altor obiecte.

Ziduri enorme compuse din blocuri lungi de 8 metri și înalte de 6 metri, la o adâncime minimă de circa 14 metri au fost găsite pe fundul apelor marocane din partea mediteraneană a strâmtorii Gibraltar, și s-a constatat apoi faptul că acestea se prelungesc pe distanțe de câteva mile. Construcția generală a acestor ziduri, înconjurată de pietre mai mici, seamănă izbitor cu lucrările în piatră preistorice, de proporții ciclopice, de pe coastele Atlanticului și din insulele Mediteranei, aflate încă deasupra apei.

Alte scufundări ale clădirilor și orașelor preistorice au fost semnalate în apropiere de Thera și mai ales lângă Melos, unde un alt scafandru, Jim Thorne, în cursul tentativelor repetate de recuperare a brațelor statuii Venus din Milo (în nomenclatura greacă, Afrodita din Melos), a găsit din întâmplare o citadelă preistorică scufundată la câteva zeci de metri, de la care alte drumuri și alei porneau în jos, spre adâncimi și mai mari.

În America descoperim o largă platformă continentală extinzându-se de la Newfoundland la Noua Scoție, unde are o lățime de câteva sute de mile, și din nou de câteva sute de mile est de Cape Cod până în Florida, îngustându-se până la o medie de 90-100 de mile în larg. Această zonă subacvatică, care probabil că a fost cândva teren uscat, devine mai mare în regiunea Bahamas, în largul peninsulei Yucatán și al Americii Centrale și din nou în largul coastei nordice a Americii de Sud, se

îngustează în Brazilia și apoi se lățește iar la câteva sute de mile la sud de Rio de Janeiro.

Oceanul Atlantic este împărțit pe mijloc de un lanț sau un șir de lanțuri muntoase care pornesc din Islanda spre parte nord-estică a Americii de Sud, cotește spre est până aproape de Africa și se continuă spre sud. În regiunea de latitudine sudică de 38° și de longitudine vestică de $37-30^{\circ}$, pe o linie dreaptă ce începe la Lisabona, unele dintre aceste vârfuri muntoase ies la suprafața Atlanticului pentru a deveni Insulele Azore. Din platoul subacvatic nr. 1 al Insulelor Azore, Pico, se ridică un munte uriaș, înalt de 7300 metri, din care 5000 metri se află sub apă, restul ridicându-se peste nivelul apei. (Piscul abrupt Pico amintește de descrierea făcută de Platon marelui munte din insula principală a Atlantidei, care se ridică în mijlocul unei câmpii mănoase.)

Deși Atlantida a fost „localizată” în mai multe regiuni ale globului, peste o treime din sursele care au cercetat „problema” atlantică au situat-o în platoul scufundat din jurul Azorelor, incluzând probabil Madeira și Insulele Canare (ai căror locuitori originari credeau că sunt supraviețuitori ai atlanților), precum și alte puncte de sub mare. Este vorba de o poziție convenabilă prin faptul că coincide mai mult sau mai puțin cu cea indicată de Platon și în plus este partea cea mai largă a lanțului muntos atlantic dintre adevăratul fund de mare de la est de Bazinul Iberic și cel de la vest de Bazinul Nord-American și Câmpia Abisală. Mai mult, măsurătorile efectuate de la perfecționarea metodelor de investigare subacvatică i-ar fi încântat pe Donnelly și pe ceilalți cercetători ai Atlantidei de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului nostru. Căci, dacă considerăm platoul subacva-

tic care înconjoară Azorele, găsim o masă de uscat submarină cu peninsule, istmuri, golfuri, munți și văi, mai întinsă decât Portugalia. Întreaga zonă se află la o adâncime variind între 120 și 270 metri, cea mai mare parte a ei aflându-se deasupra apei în urmă cu 12000 de ani, la fel ca și alte insule din apropiere. (Să ne amintim de Platon, care vorbea de insulele pe lângă care se putea naviga până la adevăratul continent care mărginea cealaltă parte!) Iar dacă luăm al doilea nivel al Platoului Azore de la o adâncime mai mare (300-600 metri), obținem măsurătorile unei insule uriașe sau ale unui mic continent, complet diferențiat din punct de vedere topografic de câmpia abisală înconjurătoare a adevăratului ocean.

Anumite trăsături actuale ale Azorelor și chiar unele tradiții maritime ale locuitorilor de astăzi ai insulelor sugerează cu tărie existența unor ținuturi scufundate. Astfel, pescarii obișnuiesc ca ajunși într-un anumit punct al oceanului situat la vest de Flores să-și scufunde gălețile pentru a obține apă dulce. La o sută de mile în vestul arhipelagului, pescarii cunosc un loc unde-și pot ancora ambarcațiunile, deși pare situat în mijlocul oceanului. Nu de puține ori năvoadele le sunt rupte de stânci colțuroase acolo unde fundul apei ar trebui să se afle la mare adâncime.

Părți ale Azorelor par și acum să se scufunde în apă. Când au fost prima oară colonizate, insulele Flores și Corvo erau mai apropiate, dar între timp au pierdut atât de mult teren încât distanța dintre ele a crescut. Intensa activitate vulcanică a făcut ca măsurătorile de adâncime ale oceanului să fie revizuite și, pe de altă parte, constituie fără îndoială explicația existenței izvoarelor

reci și fierbinți în Azore (din nou Platon!), precum și a altor caracteristici acvatic neobișnuite, inclusiv lacurile adiacente, dar separate, albastre și verzi din Sao Miguel, un lac subacvatic în Graziosa și un bazin de lac complet secăt în Flores.

Există mai multe dovezi surprinzătoare privind scufundări de mari proporții ale unor porțiuni de uscat. În apropiere de Azore, de la o adâncime de 3600 de metri au fost scoase alge de apă dulce, fapt ce dovedește că aceste alge au trăit cândva într-un lac de suprafață. Mai mult decât atât, la adâncimi de mii de metri sub ocean se găsesc platforme acoperite cu nisip, cu toate că plajele cu nisip se formează doar în locurile unde valurile s-au spart timp de secole de un țarm.

Rocile de pe fundul oceanului tind să confirme teoria submergenței. În 1898, o navă care încerca să recupereze un cablu ce se rupsesse la nord de Azore a scos la suprafață bucăți de tahilit — un gen de lavă vitroasă, care se formează *numai* la suprafață, la presiune atmosferică —, având o vechime de 12000-13000 ani. Mai recent, în cursul unei expediții organizate de Academia de Știință a U.R.S.S., dr. Maria Klinova, examinând roci extrase de pe fundul mării la 60 de mile nord de Azore, de la o adâncime de 2000 de metri, a găsit dovezi că acestea s-au format la presiunea atmosferică, estimând scufundarea lor în jurul anului 15000 î.e.n. Ambele descoperiri atestă că respectivele porțiuni ale fundului de ocean s-au scufundat cam în perioada indicată de Platon pentru scufundarea Atlantidei.

Cercetări recente efectuate de savanți și oceanografi americani pare să confirme teoria scufundării Atlantidei.

Profesorul Ewing de la Universitatea Columbia a găsit dovezi că lava s-a împrăștiat abia de curând pe fundul oceanului și a declarat: „Ori terenul s-a scufundat cu două-trei mile, ori marea a fost cândva cu două-trei mile mai joasă decât acum. Oricare dintre concluzii este surprinzătoare.”

Profesorul Bruce Heezen, lucrând în cadrul unui proiect al Universității Duke privind Canalul Puerto Rico, a identificat recifuri de coral la adâncimi extrem de mari și a remarcat: „Recifurile nu cresc la adâncimi mai mari de cincisprezece metri. Aceasta înseamnă că zona pe care am cercetat-o s-a aflat cândva aproape de nivelul mării.”

În ultimul timp au fost înregistrate variații foarte mari ale adâncimilor de ocean în aceleași locuri, ca și cum fundul oceanului s-ar înălța și ar coborî în mod constant. În 1923, o navă de întreținere a cablurilor a companiei Western Union a raportat o înălțare aparentă de două mile în același loc în care, cu douăzeci și cinci de ani în urmă, fusese întins un cablu.

Dar oare Atlantida chiar s-a scufundat sau a fost pur și simplu inundată de apele aflate în ascensiune. Se poate ca parțial să se fi scufundat, deoarece lanțul din centrul Atlanticului este situat în cea mai activă zonă seismică a planetei, în care mișcările vulcanice constante modifică adâncimea și topografia fundului oceanic, făcând în același timp ca, de-a lungul secolelor, insulele să apară și să dispară, ori să devină mai mari sau mai mici. De curând, o insulă mare, Surtsey, s-a înălțat din mare în apropiere de Islanda, eveniment însoțit de explozii vulcanice spectaculoase.

În fiecare an se produc aproximativ 100000 de cutremure, provocate de eforturile variabile din scoarța terestră de-a lungul „liniei de slăbiciune”. Majoritatea acestor cutremure, dintre care doar o mie sunt serioase, au loc sub mare, de-a lungul marii falii seismice care străbate centrul Atlanticului, parțial pe la est de Mediterana, cu „accese” care se prelungesc până în Asia Centrală, dar în principal în jurul Africii, în Marea Fisură a Africii, în Oceanul Indian, continuând pe la sud de Australia, apoi prin Pacific spre nord către Indonezia, Japonia, Aleutine, Alaska și California, și de asemenea la sud-est spre Mexic, Chile și Peru. Din vremuri imemorabile, una din zonele seismice principale ale planetei a fost lanțul muntos de pe fundul Atlanticului, exact în locul unde se spune că s-ar fi scufundat cel de-al optulea continent — Atlantida — în oceanul care acum îi poartă numele.

Dacă examinăm Oceanul Pacific, constatăm că nu are un lanț muntos central ca Atlanticul. Pacificul este considerat a fi marele ocean originar al Terrei — *Panthalassa* — acea mare atotcuprinzătoare pe care conform teoriei derivei continentale a lui Wegener, s-a format masa de uscat inițială a Pământului, separându-se apoi în secțiunile ei continentale, care s-au distanțat asemenea unor uriașe insule plutitoare, formând actualele continente și insule aflate în continuare într-o derivă lentă de câțiva centimetri pe an.

Exceptând zonele din apropierea maselor de uscat continentale, lanțurile muntoase ale acestei super-mări reziduale nu formează ținuturi scufundate considerabile care să indice că un continent suplimentar s-ar fi aflat deasupra nivelului mării în Holocen, Epoca omului.

Lanțurile muntoase submarine, dintre care unele sunt orientate de la est la vest, ies din loc în loc la suprafață sub forma unor șiruri de insule cum ar fi: Caroline, Mariane, Marshall, Gilbert, și Hawaii, Aleutinele în nord și grupurile Melaneziene în sud. În orice caz, dacă nivelul apei ar fi calculat cu 180 de metri mai jos în timpul erei glaciare, unele dintre aceste insule, ca de exemplu Hawaii, ar fi legate prin porțiuni de uscat. Mai mult decât atât, Australia ar fi legată de Asia de Sud-Est și mari porțiuni din fundurile de ocean din Indonezia și Malaysia s-ar afla deasupra apei.

Ruinele ciclopice descoperite în insulele Pacificului, despre care actualii locuitori păstrează doar niște legende vagi, au dat naștere unor speculații legate de faptul că aceste insule ar fi resturi ale unui alt continent dispărut. O asemenea masă continentală trebuie să fi existat, spune raționamentul, pentru a explica sutele de statui și construcții ciclopice de pe Insula Paștelui, a cărei suprafață actuală n-ar putea găzdui decât o populație mică; uriașul oraș de piatră de la Ponape, din Caroline; ruinele din piatră și drumurile care se continuă în mare de pe alte insule precum și legendele despre un imperiu măreț din Pacific. Amintiri despre acest imperiu au persistat până în vremurile moderne, așa cum demonstrează plățile de tribut efectuate de băștinașii din insulele Yap, Truk și altele, care își duc tributurile în locuri îndepărtate, fără să știe exact de ce, dar fiind convinși că este *obligatoriu* să procedeze astfel.

Spre deosebire de Atlantida, presupusul continent dispărut din Pacific are un element de confuzie în denumirea sa, Mu sau Lemuria. Numele de Lemuria a fost inițial sugerat de către biologi pentru un ipotetic

continent în Oceanul Indian, care ar explica existența lemurilor și altor animale descoperite numai în Madagascar, fiind împrumutat de susținătorii teoriei continentului dispărut din Pacific. Cuvântul Mu a fost prima oară supus atenției publice de traducerea eronată a documentelor mayașe de către „americanistii” francezi sau de către cercetătorii civilizației amerindiene, Le Plongeon și Brasseur de Boubourg, din secolul al XIX-lea.

Situarea unui unic continent în imensitatea Oceanului Pacific este îndoielnică. O parte dintre misterele arheologice care marchează diferitele insule sunt separate prin distanțe de mii de kilometri. Orașul părăsit Nan Madol din Caroline este aproape în cealaltă parte a oceanului față de misterioasa zonă arheologică Rapa Nui, sau de Insula Paștelui, a cărei poziție estică extremă o situează aproape direct la sud de localitatea Gallup, New Mexico. Alte ruine, drumuri și docuri de piatră, trunchieri ale piscurilor muntoase pentru formarea unor platouri, sculpturi în piatră și scriere pictorială există în locuri diferite și foarte depărtate între ele cum ar fi Hawaii, Pitcairn, Yap, Malden, insulele Line¹ și Marquesas².

Orașul părăsit de o vechime incertă Ponape, ale cărui mărime și construcție dovedesc o fostă cultură puternică și bine organizată, care a dispărut aproape fără nici o urmă. Nan Madol, numit și Metalanim (sau Metaranimu în timpul îndelungatei stăpâniri japoneze a insulelor Caroline), acoperă aproape 29 km², fiind împânzit de canale și construit din blocuri de bazalt imense, perfect tăiate, transportat de la cariere situate la cincizeci de

1) Line Islands — grup de 11 atoli din zona centrală a Pacificului, la sud de Hawaii (n.t.).

2) Grup de insule franceze din sudul Pacificului (n.t.).

kilometri distanță. Unele ziduri sunt înalte de 12 metri și groase de 5,5 metri. O caracteristică extrem de neobișnuită a construcției sale este aceea că, după toate aparențele, canalele sale au fost construite în sus și nu în jos, iar insulele propriu-zise sunt în mare măsură artificiale, fiind de fapt niște platforme de piatră amenajate în mare. Blocurile de piatră au fost așezate pe recifurile de corali pentru a forma o serie de insule și canale legate interconectate. Pentru protecția orașului au fost ridicate diguri în ocean iar o poartă maritimă permitea accesul la mare al marilor canoe.

Numărul brațelor de muncă necesare pentru construirea unui astfel de oraș și, de aici, ideea existenței anterioare a unui ținut mai întins sunt comentate de J. Macmillan Brown în cartea *The Riddle of the Pacific* (Enigma din Pacific):

„Ridicarea blocurilor de piatră de până la douăzeci și cinci de tone în greutate la înălțimi de aproape douăzeci de metri trebuie să fi antrenat zeci de mii de lucrători bine organizați, care trebuiau adăpostiți, îmbrăcați și hrăniți. Și totuși, pe o rază de o mie cinci sute de mile de jur-împrejur, astăzi nu sunt mai mult de cincizeci de mii de oameni. Ar fi unul din miracolele Pacificului, dacă nu am presupune scufundarea unui ținut de douăzeci de ori mai întins decât cel existent azi...”

Legendele băștinașilor privind construirea orașului sunt extrem de sărace în detalii tehnice — eroi de sorginte divină ar fi făcut să zboare pietrele de la carierele îndepărtate până la poziția lor finală din cadrul zidurilor, canalelor și digurilor, o explicație similară fiind dată și pentru construcțiile ciclopice din Anzi. O populație concentrată, bine organizată și înzestrată cu unelte și tehnici

sofisticate ar fi fost firește în stare să construiască Nan Madol ca și celelalte edificii enigmatice din insulele Pacificului.

Majoritatea acestor insule aveau o populație mult mai numeroasă când au fost descoperite de oamenii albi decât ulterior, când bolile, alcoolul, sclavia și uneori măcelărirea pur și simplu au decimat populațiile. În general, civilizațiile cândva înfloritoare se aflau într-o stare de declin cultural la vremea când au fost descoperite. Din nou un paralelism straniu cu cazul amerindienilor, unde s-au păstrat legende despre niște foste rase mai dezvoltate.

Se poate ca imensele edificii din Ponape, Rapa Nui și alte insule să nu fi fost ridicate în cadrul culturii unui „continent dispărut” de o mare întindere, ci să fi fost construite de descendenții raselor care au fost influențate, cucerite sau instruite de membrii unei mari rase exploratoare a mărilor, dispărută între timp, fie prin absorbție culturală, fie dintr-un alt motiv.

Indicii că dezvoltarea culturală s-a oprit cu o bruscă alarmantă în unele insule ale Pacificului predomină în legende legate de distrugeri sau cataclisme neașteptate. Chiar și ruinele prezintă urme ale unei întreruperi bruște. Zeci de statui din Insula Paștelui erau în curs de prelucrare în momentul în care ceva i-a făcut pe sculptori să-și lepede uneltele. Blocuri de piatră finisate așteptau să fie expediate iar la Nan Madol unele ziduri ciclopice aflate în construcție nu au fost niciodată terminate.

Erupțiile vulcanice ar fi putut provoca modificări considerabile de teren în lanțurile subacvatice ale căror vârfuri sunt insulele Pacificului. Insula Paștelui, de

exemplu, este situată pe un con înalt care se înalță de pe fundul oceanului în zona Platoului Nazca, fiind poziționată pe o bază cât se poate de instabilă, între „zonele de fractură” — zona de fractură Insula Paștelui la nord și zonele de fractură Challenger și Méndez la sud.

Ca și Atlanticul, Pacificul este caracterizat de o sumedenie de „munți marini” — conuri misterioase care se înalță de pe fund dar au vârfurile aplatizate, uneori destul de aproape de suprafață. S-a sugerat că acești munți marini ar fi fost cândva insule, ale căror suprafețe plate s-ar fi aflat cândva deasupra apei. Reciproc, în ambele oceane, găsim foste plaje ridicate la mari înălțimi pe uscat: 120 metri la Páracas (Peru), 400 de metri în apropiere de Valparaíso (Chile), 450 metri în nordul Californiei și 520 de metri pe coasta Groenlandei. Faptul că aceste modificări au avut loc în timpul perioadelor de civilizație este dovedit de fragmentele de obiecte artificiale (bucăți de năvod sau de materiale textile și cioburi de ceramică) găsite în amestecul de nisip, scoici și pământ săltate la mare înălțime sub forma plajelor supraînălțate din Peru.

Ținând cont de enorma difuziune a culturii preistorice din Pacific și de capacitatea navigatorilor de a găsi insule relativ mici și îndepărtate, călătorind perioade lungi de timp fără să vadă uscatul, ai sentimentul că primii navigatori ai Pacificului au avut cândva acces la tehnici și informații provenite dintr-o epocă avansată anterioară a navigației, când marinarii-pionieri navigau pe tot cuprinsul unei planete mai tinere, întocmind hărți ale oceanelor și cerului.

Unele elemente neașteptate și neobișnuite de știință, dezvoltate sau moștenite de băștinașii insulelor din

Pacific, par să indice, la fel ca și ruinele lor uluitoare, legături cu o cultură mult mai rafinată. Primii navigatori, în canoele lor duble, erau în stare să parcurgă distanțe mai mari decât Columb și într-o perioadă mult anterioară acestuia. Din câte cunoaștem, ei dispuneau de niște instrumente din lemn corelate cu pozițiile stelelor, probabil moștenite de la o populație de exploratori ai mărilor de dinainte de ei. Călătoria hawaienilor din Tahiti în Hawaii este doar un exemplu al priceperii lor într-ale navigației. Maorii, care au migrat în masă, cu o mie de ani în urmă, din Polinezia în Noua Zeelandă, știau multe lucruri despre pozițiile stelelor dar, nu se știe cum, știau și faptul că planeta Saturn avea inele.

În cercetările arheologice de pe Insula Paștelui au fost determinate trei niveluri culturale, cel mai vechi fiind și cel mai avansat. Sculpturi în piatră din Insula Paștelui reprezintă o corabie antică cu trei catarge, mai mare și diferită de cele utilizate de locuitori atunci când au fost descoperiți.

Multe din tabuurile polineziene sau lucrurile care nu trebuie făcute pentru a nu atrage mânia zeilor sau a spiritelor, precum și incantațiile vracilor ar putea fi vestigii suplimentare ale unor cunoștințe medicale antice deghizate în vrăjitorii. Într-o carte cuprinzătoare despre Ponape, Sibley S. Morill oferă o bine fundamentată opinie conform căreia „vracii” cunosc un tratament eficient pentru tetanos și gonoree, precum și „poțiuni” pentru alinarea durerilor de inimă și întreruperea sarcinii.

Un exemplu concludent de regres cultural printre populațiile din insulele Pacificului este pierderea sistemului de scriere din Insula Paștelui înainte de a putea fi tradus. Când Insula Paștelui a fost vizitată prima oară,

unii dintre băştinaşi, dintr-o populaţie de circa 6000 de oameni, puteau să citească misterioasa scriere *rongo-rongo*, scrisă sau cioplită pe scânduri sau pe piatră. Scrierea părea să fie un alfabet silabic, unele din caractere reprezentând siluete umane şi alte figuri cu un desen simplu. După decimările provocate de sclavie şi boli, când populaţia a fost redusă la circa o sută de supravieţuitori, toţi cei care ştiuseră cândva să le citească au murit şi, o dată cu ei, secretul „alfabetului” ca şi conţinutul documentelor. Alte scrieri similare, la fel de indescifrabile, au fost descoperite în Insulele Caroline.

Alfabetul, sau mai degrabă scrierea silabică (fiindcă avea peste cinci sute de semne), reprezintă un mister poate chiar mai mare decât statuile din Insula Paştelui. După toate aparenţele, aceasta este înrudită cu scrierea unei culturi dispărute situată la antipodi faţă de Insula Paştelui, adică în Valea Indului din Pakistan, locul marilor oraşe Mohenjo-Daro şi Harappa, despre care se crede că au o vechime de 4500 de ani, antedatând cultura istorică a Indiei. Cultura din Valea Indului era răspândită pe toată Valea Indulu şi includea oraşele extrem de bine organizate şi foarte dens populate, cu sisteme complexe de alimentare cu apă şi eliminare a reziduurilor. Ea a luat sfârşit brusc în jurul anului 1500 î.e.n. fiind cucerită şi distrusă de invadatorii din nord, atât de brusc încât scheletele locuitorilor măcelăriţi au fost descoperite conservate la vechiul nivel al străzilor.

Cultura din Valea Indului este considerată a fi contemporană cu Sumeria antică, a cărei scriere o putem citi, dar scrierea din Mohenjo-Daro şi Harappa s-a dovedit indescifrabilă, deoarece limba propriu-zisă a dispărut o dată cu oamenii care o vorbeau.

Distanța terestră maximă dintre Valea Indului și Insula Paștelui face cu atât mai incredibil faptul că multe din literele și silabele inscripțiilor descoperite în Valea Indului pe sigilii folosite pentru ștampilare sau identificare, și în Insula Paștelui pe „lemnele vorbitoare” (scândurile *rongo-rongo*) sau cioplite în piatră, seamănă atât de mult încât fac de neconceput o asemănare întâmplătoare sau datorată unei simple coincidențe. Asemănarea este atât de apropiată încât, ținând cont că inscripțiile din Insula Paștelui au adeseori o linie dublă, putem porni de la un semn din Valea Indului și deduce care va fi echivalentul lui din Insula Paștelui.

Scrierea din Insula Paștelui a fost folosită până într-o perioadă relativ recentă iar unele tăblițe de lemn au scăpat de distrugerile previzibile provocate de misionari. O propoziție memorată a fost identificată de episcopul Jaussen din Tahiti prin intermediul unui supraviețuitor din Insula Paștelui care trăiește în Tahiti. Fostul localnic al insulei a memorat conținutul unei tăblițe, dar nu mai reușea să separe sunetele, arătând în mod repetat spre o frază care conținea aceleași simboluri, traducându-le prin „Ei își înălțau rugăciunile către zeul Rangitea”. Dacă traducerea este corectă, aceasta nu face decât să sporească misterul, căci Rangitea se află în Friendly Islands, aflate într-o altă regiune a oceanului, la o distanță de 1500 de mile.

Existența unei scrieri izolate pe o insulă situată la mii de mile de oricare continent, în cel mai mare dintre oceanele lumii, la o distanță de o jumătate de circumferință terestră de o scriere similară aparținând de India preistorică implică nu numai origini comune, dar și o difuziune a culturii, și constituie un indiciu concret

privind călătoriile oceanice neconsemnate documentar din vremuri străvechi, de o amploare considerată până acum imposibil.

Cu toate acestea, dacă nivelul mării ar fi fost mai coborât, sau dacă masele de uscat ar fi fost aranjate altfel, astfel de călătorii, deși lungi, ar fi fost posibile și prin urmare ar fi înlesnit difuziunea culturală, rasială și lingvistică în ținuturile de coastă de pe întreaga planetă.

VIII. ZEII MĂRILOR

Majoritatea antropologilor acceptă ideea că strămoșii amerindienilor au plecat cândva din Siberia peste Strâmtoarea Bering, pe atunci înghețată, și în cele din urmă au populat America începând cu Alaska până în extremitatea sudică numită Tierra del Fuego, cu triburile sălbatice și imperiile civilizate găsite în America de primii exploratori europeni. Toată lumea pare convinsă de acest lucru cu excepția indienilor înșiși, atât cei din trecut cât și cei de acum, care au conservat tradiții orale, scrise și pictoriale privind proveniența lor, nici una dintre ele neavând nici o legătură cu Siberia.

Aztecii din Mexic, toltecii, care i-au precedat, mayașii și alte triburi din America Centrală considerau că se trag dintr-o insulă situată în marea de est și numită Aztlán sau Atlán (spre eterna satisfacție a susținătorilor tradiției Atlantice). Ei descriau chiar, în documentele arhivate după cucerirea spaniolă, când tradiția era încă proaspătă, locul unde strămoșii lor au debarcat pe coasta mexicană (aproape de Vera Cruz) și cum și-au adus cu ei neprețuitele lor cărți și picturi. Episcopul Landa,

enigmaticul instigator la distrugerea arhivelor mayașe, care mai târziu a studiat rămășițele, a consemnat la un moment apropiat de cucerirea inițială a Yucatánului că toate tradițiile din această peninsulă indică *o origine estică și străină* a populației. Cei care au transcris printre primii documentele mayașe au raportat următoarele: „Băștinașii cred că strămoșii lor au *traversat marea* printr-o trecătoare care s-a deschis pentru ei.” Mayașii quiché din Guatemala, consemnează în cronica lor, *Popul Vuh*: „Cei trei fii ai regelui Quiché au făcut o vizită într-o țară situată la est, de unde vin strămoșii noștri.”

Printre indienii din Statele Unite există o larg răspândită tradiție a imigrării, de regulă pe calea mării, dinspre est. Indienii din regiunea Marilor Lacuri credeau că strămoșii lor au trăit cândva spre „soare-răsare”. Tradițiile hopi relatează migrația lor din sudul tropical și povestesc că la un moment dat au scăpat de distrugere trăind sub mare, în vreme ce alții au scăpat de inundarea celei de-a „treia lume” traversând marea pe plute uriașe din papură.

Indienii len-lenapi din Delaware credeau că vin din „prima țară... de dincolo de marele ocean” și, potrivit tradiției sioux: „Triburile de indieni erau altădată unul singur, și toți trăiau împreună pe o insulă... către est sau răsărit...” și că au sosit în noua țară plutind „vreme de săptămâni” în canoe uriașe. Indienii iowa se referă și ei la o insulă ca punct de origine într-o legendă care spune: „La început toți oamenii trăiau pe o insulă unde se naște steaua zilei.”

În America de Sud, preincașii chimú, care au dezvoltat o civilizație avansată pe coasta vestică a

Perului, construind un oraș imens, Can Chan, ale cărui ruine se întinde pe mai bine de 28 de kilometri pătrați, spuneau că strămoșii lor au sosit pe mare, cu o mare flotă de canoe lungi.

Deși nu sunt de acord cu legendele pitorești ale indienilor privind punctul lor de origine, antropologii au acceptat faptul că indienii nu își au originea pe continentul american. Unul din motivele cele mai pertinente pentru apariția relativ recentă a omului în Lumea Nouă este absența unor fosile de maimuțe antropoide mari sau de alte specii înrudite cu humanoizii în America. Un altul este faptul că urmele prezenței omului aici au o vechime estimată între 10000 și 30000 de ani, în vreme ce proto-omul din Africa și Asia ajunge la o vechime de un milion și jumătate de ani.

Până și cifra de 10000 de ani a fost considerată exagerată pentru vechimea prezenței omului în America. Când resturile fosile ale unui „buffalo” monstruos (*bos americana*), dispărut de 10000 de ani, au fost găsite în anii douăzeci în apropiere de Folsom, New Mexico, cu un vârf de săgeată fin prelucrat înfipt între oase, „experții” au proclamat că e vorba de un vârf de săgeată din cele folosite de indieni care fusese adusă acolo de cine știe ce animal rozător. Ulterior, când un alt vârf de săgeată a fost găsit într-una din coastele unui alt *buffalo*, opinia a început să se schimbe și în cele din urmă s-a stabilit că omul de Folsom a fost unul dintre primii locuitori ai continentului american. Alte urme ale omului preistoric au ieșit la iveală în diferite zone ale Statelor Unite, cum ar fi cea de pe coasta dinspre Atlântic a Floridei, unde au fost găsite fosile de tigri și cămile printre obiecte de ceramică și unelte de piatră fabricate de om.

Deși în general se consideră că încă înainte de apariția omului, caii au dispărut de pe continentul american, oase de cai primitivi și de oameni au fost găsite *împreună* în mai multe peșteri (Fell Cave, Cerro Sota și Pallo Aike) din regiunea strâmtorii Magellan în anul 1938, și care mai târziu au fost datate cu 9000 de ani în urmă.

În America de Sud se întâlnește o sugestie și mai surprinzătoare privind vechimea omului. În apropiere de Pisco (Peru), cam în vecinătatea marcajelor de la Nazca, printre ruinele a două orașe de coastă construite mai ales din piatră de porfir (descoperite de arheologul peruvian dr. Julio Tello), s-au găsit obiecte de ceramică decorate cu reprezentări de lama. Aceste animale sunt reprezentate ca având câte cinci degete la fiecare picior, în loc de două, sau de copită despătată, așa cum are lama din zilele noastre.

Amintirile despre elefanții și mastodonții dispăruți ar putea explica motivele cu elefanți din arta mexicană antică precum și faimoasa „movilă a elefantului” din Wisconsin. Aceeași deducție se poate face și pornind de la reprezentările de toxodon, un mamifer despre care știm că a existat în această zonă în epoci îndepărtate, pe obiectele de ceramică găsite la Tiahuanaco, în Bolivia. Siluete semănând cu dinozauri au fost găsite zgâriate pe aflorimentele de rocă și bolovanii din Valea Amazonului iar modele mici de dinozauri au fost excavate în centrul Mexicului. Pe frizele templelor din Mexic și America Centrală au fost găsite reprezentări de dragoni și de șopârle enorme.

Bineînțeles că pictogramele amazoniene pot fi doar niște reprezentări de monștri sau de șopârle stilizate ca

în China și, la drept vorbind, dragonii mayași chiar seamănă cu dragonii chinezești, într-o măsură uluitoare. Dar oricare ar fi elementul temporal al prezenței omului în America, devine tot mai evident că acesta se află aici de foarte multă vreme, în orice caz de suficient timp ca să fi intrat în contact și să fi fost influențat și de alte culturi în afară de cele din Siberia, via Strâmtoarea Bering.

Printre națiunile cele mai avansate din punct de vedere cultural din America antică persistă o tradiție ciudată despre vizitele repetate ale unor zei, semizei și învătători albi. În Mexicul antic este vorba de „zeul blond” Quetzalcóatl, asociat cu planeta Venus, care prefera ofrandele de flori, în locul sacrificiilor umane oferite zeilor mai „bruneți” din acea perioadă. Quetzalcóatl este creditat cu faptul că i-a învățat multe dintre artele civilizate pe predecesorii aztecilor și se spunea că vine dintr-un loc situat în marea estică, denumită Tula, Tollân sau Hue Hue (vechi, vechi) Tlapallan. Pe lângă barbă și pielea deschisă la culoare, Quetzalcóatl mai era renumit pentru faptul că purta veșminte lungi împodobite cu cruci brodate.

Un zeu similar, cu același trecut, era venerat în ținuturile mayașe precum Kukulkán. Atlantologii consideră legenda Quetzalcóatl-Kukulkán un element esențial al teoriei atlanteene, în timp ce alții consideră că acesta ar fi putut avea o origine mînoică, feniciană, cartagineză, romană sau scandinavă, iar irlandezii, cu un entuziasm celtic nestăvilit, cred că el ar fi putut fi sfântul Brendan, care a pornit însoțit de călugări într-o expediție din portul irlandez Tralee, navigând spre vest în anul 484, expediție din care nu s-a mai întors, sau că

ar fi fost puternicul șef al războinicilor irlandezi, Chuchulain, datorită similarității de nume cu Kukulkán.

Tradițiile mayașe amintesc și de alți învățători cu pielea albă care au venit și s-au întors în „insula sau ținutul din marea unde răsare soarele”. Populația quiché din Guatemala îl numea pe zeul-învățător Gucumatx. Itzamna, zeul mayaș al medicinei, al scrisului și al cărților, pare a fi un alt exemplu cultural important pentru America antică. În Columbia, zeul soarelui la populația chibcha din Bochica seamănă cu Quetzalcóatl în atributele sale de învățător și promotor al civilizației. Totuși, un aspect neobișnuit al legendei bichicane este faptul că zeul și soția sa au venit în Columbia dinspre est călare pe cămile. Samé, învățătorul semi-divin a cărui amintire a fost păstrată de indienii din Brazilia, cel care i-a învățat agricultura și magia, ar fi venit și el de peste ocean, din locul în care răsare soarele. Ca și Quetzalcóatl și ceilalți învățători misterioși, el posedea o barbă albă, atipică pentru indieni.

O legendă întrucâtva diferită dar la fel de interesantă fost transcrisă în spaniolă de către episcopul de Chiapas în 1691, după ce același episcop a provocat arderea cărților mayașe originale, din care și-a extras informațiile. Relatarea se referă la un grup de coloniști cu veșminte lungi, sosiți în ținuturile mayașe la o dată calculată de episcop și de ajutoarele sale ca fiind în jurul anului 1000 î.e.n. Ei erau conduși de un semizeu numit Votan, uneori considerat nepotul lui Quetzalcoátl, și se spune că aceștia au făcut căsătorii mixte cu mayașii și au întemeiat orașul Palenque. O parte foarte interesantă a legendei lui Votan relatează că acesta s-a întors de mai multe ori în ținutul său de origine de peste ocean pentru a aduce și mai mulți adepți.

Aceste legende persistente s-ar putea dovedi un factor crucial în prăbușirea Imperiului Aztec și mai târziu al orașelor mayase sub asaltul spaniolilor căci, printr-o incredibilă coincidență, Cortéz și armata sa de conchistadori au sosit în „anul-nume” *ce-acatl* (o trestie) al zeului Quetzalcoátl, ca și cum acesta s-ar fi întors de ziua sa de naștere, exact așa cum spusese zeul că se va întoarce într-o bună zi, atunci când plecase cu corabia către Hue Hue Tlapallan. Când aztecii au văzut pielea palidă a spaniolilor, au fost aproape siguri că aceștia erau solii lui Quetzalcoátl și că Cortéz sau poate blondul căpitan Alvarado, pe care l-au numit Tonantíuh (Copilul Soarelui), era fie zeul însuși, fie o rudă apropiată. La începutul confruntărilor, aztecii, care de regulă erau o națiune combativă și războinică, au fost foarte derutați și divizați în măsura în care în subconștient simțeau că războiul ar putea fi împotriva voinței zeilor, un fenomen care nu e restrâns strict la acea perioadă.

Uriașul Imperiu Incaș, care se întindea din Columbia până în Chile și în interiorul continentului sud-american până în Bolivia, care avea, după unele estimări, circa douăzeci de milioane de locuitori bine înregimentați și conduși de o guvernare proto-socialistă, acest imperiu deci s-a prăbușit din același motiv. Se spune că zeul și învățătorul lor, Viracocha (Marea bătută de vânturi), ar fi venit de la marele ocean și s-ar fi întors într-un ținut situat la vest — o inversare a legendei Quetzalcoátl-Kukulkán. Când peruvienii antici au fost atacați pe neașteptate de către spanioli, ei nu au putut să scape de sentimentul că Pizarro și oamenii săi erau într-un fel înrudiți cu Viracocha. Voința lor de a rezista a fost și mai mult afectată de o profeție făcută de al doisprezecelea Inca,

Huayna Capac, care a prezis pe patul de moarte că, sub domnia celui de-al treisprezecelea Inca, niște „bărbați albi vor veni de sub Soare și-i vor cuceri pe peruvieni”.

Incidența profeției amestecată cu tradițiile unor binefăcători de origine divină veniți de pe mare este unul dintre aspectele cele mai neobișnuite ale cuceririi civilizațiilor amerindiene. Sora ultimului împărat aztec, prințesa Papantzin, a prezis și ea corect apariția unor zei albi de pe mare, din largul coastei Mexicului, o profeție care l-a afectat atât de mult pe fratele ei, Montezuma, încât atunci când au sosit spaniolii, el a fost incapabil să mai acționeze. Chilâm Balâm, mare preot al mayașilor, a prezis că la sfârșitul celei de-a treisprezecea epoci oamenii albi vor veni din nou în Yucatán.

Se mai cunoaște o profeție aztecă, potrivit căreia după venirea oamenilor albi și distrugerea vechilor zei și a templelor lor, va veni o vreme când vechii zei și vechea stăpânire vor dobândi din nou puterea în valea Mexicului, o profeție care continuă să fie păstrată de unele triburi de indieni neasimilate, oricât de incertă ar fi data confirmării ei.

În timp ce-și continuau cuceririle în America antică, spaniolii au găsit reminiscențe ale unor rase de coloraturi diverse. Într-un oraș numit Atlán, de pe coasta panameză dinspre Atlantic, ei au găsit locuitori cu pielea deschisă la culoare, ale căror soții aveau pielea asemănătoare cu a femeilor din Spania, dar, în entuziasmul acestei descoperiri, toate celelalte comentarii antropologice s-au pierdut (dacă au existat într-adevăr).

Triburi de oameni cu pielea aproape neagră și extrem de războinici au fost întâlnite în junglele din America

de Sud și, când au ajuns în Peru, spaniolii au observat că aristocrația ereditară din Imperiul Incaș avea pielea extrem de albă, cu părul șaten, roșu sau blond, în vreme ce frumoasele Fecioare ale Soarelui erau considerate de cuceritorii spanioli ca având pielea cea mai albă dintre toate.

Peruvienii antici își mumificau morții, ca și egiptenii, și se foloseau cam de aceleași metode generale, cum ar fi eviscerarea, îmbălsămarea și dotarea mumiei cu obiecte de valoare pentru călătoria spre cealaltă lume. Această tradiție foarte grijulie a provocat în mod firesc jefuirea și devalizarea mormintelor din Egipt și Peru timp de generații. În cazul Perului, aceasta a condus la o descoperire arheologică surprinzătoare: mulți dintre peruvienii antici aveau părul arămiu sau blond cenușiu, exact la fel cum spaniolii îi văzuseră în viață.

Alte figuri bărboase, cu trăsături atipice pentru băștinași, uneori în grupuri, pot fi văzute săpate pe ruinele mayașe de la Chicén Itzâ din Yucatân și la Tres Zapotes și La Venta din apropiere de Vera Cruz; precum și pe numeroasele figurine din piatră și lut dezgropate recent în Mexic și America Centrală, având de asemenea trăsături ne-indiene, adesea cu caracteristici semitice. În vecinătatea localității Vera Cruz, unde au fost identificate aceste statui, sculpturi și plăci, s-au mai găsit și niște capete enorme din bazalt, cu trăsături pronunțat negroide. Aceste capete uriașe, unele cântărind în jur de 24 de tone și înalte de peste 1,80 metri, au fost excavate la Tres Zapotes, unde se scufundaseră în solul junglei. Ele seamănă cu niște capete cu coifuri găsite la La Venta, în statul Tabasco, din apropierea mării. Mai spre interior, printre ruinele de la Monte Albán, o friză

cu dansatori sculptată pe blocurile de construcție arată ambele tipuri de trăsături rasiale non-indiene: negroidă și semită.

Aceste sculpturi și obiecte mai mici (inclusiv jucăriile sau machetele cu roți) sunt în general asociate culturii olmece, cea mai veche civilizație atribuită în prezent Mexicului. Contemplând juxtapunerea diferitelor rase ne-indiene, ne amintim de mențiunea din cronica mayașă — *Popul Vuh* — privind un fost ținut „unde albi și negrii locuiau împreună în pace”, ceea ce, în paranteză fie spus, constituie o observație neobișnuită pentru un continent ai cărui locuitori nu sunt nici negri, nici albi.

Constance Irwing, autoarea cărții *Fair Gods and Stone Faces* (Zei blonzi și chipuri de piatră) oferă o explicație plină de imaginație pentru aparentul anacronism rasial din Mexicul antic. Ea sugerează că oamenii cu înfățișare semită portretizați pe frize și statuete erau negustorii fenicieni, o supoziție susținută de tipul de îmbrăcăminte, încălțăminte și de căștile purtate de aceștia, sau, mai târziu, fugari cartaginezi scăpați de distrugerea Cartaginei de către romani. În opinia aceleiași autoare, dansatorii negroizi de la Monte Albán și capetele colosale de la La Venta și Tres Zapotes reprezintă africani care au venit o dată cu cartaginezii, probabil ca sclavi. Aceasta nu ar explica totuși de ce capetele colosale îi reprezentau pe africani, a căror presupusă condiție de sclavie nu ar fi justificat glorificarea la un nivel comparabil cu al statuiilor faraonilor din Egipt. Și, în sfârșit, în afară de misterul rasial al capetelor-uriae, trebuie să ne întrebăm dacă aceste capete făceau parte din niște coloane imense, asemenea coloanelor de sprijin „antlanteene” de la actualul sit arheologic din localitatea

mexicană Tula, sau dacă erau părți ale unor statui care au dispărut sau nu au mai fost asamblate niciodată.

Curente Oceanului Atlantic ar fi înlesnit, este adevărat, călătoria în sens unic către cele două Americi pe ruta sudică a curentului nord-atlantic, părăsind țărmurile vestice ale Europei cu curentul Canarelor și, cu ajutorul vânturilor dominante, prinzând curentul ecuatorial nordic pentru a naviga către coasta nord-estică a Americii de Sud sau, prin Antile în Marea Caraibelor, unde se putea debarca în Venezuela, Columbia și coasta Americii Centrale, până în Yucatán și în jurul peninsulei Yucatán, în Vera Cruz. Aceasta ar explica numeroasele mistere cum ar fi tezaurele de monede romane găsite în Venezuela, sutele de inscripții feniciene din Brazilia și enigmele de la La Venta și Tres Zapotes. Ar explica, de asemenea, renumitele vestigii ale culturilor mediteraneene și de alte origini de pe coasta Statelor Unite, începând cu Florida și până spre orașul Maine, la care călătorii dinspre sud ar fi ajuns ușor datorită Curentului Golfului și a vânturilor.

Reciproc, Curentul Golfului care curge spre nord și Curentul Atlanticului de Nord ar fi putut în mod logic să-i poarte pe amerindieni în Europa, așa cum se pare că s-a întâmplat în primul secol al erei noastre, când o canoe lungă ocupată de niște bărbați cu pielea arămie veniți din necunoscut au ajuns la țărmul nordic al Europei venind prin Marea Nordului, au fost luați în custodie și prezentați ca sclavi proconsulului roman Metellus Cellar. Există chiar și un bust al unuia dintre acești călători transatlantici, ale cărui trăsături, în stilul reprezentativ al romanilor, prezintă categoric caracteristici ale indienilor americani. Chiar și Cristofor Columb a observat două

cadavre aduse la țărm în Galway (Irlanda), într-o barcă lungă, care semănau cu niște „chinezi” dar erau foarte probabil indieni sau eschimoși.

Coloniștii vikingi din Groenlanda și vizitatorii timpurii ai Americii s-ar fi putut folosi și ei de curenții favorabili (curenții de est și de vest ai Groenlandei care merg spre vest și curentul Labrador, care merge în josul coastei Newfoundland, de unde puteau pătrunde cu ușurință în Golful St. Lawrence spre Noua Scoție, Insula Newfoundland și alte puncte sudice de-a lungul coastei.

În pofida faptului că astfel de călătorii peste Atlantic, în special prin nord și din vestul Africii spre Brazilia au o durată mai scurtă decât cele efectuate de locuitorii insulelor din Marea Sudului în ambarcațiuni mai mici, pe continentul american persistă o reticență îndelungată privind acceptarea ca adevărate a oricăror relatări ale unor călătorii transatlantice înainte de Columb. Charles Michael Bowen, care a cercetat subiectul călătoriilor timpurii spre America, a inventat termenul „principiul NEIC” care ar însemna „nici un european înainte de Columb”. În cartea *Ei toți au descoperit America*, el reconstituie detaliat călătoriile precolumbiene probabile și destul de bine documentate ale lui Cortereal din Portugalia (1477), prințul scoțian Henry Sinclair și frații Zeno din Veneția (1395), norvegianul Paul Knutson (1355), prințul Madoc din Țara Galilor (1171), episcopul Eric Gnupsson, trimis de Vatican în 1121, islandezul Thorfinn Karlseffni (1010), vikingii Leif (1003) și Thorvald Ericsson (1007), ca și alți călători transatlantici, cu mai puține mărturii și mai îndepărtați în negura timpurilor.

Triburile și națiunile americane au consemnat aceste vizite dinspre mare ca legende, în timp ce vizitatorii s-au

întors acasă și au scris despre locurile pe unde au fost, cu unele exagerări explicabile. Scandinavii au păstrat cronici despre Groenlanda (care acum nu mai e deloc verde, chiar dacă pe atunci era mai cald și fostele sate, construite din piatră, se află și acum sub stratul de gheață), Vinland, țara strugurilor (probabil Noua Anglie), în timp ce țara unde sfântul Brendan a descoperit o colonie de călugări irlandezi, emigrați anterior, pare a fi Bermuda, Bahamas, Antilele Mari sau chiar coasta de est a Floridei.

Mai multe locuri din Lumea Nouă, pe lângă denumiri ca Indiile de Vest, indieni etc., își datorează numele faptului că europenii le-au dat numele unor ținuturi legendare despre care se spunea că s-ar afla în vecinătatea celor pe care tocmai le descoperiseră. Acestea sunt Antilele, versiunea englezească pentru Antilla, care ar putea fi înrudită chiar cu Atlantida, și cuvântul Brazil sau Hy Brazil, o misterioasă țară vestică, de origine irlandeză. În mod destul de ciudat, expresia enigmatică Hy Brazil (*I BRZL*) înseamnă „insula de fier” în limbile semitice antice, grupul de litere B-R-Z-L continuând să însemne „fier” în ebraica modernă. Cuvintele „Isle of Iron” (Insula de fier) repetat ca denumire a unui ținut vestic de către irlandezii care nu cunoșteau sensul expresiei, par să reprezinte o denumire potrivită pentru Brazilie bogată în fier, țara care atunci când a fost descoperită a primit numele misterioasei „insule a fierului”.

Se poate ca expediții chineze să fi vizitat America de Nord dinspre vest. Regele Hai (circa 2250 î.e.n.) descrie o traversare a „Marelui Ocean de Est” și o lungă călătorie spre sud de la locul de debarcare, incluzând o

excursie către interior spre o „mare vale luminoasă, cu pereții din piatră” — presupusă a fi Marele Canion.

Un alt voiaj transpacific mai sudic în jonci de mari dimensiuni, a fost consemnată de preotul budist chinez Hwui Shin, în secolul al V-lea e.n., în timpul perioadei care în istoria chineză este cunoscută sub numele de Cele Șase Dinastii. El a denumit ținuturile pe care le-a vizitat peste mare Fusang, termenul chinezesc pentru „arborele de aloe”, iar descrierea pe care a făcut-o pare să se refere la Mexic (unde există arbori de aloe) și America Centrală.

Călătoriile din Orient, cum ar fi cea a lui Hwui Shin și altele mai de demult, ar putea explica influența remarcabilă a „dragonului” în arta mexicană antică, ca și reprezentările lotusului, ale svasticii (pe care chinezii o numeau „inima lui Buddha” cu peste două mii de ani înainte ca Hitler să fi auzit de ea) și ale altor motive orientale.

Orientalii care au adus motivul mitologic al dragonului, ca și (probabil) călătorii din ținuturile mediteraneene antice, se poate să fi văzut „bizonul” american, care trebuie să li se fi părut extraordinar, ca un adevărat dragon. Un comentariu scris în turca veche pe latură americană a hărții lui Piri Reis vorbește despre „monștri lungi de șapte șchioape, care între ochi aveau o distanță de o șchioapă. Dar sunt niște animale nevătămătoare...”

Nici unul din mesaje sau vestigiile care ar fi putut fi lăsate pe continentele americane de către călătorii antici sau de coloniștii anteriori lui Columb nu a fost acceptat. Majoritatea exemplelor au fost considerate înșelătorii. Un exemplu concludent în acest sens îl reprezintă vestita Piatră Kensington, dezgropată în 1898 de un fermier din Minnesota. Presupusă a fi o cronică a

călătoriei geților, suedezilor sau norvegienilor din „vestul Vinlandei”, ea descrie un atac asupra taberei lor și un apel la ajutor. Faptul că piatra a fost descoperită de descendenți ai vikingilor dintr-o comunitate scandinavă probabil că nu a fost cel mai neînsemnat motiv pentru respingerea sa, după controverse care au durat mai multe generații, de către ne-scandavi. Mai greu de explicat din perspectiva mândriei etnice sau naționale este cazul miilor de inscripții feniciene sau cartagineze din Brazilia, dintre care una, o tabletă de piatră găsită în statul Paraíba în 1872, extrem de controversată de atunci, poartă inscripția „Suntem... din Sidon... Negoțul ne-a adus pe acest țărm îndepărtat, o țară a munților...” și spune că zece au fost corăbiile care au navigat dintr-un port fenician din Golful Aqaba, destul de aproape de poziția actuală a portului israelian Elath. Deși a fost multă vreme considerat un fals, pare illogic ca brazilienii să falsifice cu atâta scrupulozitate niște inscripții feniciene și apoi să le îngroape în locuri îndepărtate. O autoritate în limbile semitice, profesorul Cyris Gordon, declara în 1968 că, după părerea sa, un falsificator obișnuit nu ar fi avut de unde să cunoască anumite aspecte ale scrierii feniciene, care nu le erau cunoscute filologilor în 1872.

Și mai dificil de contrafăcut ar fi reprezentarea sculptată a unei corăbii care seamănă cu un vas antic fenician sau minoic, incizată pe o stâncă din lacul Assawompset din Massachusetts. Dificultatea în acest caz ar consta în faptul că uriașul bolovan sculptat se află sub apă și a fost dezvăluit doar temporar, atunci când nivelul apei a coborât în timpul secetei din 1957. Trebuie remarcat că dacă nivelul mării ar fi fost considerabil mai coborât într-o anumită perioadă din trecutul îndepărtat, nivelul

apelor interioare ar fi fost și el mai scăzut, explicând prin urmare nu numai această sculptură a unei corăbii antice, în prezent sub apă, dar și clădirile subacvatice din lacurile aflate în anumite zone din Noua Anglie și din Haiti. Vestigii ale incursiunilor unor culturi preistorice în America de Nord ar avea prin urmare tendința de a fi găsite sub apă, pe platforma continentală și sub apele golfurilor și strâmtorilor din apropierea coastelor.

În tot cazul, pe uscat s-au făcut mai multe descoperiri în locuri extrem de distanțate, indicând întemeierea unor așezări în estul Statelor Unite de către oameni aparținând unei culturi mediteraneene sau, probabil atlantice. Astfel de reminiscențe sunt atât de neașteptate încât se întâmplă frecvent să nu fie recunoscute și să sufere tot soiul de modificări, denaturări și distrugerii înainte de a fi studiate în amănunțime.

Un bun exemplu îl constituie clădirile megalitice de pe Mystery Hill (Dealul Misterios) din North Salem (New Hampshire, unde, la o distanță de circa 25 de mile de actuala linie de coastă, douăzeci și două de structuri din piatră ruinate se află pe vârful unei coline de 60 de metri înălțime. Aceste structuri, inițial denumite Peșterile lui Pattee, deoarece Jonathan Pattee a fost primul colonist cunoscut care a ocupat dealul, au fost pur și simplu încorporate de către acesta în sistemul lui de magazine și pivnițe, fără să se gândească la vechimea lor sau la felul în care ajunseseră acolo. Ulterior, clădirile din piatră au avut o soartă arheologică obișnuită — au fost folosite pe post de cariere de piatră, în acest caz pentru construirea canalizării localității Lawrence (Massachusetts).

În cele din urmă, ce a mai rămas din ruine a fost achiziționat de către Asociația pentru Cercetarea

Antichităților din Noua Anglie care, sub conducerea lui Robert Stone, desfășoară un program continuu de cercetare pentru a stabili identitatea și vârsta clădirilor, pentru care s-a stabilit cu aproximație o origine între anii 1225 și 865 î.e.n.

Teoriile privind constructorii acestor culoare, tuneluri, camere, menhire, dolmene și pietre de sacrificiu, construcții megalitice netencuite, le atribuie fenicienilor, cartaginezilor, minoicilor, călugărilor irlandezi sau chiar indienilor sau, cum a spus un critic care încerca să explice identitatea celor care au conceput planul aparent haotic al ruinelor, „bețivilor indieni”.

Robert Stone este de părere că acestea sunt structuri megalitice similare cu cele descoperite în Peninsula Iberică, mai ales în Portugalia, și seamănă cu clădirile preistorice din Malta, Sardinia și alte insule mediteraneene.

Nici o scriere identificabilă nu a fost până acum tradusă de pe Mystery Hill, deși au fost găsite litere sau simboluri care par să semene cu alfabetul fenician sau cu unul similar. Alte litere cu aspect fenician au fost descoperite la Mechanicsburg, Pennsylvania, începând cu 1948, când au fost găsite circa o mie de pietre gravate, marcate nu cu inscripții, ci cu litere feniciene singulare. Charles M. Boland, care a studiat problema împreună cu dr. William Strong din Mechanicsburg, sugerează că aceste ciudate pietre gravate au fost tăiate intenționat pentru a se asambla laolaltă, în conformitate cu o codificare alfabetică.

Uneori, ceea ce anterior s-a crezut că ar fi petroglife sau inscripții indiene de dată recentă s-a constatat că reprezintă cuvinte inteligibile în feniciană sau minoică,

ori un limbaj similar. Un exemplu fascinant este o piatră găsită în 1885 aproape de Morganton, în comitatul Loudon din Tennessee, despre care s-a crezut că ar fi o inscripție în limba cherokeză, dat fiind că națiunea cherokee din Georgia și-a dezvoltat propriul alfabet înainte de a fi exilată spre vest. Cu toate acestea, deși literele seamănă într-adevăr cu unele semne ale scrierii cherokee, când piatra este întoarsă cu susul în jos, se poate citi inscripția „Pentru Jehu”, în canaanită, așa cum remarcă dr. Cyrus Gordon de la Universitatea Brandeis, o autoritate în civilizațiile și limbile antice. Este încă un exemplu ilustrativ de savanți care s-au uitat la o inscripție întoarsă invers timp de optzeci și cinci de ani.

Mai recent, Manfred Metcalf, un lucrător civil de la Fort Benning, Georgia, în timp ce culegea pietre pentru un grătar în aer liber, a găsit una cu o inscripție, care a fost în cele din urmă identificată de dr. Gordon și de dr. Joseph Mahan de la Muzeul de Artă Columbia ca fiind o inscripție minoică, cuprinzând numere și simbolul minoic al securii duble.

Mai sunt și alte relatări despre descoperiri și locuri încă necatalogate care își datorează supraviețuirea migrației populației din zonele rurale ale Noii Anglii spre orașele din vest, ca și spre centrele urbane din est. Terenurile agricole au fost acoperite din nou de vegetația sălbatică și, în acest proces, artefacte americane având o vechime comparabilă cu Epoca Bronzului sau Epoca Pietrei au fost uitate sau au rămas nedescoperite și neidentificate. Tocmai în aceste locuri, ca și pe fundul lacurilor, râurilor și a apelor de coastă de deasupra vechii linii a țărmului, pot fi găsite în America de Nord alte reminiscențe ale culturii megalitice sau pre-indiene.

Mai multe piramide de piatră în trepte, ocolite de pușinii indieni seminole care susțin că le-ar fi văzut, au fost raportate în mlaștinile Big Cypress din Everglades, la sud-vest de Okeechobee, la nord de autostrada dintre Fort Lauderdale și Naples (Florida) și în porțiunea de șosea denumită „Aleea aligatorilor”.

Astfel de movile sau piramide au fost construite de pre-indieni sau de indienii caloosa care au lăsat movilele piramidale acoperite cu cochilii de scoici precum și obiecte de ceramică și de podoabă sofisticate pe coasta și pe insulele Floridei, și care s-ar putea să fi fost ei înșiși urmașii direcți ai unei culturi mai vechi.

Pe măsură ce devine evident că arheologia americană este mult mai veche decât s-a considerat anterior, descoperirile mai vechi sunt reexamineate și reevaluate. În Virginia de Vest, într-o misterioasă peșteră montană din Valea Kanawha, aproape de Chelyan, în vecinătatea unui zid de piatră lung care însoțește creasta muntelui Carbon, o mare statuie de lemn a fost descoperită în 1896, reprezentând o femeie care ținea în brațe un pui de bizon. Indienii cherokee și shawnee din partea locului nu obișnuiau să cioplească statui de mari dimensiuni în lemn, iar când au fost întrebați cine construisese zidul, au răspuns în maniera indienilor sud-americani că o rasă albă a locuit cândva în acea vale, înaintea lor. Această „Madona cu bizonul” a dat naștere ulterior teoriilor privind domesticirea de către indieni a bizonilor pentru hrană, piele și transport al oamenilor și materialelor.

Civilizația constructorilor de movile reprezintă o altă descoperire arheologică nu mai puțin misterioasă fiindcă este mai la îndemână, deși o mare parte din dovezi dispar cu repeziciune sub asaltul timpului și al buldozerelor.

Primii colonizatori ai zonei centrale și sudice a Statelor Unite au găsit movile și piramide trunchiate pe întreg cuprinsul văilor Mississippi și Ohio, și aproape pe toate cursurile de apă din Midwest și regiunea golfului. Unele erau uriașe, cum ar fi Movila Cahokia din Illinois, care acoperea 6,5 hectare și era înaltă cât o clădire cu zece etaje, altele erau mai mici și serveau se pare drept amenajări funerare, unele având formă de animale [Movila Șarpelui din apropiere de Loudon (Ohio), este cea mai mare reprezentare de șarpe din lume cu fălci deschise lungi de 18 metri], în timp ce altele constituiau platforme înalte pentru niște temple dispărute. Altele par să fi fost platforme individuale pentru grupuri de clădiri sau orașe întregi protejate cu ziduri din pământ. Dr. James Ford de la Muzeul American de Istorie Naturală, referindu-se la dimensiunile unui „oraș-movilă” de la Poverty Point, Louisiana, cu datări cuprinse între anii 1300 și 200 î.e.n., a calculat că are un volum de 35 de ori mai mare decât al Marii Piramide egiptene.

La început, primii colonizatori au ignorat movilele, exceptând situațiile când acestea le asigurau refugiu temporar împotriva inundațiilor sau în circumstanțe presante legate de supraviețuire. Când au ajuns să-i întrebe pe indieni despre movilele cu pricina, li se răspundea în general că acestea fuseseră construite cu mult timp în urmă de către popoare antice a căror identitate le era necunoscută chiar și indienilor. Coloniștii au distrus sau au ras de pe fața pământului multe movile atunci când și-au curățat terenurile agricole sau au construit peste sau în jurul movilelor. Mai târziu, ei au făcut săpături în ele, căutând comori. Un complex de

mobile își datorează supraviețuirea faptului că a fost încorporat într-un teren de golf din Newark (Ohio).

În timpul secolului al XIX-lea, interesul pentru constructorii de mobile a cunoscut un crescendo în tinerele State Unite ale Americii, care nutreau dorința de a avea propriile tradiții de o vechime cât mai mare. În antrenantul său studiu *The Mound Builders of Ancient America* (Constructorii de mobile din America antică), Robert Silverberg a sesizat un entuziasm exagerat la o parte din cercetătorii acelei epoci care, observând neobișnuitele sculpturi, efigii de animale, obiecte din cupru, căști, și pietre semiprețioase — jad și perle — descoperite în mobile, au văzut în constructorii de mobile populații extrem de variate cum ar fi atlanții, galezii sau chiar și cele zece triburi rătăcite ale Israelului. Ei au atribuit acestor misterioși pre-indieni orașele uriașe, domesticirea bizonului și a mastodontului și au presupus că aceste ajutoare de origine animală au contribuit la construirea enormelor mobile și ridicături de pământ.

Generațiile care au urmat au cercetat cu mai multă îndoială problema constructorilor de mobile și unele opinii pertinente împărtășesc punctul de vedere al lui Silverberg, conform căruia mobilele au fost ridicate de strămoși mai avansați ai indienilor care mai târziu au uitat de ei sau au regresat cultural mai jos de stadiul organizatoric necesar pentru continuarea construcțiilor.

Un anumit scepticism s-a născut în legătură cu descoperirile din mii de mobile care au fost deschise și jefuite în ultimii 160 de ani. Într-o movilă antică din Wisconsin s-a găsit o interesantă brățară de argint cu niște litere care, la examinare, s-a constatat că formau cuvântul „Montreal”, în vreme ce o placă metalică găsită

Într-o movilă din Illinois avea o inscripție care semăna cu niște caractere chinezești. S-a dovedit *a fi* într-adevăr chinezească, chiar dacă era numele unei mărci de ceai. Cu toate acestea, faptul că unele triburi de indieni au continuat să folosească movilele pe post de morminte în vremuri recente sau acela că persoane interesate au încercat uneori să subordoneze istoria preistoriei Americii nu diminuează importanța acestor movile antice.

Pare acum evident că movilele piramidale din sudul statului Mississippi și regiunea Golfului au fost influențate de culturile mexicane, în vreme ce movilele nordice se poate să fi fost supuse altor influențe, probabil mai vechi. Dacă movilele din Statele Unite au fost construite de triburi indiene avansate cultural, care ulterior au uitat de ele, acest fapt se înscrie tendinței retrograde a culturilor americane și a altor culturi antice, prin faptul că, cu cât se merge mai departe în trecut, se găsesc modele culturale mai avansate în erele precedente decât în secolele care au urmat. Acest lucru este adevărat în Mexic, unde aztecii nu au dezvoltat civilizația predecesorilor lor, toltecii și olmecii și, de fapt, deși au păstrat însemnate cunoștințe științifice și elemente de artă și literatură, au practicat sacrificiile umane și canibalismul; în ținuturile mayașe, unde civilizația decăzuse încă înainte de cucerirea spaniolă; și în Imperiul Incaș din America de Sud ale cărui clădiri, așa remarcabile cum erau, nu se putea compara cu cele construite înaintea lor.

Acest lucru este adevărat și în cazul insulelor din Pacific, unde centrele locale de civilizație capabile cândva să ridice orașe de piatră și statui uriașe au decăzut la barbarism și canibalism. Dovezi despre modul în care

o civilizație poate intra în declin sau efectiv să dispară o dată ce forța motrice este întreruptă sau a dispărut se poate observa în unele orașe mari din Asia de Sud-Est abandonate în vremuri consemnate istoricește. Printre ele se numără orașele Templului dispărut de la Angkor Wat și Angkor Thom din Cambodgia, din care numai templele și palatele din piatră sculptată au rămas — casele de lemn ale numeroasei populații metropolitane deteriorându-se și dispărând complet într-o mie de ani, ca și uriașele orașe din jungla Ceylonului, mult timp cunoscute numai prin tradiție, Anuradhapura și Polannaruwa, primul întinzându-se pe o distanță de 16 mile de la o poartă la alta și având o populație estimată de peste un milion de oameni.

Alte orașe dispărute în junglele din America Centrală ar putea arunca mai multă lumină asupra preistoriei americane și mondiale. De obicei ele sunt mai întâi reperate din aer, în locuri în care grupuri de dealuri acoperite de păduri, numeroase și ciudat de simetrice, se înalță brusc din junglă. Astfel de formațiuni s-au dovedit adesea a fi complexe de temple și palate ale orașelor mayașe.

Există legende persistente și interesante, reînviată periodic, privind unele orașe dispărute încă nedescoperite din junglele Braziliei sau cele amazoniene, în care se vorbește că încă mai trăiesc descendenți ai constructorilor din Epoca Pietrei. Aceste orașe, în special cel numit Manoa, au fost menționate încă de la sosirea spaniolilor în zonă, în căutarea aurului, iar descrierea făcută lui Francisco Lopez de către indieni la data cuceririi Perului conținea elemente capabile să tenteze pe orice căutător de comori.

„Ma-Noa se află pe o insulă dintr-un mare lac sărat. Zidurile și acoperișul sunt din aur și se reflectă într-un lac placat cu aur. Toată vesela de la palat este din aur și argint pur și până și cele mai neînsemnate lucruri sunt făcute din argint și cupru.... În mijlocul insulei se înalță un templu închinat soarelui. În jurul clădirii sunt statui din aur care reprezintă uriași. Pe insulă sunt și copaci făcuți din aur și argint... iar statuia unui prinț este acoperită în întregime cu pulbere de aur.”

Relatări frecvente despre asemenea orașe pline de bogății, locuite uneori de indieni albi și înconjurate de triburi de sălbatici periculoși, alteori părăsite, s-au consemnat de-a lungul secolelor în legătură cu regiunea amazoniană și mai la nord, spre Guyana și Venezuela, contribuind indirect dar considerabil la explorarea zonei. Chiar și Sir Walter Raleigh a încercat fără succes să îl găsească în anul 1595. Pornind de la relatările unui anume Raposa, care susținea că ar fi vizitat orașul în 1743, o expediție braziliană din patru sute de omeni a pornit spre Manoa sub conducerea lui Bodavilla, doar douăzeci și cinci dintre căutători reușind să se mai întoarcă. Cu un alt prilej, o întreagă armată braziliană de 1400 de oameni a dispărut în junglă. Căutarea orașului sau a orașelor de aur Manoa a făcut victime celebre chiar și în zilele noastre, cum ar fi colonelul Fawcett în 1925 și, mai recent, exploratorul francez R. Manfrais în 1950.

Nu trebuie să uităm că mari „orașe dispărute” au fost găsite de fapt în junglele americane, de la celebrul „oraș dispărut” Machu Picchu din Peru, descoperit la începutul secolului XX, până la metropola mayașă ascunsă în junglă Dzibilchaltún, având o vechime de 3500 de ani, localizată abia în anii cincizeci ai secolului

Machu Picchu, Peru.

nostru, deși se află la doar câțiva kilometri de Mérida din Yucatán. Cu siguranță, este posibil ca unul sau mai

multe orașe mari din piatră să fi scăpat până acum descoperirilor în Brazilia sau pe granițele sudice ale Venezuelei și Guyanei, unde de curând piloții au semnalat frecvent astfel de orașe, chiar dacă ulterior aceiași piloți nu au mai reușit să le găsească — un eșec explicabil ținând cont de întinderea zonei.

Mai îndoielnic, deși nu într-un totuș imposibil, este existența în continuare în acele locuri a unor supraviețuitori ai culturilor antice care ar locui acum în orașe sud-americeane înconjurare de teritorii aproape de netrecut, fiind populate de triburi care se disting printr-o lipsă de entuziasm față de străini și printr-o folosire eficientă a săgeților otrăvite.

Cât despre poveștile având ca subiect aurul și repeta-te insistent de indieni atârș și atârș exploratori, ele s-ar putea explica prin dorința ușor de înțeles a băștinașilor ca, o dată ce au înțeles ce caută străinii, să-i trimită să caute dincolo de râul învecinat, de valea învecinată sau de lanțul muntos învecinat, oriunde numai în locul unde se aflau ei nu.

Dar ultimele cuvinte ale lui Fawcett, dat fiind că nu s-a mai întors din ultima sa expediție, exercită un soi de fascinație, nu numai pentru căutătorii de aur, ci și pentru cei care doresc să exploreze trecutul și să-i lumineze locurile întunecoase și ascunse. El spunea:

Un lucru e sigur: răspunsul la enigma Americii de Sud — și probabil la întreaga lume preistorică — ar putea fi găsit atunci când poziția acelor orașe antice va fi stabilită cu precizie și va fi făcută accesibilă pentru explorarea științifică. Atâta pot să afirm: orașele există... Chiar eu se poate să fi văzut o parte din

el — și tocmai de aceea simt că trebuie să mă întorc... Vestigiile par a fi avanposturi ale unor orașe mai mari care... sunt convins că ar putea fi găsite dacă s-ar putea iniția o expediție bine organizată. Din nefericire, nu reușesc să-i conving pe oamenii de știință nici măcar să accepte simpla supoziție că în Brazilia s-a putea găsi urmele unei civilizații antice. Am călătorit în multe regiuni... Indienii mi-au vorbit în mod repetat despre clădiri, despre caracteristicile populației și despre toate lucrurile străni din ținutul de dincolo...

În afară de orașele dispărute din junglă, de pe munți aproape inaccesibili sau scufundate ca ruine pe platforma continentală, alte descoperiri importante relativ la începuturile arheologiei americane sau vestigii ale vizitatorilor în America antică veniți din alte locuri, s-ar putea să fi fost deja descoperite în sistemele de peșteri din Yucatán. Complexul Loltún de pe dealurile Púuc din centrul Yucatánului reprezintă un exemplu concludent. Iată ce spune doctorul Manson Valentine, arheolog și zoolog, care a făcut acolo importante descoperiri:

Este probabil cel mai important complex subteran din punct de vedere arheologic din America. Legendele antice se referă la el. Numele, Loltún, înseamnă „Floarea din piatră”, și este numit așa, credem noi, datorită aranjamentului său unic de coridoare și săli, care se ramifică din imensul vestibul de intrare, ca petalele unei flori. Floarea de piatră, amintind de lotus, este un simbol universal arhaic și foarte

venerat, găsit pe multe clădiri sacre și ornamentalând frunțile zeilor din întreaga lume antică, inclusiv ale celor mayași. De asemenea, ea este strâns asociată cu cel mai semnificativ și omniprezent dintre toate simbolurile, crucea înscrisă în cerc, cu care Loltún ar putea fi asemuită dacă ținem cont de diferitele culoare radiale, dispuse ca spițele unei roți. Aici, în această peșteră fabuloasă, cunoscută de om și folosită de el neîntrerupt din vremuri imemorabile, există dovezi abundente că multe sculpturi ciudate, formațiuni modificate și glife nu sunt opera mayașilor ci a uneia sau mai multor rase mai vechi...

Printre cele mai neobișnuite descoperiri făcute de doctorul Valentine se numără statui colosale, sculptate se pare cu foarte mult timp în urmă din coloanele de piatră, stalactitele sau stalagmitele din peșteri. Semnele lăsate de apă în interiorul peșterilor și pe aceste statui arată că peșterile, care acum se află la câteva sute de metri deasupra nivelului mării, au fost inundate *după* ce au fost sculptate straniile siluete din piatră. Teoria că întreaga porțiune calcaroasă a zonei s-a aflat sub apă a fost verificată suplimentar atunci când scafandrii, explorând fântânile sacre (*cenotes*) din apropiere, au scos la iveală vegetație oceanică.

Deși se pare că generații de mayași au ocupat complexul de peșteri Loltún, care rămâne în mare parte neexplorat, statuile mai vechi, realizate înainte ca peșterile să fie inundate, par a fi fost sculptate de oameni aparținând unei culturi complet diferite, amintind uneori de Orientul Mijlociu antic. Așa cum spune doctorul Valentine:

O asemenea siluetă, un uriaș sinistru înalt de doi metri șaptezeci, având o barbă respectabilă, pare a fi înaripată și trupul său este perforat vertical și orizontal de găuri, servind probabil ca suport pentru torțe și alte accesorii rituale... Totuși, cel mai ciudat și mai important lucru despre Loltún este existența a nenumărate sculpturi din piatră reprezentând fețe de oameni, animale, zei etc. Multe dintre ele, inclusiv numeroase petroglife, nu sunt câtuși de puțin similare cu sculpturile mayașe, iar fețele sunt de obicei cele ale unor oameni cu bărbi impozante...

Așa cum se întâmplă de obicei în cazul reminiscențelor unei culturi antice din America, rasele băștinașe care trăiesc în apropiere au doar niște legende foarte vagi în legătură cu acestea. Iată ce remarcă doctorul Valentine:

Mayașii din zilele noastre spun că ei [ca rasă] nu au absolut nimic de a face cu sculpturi precum cele de la Loltún sau din peșterile învecinate. Ei spun că obiectele au fost așezate acolo de „primii locuitori” ai Yucatânului, acei oameni mici de statură și cocoșați pe care îi numesc „Puús”. Acești oameni se pare că au pierit cu toții în urma unei catastrofe care a distrus Yucatânul în vremuri îndepărtate, măturând tot ce se găsea la suprafață și lăsând numai sculpturile din peșteri ca o mărturie a felului în care și-au găsit sfârșitul. Mayașii spun că mai târziu primii mayași, strămoșii celor de astăzi, au intrat acolo și au găsit aceste stranii reminiscențe ale „puús”-ilor.

E firesc pentru o populație ulterioară să atribuie caracteristici fizice neobișnuite predecesorilor săi, lucru care s-a întâmplat frecvent și în alte părți ale pământului, cu legende despre oameni mărunți, care trăiau de obicei în peșteri, sau frecventele legende despre uriașii antici. Se pare că piticii sau *troll* -ii¹ își datorează dimensiunile atribuite necesității accesului ușor în peșteri, în timp ce uriașilor, ca în cazul ținuturilor andine, în Irlanda, Mediterana, nordul Africii și insulele Pacificului, li se atribuie o statură sporită pentru a explica construirea unor clădiri care altfel ar fi inexplicabile.

Membrii unei rase diferite de băștinașii de pe coaste și insule care i-au văzut primii li s-ar părea acestora străni și exotici, lucru care s-ar reflecta în obiectele artistice realizate fie în perioada vizitelor, fie copiate în răstimpuri de pe modelele supraviețuitoare ale statuiilor, basoreliefurilor sau picturilor. Elementele unor astfel de reprezentări ar avea tendința să conserve aspectele faciale și fizice diferite de ale populației locale, imortalizând în felul acesta caracteristicile mediteraneene și africane ale obiectelor americane antice și aspectul străniu al monoliților din Insula Paștelui, precum și siluetele străniu îmbrăcate din desenele pe stâncă de la Tassili, în peșterile nord-africane și în peșterile din deșertul Kalahari, ca și acei neidentificați „oameni ai mării” reprezentați în picturile egiptene antice de la Medinet Habu. Chiar și cele mai vechi legende ale Sumeriei, un loc despre care presupunem că a văzut nașterea civilizației, spun că civilizația a fost adusă în Sumeria de pe mare.

1) În folclorul scandinav, rasă de ființe supranaturale, de regulă ostilă oamenilor, care trăiește sub pământ sau în peșteri (n.t.).

O temă comună unificatoare a acestor legende privind vizitele pe care acești „zei de pe mare” le-au făcut triburilor și națiunilor este faptul că zeii au venit întotdeauna cu intenții pașnice, aducând cu ei civilizația, o excepție notabilă fiind relatările lui Platon despre agresiva armată a atlanților, care a fost oprită numai datorită hotărârii concitadinilor lui Platon, atenienii.

Cu riscul de a atribui motive contemporane unor popoare atât de antice încât nu avem nici o idee despre scopurile lor bune sau rele, se poate sugera că acești „zei” sau oameni ai mărilor au venit să delimiteze locuri în porțiunile pe atunci subdezvoltate ale planetei, cu scopul de a întemeia industrii — învățând populațiile băștinașe cum să facă anumite lucruri, bijuterii, ceramică, îmbrăcăminte, sculpturi în piatră, astfel încât să valorifice aceste mărfuri în părțile civilizate ale planetei, multe dintre ele aflându-se acum sub ape sau poate chiar sub ghețuri. Apoi, când nu s-au mai întors (poate din pricina unor evenimente catastrofice survenite în propriile lor ținuturi), populațiile din aceste avanposturi au continuat să aștepte revenirea „zeilor de peste mări”, neîncetând să fabrice lucrurile pe care fuseseră învățați să le facă. Dar, o dată cu trecerea timpului și cu transmiterea meșteșugurilor de la o generație la alta, precizia prelucrării a slăbit pentru ca în final să fie uitat și motivul pentru care realizau acele obiecte sau cine făcuse obiectele originale, copiate ulterior.

Există o paralelă stranie chiar și în vremurile noastre. Băștinașii din Noua Guinee, în timpul celui de-al doilea război mondial, au fost încântați că „zeii albi” în mașinile lor zburătoare vin în țara lor, aducând tot soiul de comori și invenții uluitoare, pe care le-au împărțit cu genero-

zitate băştinaşilor uimiţi şi încântaţi, ba chiar le-au dat nişte leacuri magice ca să-şi vindece unele boli. În satele îndepărtate, şi astăzi băştinaşii îi aşteaptă pe zeii albi pe care părinţii lor i-au cunoscut în timpul perioadei măreţe dintre 1942 şi 1945, iar ei *şi* urmaşii lor continuă să facă jalnice efigii de aerodromuri, avioane şi jeepuri din lut, beţe, pietre şi cârpe, cu speranţa că miraculoasele vizite ale zeilor din ceruri se vor repeta într-o bună zi.

IX. CORTINA TIMPULUI ȘI VÂRSTELE PIERDUTE ALE OMULUI

Dacă o cultură avansată a existat înaintea civilizațiilor antice cunoscute astăzi, trebuie să ne preocupe nu numai posibilele urme ale unei asemenea civilizații ci și dacă era respectivă a avut o durată suficient de mare pentru a permite dezvoltarea unei civilizații în anumite locuri ale suprafeței terestre, dintre care unele s-ar fi putut scufunda în secolele care au urmat.

Cortina timpului a fost împinsă înapoi în ultimii ani cu o viteză vertiginoasă. Descoperirile doctorului Louis Laekey din Africa arată că o formă a omului a existat în Olduvai Gorge din Tanzania în urmă cu 1.500.000 până la 2.000.000 de ani. La astfel de valori, datarea cu C_{14} nu mai poate fi folosită pentru determinarea vechimii (eficiența metodei se limitează la circa 50.000 de ani) și trebuie aplicat un alt sistem, cum ar fi datarea cu potasiu-argon, la locurile unde au fost descoperite obiecte și resturi omenești. Un zid sau un parapet a fost

identificat ca aparținând acestei perioade incredibil de timpurii. Desigur, un zid rudimentar nu constituie în mod necesar un indiciu al unei culturi sau civilizații, fiindcă diverse construcții fac și animalele și insectele (castorii, păsările, popândăii, furnicile și cazul ceva mai puțin cunoscut al construcțiilor din roci submarine și corali realizate de caracatițe). În plus, se știe că unele maimuțe mari, precum babuinii, se folosesc de bețe și pietre atunci când întreprind atacuri războinice asupra altor grupuri de babuini.

Prin urmare, rămășițele ascendenților omului ar trebui să fie date începând cu folosirea limbajului inteligent, pe care deocamdată nu o putem estima, sau de la utilizarea uneltelor de piatră modificate artificial (lucru pe care din câte știm nici un animal nu l-a realizat încă), a picturilor, folosirea focului și în sfârșit domesticirea animalelor și cultivarea cerealelor. S-a stabilit că unelte tăietoare au fost folosite în peșterile Vallonet din Franța în urmă cu circa un milion de ani, așa cum la Olduvai Gorge, din aceeași perioadă, au fost găsite securi din piatră cioplită laolaltă cu niște oase, ca și cum ar fi fost puse acolo într-un adăpost special, o adevărată magazie de unelte preistorică.

Luminile s-au aprins pe planetă, sub forma capacității de a face focul, în urmă cu 500.000 - 700.000 de ani. Acest pas important pe calea civilizației, menționat în legenda antică a lui Prometeu, care a furat focul de la zei, poate constitui o bornă de timp simplificată dar utilă pentru momentul când omul a început să se diferențieze cu claritate de rudele sale antropoide. Dovezi ale unor focuri făcute de om de o vechime extremă s-au găsit în Asia, Africa și Europa. În China, și anume la Chou-Kou-Tien,

aproape de Beijing, craniile umane au fost descoperite foarte aproape de urme de cenușă care au putut fi datate.

Epoca în care trăim, Holocenul, se întinde în trecut pe un interval de 11.000 de ani, în vreme ce Pleistocenul, care a precedat-o, fiind epoca în care s-au produs glaciațiunile, este estimat ca întinzându-se până în urmă cu 500.000 - 2.000.000 de ani. Orice considerație privind vechimea extremă a omului civilizat trebuie deci limitată de sfârșitul pleistocenului, o teorie care deocamdată nu a fost acceptată de mulți specialiști în preistorie, dar care devine tot mai solidă pe măsură ce noi informații ies la lumină.

Impresia generală a publicului despre omul preistoric, generată de filme și de televiziune, este aceea a unei creaturi brutale, cu aspect de maimuță, care trăiește în peșteri, își atacă inamicii cu bâta și roade oase.

Investigațiile antropologice ale preistoriei prezintă o imagine oarecum diferită, reprezentându-l pe omul preistoric ca trăind în grupuri sau triburi primitive și posedând unelte și alte obiecte artificiale.

În general, el este catalogat după numele perioadelor denumite la rândul lor după orașele sau regiunile unde anumite tehnici de realizare a uneltelor, aplicate la pietre sau oase, au fost descoperite prima oară. De exemplu, dacă uneltele din piatră sunt doar cioplite, ele sunt atribuite Paleoliticului, iar dacă sunt șlefuite și incizate, atunci sunt atribuite culturilor mai avansate ale Mesoliticului sau Neoliticului.

Așa cum este și firesc în studiul unei perioade atât de îndepărtate în timp, opiniile despre semnificația rămășițelor preistorice au fost revizuite frecvent. Până la începutul vremurilor moderne, de exemplu, numeroa-

sele securi din piatră găsite în Europa au fost explicate de către reprezentatii clerului, care erau autoritățile științifice ale acelei perioade, ca fiind arme aruncate din ceruri în timpul luptelor dintre Dumnezeu și Satana.

Chiar și în perioada modernă au fost revizuite anumite teorii, cum ar fi cele referitoare la mulțimea de cranii zdrobite de urși uriași găsite în peșterile preistorice, despre care la început s-a crezut că ar fi consecința sacrificiilor sau că ar avea legătură cu vânătoarea sau cu hrana. Acum se consideră că locuitorii preistorici ai peșterilor, în disputa pentru ocuparea peșterilor cu impunătorii urși, au fost capabili să conceapă planuri pe termen lung, așteptând până când fiarele intrau în hibernare pentru a lăsa să cadă pietre pe capul acestora în timp ce dormeau.

Alte anomalii pot fi observate atunci când studiem epoca peșterilor, cărora s-ar putea să le acordăm o importanță nemeritată în calitatea lor de locuințe deoarece numai în fundurile peșterilor s-au păstrat anumite relicve ale culturii preistorice.

Omul din Neanderthal pare să fi ocupat Europa și alte regiuni ale planetei pentru o lungă perioadă de timp, estimată la circa 150.000 de ani. Specialiștii în preistorie au reușit să-i reconstituie înfățișarea: trupul scund și adus de spate, fruntea teșită și o constituție foarte robustă.

În urmă cu 30.000 - 34.000 de ani, o nouă rasă, Crô-Magnon, a apărut în Europa, contemporană dar nu descendentă din omul de Neanderthal, care a provocat se pare și dispariția rasei neanderthaliene în cursul unui adevărat război de exterminare. După părerea multor antropologi, omul de Crô-Magnon originar avea o capacitatea cerebrală superioară omului modern. Stadiul de dezvoltare al armelor sale, al hranei, al statuetelor, al

picturilor (multe din ele s-au păstrat în peșterile din Franța și Spania) evidențiază o incredibilă diferență culturală față de omul de Neanderthal. Omul de Crô-Magnon era înalt, cu spatele drept, bine clădit, și avea un creier foarte dezvoltat. Doctorul Jerome Bruner, o autoritate în dezvoltarea cunoașterii umane, fiind întrebat ce rezultate ar fi obținut un tânăr Crô-Magnon la universitate, a răspuns că nu s-ar fi remarcat prin rezultate deosebit de negative.

Nu există nici o dovadă care să demonstreze că oamenii de Crô-Magnon s-au dezvoltat pornind de la complexul cultural neanderthalian, mai ales că, în toate perioadele istoriei umane, triburi și națiuni înapoiate și avansate au existat în același timp, de obicei, așa cum s-a confirmat începând cu perioada Neanderthal și până în prezent, în detrimentul celor mai primitive, atunci când a avut loc o confruntare directă.

Prin urmare, putem spune că primele indicii concrete privind civilizații avansate, anterioare celor general acceptate ca fiind primele (Egiptul și Sumeria), pot fi recunoscute în intervalul de timp cuprins între 30.000 și 35.000 de ani, o dată cu apariția bruscă a omului de Crô-Magnon (de remarcat că prima apariție a acestuia s-a produs în golful Biscaya de pe coasta franceză și spaniolă a Atlanticului).

O caracteristică ciudată a apariției omului de Crô-Magnon pe continentul european și în nordul Africii este faptul că diferite „valuri” culturale par să se succeadă reciproc, fiecare dintre ele apărând brusc. O privire aruncată pe harta Europei cu zonele unde au fost găsite obiecte preistorice și picturi în peșteri creează impresia că cei care au adus noi modele culturale au venit pe

calea mării pe țărmurile vestice ale Europei. O asemenea teorie, care nu mai pare atât de improbabilă dacă ne gândim la incidența sporită a reprezentărilor de nave din ărta neoliticului, provoacă în mod firesc o convingere satisfăcută din partea susținătorilor ideii de continent atlantic preglaciuar, deoarece, așa cum a arătat Lewis Spencer, apariția unor noi culturi preistorice în Europa, cum ar fi Aurignacian, Magdalenian și Azilian (circa 32.000, 16.000 și, respectiv, 12.000 de ani înaintea vremurilor actuale) corespunde aproximativ cu scufundările periodice ale pământurilor oceanice care au avut loc fie în timpul retragerii ghețarilor, fie în timpul tulburărilor climatice sau seismice legate de ultimele două glaciațiuni. Totodată, dacă refugiați din alte părți ale planetei ar fi ajuns în Europa, ei ar fi păstrat doar o parte imperfectă a civilizației lor, dar tot s-ar fi situat cu ani-lumină înaintea predecesorilor lor neanderthalieni.

În mod destul de ciudat, ținând cont de sărăcia relicvelor și a obiectelor aflate la dispoziția noastră, ceva de acest gen pare să se fi întâmplat nu numai o dată cu sosirea oamenilor de Crô-Magnon, ci și într-un interval istoric ciudat după ce aceștia s-au stabilit în Europa. Este vorba de apariția culturii solutreene, denumită astfel după orașul Solutr  din Franța, care s-a produs cu aproximație între două perioade mai lungi — Aurignacian și Magdalenian — cam cu 22.000 - 20.000 de ani în urmă. O parte din delicatele sculpturi în piatră (unele fiind chiar din pietre semiprețioase) ale acestor oameni misterioși nu servesc nici unui scop utilitar la care ne-am putea gândi noi astăzi. În mod inexplicabil, într-o epocă a istoriei omului în care în general se considera că eforturile sale erau concentrate în întregime unor activi-

tăți strict utilitare (încălzit, procurarea hranei și apărarea împotriva dușmanilor), acești oameni neobișnuiți făceau desene delicate, fine și întortocheate, folosind pietre semiprețioase alături de cremenea obișnuită, ca și cum ar fi încercat să combine o artă care era firească pentru ei, cu o tehnică de supraviețuire care devenise necesară. Unele din cuțitele și săgețile lor sunt atât de fine încât nu ar fi putut servi efectiv ca arme de război sau de vânătoare, neputând fi considerate decât ca elemente de ceremonial sau decorative. Picturile lor din peșteri erau straniu de dezvoltate și de sofisticate. Acele de cusut din os, cu urechi mici, sugerează că solutrienii erau obișnuiți cu coaserea atentă a veșmintelor din piele și blană, concept discordant cu imaginea mentală pe care o avem despre omul peșterilor îmbrăcat cu o blană de urs aruncată peste umeri.

Desenele preistorice găsite la Lussac (Franța) prezintă oameni din perioada Magdaleniană îmbrăcați în haine bine croite și cu aspect neobișnuit de modern, reprezentați într-un amestec uluitor de stiluri — impresionist, realist și abstract. Unele din picturile din peșterile europene și africane, din epocile Aurignaciană și Magdaleniană, sunt atât de moderne, de decorative și realizate cu o tehnică atât de rafinată încât au fost considerate la început niște falsuri moderne, până când studii îndelungate efectuate de autorități în domeniul picturilor din peșteri, cum ar fi regretatul abate Breuil, au dovedit autenticitatea lor. Opinia lui Robert Silverberg este împărtășită de mulți alții care au văzut aceste picturi: „Până în anul 1400, cei mai buni pictori ai Europei nu au înțeles cum să confere operelor lor caracteristici atât de realiste...”

Nu se știe exact cum și de ce au fost făcute aceste picturi. „Cum”, în sensul longevității pigmentilor sau al exactității cu care au fost realizate în peșterile întunecate. Ce formă de iluminare posedau? Se pare că nu s-au folosit de torțe, căci nu există urme de înnegrire pe tavanele peșterilor. De asemenea, întrebarea „de ce” se referă la taurii sălbatici, lei, mamuții, rinocerii, urșii, gazelele, caii și alte animale, despre care nu se știe dacă erau reprezentări rituale, pentru succes în vânătoare sau erau pur și simplu ilustrative. Dar cea mai acută este întrebarea de ce au fost pictate în peșteri în care accesul este atât de dificil, unele dintre ele scufundându-se în miile de ani scurse între timp și aflându-se acum sub nivelul solului.

S-a avansat ipoteza că oamenii din epoca Magdaleniană aveau locuințe și chiar orașe în exteriorul peșterilor în care acum noi le găsim vestigiile, dar astfel de construcții, dacă nu au fost realizate din piatră (iar structurile din piatră preistorice sunt foarte dificil de datat) sau dacă nu s-au păstrat sub apă sau nămol, ar fi dispărut cu mult timp în urmă. Mai mult, nu este cu totul exclus ca oamenii din Epoca Pietrei să fi folosit cimentul, așa cum o dovedește folosirea extrem de complexă a cimentului de către mayașii din America Centrală și inventarea cimentului ignifug de către indienii chibcha din Columbia, ambele culturi fiind catalogate în Epoca Pietrei. Numai că diferitele tipuri de structuri — cărămidă, ipsos, ciment — s-ar fi deteriorat de-a lungul secolelor mult mai rapid în păduri sau zonele supuse unor modificări climatice extreme decât într-un climat uscat cum e cel al Egiptului sau al țărilor învecinate, adică tocmai locurile unde au fost descoperite ceea ce se consideră a fi cele mai vechi

orașe și cetăți ridicate de om — o cetate fortificată la Ierihon și ruinele de la Wadi el Natuf, cu o vechime de până la 10.000 de ani.

La fel, este posibil ca structurile din piatră arhaice de pe coastele vestice ale Europei, din Mediterana și continentele americane să fie mai vechi decât s-a considerat până acum, iar posibilitatea ca ele să fi fost reparate sau parțial reconstruite de generațiile succesive le-ar face să apară mai recente decât sunt ele cu adevărat.

Părintele Poidebard, celebrul „arheolog al aerului” francez, unul din pionierii observațiilor aeriene, a descoperit în săpăturile sale din Orientul Mijlociu că arhitecții romani civili și militari au încorporat pur și simplu în planurile lor complexe de construcții mai vechi ale asirienilor, babilonienilor și hitiților, acestea din urmă fiind la rândul lor construite pe baza construcțiilor din Epoca Pietrei. La fel s-a întâmplat și cu uriașele platforme de piramide și temple din America unde, atunci când s-au făcut săpături, s-au descoperit una sau mai multe piramide interioare, fiecare dintre ele fiind acoperită de cele mai recente. Într-un sens, pagini sau capitole întregi ale istoriei umane s-ar putea să fi fost acoperite într-o manieră identică de către rasele mai noi, care nu au manifestat interes pentru a conserva istoria predecesorilor lor și pur și simplu s-au folosit de ceea ce le-a fost util de la culturile mai vechi și în cele din urmă au uitat de acestea.

Cetăți mari și puternice au dispărut pur și simplu. În cazul Babilonului, cândva o metropolă cu o populație de câteva milioane, până și poziția i s-a pierdut sub nisipurile deșertului, fiind redescoperită abia după 2000 de ani. Spina, o mare așezare maritimă și comercială a

misterioșilor etrusci, stăpânii Italiei de dinaintea romanilor, a fost redescoperită abia în 1935 din aer, aproape din întâmplare, când diferite nuanțe ale vegetației din mlaștinile de pe coaste au indicat formele unor palate, clădiri, străzi și canale antice.

Alte orașe antice, cum ar fi Tiahuanaco, în America, centrele Epocii Bronzului din Europa de Nord, orașele părăsite din deșerturile Asiei Centrale și Valea Indului, sunt pierdute pentru istoriei prin faptul că nu există dovezi scrise contemporane referitoare la ele, sau cel puțin dovezi pe care să le putem citi. Chaldeenii antici au lăsat un amplu interval spațio-temporal pentru culturile preistorice, stabilind un interval de exact 39.180 ani între Potop și prima dinastie istorică.

Nu putem urmări mersul istoriei decât dacă dispunem de materiale scrise și îi putem atribui date cât de cât precise. În absența unor dovezi scrise, culturile și civilizațiile rămân permanent pierdute într-o mare de presupuneri și supoziții, și mii de ani de preistorie există numai ca legende ale legendelor în memoria rasei, uneori fiind uitate de-a dreptul. Termenul „preistoric” acoperă istoria prețioasă a Epocilor de Piatră și de Bronz, dar dacă nu este consemnată documentar, rămâne preistorie, bineînțeles.

Un oraș preistoric încă neregăsit a fost totuși subiectul unor numeroase comentarii scrise în antichitate. Deși avem o dată probabilă pentru cucerirea și distrugerea sa de către cartaginezi în anul 533 î.e.n. și numeroase referințe la bogăția și importanța sa în documentele grecești, precum și aluzia la Tarsis (sau Tartessos) în Biblie, poziția propriu-zisă a orașului nu a fost determinată. Se crede că se află fie sub mare, sub

măturile din estuarul Guadalquivir, ori chiar sub străzile actuale ale oraşului Sevilla. Mai sunt şi alte ruine ciclopice la Niebla şi Ronda, dintre care unele au fost găsite după inundaţiile devastatoare din 1923, şi despre care se crede că ar fi legate de Tarsisul dispărut. Zidurile uriaşe ale portului şi scările din piatră din apropiere de Huelva seamănă cu construcţiile ciclopice ale Imperiului Incaş şi ale predecesorilor acestuia.

Un aspect foarte interesant al aşezării Tartessos sau Tarsis este faptul că a fost localizat pe coasta dinspre ocean a Spaniei şi că poseda încă dintr-o perioadă timpurie o importantă flotă comercială.

Biblia, descriind măreţia curţii lui Solomon, menţionează acest comerţ în 3 Regii X, 22: „Căci regele avea pe mare corăbii, care mergeau la Tarsis cu corăbiile lui Hiram; şi la trei ani odată veneau corăbiile din Tarsis şi-i aduceau aur, argint, fildeş, maimuţe şi păuni.” Şi din nou în Ezechiel, XXVII, 12 găsim: „Cei din Tarsis făceau negoţ cu tine pentru tot felul de bogăţii şi veneau la târgul tău cu argint, cu fier, cu cositor şi plumb.”

Documentele greceşti timpurii relatează că corăbiile care ajungeau în portul Tarsis găseau atâta belşug de argint încât la întoarcere îşi înlocuiau ancorele din plumb cu ancore din argint.

Prezenţa acestei metropole comerciale pe latura dinspre ocean a Gibraltarului a dat naştere teoriei conform căreia Tarsisul a fost de fapt Atlantida şi că grecii şi cei din Minos care au vizitat-o au proiectat legenda Atlantidei asupra oraşului bogat şi puternic care, într-adevăr, a „dispărut” după ce a fost cucerit. Cartaginezii şi-au luat toate asigurările că acest depozit bogat va dispărea din vedere încheind cu romanii un tratat la scurtă vreme după

cucerirea sa, prin care călătoriile oceanice dincolo de Gibraltar erau permise numai corăbiilor cartagineze.

Cultura dispărută a Tarsisului era renumită pentru folosirea unui sistem de scriere cu ajutorul căruia locuitorii întocmeau documente cu mii de ani înainte de dispariția așezării. Strabo, istoric grec din secolul I î.e.n., scria: „Sunt cei mai civilizați dintre iberici. Ei cunosc scrierea și au cărți străvechi și de asemenea poeme și legi în versuri, pe care le consideră vechi de șapte mii de ani.” Inscripții incizate în piatră descoperite în sud-vestul Spaniei, nordul Africii și în Insulele Canare, prezintă diferite sisteme de scriere care par a fi alfabetice și nu ideografice, semănând cu scrierea feniciană sau etruscă, dar care nu au fost încă descifrate și care ar putea fi înrudite cu sistemul de scriere din Tarsis. O inscripție pe un inel găsit de un profesor german în apropiere de presupusa poziție a așezării Tarsis prezintă o scriere care poate fi *pronunțată* în etruscă dar al cărei sens nu poate fi descifrat.

* Problema momentului când a fost inventat alfabetul este interesantă, deoarece alfabetul, atribuit fenicienilor, se întinde numai până la începutul mileniului al II-lea î.e.n. Aceasta nu înseamnă că omul nu a scris până atunci, ci doar că nu a folosit un alfabet care să-i permită să alcătuiască cuvinte din litere individuale, în loc de desene, așa cum e cazul hieroglifelor egiptene sau al ideogramelor chineze, sau o simplificare a hieroglifelor egiptene precum scrierea cuneiformă babiloniană, unde semnele reprezentau silabe întregi. Scrierea cu ajutorul silabelor continuă să fie folosită și astăzi în scrierile moderne japoneză, coreeană și altele, dar în general este greoaie din cauza numărului mare de simboluri supli-

mentare necesare, nefiind deci la fel de eficientă ca alfabetul adevărat. Originea alfabetului fenician sau nord-semitic, din care se trag toate celelalte alfabete adevărate, a fost stabilită în localitatea Byblos din Liban (a se compara cu Biblie, bibliografie, bibliofil etc.), unde a fost folosit cu mai bine de 4000 de ani în urmă.

Faptul că tipul de scriere fenician a fost descoperit în părțile vestice ale Mediteranei, pe coasta de vest a Spaniei, insulele Atlanticului și Lumea Nouă demonstrează nu numai că fenicienii erau mari navigatori, lucru deja știut, dar și că alte popoare africane, iberice și atlantice foloseau această scriere alfabetică pentru a da o formă scrisă propriilor lor limbi. Multe din inscripțiile cu caractere feniciene găsite în regiunea amazoniană și altele care se pot discerne pe stâncile din insulele Atlanticului și chiar pe coasta Statelor Unite au fost de multă vreme catalogate drept falsuri, deși există posibilitatea ca în vreme ce literele par să fie feniciene, limba să fie diferită.

Ținând cont de vechimea extremă a metropolei Tarsis și de antichitatea atribuită scrierilor tarsiene precum și a inscripțiilor nedescifrate din nordul Africii și Spania, ne putem gândi la posibilitatea interesantă ca fenicienii să nu-și fi dezvoltat alfabetul pornind de la sursele cuneiforme și hieroglifice avute la dispoziție, ci să-l fi preluat de la o sursă vestică în timpul călătoriilor lor și să-l fi adoptat inițial ca o prescurtare utilă a semnelor folosite în comerț.

O foarte incitantă teorie despre originea alfabetului este sugerată de lucrarea lui Hugh Moran (*Alfabetul și semnele calendaristice din Antichitate*) și de cercetările doctorului Cyrus Gordon, autorul a numeroase cărți

despre cultura și scrierea mediteraneană antică. Pe scurt, alfabetul nostru provine de la semnele zodiacale la care s-au adăugat semnele pentru socotirea zilelor într-o lună.

Alfabetul sau alfabetele originale conțineau de obicei sub treizeci de litere și au fost prin urmare influențate de numărul de zile dintr-o lună precum și de zodiac și de alte constelații. Navigatorii antici aveau nevoie de o modalitate precisă de numărare a zilelor petrecute pe mare și se poate să fi desemnat și înregistrat numerele prin semne simplificate care au constituit și ele un alfabet. Se știe că, în primele alfabete, literele erau folosite atât pentru scris cât și pentru socotit. În cazul ebraiciei, o limbă antică încă foarte vie, numerele erau exprimate prin literele alfabetului, *alef*, *bet*, *gimmel* și *dalet* fiind 1, 2, 3 și 4. Acest lucru se poate remarca și astăzi pe unele ceasuri fabricate în Israel la care orele sunt indicate de litere ebraice, în locul cifrelor romane sau arabice.

Prin urmare, misterul originii alfabetului fonetic ar putea fi legat de o realizare științifică și mai veche, aceea a calculului aritmetic, iar alfabetul, dacă mergem mai departe cu raționamentul, ar putea fi copilul matematicii. Conceptul de alfabet, sau de scriere fonetică, a fost cu siguranță „un mare pas înainte pentru omenire”, ca să cităm comentariul contemporan al lui Shepherd despre prima aselenizare, fără de care în mod cert n-am fi reușit să adunăm suficiente adevăruri științifice pentru a ajunge la lună. Într-o manieră similară, această mare înfăptuire științifică a fost probabil inițiată cu mii și mii de ani în urmă. Luna însăși, ale cărei faze i-au determinat pe astrologi, astronomi, matematicieni sau simpli navigatori să calculeze timpul cosmic pe baza lunii, și ulterior pe

calculului lunar al zilelor și nopților și al semnelor zodiacului circular, formând un sistem de semne care a evoluat în alfabet.

Discul Phaistos din Creta, un disc de lut având imprimate pe ambele fețe niște figuri care par a fi hieroglife, ar putea fi un exemplu despre dezvoltarea alfabetului prin intermediul zodiacului dacă este adevărat, așa cum s-a sugerat, că folosește semne zodiacale pentru simbolurile fonetice. Încă de la descoperirea discului în 1908, filologii au încercat să-l descifreze ca pe un text lingvistic care poate fi „fragmentat” și ulterior tradus. O autoritate în cultura minoică, Leon Pomerance, îndrăznește să afirme că nici n-ar fi scris într-o limbă anume, fiind vorba de un sistem aluziv de simboluri alegorice, izvorât din constelațiile zodiacale, care trebuie „interpretat”, nu tradus, și atunci când este corect înțeles constituie o invocație sau un imn adresat soarelui. Una din figurile recurente de pe disc este un cap care pare să poarte un acoperământ pentru cap din pene, o curiozitate care a sugerat o influență transatlantică unor preopinenți, iar altora o referință la Atlantida. Alte semne de pe discul Phaistos apar și pe alte sculpturi și monumente din Creta și alte insule din Marea Egee și Mediterana, ca și pe altă legendă spiralată de dimensiuni mai mari, sculptată pe o piatră rotundă găsită în localitatea egipteană Dendera.

O caracteristică frapantă a discului Phaistos este faptul că diferitele simboluri au fost imprimate individual pe lutul umed, o altă modalitate de a spune că discul Phaistos a fost „imprimat” cu ajutorul unor caractere mobile cu câteva mii de ani înainte de inventarea tiparului. Oricum, este adevărat că sigiliile pentru semnături, o formă de tipărire, adeseori circulare, erau larg folosite

în antichitate încă de pe vremea celor mai timpurii culturi din Egipt, Sumeria și Valea Indului, precum și din alte locuri. Aspectul extraordinar al discului Phaistos este acela că un număr de sigilii sau simboluri au fost folosite pentru a alcătui un text mai complex. Într-un cuvânt, principiul tipăririi cu ajutorul literelor a fost cunoscut foarte devreme, dar rămâne un mister pentru noi dacă a fost vreodată folosit pe papirus, pe pietre sau pe vreo substanță asemănătoare cu hârtia.

Începutul scrierii de orice fel, fie că era vorba de marcaje cioplite sau crestate pe oase de ren sau de alte animale, pictate sau cioplite în piatră, imprimate în lut sau pictate pe pereții peșterilor este permanent revizuit în privința situării sale întrecut. Scrierea ca atare nu trebuie considerate scenele desenate ci pur și simplu marcajele sau simbolurile provenind probabil inițial din imaginile desenate sau pictate, menite a exprima idei concrete sau abstracte.

Câteva astfel de inscripții au fost găsite în Europa Occidentală, având o vechime atât de mare încât se consideră că, deși obiectele sunt veritabile, ele nu pot să constituie o scriere. O bucată de os de ren dintr-o peșteră din Rochebertier (Franța) pare să conțină unele simboluri care seamănă cu inscripția necunoscută de pe inelul din Tarsis, în vreme ce coarne de cerb găsite în alte peșteri din Mas d'Azil și La Madeleine sunt și ele inscripționate cu semne care seamănă cu literele feniciene. Tot aici au fost găsite celebrele pietre pictate de la Mas d'Azil. Unele dintre ele par a avea litere pe ele, deși este posibil ca aparentele litere să fie niște simboluri, marcaje totemice, marcaje de calcul sau pur și simplu desene, deși desenele de dragul desenelor ar fi la fel de

remarcabile într-un sens, ca și celelalte scopuri atribuite pietrelor aziliene. Pe una din pietre se află o cruce încercuită, un desen care apare frecvent, ca și zvastica, în părți foarte îndepărtate ale lumii și, iarăși la fel ca zvastica, folosit ca simbol al forței vitale și al divinității cu mii de ani înainte de transformarea sa în simbol al naționalismului și rasismului — zvastica în Germania și crucea încercuită sau „celtică” în Franța.

Și mai remarcabile sunt descoperirile „alfabetice” mai mari de la Glozel descoperite în 1924 în apropiere de Vichy (Franța), fiind de atunci subiectul unor dispute aprinse. Printre cărămizi, securi, obiecte de ceramică și tablete din epoca Magdaleniană, o tabletă incizată prezintă o colecție de semne sau de litere, multe dintre ele fiind echivalente cu cele grecești sau feniciene, în vreme ce altele sunt neidentificabile. O scriere clar definită din această epocă și dintr-o asemenea zonă geografică este inacceptabilă din punct de vedere arheologic și, cu toate că tabletele de la Glozel au fost autentificate de mulți specialiști în preistorie, misterul rămâne. Un mister care, dacă se va verifica, ar indica faptul că o populație necunoscută din nordul Europei a cunoscut scrierea cu mii de ani înainte ca egiptenii să-și pună la punct scrierea hieroglifică — ceea ce ar reprezenta o ipoteză foarte tulburătoare pentru arheologia tradițională.

O altă teorie neortodoxă privind scrierea preistorică, de data aceasta având o vechime și mai mare, din epoca Aurignaciană, a fost adusă la cunoștința publicului în 1971 de către antropologul Alexander Marshack, care a studiat cu atenție oasele de vultur, mamut și cerb găsite în peșterile aurignaciene, actualmente expuse în diferite

muzee din Europa, și a emis ipoteza conform căreia creștăturile și inciziile de pe aceste oase ar fi o selecție de semne care servea drept calendar ajustat la lună cu notații modificate, tăiate cu o varietate de unelte, ceea ce ar fi echivalentul unei forme de scriere primitivă sau cel puțin de păstrare a unor informații prin notații crestăte. Aceasta ar duce notația scrisă, dacă nu chiar scrierea, înapoi cu circa 30.000 de ani.

Aceste marcaje au fost observate și anterior pe oasele cu pricina dar au fost considerate niște incizii decorative pe mânerul unei unelte probabile, făcute cu scopul de a asigura o prindere mai bună. Observând o serie de simboluri care semănau cu diferitele faze ale lunii și un sistem de linii drepte crestăte, Alexander Marshack a dedus teoria unui calendar lunar și a verificat alte piese de muzeu, folosind uneori metode de iluminat speciale și mărimi puternice pentru a pune în evidență adevărata formă a marcajelor. El a găsit de multe ori siluete de animale sau de femei amestecate cu aparentele notații calendaristice, bănuind că acestea ar avea o legătură cu vânătoarea „sportivă” sau cu înregistrarea ciclului menstrual al femeii.

Indicații privind un pas atât de important către civilizații ca începuturile scrierii în urmă cu 35.000 de ani, când până acum s-a considerat că scrierea nu ar avea mai mult de cinci-șase mii de ani vechime, ar lăsa un interval temporal considerabil pentru dezvoltarea culturilor preistorice despre care în prezent nu avem decât indicații vagi. Desigur, se poate contraargumenta că adevărata civilizație nu ar fi putut să înceapă fără cultivarea cerealelor și domesticirea animalelor, numai că și această cifră a fost împinsă înapoi în timp cu câteva

mii de ani față de punctul tradițional de început reprezentat de Sumeria.

Conceptul vârstelor pierdute ale civilizației, al unor culturi avansate atât de îndepărtate în timp încât nu se încadrează în nici un model de civilizație stabilit anterior, este privit în mod firesc cu scepticism, cu suspiciune și uneori cu neliniște de către reprezentanții arheologiei și științei tradiționale. Acest lucru este de înțeles într-o vreme în care obiectele arheologice au fost atribuite ocazional vizitatorilor de pe alte planete din sistemul nostru solar, cum ar fi Venus și Marte, sau de pe planete din alte sisteme solare. Cu toate acestea, dorința explicabilă a experților de a păstra lucrurile în cadrul granițelor tradiționale nu înseamnă că noile informații nu vor modifica fundamental ideile anterioare. Acest lucru s-a întâmplat de multe ori în istoria consemnată documentar în cazul acceptării teoriilor științifice și al invențiilor, un proces care ar putea reflecta în cadrul perioadei de existență a speciei umane, aici pe această planetă, fluxul și refluxul civilizației însăși.

X. MEMORIA SPECIEI

Pe toată suprafața globului sunt anumite legende sau tradiții atât de asemănătoare în conținutul lor esențial încât este greu de crezut că nu au o origine comună. Cea mai spectaculoasă este legenda potopului, referitoare la nemernicia civilizației antediluviene pe care, conform tradiției, Dumnezeu Dumnezeilor a hotărât să o distrugă. În fiecare caz el a ales un bărbat, un cuplu sau mai multe ca supraviețuitori și i-a prevenit înainte de producerea catastrofei.

Tradiția iudeo-creștină a lui Noe și a celor zece generații de dinaintea sa provine sau este înrudită cu o legendă babiloniană similară, la fel ca și tradiția musulmană în care poporul distrus este denumit „oamenii din Ad”. Marele Potop și repopularea ulterioară a Pământului cu supraviețuitori aleși au fost cunoscute de toate popoarele antichității — în Grecia și lumea Mediteraneană, triburile din nordul Europei, cu mult înainte de apariția creștinismului, la fel ca și în Sumeria, Babilon, Persia, India, China și alte părți ale Asiei.

S-a constatat chiar că această legendă era larg răspândită în rândul populației amerindiene a Lumii Noi, cu unele modificări referitoare la modul cum au scăpat supraviețuitorii, iar animalele alese pentru a fi salvate au fost adaptate la specificul american (lama, bizoni, jaguari, coioți etc.).

Uneori chiar și numărul zilelor cât a plouat aproape coincide pe ambele țărmuri ale Atlanticului, variind de la biblicele patruzeci de zile și nopți până la șaizeci în unele versiuni amerindiene.

Preponderența legendelor legate de potop, precum și semnele înalte lăsate de apă pe platourile și munții de pe întreg cuprinsul planetei, inclusiv urmele de viață marină din Himalaya și un „strat marin” între nivelurile culturale din Mesopotamia antică, sugerează că unul sau mai multe potopuri sau mari inundații cu unde mareice însoțitoare s-au produs și au fost observate de supraviețuitori care au păstrat vie povestea prin intermediul legendei și transcrierea ulterioară până în vremurile actuale. Și, dacă una sau mai multe masé de uscat s-au scufundat în acele timpuri, supraviețuitorii de pe numeroasele insule de atunci, ajunși în diferite părți ale lumii, de bună seamă că au crezut sau cel puțin le-au spus populațiilor semibarbare cu care au intrat în contact că ei sunt singurii supraviețuitori ai catastrofei; cu alte cuvinte, au existat mai mulți „Noe”.

Se pare că nu există nici o legătură lingvistică între numele supraviețuitorilor potopului și cel al lui Noe din tradiția iudeo-creștino-islamică. În legenda babiloniană, era Ut-Napishtam; în Iranul antic era Yima; în legenda greco-romană, Deucalion; în mitologia hindusă, Baisbasbata; Coxcox sau Tezpi în legenda aztecă și

preaztecă; și Tamandaré în legendele Guaranii din Brazilia, Paraguay și Argentina.

Se spune că uriașa piramidă de la Cholula din Mexic a fost clădită astfel încât constructorii să aibă un loc de refugiu în cazul unui nou diluviu, dar se pare că a fost părăsită de lucrători înainte de a ajunge la înălțimea proiectată din pricina talmeș-balmeșului de limbi. Acest ultim exemplu de legendă, asemănătoare cu cea despre Turnul Babel, care a traversat oceanul, i-a făcut pe preoții spanioli să creadă că Satana se afla în spatele acestor extraordinare coincidențe menite să-i deruteze pe adevărații credincioși. Aceste coincidențe includeau crucile sculptate de pe tot întinsul Mexicului antic, crucile de pe veșmântul lui Quetzalcóatl, existența confesiunii, a postului, a penitenței și a iertării păcatelor în religia aztecă, alături de ritualul complet necreștinesc al sacrificiilor umane.

Întrucât tradițiile, legendele și poveștile s-au putut răspândi cu ușurință în Europa și Asia, trecând peste Mediterana până în Africa, adevărata difuziune a unor modele culturale ar putea fi căutată cu folos în părți izolate ale planetei, insule îndepărtate aflate în ambele oceane și continente relativ izolate, cum ar fi cele două Americi. Modelele culturale și amintirile comune unor asemenea locuri izolate și altor părți ale lumii sugerează că, probabil, în vremurile preistorice acestea nu au fost chiar așa de izolate. Popoarele și rasele tind să-și amintească anumite lucruri din motive diverse. Își amintesc ceea ce au găsit că le este util, ceea ce este amuzant, distractiv sau frumos, precum și lucrurile care i-au îngrozit sau i-au impresionat în mod deosebit.

Utilizarea bumbacului în America intră în categoria „util”, dar conține și elemente de mister, îndeosebi datorită numărului de cromozomi, așa cum remarcă Constance Irwin în cartea ei *Fair Gods and Stone Faces*. Bumbacul sălbatic din America are treisprezece cromozomi mici, în vreme ce bumbacul din lumea veche are treisprezece cromozomi mari. Dar iată că bumbacul descoperit la Huaca Prieta, unul din cele mai vechi locuri datate din Peru (2347 î.e.n.), avea câte treisprezece cromozomi mici și mari, rezultați se pare din hibridizarea bumbacului american cu cel din Lumea Veche în urmă cu mii de ani. Mai mult decât atât, războaiele folosite pentru țeserea bumbacului în Peru erau aproape identice cu cele din Egiptul antic, până într-atât încât aveau fiecare câte unsprezece părți active. În conformitate cu teoria lui Thor Heyerdahl, asemenea schimburi se produceau dinspre Est către Vest, cu toate că există și posibilitatea ca ambele zone să fi beneficiat de aportul unei surse comune, mai centrale.

În Mexicul antic, invadatorii spanioli au constatat că aztecii practicau un joc (atunci când mai aveau timp pentru jocuri, înainte de venirea spaniolilor) care era identic cu *parchesi*, jucat cu mii de ani în urmă în India și Persia, cu diferența că în Mexic, în locul zarurilor, erau folosite boabe de fasole marcate. Aztecii îl numeau *patolli*, un nume cu reminiscențe vagi, dar nicăieri nu era consemnat cine îl inventase sau cu ce nave traversase Pacificul, dacă, într-adevăr, așa ajunsese în Mexic.

Uneori, surse dintre cele mai improbabile sugerează contactul dintre izolata Lume Nouă și continentele „mai vechi”. Să luăm ca exemplu o poveste simplă relatată atât de irlandezii din Lumea Veche, cât și de indienii

ojibway din America precolumbiană, similară în aproape toate detaliile și totuși diferită și mai veche decât obișnuitele povești populare europene:

Legenda indienilor ojibway: Într-o bună zi, păsările s-au adunat pentru a vedea care zboară mai sus. Unele s-au înălțat foarte iute, dar au obosit curând și au fost întrecute de altele cu aripi mai puternice. Însă vulturul a zburat mai sus decât toate și tocmai se pregătea să-și anunțe victoria când câneparul cenușiu, o pasăre foarte mică, a zburat de pe spatele vulturului, unde se pitise neobservat, și, cu forțe proaspete, a reușit să ajungă cel mai sus. Când păsările au coborât și s-au adunat la sfat, au hotărât să acorde premiul vulturului, care nu numai că se apropiase cel mai mult de soare dintre toate păsările mari, dar îl și purtase în spinare pe cânepar.

Iată de ce penele de vultur au devenit semnul distinctiv cel mai onorabil pe care îl poate purta un războinic.

Poveste folclorică galică: Într-o zi păsările s-au întâlnit toate și au căzut la învoială că aceea dintre ele care va zbura cel mai sus avea să le fie rege. Tocmai când se pregăteau să pornească în zbor, o pitulice s-a cocoțat neștiută de nimeni pe coada vulturului. Și-au pornit păsările către înaltul cerului, sus, tot mai sus, până când vulturul a ajuns cu mult deasupra tuturor și nu mai putea să zboare, căci era tare obosit. „Înseamnă că sunt regele păsărilor!” spuse el. „Minți!” strigă pitulicea, săltându-se deasupra mării păsări. Vulturul s-a mâniat atât de tare... încât atunci când pitulicea a vrut să coboare

a lovit-o cu aripa și, de atunci, pitulicea n-a mai putut niciodată să zboare mai sus de tufele de păducel.

În cartea *Men out of Asia*, Harold Sterling Gladwin subliniază un element muzical aparent minor legat de contactele dintre fosta Lume Veche și America. Naiul, instrumentul muzical la care cânta zeul Pan și păstorii Greciei antice, a fost găsit sub o construcție aproape identică în insulele Solomon din Pacific și în platourile înalte ale Anzilor, unde păstorii continuă să-l folosească și în zilele noastre. Pe lângă asemănarea structurală, s-a constatat că și diapazonul acestor naiuri este același, cu toate că provin din puncte situate la antipodi.

Atunci când se încearcă atribuirea unor contacte pe scară largă între alte părți ale lumii și America, trebuie să se manifeste o anumită prudență în recunoașterea unor desene simple incizate sau gravate în piatră sau metal, pictate pe obiecte de ceramică sau țesute în materiale textile, deoarece multe din figurile simbolice care reprezintă oameni, animale, soarele, luna și stelele, munți și părți ale anatomiei umane, sunt desenate în general cam în aceeași manieră pentru simplul fapt că așa este cel mai ușor și cel mai firesc să fie desenate. Totuși, uneori sunt găsite desene de o asemenea complexitate încât prezența lor în locuri atât de distanțate ar depăși cu mult limitele de probabilitate ale coincidenței. Un asemenea exemplu poate fi văzut în motivele de friză „chinezești” descoperite la El Tajin și zonele învecinate din Mexic, atunci când sunt comparate cu desenele extrem de vechi din China primelor dinastii (Hsia, Shang și Chou, adică între 2000 și 250 î.e.n.).

O altă coincidență surprinzătoare se referă la desenul labirintului descoperit la culturile indiene din America de Nord și de Sud, în mormintele egiptene și în Creta antică, unde i s-a acordat o importanță atât de mare încât a fost gravat chiar și pe monedele cretane. În legenda grecească, labirintul a fost literalmente cușca teribilului minotaur, omul-taur, o interpretare primitivă a utilizării sale inițiale, legată probabil de ceremoniile religioase așa cum labirinturile tombale din Egiptul antic erau legate în mod alegoric de rătăcirile sufletului de după moarte.

Amintirile rasiale despre alte culturi, clădiri sau monumente care între timp au dispărut ar putea constitui explicația pentru faptul că triburi relativ primitive imită la nesfârșit desene și chiar clădiri aparținând unor alte civilizații. Așa s-a întâmplat se pare cu uriașele statui din Insula Paștelui, Rapa Itu, structurile de piatră din insulele Caroline și Mariane, imensele figuri de piatră din Noua Guinee, repetate la nesfârșit de către tribul acultural Malekula, în cinstea „strămoșului” lor, forturile de piatră din Irlanda și insulele Aran, structurile megalitice din insulele mediteraneene, Portugalia și sudul Spaniei, miile de menhire aliniate atent de la Carnac (Bretania) Stonehenge și Avebury (Anglia), și clădirile preistorice inexplicabile de pe coastele și canalele navigabile ale ambelor Americi.

Dar mai există și o legătură mai puternică a memoriei rasiale — memoria limbii. Este interesantă ideea că sunetele vorbite ale limbii, unul dintre cele mai efemere și mai ușor de modificat mijloace de comunicație, au fost conservate de-a lungul a nenumărate generații, antedatând izvoarele noastre scrise cele mai vechi și, în

cazul anumitor limbi, rezistând mai mult sau mai puțin direct din vremurile preistorice până în prezent.

În efervescența intelectuală a secolului al XIX-lea, când preistoria și originea omului au fost supuse pentru prima oară analizei științifice, multe limbi, antice și moderne, au fost comparate în privința sensurilor. Rădăcinilor și construcțiilor comune cu scopul de a obține indicații privind o origine comună, poate și pentru a găsi limba fundamentală a omului de dinaintea incidentului legendar sau alegoric al Turnului Babel. Aproape toate limbile din Europa și unele din limbile din Orientul Mijlociu până în India sunt legate între ele, atât prin vocabular cât și prin construcție. Ele descind probabil dintr-o limbă-mamă care transcende istoria și care le-a conferit la toate caracteristici comune. Inițial, lingviștii germani au categorisit aceste limbi ca indo-germanice, deși în general noi tindem să folosim termenul mai neutru de limbi indo-europene, introdus de lingviștii francezi.

În determinarea vechimii și originii limbilor indo-europene s-a sugerat că limba-mamă ar fi putut începe în Europa, în regiunea râurilor Rin, Oder, Elba și Vistula, în special datorită prevalenței unui set de trei cuvinte în cadrul acestui grup lingvistic: „țeastoasă”, „fag” și „somon” — toate acestea au existat între limitele geografice ale râurilor europene de mai sus. Datorită proximității geografice față de grupul lingvistic indo-european sau indo-germanic, limbile semitice din Orientul Mijlociu și, într-o măsură mai mică, limbile turce din Asia Centrală au adeseori origini comune pentru cuvinte într-o măsură mult mai mare, până în vremurile moderne, decât cu grupul lingvistic semitic al Orientului Îndepărtat,

sutele de limbi din Africa sub-sahariană, limbile din insulele Pacificului și cele peste o mie de limbi amerindiene care, dacă Columb a reprezentat primul contact dintre America și restul lumii, ar fi trebuie să nu aibă nici un cuvânt comun cu limbile din Europa și Asia.

Prin urmare, nu este deloc surprinzător să găsești în esență același cuvânt existent într-o varietate de limbi indo-europene antice și moderne, dat fiind că marile migrații tribale au răspândit limbile indo-europene în toată Europa și o mare parte din Asia. În schimb, cu totul neobișnuit ar fi să se găsească cuvinte sau influențe din alte limbi recognoscibile în limbile amerindiene sau în alte insule lingvistice ale planetei, ceea ce ar indica faptul că, la un moment dat, cu mai multe mii de ani în urmă, una sau mai multe culturi marine au răspândit elemente lingvistice și de civilizație spre locuri îndepărtate situate pe țărmurile oceanelor.

Legenda Turnului Babel, care apare pe ambele țărmuri ale oceanului, poate reprezenta o amintire comună a dispariției unui limbaj mai vechi, care nu a fost vorbită neapărat ca limbă maternă de popoare diferite, dar a servit în general ca vehicul de cultură și comerț, așa cum se întâmplă azi cu limba engleză în Africa și Asia, precum și cu alte limbi internaționale vorbite de „utilizatori secundari” (franceza, rusa, spaniola, araba etc.).

Poate că dispariția uneia sau mai multor limbi, anterior larg folosite în comunicația mondială dintre popoare, și înțelegerea ulterioară a faptului că o astfel de limbă nu mai e disponibilă, a dat naștere ciudatei legende a Turnului Babel, care a făcut din acesta un fel de monument lingvistic pentru acea limbă dispărută.

Uneori, dispariția unei limbi comune este consemnată în legende, fără referire la Turnul Babel.

Legenda mayașă *Popol Vuh*, compilată din cronicile mayașe originale, cuprinde următoarele:

Cei care priveau la răsăritul soarelui...
aveau o singură limbă... Aceasta s-a întâmplat
după ce au sosit la Tulán, înainte de a porni spre
apus. Aici, limba triburilor s-a schimbat. Vorbirea
lor a devenit alta. Tot ce auzeau și înțelegeau
când au plecat din Tulán a devenit de neînțeles
pentru ei...

și tot așa:

Căci limba (limbile)... a(u) devenit diferită
(diferite).

... Vai nouă că ne-am părăsit vorbirea! De
ce am făcut asta?... Limbile noastre erau una
singură când am plecat din Tulán, una singură
în țara unde ne-am născut...

Lipsa unui limbaj de legătură cu cuceritorii lor a reprezentat încă un dezavantaj pentru civilizațiile indiene din America Centrală deoarece, dacă ar fi știut de la început ce plănuiau spaniolii pentru ei, istoria Lumii Noi ar fi putut fi alta. Când au intrat prima oară în contact cu indienii din Mexic, conchistadorii li se adresau acestora în latină, iar apoi în greacă, fiindcă unele din silabele mayașe aveau o sonoritate mai curând greacă decât latină. S-au produs unele incidente neobișnuite. Când spaniolii, ajunși în Yucatán l-au întrebat pe liderul unui

grup de mayași în latină cum se numea ținutul lor, șeful a răspuns „Yucatân?” (Ce ai spus?), cuvânt care a și fost stabilit pe dată drept denumire a teritoriului. Cu un alt prilej, un soldat spaniol se pregătea să ucidă un indian care i-a spus pe neașteptate în spaniolă: „Nu mă ucide, *cabellero*, căci sunt castilian ca și tine.” El spunea adevărul, căci după ce cu ani în urmă naufragiasse prin apropiere, acum devenise sclav al mayașilor. Când s-a alăturat din nou compatrioților săi, el a fost un translator deosebit de util în relațiile cu mayașii și, cu ajutorul cunoștințelor de limbă mayașă, în relațiile cu aztecii.

Pe măsură ce se familiarizau și mai mult cu limbile indienilor, preoții spanioli au început să descopere amestecate printre cuvintele indigene și cuvinte pe care ei le considerau a proveni din greacă, ebraică și chiar bască, și asta nu numai în America Centrală ci chiar și în Peru. Aceste coincidențe au căpătat diverse explicații, printre care aceea că indienii ar fi descendenți ai atlanților sau cele zece triburi pierdute ale Israelului. Și într-un caz, și în celălalt, cucerirea și convertirea lor la creștinism avea în ochii conchistadorilor o justificare în plus.

Mai multe cuvinte remarcate în această perioadă timpurie prezintă similitudini stranii. Cuvântul sau prefixul náhuatl (aztec) pentru „zeu” sau „zei” este *teotl*, prescurtat la *téo* în cuvintele compuse (în greacă *theos* înseamnă „zeu”), și apare adesea în combinații ca *teocalli* — „casa zeilor” (Kalia înseamnă „locuință mică” în grecește). De asemenea, *Teotl* (*téo*) este folosit în multe denumiri geografice, cum ar fi vestitele piramide de la Teotihuacan (care înseamnă literalmente „locul celor care au zei”). Ciudata dublă coincidență a asemănării dintre *teocalli* și *theou kalías* — „sălașul zeilor” (în

greaca antică) l-a făcut pe Alexander von Humboldt să exclame: „Aceasta este greacă pură!” — o afirmație întrucâtva excesiv de entuziastă, explicabilă totuși în circumstanțele date.

Limba aymará vorbită în ținuturile andine folosea cuvântul *mallku* pentru „rege”, care amintește de *melek* din ebraică sau de *malik* din arabă. Iar cuvântul *garúa* („burniță”) era același în quechua, limba imperială a incașilor, și bască. Un exorcism mayaș s-a descoperit că seamănă aproape întocmai cu o frază folosită în celebrarea antică secretă a misterelor grecești. Numele Tlaloc al zeului mexican al apei și ploilor a fost comparat cu cuvântul grecesc pentru „mare” — *thalassa* — nu numai pentru sonoritate, ci și pentru elementul pe care îl guvernează. Chiar și în Statele Unite avem ceea ce ar putea fi doar un accident lingvistic, și anume asemănarea dintre numele celebrului nostru râu, Potomac, și cuvântul grecesc pentru „râu”, *potomos*.

Examinând afinitățile dintre limbi sau grupuri de limbi, trebuie avut grijă să nu se tragă concluzii pripite pe baza unor asemănări întâmplătoare, exceptând cazurile în care acestea se repetă cu consecvență. De exemplu, adverbul și interjecția englezească „so” (deci, așa etc.) este folosit aproape în același mod în japoneză. Cuvântul englezesc „hole” (gaură) este reprezentat de același sunet în mayașă. Faptul că „so” a fost un cuvânt japonez înainte de contactul cu lumea exterioară reprezintă un „accident lingvistic”. Dar faptul că, în prezent, japoneza conține peste două mii de cuvinte englezești adoptate este suficient pentru a indica arheologilor din viitor un contact cultural important. Prin urmare, în scopul identificării contactelor antice cu cele două

Americi, trebuie evitate cu grijă cuvintele *noi*, posibil a fi fost adoptate „la grămadă” în limbile indienilor din limbile descoperitorilor.

În această privință, din punct de vedere lingvistic este mai prudent să se examineze mai întâi cuvintele de bază, denumirile de lucruri care sunt constante pentru o cultură dată, apoi numele de animale, păsări, alimente, relații de familie și tribale și fenomene naturale sau supranaturale. De asemenea, trebuie luate în considerare limbile care, la data descoperirii Americii sau a insulelor din zona centrală a Pacificului, erau deja antice sau dispăruseră.

În afară de influența limbii grecești antice, în cuvintele din Lumea Nouă apar ciudate împrumuturi din alte culturi mai vechi. *Tepe* înseamnă „deal” în limbile turcice din Asia Centrală, iar un cuvânt similar — *tepetl* sau *tepec* — înseamnă „deal” în aztecă (nâhuatl), ca în *Chapultepec* („Dealul cosașului”) și în *Popocatepetl* („Muntele fumegând”). În Egipt, crocodilul, sanctificat în vremurile antice, era numit *s-b-k* (nu cunoaștem exact valoarea vocalelor), iar în nâhuatl *cipac-tli*. Latinescul *papilio* („fluture”) apare în náhuatl ca *papalo-tl*, și chiar un cuvânt ce seamănă cu extrem de vechiul cuvânt sumerian pentru „antilopă” — *mashl* — apare în nâhuatl ca denumire pentru „cerb” — *mazatl* —, pe care aztecii îl numeau cal spaniol, neștiind cum să-i zică altfel. În mayașă, cuvântul pentru „preot” este *balaam*, în vreme ce în ebraică *bileam* înseamnă „magician”.

Similarități șocante apar chiar și în limbile unor triburi minore. Denumirea feniciană a Zeului Soare era *Shapash*, iar *shapash* înseamnă „soare” la tribul indian

Klamath din nordul Californiei și sudul statului Oregon. În limba hopi, Zeul Soare este numit *Taiowa*, în vreme ce „soarele” (ca subiect) este *taiyo-wa* în japoneză. *Kharus* înseamnă „aur” în feniciană, iar *cuarasi* este cuvântul pentru „soare” în limba guarani din sud-estul Americii de Sud. Aceste cuvinte prezintă o asemănare care devine și mai strânsă atunci când ne gândim că în America de Sud aurul era metalul asociat cu soarele, incașii denumindu-l „lacrimile soarelui”. Pentru quechua, fosta limbă de curte și administrativă a Imperiului Incaș, vorbită și acum de milioane de indieni de pe Platoul Andin, au fost atribuite afinități cu limbi extrem de îndepărtate geografic precum basca și japoneza. Aceste două limbi seamănă cu quechua în unele silabe, iar basca seamănă și în construcție, dat fiind că amândouă sunt limbi aglutinante dar, în pofida unor relatări mai vechi care atestă contrariul, japoneza și quechua, pe de o parte, și basca și quechua, pe de alta, nu sunt reciproc inteligibile, chiar dacă unele cuvinte sunt surprinzător de asemănătoare, cu unele mici diferențe. Basca, care ar putea fi mai veche decât alte limbi europene, nu are legături cu nici una dintre ele, exceptând un mic grup lingvistic din Munții Caucaz, și respectă modelul lingvistic aglutinant al limbii quechua și al altor limbi amerindiene. În plus, quechua pare să aibă anumite cuvinte comune cu insulele din Pacific, în special cu limbajul maori din Noua Zeelandă și chiar cu limbile vorbite în Malaysia și India.

Cuvintele comune limbilor quechua și maori constituie exemple convingătoare de contacte culturale prin intermediul călătoriilor oceanice peste Pacific.

MAORI:

Muna	Nocu	Kiri	Mutu	Pura	Kura
(dragoste)	(al meu)	(piele)	(mutilat)	(între)	(șef de trib)
Kumara					
(cartof dulce)					

QUECHUA:

Munay	Nuca	Kara	Mutu	Pura	Kuraca
(dragoste)	(eu)	(piele)	(mutilat)	(între)	(șef de trib)
Kumara					
(cartof dulce)					

Alte vestigii surprinzătoare ale unor limbi dispărute apar în quechua. Astfel, cuvântul pentru „minciună” (neadevăr) este *llulu* în quechua și *lul* în sumeriana antică; la „trestie” se spune *sug* în sumeriană și *soco* în quechua, în vreme ce cuvântul folosit în limba quechua pentru „coș” — *kusuru* — are în esență aceleași consoane ca și *kasher* din sumeriană. Uneori, similitudinile dintre cuvinte precum babilonianul *laklak* pentru „pasăre mare” și quechuanul *lleka-lleka* pentru „bâtlan” pot fi doar niște exemple de onomatopee, sau de cuvinte exprimând sunetul unei acțiuni (în acest caz, bătaia aripilor păsării mari).

Și mai frapante sunt similitudinile lexicale dintre hawaiană și greacă, care par să indice că marinarii, care vorbeau greaca antică sau o limbă asemănătoare, navigau pe un ocean despre care, din câte știm, grecii din istorie nici măcar nu știau că există. O listă alcătuită de Arnold Wadler (*One Language*) include următoarele cuvinte cu sonorități și înțelesuri similare, ținându-se cont de

tendința de simplificare din partea melodioasei limbi tahitiene-hawaiene:

HAWAIANĂ:

Aeto (vultur)

Noo-Noo (gând)

Manao (a gândi)

Mele (a cânta)

Lahui (popor)

Hiki (a veni)

Noko (a trăi, a sta)

GREACA ANTICĂ:

Aetos (vultur)

Nous (inteligență)

Manthano (a învăța)

Melodhia (melodie)

Laos (popor)

Hikano (a sosi)

Naio (a locui)

Ce s-a întâmplat cu consemnările documentare ale acestor ocoluri ale lumii făcute de flotele minoice, grecești sau feniciene? Probabil că multe s-au pierdut în frecventele cuceriri și distrugerii ale cărților și cronicilor din cetățile feniciene și în distrugerea definitivă a Cartaginei de către romani. O singură mențiune a ajuns până la noi, referitoare la o călătorie „de plăcere” făcută în jurul Africii de către fenicieni aflați în slujba faraonului egiptean Necho, începând de la Marea Roșie, într-o vreme când fostul canal „Suez”, care lega Golful Suez de Nil și de Mediterana, nu mai era disponibil. (O stranie previziune a prezentului!) Probabil că singurul motiv pentru care avem cunoștință de această călătorie este faptul că a fost finanțată de imperiul egiptean și a fost inclusă în cronicile egiptene. Fenicienii aveau obiceiul să păstreze cu asiduitate secretul călătoriilor și al traseelor lor comerciale față de posibili concurenți, violarea acestor secrete de stat fiind pedepsită cu moartea.

Totodată, mai este posibil ca flotele care au lăsat vestigii lingvistice și culturale pe tot cuprinsul planetei să nu fi venit din centrele pe care le asociem în mod normal cu grecii și fenicienii, ci din alte ținuturi mai vechi, între timp dispărute, din care a rămas doar un ecou imperfect și tot mai slab al limbii și culturii în insule izolate și pe țărmuri neașteptate. Probabil că nu vom ști niciodată dacă navigatorii vorbeau o formă de greacă, feniciană, sumeriană, bască, mayașă, quechua sau, mai probabil, o limbă sau niște limbi originare, care au lăsat urme în toate limbile, din vremurile când nivelul oceanelor era mai scăzut, insulele erau mai întinse și mai numeroase și înainte ca schimbările climatice și mișcările seismice să fi modificat părți întregi ale planetei, distrugându-le sau modificându-le populația.

Flotele care au răspândit civilizația și cultura pe întinsul oceanelor și al coastelor planetei înaintea istoriei au dispărut de multă vreme, deși unele ambarcațiuni mai pot fi găsite conservate sub straturile de gheață sau de corali, sub nisipurile de pe fundul mărilor sau sub noroiul din estuarele colmatate, ori chiar sub mălul conservant de pe fundul oceanelor. Amintiri despre această difuziune culturală sunt doar sugerate de anumite cuvinte din alte limbi, aduse de undeva precum niște resturi de corabie aduse de valuri la țărm, păstrate în memoria rasei de-a lungul mileniilor prin persistența limbajului vorbit.

Chiar și denumiri neobișnuite de locuri apar în diferite părți ale lumii, ca și cum un oraș nou ar fi denumit după un altul mai vechi, așa cum s-a întâmplat cu New York (Noul York) sau cu numeroasele denumiri europene ale orașelor americane, atribuite în cinstea predecesorilor lor. E posibil ca așa să se fi întâmplat cu Carnac (Bretania),

cu miile sale de menhire aliniate în preajma mării, și Karnak (Egipt) cu șirurile sale de coloane de templu uriașe. Un alt oraș antic, Kanarak, există în sudul Indiei, iar alte două sunt situate în Scoția, ambele denumite Carnock. Printre alte asemănări de nume, amintim de Kanak (Turcia), Kanayka (Kazahstan), Carna (Irlanda), Carnaxide (Portugalia), dintre care unele ar putea face referire la un alt oraș mai vechi, cu sonoritate similară. Cartagina, metropola antică din nordul Africii, ar putea fi înrudită cu Kar din Karnak, deoarece *kart* în feniciană înseamnă „cetate” sau „oraș”. Un cuvânt similar pentru „oraș” — *car* — apare în America de Sud printre indienii araucani, precum și în Bretania, unde cuvântul pentru „oraș” este *ker*.

Toponimul Tula apare în vestul Irlandei și în estul Mexicului, unde nu este doar numele unui loc real, dar și locuința legendară a lui Quetzalcóatl în Marea de Est. Denumirea romană Thule se referea probabil la una din Insulele Hebride sau chiar la Islanda, iar expresia Ultima Thule, care apare pe unele hărți latinești vechi, voia să indice limita vestică a pământului. Cuvântul Tula sau Thule formează un mare triunghi pe întinsul oceanului, așa cum diferitele denumiri ale Atlantidei formează un mare cerc în sensul acelor de ceasornic începând cu Venezuela, trecând prin Mexic, America Centrală, Yucatán și Antile, până în Europa, spre est către Mediterana și nordul Africii și din nou către vest, spre Insulele Canare. Această „memorie a cuvântului” Atlantis, sau a celor mai importante litere din componența cuvântului (A-T-L-N), păstrată de atâtea triburi și națiuni de pe perimetrul Oceanului Atlantic, constituie probabil cea mai frapantă memorie lingvistică a speciei, iar variațiuni-

le regionale ale denumirii nu fac decât să-i sporească credibilitatea.

Tribul Guanche din Insulele Canare a păstrat vreme de câteva mii de ani o tradiție orală și scrisă despre un eveniment care pare să coroboreze povestea lui Platon despre Atlantida. Când primii navigatori spanioli au ajuns în Insulele Canare, în secolul al XIV-lea, ei au găsit reminiscențele unei culturi avansate și bine organizate aparținând Epocii Pietrei, incluzând unele elemente „atlantice”, cum ar fi clădiri din piatră, un text scris, venerarea soarelui, mumii, lupte cu tauri și chiar zece regi aleși, amintind de cei Zece Regi ai Atlantidei pomeniți de Platon și de cei Zece Regi ai culturii mayașe. Când băștinașii guanche au putut să comunice cu spaniolii, ei și-au exprimat surprinderea că și alți oameni, în afară de ei înșiși, au supraviețuit catastrofei abătute asupra fostului lor ținut, care fusese mult mai întins. De fapt, pentru băștinași, catastrofa finală s-a produs o dată cu venirea spaniolilor. Când apele s-au limpezit, cronicile și limba băștinașilor guanche au dispărut, împreună cu cea mai mare parte a populației. Dintre cuvintele guanche care au supraviețuit, unele cuvinte de bază, cum ar fi cele pentru „zeu”, „soare” și „lună” prezintă similitudini interesante cu figurile mitologiei grecești. Astfel, cuvântul guanche pentru „zeu” este *coron*, care seamănă cu *Chronos*, titanul care a stăpânit universul și al cărui nume a figurat multă vreme în legenda Atlantidei. Cuvântul guanche pentru „soare” era *alio*, iar cuvântul pentru „lună” era *sel*, corespunzând îndeaproape cu zeul grec al soarelui *Aelios* sau *Helios* și cu zeița lunii *Selena*.

Cercetările legate de cultura preistorică a Atlantidei ar progresa considerabil dacă mai multe elemente ale

limbii guanche ar putea fi scoase la lumină și studiate. Se relatează că unele comunități de păstori din munții insulei Gran Canaria au menținut o anumită puritate a rasei și chiar că au păstrat o parte din limba lor antică, dar la fel ca mulți supraviețuitori primitivi, nu se lasă cu ușurință chestionați privitor la cultura lor trecută. Cercetarea limbii guanche și a posibilelor sale conexiuni cu basca, berbera, egipteană antică și cu misterioasa temanagh, limba unui trib tuareg izolat din Sahara, ar putea să ofere unele surprize lingvistice și culturale.

Instinctul ereditar sau memoria reținută a speciei, care ar putea fi același lucru, a fost adus adesea în discuție ca un indiciu privind existența unor foste mase de uscat sau a unui continent scufundat în Oceanul Atlantic. Această categorie cuprinde migrațiile sinuci-gașe ale lemingilor din Norvegia, când grupuri ale acestor rozătoare mici intră în mare și înoată spre vest, de parcă s-ar afla în căutarea unei mase de uscat, a cărei amintire este posibil să o fi *moștenit*, până când se îneacă.

Un alt fenomen observat îl constituie zborurile sezoniere ale păsărilor peste ocean, din Europa către America de Sud, în timpul cărora unele stoluri se rotesc la nesfârșit deasupra unor zone aflate în mijlocul oceanului, ca și cum ar căuta un ținut uscat, și își continuă drumul după ce o parte din păsările stolului cad în mare.

Pe coasta dinspre Pacific a Americii de Sud găsim ceea ce ar putea fi un exemplu remarcabil de nostofilie — refuzul de a părăsi locurile ancestrale — care apare în Platoul Andin, singurul loc de pe planetă unde păsările flamingo trăiesc la mare înălțime, dar zboară spre ținuturile joase de pe coasta Pacificului pentru a se hrăni. Păstrând probabil memoria perioadei când Platoul Andin

nu se ridică la înălțimea sa actuală (lacurile saline și mlaștinile de pe piscurile platourilor andine din Peru până în Chile constituie indicii clare privind o înălțare orogenetică bruscă a fundului de mare), flamingii continuă să trăiască într-un climat cu totul nemilos pentru ei, fiind și deficitar în privința hranei.

Dintre toate, cea mai neobișnuită este migrația de reproducere a țiparilor din Europa, un mister care a fost menționat prima oară de Aristotel în antichitate. Țiparii nu își depun ouăle în Europa, ci traversează Atlanticul într-un mare banc, până în Marea Sargaselor. Această mare, care-și merită pe deplin denumirea de „mare a corăbiilor dispărute”, aici fiind locul unde, de-a lungul timpului, corăbiile au rămas imobilizate de algele agățătoare, constituie pe de altă parte o mare în interiorul oceanului, caracterizată printr-o abundență de alge. Situată la vestul crestei muntoase a Atlanticului, este înconjurată aproximativ de Gulf Stream (Curentul Golfului), iar Insulele Bermude sunt singurele porțiuni de uscat de pe suprafața ei. Pentru cercetătorii Atlantidei, în mod firesc, prezența constantă a algelor este la fel de interesantă ca și „memoria rasială” a țiparilor, prin faptul că sugerează păduri scufundate brusc, resturi ale acestora continuând să crească sub apele mărilor.

Dacă se poate admite că animalele ar putea avea o memorie ereditară, cu atât mai probabil ar fi ca o specie mult mai dezvoltată, așa cum este specia umană, să moștenească modele de memorie împreună cu alte caracteristici fizice, mentale și emoționale. Mijloacele și capacitatea de stocare a creierului uman constituie în continuare în mare parte un mister — există mari porțiuni „tăcute” ale creierului, de până la 90% sau chiar mai

mult, a căror utilizare nu a fost încă determinată. Trasee neuronale neidentificate conduc la ceea ce ar putea constitui o bancă de memorie, cu care nici cele mai complexe calculatoare nu se pot compara. Memoria unui individ este denumită antrogenetică — memoria propriilor experiențe ale individului — în vreme ce memoria filogenetică se referă la memoria care ar putea proveni de la strămoșii individului, cu alte cuvinte, o memorie a speciei.

Dacă ar fi posibil ca, pornind de la indivizi selectați, să se valorifice o parte din acest curent protoplasmatic al memoriei moștenit de la generațiile trecute, experiențele individuale, încadrate în perioada de timp corespunzătoare, ar putea constitui o cale suplimentară de cercetare a istoriei. Aceasta ar furniza totodată și o explicație logică pentru unele din cele mai uluitoare exemple de reîncarnare, în care copiii vorbesc în limbi pe care nu ar fi avut de unde să le învețe, sau în care indivizii își amintesc, în vis sau sub hipnoză, detalii ale unor vieți sau evenimente din trecut, despre care, atunci când se află în stare de conștiență, nu știu absolut nimic.

În orice caz, ceea ce astăzi pare a fi fantezie sau teoretizare imaginativă, s-a dovedit ulterior a fi un adevăr științific și, în cele din urmă, s-ar putea constata că îndelungata memorie a speciei a reținut mult mai mult decât limbajul, obiceiurile și legendele pitorești moștenite.

Dacă facem abstracție de hinduism și budism, auzim foarte rar despre reîncarnarea unor ființe umane din animale, păsări sau pești. Aproape toate cazurile de reîncarnare misterioasă din ultima vreme au avut ca obiect reîncarnarea unor oameni din oameni, nu întotdeauna

una de același sex. Pentru un observator obișnuit, acest aspect pare de înțeles, în măsura în care noi toți suntem „reîncarnați”, într-un sens lateral al cuvântului, din propriii noștri părinți și din strămoșii de dinaintea lor. Și, atâta timp cât descendenții noștri păstrează anumite caracteristici fizice, instincte, preferințe și chiar capsule de memorie, strămoșii noștri și noi vom continua o existență „reîncarnată”, chiar dacă națiunile și culturile s-ar schimba sau ar dispărea.

XI. CUTREMUR PLANETAR

Ce fel de cataclism a fost acela care a putut să modifice suprafața pământului, să-i decimeze populația umană și animală, să schimbe zonele climatice, să ridice munți, să înalțe unele terenuri de pe fundul mării și să le scufunde pe altele sub ocean? A fost o schimbare treptată sau a fost un eveniment apocaliptic, ucigând oameni și animale cu milioanele și ștergând de pe fața pământului civilizații întregi? În momentul de față, nu știm ce s-a întâmplat. Avem numai niște teorii. Teoriile, împreună cu implicațiile lor referitoare la o schimbare treptată sau una cataclismică, continuă să fie dezbătute de geologi, paleontologi, astronomi și specialiști în preistorie cu o înverșunare demnă de războaiele religioase din Evul Mediu.

Lăsând la o parte valorile relative ale celor două teorii, anumite dovezi cunoscute de multă vreme înclină balanța în favoarea unei catastrofe globale. Primii exploratori ai nordului Siberiei au descoperit mase inexplicabile de oase de elefanți, rinoceri și alte animale

non-arctice, atât de apropiate unele de altele încât formau dealuri pe uscat și praguri subacvatice în apropierea insulelor nordice. Mamuți congelați au fost descoperiți în Siberia începând din secolul al XIX-lea, unii având în continuare globii oculari la locul lor și hrană vegetală în stomacuri — plante care nu au crescut în Siberia, deoarece aici persistă un climat sub-arctic sau arctic. Unii mamuți încă mai aveau iarbă pe jumătate mestecată pe limbă. (În stomacurile mamuților nu s-au găsit decât ierburi din climatele temperate.) Alți mamuți au fost găsiți în stare de congelare instantanee, iar carnea lor, după decongelare, încă mai putea fi consumată. Unii mamuți au fost găsiți înghețați în blocuri de gheață, ceea ce a dat naștere, probabil printre vânătorii care i-au văzut, la legenda conform căreia mamuții continuă să trăiască în Siberia.

În orice caz, pe vremea când mamuții trăiau într-adevăr în Siberia și Alaska, clima era mult mai caldă, iar catastrofa care i-a surprins și i-a congelat a fost fără doar și poate una bruscă. Un mamut a fost găsit la latitudinea de 66°, în Siberia, aproape de Cercul Polar de Nord, după ce capul i-a ieșit la suprafață în urma unei alunecări de teren. În gura animalului s-a găsit hrană pe jumătate rumegată, dar oasele îi fuseseră rupte, aparent imediat înainte de moartea sa. Un alt specimen a fost găsit având în gură flori de piciorul-cocoșului (care nu mai face parte din flora locală), o dovadă foarte elocventă a unei schimbări climatice bruște.

Mamuții și mastodonții au fost se pare exterminați rapid împreună cu alte specii de animale. Printre vietățile găsite în minele de asfalt de la La Brea, din apropiere de Los Angeles, se aflau sute de tigri, cai, cămile,

mamuți, mastodonți, bizoni și păuni, surprinși cu toții, după toate aparențele, de o catastrofă neașteptată. Fenomene aproape identice au fost observate în diferite zone ale planetei. Pe un deal din apropiere de Chalon-sur-Saône (Franța) s-a găsit o concentrare neobișnuită de oase de mamifere: rinoceri, cai, urși, lei, căprioare și animale mai mici. Așa cum spune profesorul Albert Gaudy: „Nu este posibil să se presupună că animale atât de diferite între ele și din habitate atât de diferite ar fi putut să trăiască laolaltă.” Cu alte cuvinte, se sugerează că pericolul comun din timpul unui cataclism a anulat temporar granițele dintre animalele vâdate și animalele de pradă.

O ciudată confirmare a distrugerii aproape instantanee a vieții animale o oferă arta sculpturii în fildeș, practică în China de mii de ani. Fildeșul folosit pentru sculpturile fine trebuie să fie relativ proaspăt. Dacă stă prea mult timp în aer liber, devine fragil și crapă. Fildeșul folosit pentru multe din sculpturile chinezești antice a fost excavat din „minele de fildeș” din Asia și Siberia, unde mamuții au fost congelați rapid, fiind conservați de frig sau de straturile de noroi care i-au acoperit.

Violența unor astfel de catastrofe a fost comentată de profesorul Frank Hibber care, descriind starea a mii și mii de animale acum dispărute ucise în Alaska în timpul unei catastrofe preistorice, spune:

...mii de animale falnice ucise... animale sfâșiate și împrăștiate pe suprafețe mari deși cântăreau câteva tone... furtuni violente ar putea explica descoperirea neobișnuită a atâtor animale înghesuite în cavernele și fisurile din diferite perioade geologice...

Frank Hibber remarcă totodată straturile de cenușă vulcanică amestecate printre grămezile de oase și de colți ale animalelor măcelărite, dovedind o căldură extremă și sufocarea animalelor din pricina gazelor vulcanice.

Profesorul Immanuel Velikovsky, istoricul și astronomul ale cărui teorii despre cauzele producerii unor catastrofe în vremurile străvechi au provocat mari frământări în lumea științifică în deceniul al șaselea, a descris foarte viu moartea în comun a animalelor:

Pe dealurile de lângă Montreal și New Hampshire și în Michigan, la cinci-șase sute de metri peste nivelul mării, au fost descoperite oase de balenă. În multe locuri de pe Pământ — pe toate continentele — oase de animale marine, animale de uscat polare și tropicale au fost găsite laolaltă; menționăm astfel peștera Cumberland din Maryland, fisura Chou Kou Tien din China, precum și în Germania și Danemarca. Hipopotami și struți au fost găsiți alături de foci și reni... din Arctica până în Antarctica... în munții înalți și în mările adânci — descoperim nenumărate semne ale unor mari ridicări de teren, antice și recente...

Profesorul Velikovsky mai arată în cartea sa *Earth in Upheaval*, că Charles Darwin, scriind despre călătoriile sale în America de Sud pe la începutul secolului trecut, a observat că cea mai mare parte a animalelor sud-americane dispărute erau contemporane cu cochiliile de scoici găsite pe uscat. Vorbind despre exterminarea unor specii întregi în această zonă, el scrie:

La început, ești îndemnat să crezi fără zăbavă într-o mare catastrofă; dar pentru a

distruge în felul acesta animalele, atât cele mici cât și cele mari, în sudul Patagoniei, în Brazilia, în munții din Peru, în America de Nord până la Strâmtoarea Bering, *ar trebui ca întreaga structură a Pământului să fie zguduită.*

Știm că regiunile arctică și antarctică au fost cândva calde, că Sahara a fost o mare și că există dovezi subacvatice despre pădurile existente cândva în Marea Nordului și în largul coastei peruane; iar prezența în Hymalaia a unor moluște și cochilii de scoici dovedește că acești munți s-au aflat cândva sub apă.

Dacă o civilizație umană a fost distrusă, o dată sau de mai multe ori, de același gen de cataclism care a distrus animalele și pădurile și a schimbat terenul și nivelurile mărilor în diferite părți ale planetei, ne-am putea aștepta să găsim vestigii ale unor astfel de culturi ale omului pre-cataclismic. S-ar putea ca unele din aceste rămășițe să ne fie cunoscute; esențial este să le recunoaștem.

O asemenea grupare de ruine ar putea fi cea de la Tiahuanaco, situată la o asemenea înălțime încât pare de neconceput ca o populație îndeajuns de numeroasă pentru a construi un asemenea oraș să fi putut vreodată trăi acolo. (Tiahuanaco se află la o altitudine de 3800 de metri, iar unele terase de piatră agricole se înalță până la înălțimea incredibilă de 5500 de metri, unde domnesc zăpezile veșnice.) Alte ruine nedatate, unele aflate sub oceane și mări, au o similaritate evidentă cu Tiahuanaco: indiferent când au fost construite, ele nu s-ar fi putut afla la actualul lor nivel față de mare.

Nu mai este nevoie să ne reamintim că omul, spre deosebire de alte specii surprinse de catastrofele preistorice, nu a dispărut, ci nu a făcut decât să se ascundă „sub pământ”, adăpostindu-se în peșteri sau pe culmi de dealuri, ori scăpând de catastrofe cu ajutorul corăbiilor sau arcelor. Mai mult, supraviețuitorii unor astfel de distrugeri au putut să transmită generațiilor următoare ceva din experiențele prin care au trecut, mai întâi pe cale orală, apoi prin scris.

Majoritatea acestor legende, deși păstrează o anume unanimitate relativ la producerea unor inundații planetare, însoțite de cutremure, incendii și valuri de maree, amestecă observațiile fizice cu fanteziile cele mai năstrușnice. Pe de altă parte, alte legende legate de distrugere conțin anumite caracteristici care sunt ușor de înțeles în termenii anumitor teorii moderne privind epocile glaciale, tulburările seismice și schimbările de relief datorate modificării scoarței terestre.

Iată de exemplu ciudata descriere a Potopului în Geneză, atunci când se spune: (Geneza VII, 11): „...chiar în acea zi, s-au desfăcut toate izvoarele adâncului cel mare și s-au deschis jgheaburile cerului...” Referirea la „izvoarele adâncului” sugerează că nivelul apei creștea și din cauza altor surse decât ploile diluviene. Dacă sfârșitul ultimei glaciațiuni s-a produs cu circa 12000 de ani în urmă, așa cum se acceptă în general, și dacă a fost accelerat considerabil și însoțit de furtună și tulburări seismice, această observație din Biblie depășește nivelul de fantezie religioasă, ea descriind un fenomen pe care unii martori l-au văzut și l-au memorat. Și în Coran se consemnează că: „fața pământului fierbea — arca se mișca... printre valuri ca niște munți...”

În afară de amintirea Marelui Potop păstrată de aproape toate națiunile și triburile antichității, legende din toată lumea se referă la distrugeri periodice provocate de foc, îngheț, cutremure și scufundări, adesea cu detalii similare. Unul din codicele aztece, codexul Chimalpopoca, descriind una din catastrofele recurente păstrate în memoria rasei, relatează:

Al treilea soare se numește *Quia-Tonatiuh*, soarele ploii, fiindcă acolo a căzut o ploaie de foc; tot ce exista a ars; și a căzut o ploaie de pietre. Se mai spune că în timp ce gresia, pe care acum o vedem împrăștiată peste tot, și *tetzontli* (rocă bazaltică) fierbeau cu mare tumult, au mai ieșit la iveală și pietre de culoare stacojie... Aceasta s-a întâmplat în anul *Ce-Tecpatl*, O Cremene, în ziua *Nahui-Quiahuatl*, A Patra Ploaie. Acum, în această zi, în care oamenii au pierit și au fost distruși de ploaia de foc; soarele însuși a luat foc și totul, împreună cu casele, a fost mistuit...

O rugăciune aztecă adresată zeului Tezcatlipoca, tradusă la vremea conchistei, conține aluzii străvezii la cutremure și la focul din cer, un fenomen frecvent memorat și menționat de numeroase alte popoare antice. Rugăciunea, o lungă litanie prin care zeul este implorat să înceteze a mai pedepsi omenirea, care este „făcută una cu pământul și distrusă”, întreabă cu o oarecare iritabilitate:

Este cu putință ca această pedeapsă groaznică să nu ne fie dată pentru îndreptarea noastră, ci numai pentru distrugerea noastră totală? Că

soarele nu va mai străluci niciodată deasupra noastră, și că trebuie să rămânem într-un întuneric și o tăcere veșnice?

După ce descrie în amănunțime zguduirea și arderea planetei, rugăciunea conchide:

Stăpâne al universului, fie-ți de ajuns desfătarea și satisfacția pe care le-ai simțit de pe urma acestei ultime pedepse; pune capăt fumului și ceței resentimentului tău; stinge și focul distrugător al mâniei tale; lasă să vină pacea și cerul senin; lasă păsărelele poporului tău să înceapă din nou să cânte și să se apropie de soare; dă-le o vreme caldă...

Cronica mayașă *Popol Vuh* ne spune cum „zeii au mișcat munții... munții mici și mari au fost mișcați din loc...”

Din nou, într-un alt document mayaș, cartea *Chilam Balaam*, există un pasaj care nu numai că descrie o catastrofă, dar conține și o aluzie la foste porțiuni de uscat care s-au scufundat sub mare:

S-a întâmplat în timpul celei de-a unsprezecea Ahau Catoun... când Pământul a început să se trezească. Și a căzut o ploaie înfricoșătoare, și a căzut cenușă, și pietre, iar copacii au fost doborâți. Iar Marele Șarpe a fost izgonit din ceruri. Și, dintr-o dată, au venit apele... cerul s-a prăbușit și pământul s-a scufundat. Și într-o clipă, marea distrugere s-a săvârșit. .

Iar Mama Seiba s-a înălțat printre amintirile distrugerii pământului.

În *Metamorphoses*, Ovidiu menționează câteva detalii incitante în descrierea pe care o face incendiului devastator al lui Phaëton, care ar putea constitui ea însăși o consemnare memorată a unei catastrofe anterioare:

Mari cetăți au pierit, împreună cu fortificațiile lor, iar flăcările au prefăcut în cenușă nații întregi; pădurile, laolaltă cu munții, sunt cuprinse de flăcări... Etna arde intens cu flăcări înnoite, și Parnasul, cu cele două piscuri ale sale, și Eryx... Caucazul e în flăcări, și Ossa cu Pindus, și Olimp, mai mare decât amândouă, și înalții Alpi, și Apeninii cu piscurile înveșmântate în nori... Apoi Libia a fost uscată de căldură...

Acest text ne aduce aminte de observația făcută lui Solon de către preoții din Sais cu privire la același incident, descris de Platon în *Timaios*, referindu-se la același mit repovestit de Ovidiu:

Aceasta are forma unui mit, dar în realitate arată o declinație a corpurilor care se mișcă în jurul Pământului și în ceruri, și faptul că asupra lucrurilor de pe Pământ se abate, la lungi intervale de timp, un mare incendiu. Când se întâmplă așa ceva, cei care trăiesc în munți și în locuri uscate și înalte sunt mai amenințați cu distrugerea decât cei ce locuiesc pe malurile râurilor sau pe țărmul mării...

Numeroase referințe antice la incendii, distrugeri, întuneric și seisme terestre, ca și comportamentul imprevizibil al altor planete și al cometelor au fost

explicate de către profesorul Immanuel Velikovsky în controversata sa carte *Worlds in Collision* (Lumi în coliziune) ca fiind relatări ale unor catastrofe violente produse între secolele al XV-lea și al XVIII-lea î.e.n., perioadă în care intersectarea orbitelor planetare a provocat coliziunea unor planete, ceea ce a dat naștere unor comete, dintre care una a devenit planeta Venus, după ce s-a ciocnit cu Marte. Conform teoriei profesorului Velikovsky, Pământul a trecut de două ori prin coada unei astfel de comete, suferind toate efectele dezastruoase ale unor marea uriașe, cutremure, baraje de pietre fierbinți, revărsări de lavă și înălțarea sau coborârea unor părți ale scoarței terestre. Așa cum spune Sir Harold Spencer Jones, fost membru al asociației British Astronomer Royal:

Se presupune că aceste coliziuni au dus la repetate schimbări ale orbitei terestre, ale înclinației axei sale și în lungimea zilelor, anotimpurilor și anului. Se pare că la un moment dat Pământul s-a răsturnat complet, astfel încât Soarele răsărea la vest și apunea la est. Doctorul Velikovsky susține că între secolele al XV-lea și al XVIII-lea înaintea erei noastre anul avea o lungime de 360 zile, pentru ca în anul 687 î.e.n. această lungime să crească brusc la 365,25. Tot atunci s-au modificat orbita lunii și lungimea lunii calendaristice...

Numeroase evenimente consemnate documentar din vremurile antice se încadrează în explicația profesorului Velikovsky, în special relativa „tinerețe” a planetei Venus și schimbarea calendarului care s-a produs în antichitate

pe ambele țărmuri ale oceanului, cu o valoare revizuită a anului în calendarul asiriano-babilonian și în cel mayaș, amândouă începând la o dată echivalentă, după calculele noastre, cu 26 februarie. Înregistrarea șocurilor terestre, a întunericului prelungit și chiar a „rămânerii pe loc” a Soarelui, așa cum este menționată de Joshua, a fost observată de istoricul grec Herodot, care relatează că preoții egipteni de la Memphis i-au spus, drept dovadă a vechimii acestui popor, care se întindea pe 341 generații și 11000 de ani, că în perioada cronicilor antice ale regilor egipteni „soarele a răsărit de mai multe ori acolo unde de obicei apune și a apus acolo unde ar fi trebuit să răsară”. Trecerea pământului prin apropierea periculoasă a unei comete s-ar părea că este consemnată în mormântul lui Senmuth, un arhitect egiptean din timpul celei de-a XVIII-a dinastii, unde o pictură decorativă de pe tavan prezintă constelația Orion deplasându-se în direcție opusă față de cea normală.

Aluzii conținute în *Vechea Edda*, o culegere de vechi legende scandinave în versuri, referitoare la creatura de proporții cosmice, Fenris, Lupul Distrugerii, ar putea avea o legătură cu amintirile despre cometă păstrate în memoria speciei, despre care vorbește doctorul Velikovsky. Exemple ca: „Lupul devorează soarele... celălalt lup devorează luna... munții se vor prăbuși atunci când lupul Fenris va scăpa liber... lupul Fenris înaintează cu gura larg deschisă; falca de sus îi ajunge la ceruri, iar falca de jos atinge pământul... cerurile sunt crăpate în două...” sunt mai ușor de înțeles când sunt privite ca observații primitive ale evenimentelor din ceruri cu efecte dezastruoase pentru Pământ.

Aceste catastrofe rămase în amintirea oamenilor, confirmate de teoriile și observațiile științifice, cuprind,

printre altele, evenimente cataclismice despre care doctorul Velikovsky susține că s-ar fi produs în urmă cu douăzeci și șapte — douăzeci și patru de secole în urmă, catastrofe care, așa cum spune domnia sa, ar fi constat în:

\$\$\$... uragane de magnitudine globală, incendieri și distrugeri totale ale pădurilor, căderi de praf, piere, flăcări și cenușă din ceruri, munți topindu-se precum ceara, lavă revărsându-se din pământul despicat, mări clocotinde, ploii bituminoase, zguduirea solului și distrugerea cetăților, oameni căutând refugiu în peșteri și crăpăturile stâncilor din munți, oceane ridicându-se brusc și prăbușindu-se peste ținuturile uscate, valuri mareice deplasându-se către poli și înapoi, terenuri uscate transformate în mare prin submersie și întinderi de mare preschimbate în deșert, insule născându-se și alte scufundându-se... schimbări climaterice, deplasarea punctelor cardinale și modificarea latitudinilor, calendare întrerupte, ceasuri solare și cu apă arătând lungimi modificate ale zilei, lunii, anului, precum și o apariția unei noi stele polare...

Prima carte a doctorului Velikovsky, *Lumi în coliziune*, a provocat senzație și proteste vehemente din partea reprezentanților diferitelor discipline științifice, în special din partea astronomilor, chiar înainte de apariția ei în 1950. Când cartea a apărut într-adevăr, reacțiile au oscilat între două extreme, de la „un uluitor exemplu de zdruncinare a concepțiilor general acceptate”, până la „cea mai proastă carte apărută de la inventarea tiparului”. Cel puțin unul dintre distinșii astronomi care

au contestat lucrarea a declarat că în această carte nu găsești decât minciuni, adăugând în mod paradoxal că „nu a citit-o și nici n-o va citi vreodată”. În cele din urmă, protestele profesorilor universitari i-au făcut pe cei de la MacMillan, editura care a publicat prima ediție a lucrării *Lumi în coliziune*, să cedeze drepturile de publicare editurii Doubleday, care are o politică mai fermă împotriva amenințărilor și, se poate conchide, o coloană vertebrală mai puțin flexibilă.

Controversa privind teoriile lui Velikovsky a continuat până în zilele noastre și, în mod ciudat, câteva din teoriile sau ipotezele lui astronomice au fost confirmate de sondele spațiale — în special remarcabila sa predicție privind temperatura de 425 °C pentru suprafața planetei Venus (Einstein o estimase la - 32 °C). La fel s-au dovedit exacte ideea că Venus se rotește în sens invers față de celelalte planete, că atmosfera acestei planete este compusă din hidrocarburi și că suprafața lui Marte ar fi acoperită de cratere, la fel ca și suprafața Lunii. O teorie și mai neobișnuită care devine tot mai acceptată este aceea privitoare la sarcinile electrice pozitive și negative ale Soarelui și ale planetelor.

Hugh Auchincloss Brown, un susținător al teoriei catastrofelor recurente (cataclisme terestre), interpretează unele din cataclismele trecutului ca fiind provocate atunci când polii magnetici s-au deplasat față de polii de rotație, făcând Pământul să se clatine axial până când axele s-au realiniat pentru ca acum să se rotească asemenea unei mingi gigantice. El arată că Pământul se rotește după axa actuală de circa 7000 de ani, ceea ce a făcut ca greutatea calotei polare sudice să crească la 19 cvadrilioane tone, cât are în prezent, fapt ce sugerează

următoarele alternative: fie greutatea gheții se va mări și va dezechilibra axa terestră, fie această gheață se va topi, ceea ce va face ca nivelul apei să crească cu circa 100 de metri față de nivelul actual, inundând porturile și porțiunile de uscat joase, așa cum e posibil să se fi întâmplat și în trecut.

Această teorie a planetei care se clatină are un corespondent straniu în legenda indienilor hopi despre sfârșitul uneia dintre lumile precedente. Sotuknung, prima creație și Solie a Creatorului, a distrus A Doua Lume poruncind celor doi gemeni uriași să-și părăsească posturile de la Polurile Axiale Nord și Sud, unde aveau sarcina să țină în loc rotirea Pământului. Când și-au părăsit posturile, lumea și-a pierdut echilibrul, a început să se rotească în jurul axei și s-a rostogolit de două ori. Repovestită de Frank Waters (*The Book of Hopi*), legenda spune:

Munții s-au prăvălit în mări cu un zgomot asurzitor, mări și lacuri s-au revărsat peste țăr-muri; și în timp ce lumea se învârtea prin spațiul lipsit de viață, s-a transformat într-un bloc de gheață. Așa s-a sfârșit A Doua Lume... toate elementele care compuneau A Doua Lume au... înghețat... fără viață, în afară de oamenii adă-postiți în lumea lor subpământeană...

Amintirea epocilor glaciare, păstrată în memoria unui mare număr de triburi, sugerează că aceste epoci au avut legătură sau au provocat catastrofele periodice suferite de Pământ. În opinia lui Hugh Auchincloss Brown: „Actuala calotă de gheață a Antarcticii nu este

decât ultima dintr-un șir de calote... care au existat anterior... urmașa unui lung șir de asasini scânteietori ai civilizațiilor de pe această planetă...” Dacă așa stau lucrurile, un teren extrem de fructuos pentru cercetarea și analiza arheologică ar putea fi chiar continentul Antarctica, deși un asemenea proiect este în prezent imposibil, nu numai din cauza grosimii stratului de gheață, dar și pentru că această grosime sporește, o perspectivă deloc îmbietoare.

În orice caz, deși s-a căzut în general de acord că în ultimul milion de ani au survenit trei sau patru epoci glaciare (ultima încheindu-se cu circa 11500 de ani în urmă, cauza lor rămâne un mister și nu s-au încercat decât niște explicații teoretice. J. K. Charlesworth, o autoritate în problema glaciațiunilor de la Queen's University din Belfast, a remarcat, cu privire la originea epocilor glaciare: „Cauza tuturor acestor schimbări, una dintre cele mai mari enigme din istoria geologică, rămâne neexplicată...”

Charles Hapgood, păstrându-se în limitele unei teorii larg acceptate conform căreia poziția polilor s-a modificat de mai multe ori, atribuie evenimentele cataclismice unor erupții vulcanice rezultate din eforturile și tensiunile produse sub scoarța terestră. Ca urmare, epocile glaciare ar fi fost provocate de diferitele poziții ale polilor, care ar fi rezultat în urma alunecării scoarței terestre exterioare, învelișul exterior al acestei scoarțe având o grosime de numai 50-60 kilometri. Fenomenul de deplasare a scoarței ar fi adus lungi perioade de activitate vulcanică intensă, iar ghețarii, conform acestei teorii, ar fi consecința, precum și cauza parțială, unor astfel de modificări climatice și seismice. Aceasta ar explica, se

pare, și faptul că locuri neașteptate de pe suprafața terestră, cum ar fi Africa și India, s-au aflat sub alunecarea ghețarilor, în vreme ce alte locuri, cum ar fi Siberia, nu au avut de a face cu acest fenomen.

Un termen esențial în teoria profesorului Hapgood este „isostazie” —înseamnând cu aproximație un echilibru sau o egalizare a presiunilor — aplicabilă pământului care are o scoarță relativ slabă, prin faptul că dacă prea mult material este concentrat într-un anumit loc (cum ar fi concentrarea progresivă de gheață de la poli), subscoarța slabă iese la suprafață pe măsură ce scoarța cedează la acțiunea eforturilor acumulate, căutând o nouă ajustare isostatică sau o destindere isostatică. Pe lângă aceasta, pământul nu este o sferă perfectă, fiind mai umflat la ecuator și ușor turtit la poli. Forma sa adevărată ar putea fi definită ca un „elipsoid triaxial”, cu o tendință progresivă de scurtare a razei și circumferinței la latitudini mari, ceea ce duce la împingerea în sus sau la înclinarea unor secțiuni ale scoarței terestre sub acțiunea eforturilor, cu posibilitatea de înălțare a coastelor, munților și insulelor, însoțită totodată de scufundarea unor țărmuri, arhipelaguri și chiar continente. Cu alte cuvinte, cataclisme sau cutremurele de pământ grave care se produc chiar și astăzi pe uscat și oscilațiile continue sau înălțările și coborârile fundurilor de ocean ar putea constitui evenimente cât se poate de normale pentru pământ, chiar dacă pentru locuitorii acestei planete ideea aceasta nu e deloc liniștitoare.

O teorie a catastrofelor legată de sarcinile electrice și de magnetismul pământului a fost propusă de doctorul Manson Valentine, arheolog și zoolog, susținător al teoriei cataclismelor repetate în istoria pământului și a omului. În cursul numeroaselor sale expediții în America

de Sud și Centrală și în insulele din Pacific, el a studiat personal consecințele cataclismelor, cum ar fi inundările și extruziunile repetate ale peșterilor, scufundarea, înclinarea și ridicarea liniilor de coastă și ale munților. El a identificat obiecte artificiale în stratificările de nisip și floră marină, printre care fire de bumbac țesut, urme de plase de pescuit și ceramică în bancuri situate la sute de metri deasupra nivelului mării în Paracas (Peru) și în urmele valurilor mareice din Ancon (Peru). Aceasta din urmă nu este decât unul din multele exemple de plaje de pe tot întinsul planetei care au fost ridicate la înălțimi peste nivelul actual al mării, fenomen observat în America de Sud, Groenlanda și nordul Californiei.

În cele ce urmează este reprodusă teoria doctorului Valentine despre factorul magnetic în schimbările cataclismice, cu cuvintele autorului.

O teorie care ar explica catastrofele de pe această planetă pare a nu fi fost privită cu considerația pe care o merită. Acest factor nu are nimic de a face cu coliziunile mecanice sau astronomice cu corpuri sau materie străină de orice fel. El se referă mai curând la ajustarea periodică a polarității pământului, afectând în secundar mișcarea sa de rotație ori orbita solară.

Anomaliile câmpului magnetic din sistemul nostru solar, fie ele ciclice sau sporadice, ar putea constitui, cu siguranță, avertismente precataclismice aici, pe pământ. Faza inițială a condiționării care ar anunța un asemenea eveniment cosmic ar fi reflectată, după toate probabilitățile, într-o discrepanță tot mai mare între pozițiile geografice ale polilor tereștri de

rotație și magnetici. Pe măsură ce această diferență sporește (ceea ce se întâmplă în momentul de față), solicitările magnetice s-ar putea acumula până la un punct disruptiv, urmat brusc de o reajustare polară compensatorie. Aceste modificări ar provoca fără discuție transformări catastrofale ale scoarței terestre. Cele patru glaciațiuni survenite la intervale regulat descrescătoare în timpul Pleistocenului ar putea indica o anume periodicitate pentru asemenea evenimente violente.

Electricitatea, care este familiară și extrem de importantă pentru noi toți, este creditată de doctorul Valentine cu o influență substanțială pentru trecutul și viitorul Pământului. El sugerează că deplasarea și inversarea polilor s-ar putea datora tensiunilor și eforturilor magnetice acumulate în cadrul unui generator gigantic — pământul însuși.

Analizând unele fenomene magnetice din prezent, aparent inexplicabile, el arată că ultimul semn distinctiv de pe suprafața planetei, pe care astronauții de pe Apollo 12 au fost în stare să-l identifice, a fost straniul fenomen al „apelor decolorate” din Bahama Banks.

Largile fâșii din acest material cu coeficient de refracție foarte mare au fost explicate teoretic prin agitarea fundului marnos de către pești, curenți mareici etc., ceea ce din păcate nu ar putea justifica persistența lor prelungită, luminozitatea lor sau faptul că sunt înconjurate de un fel de halo care sugerează un fenomen electric sau un câmp magnetic...

După părerea doctorului Valentine, anomaliile electromagnetice din aceeași regiune ar putea explica evenimentele din Triunghiul Bermudelor, o zonă triunghiulară cuprinsă aproximativ între Bermuda, Porto Rico și Bahamas, acoperind cu aproximație treimea vestică a Mării Sargaselor, unde sute de nave și avioane au dispărut de-a lungul anilor, de la USS *Cyclops*, cu un echipaj de trei sute de oameni în 1918, până la incidentul de pe 5 decembrie 1945, când o escadrilă completă de cinci avioane ale U.S. Navy a transmis prin radio că aveau dificultăți de orientare și probleme cu busolele, după care au dispărut, împreună cu hidroavionul trimis în salvarea lor.

În legătură cu posibilele deviații electromagnetice, doctorul Valentine relatează:

Busolele se rotesc inexplicabil în anumite momente și în anumite zone. Am fost martor la un asemenea eveniment straniu în apropiere de regiunea Moselle, unde apele erau adânci. Uneori, o disfuncționalitate a busolelor magnetică și giroscopică poate prevesti ciudata experiență în care, în condiții de calm atmosferic absolut, fără ceață sau alte aberații meteorologice, orizontul, soarele sau alte repere importante pot dispărea din câmpul vizual al unei nave. Se știe despre dispariția unor nave sau aeronave, unele de dimensiuni considerabile... E de ajuns să spunem că astfel de evenimente ar putea să nu fie total disjuncte de o stare de instabilitate magnetică relativă centrată în insule. Dacă așa ar sta lucrurile, ceea ce pare destul de probabil, rezultă că activitatea seismică, care afectează sistemul întortocheat de falii din zona Bahamas...

Oricare ar fi fost cauza violentelor modificări ale climatului, suprafeței și locuitorilor pământului din trecut, ne aflăm acum într-o etapă a dezvoltării noastre în care, probabil nu pentru prima oară în istoria omenirii, omul are capacitatea de a modifica considerabil, în bine sau în rău, mediul său înconjurător. În legendele antice găsim referințe constante la distrugerea anterioară a omului — nu numai faptul că oamenii au devenit răi și și-au atras mânia zeilor sau a lui Dumnezeu, dar și faptul că cei pe cale de a fi distruși au ajuns să posede puteri proprii care au mâniat cerul.

Unele dintre aceste legende își găsesc ecoul în scrierile lui Edgar Cayce, inclusiv progresul unei științe avansate, care s-a dezvoltat pe o cale diferită, deși nu mai puțin distructivă, față de a noastră. Ună din referirile sale la folosirea puterii și la potențialul distructiv a ceea ce el numește „cristale” își găsește o confirmare stranie în legendele antice (aspect care nu a scăpat celor care fac speculații în legătură cu motivele pentru deviațiile electromagnetice din Triunghiul Bermudelor), despre care este îndoielnic că Edgar Cayce ar fi auzit deși, în stare de transă, el a descris amănunțit cristalele și localizarea lor.

În cadrul abordării pur științifice de astăzi, legende, dovezile inexplicabile despre nivelul științific al antichității, anacronismele istorice, obiectele artificiale și ruinele inexplicabile, coincidențele din limbile neînrudite, catastrofele geologice din trecut, răspândirea planetară și distrugerea periodică a vieții animale, extinderea în trecut a vârstei omului și în sfârșit fenomenul ESP (*Extra Sensorial Perception* - Percepție extra-senzorială), memoria speciei, existența Atlantidei

și a altor porțiuni de uscat scufundate, toate acestea nu vor fi general acceptate de către disciplinele științifice. Problema nu este legată doar de rescrierea manualelor și a tratatelor, ci și de rigiditatea poziției pe care se situează mulți dintre cei cărora le place să considere istoria omului și a planetei ca fiind alcătuită din scheme bine ordonate și previzibile, ceea ce este absolut fals.

Pe măsură ce sondăm și mai adânc trecutul planetei, descoperim, așa cum e și de așteptat, lucruri a căror existență nu o bănuiam, iar acum, având la dispoziție instrumente de eficiență sporită, s-ar putea să descoperim unele lucruri surprinzătoare, și nu e obligatoriu ca toate să fie logice pentru concepțiile noastre sau măgulitoare pentru orgoliul nostru. E posibil ca unele dintre aceste descoperiri să fie de-a dreptul evidente, dar să nu fi fost recunoscute ca atare. ~

În cazul Atlantidei — termen folosit pentru una sau mai multe culturi avansate anterioare propriei noastre civilizații — dacă un splendid oraș scufundat ar fi descoperit pe fundul Oceanului Atlantic, sau chiar dacă un seism submarin l-ar scoate la suprafață, probabil că scepticismul științific tot nu i-ar permite să fie acceptat drept Atlantida, etichetându-l mai curând ca o încărcătură grecească de materiale de construcție.

În orice caz, ritmul tot mai alert al descoperirilor subacvatice, posibilitatea de a descoperi noi documente, reexaminarea celor existente și chiar decodificarea scrierilor încă nedescifrate, precum și noile tehnici de datare, vor provoca noi reevaluări ale trecutului preistoric.

Explorările de sub calotele de gheață și de pe fundul mărilor, ar putea aduce la lumină obiecte artificiale care vor arunca o nouă lumină asupra trecutului de dinaintea

trecutului. Dat fiind că expedițiile arheologice sunt costisitoare și dificil de organizat pentru un spațiu atât de vast precum fundul oceanului, în pofida excelentelor studii întreprinse de organizațiile de cercetare oceanografică, arheologia ar putea progresa considerabil în viitor în urma descoperirilor prilejuite de manevrele navale submarine sau de explorările petroliere de la mare adâncime. În lanțul muntos din zona mediană a Atlanticului au fost descoperiți adevărați munți de sare, care indică zăcămintele de țiței și de gaze naturale precum și prezența cândva a uscatului deasupra nivelului apei.

Ar mai trebui adăugat că nevoia de țiței și operațiunile de căutare a acestuia ar putea provoca un dezgheț considerabil și probabil cumulativ al calotei polare în cazul în care un tanc uriaș de 450.000 tone s-ar scufunda pe o rută polară, împreună cu încărcătura sa de petrol. S-a calculat că topirea care s-ar produce în urma unei asemenea catastrofe ecologice ar aduce din nou sub apă țărmurile planetei, așa cum s-a întâmplat în urmă cu circa 10.000 de ani, la finele ultimei glaciațiuni, într-un fel de reluare cosmică a acelor evenimente cataclismice.

Se poate obiecta, desigur, că actuala noastră civilizație se află în pragul extincției din pricina pericolelor provocate de om și a activităților întreprinse fără a se ține cont de propria sa supraviețuire, în timp ce dispariția culturilor anterioare a fost provocată de calamități naturale. Și totuși, chiar și din această ipoteză, în lumina anumitor documente și dovezi din trecut, lasă terenul deschis pentru îndoieli frustrante.

XII. AVERTISMENTE DIN TRECUTUL ÎNDEPĂRTAT

Potențialul distructiv al tehnologiei științifice nu constituie nici un secret pentru generațiile de oameni care locuiesc acum o planetă amenințată nu numai de pericolele inerente într-un cosmos instabil, dar și de către dezastrele și posibila distrugere finală provocate, în mod paradoxal, de propriile noastre progrese științifice și de tot mai profunda înțelegere a universului. Prin urmare, se ajunge la ideea că, dată fiind prezența îndelungată pe această planetă a unei rase civilizate înainte de începăturile aparente ale propriei noastre civilizații, o rasă a cărei capacitate mentală — apreciată pe baza capacității cerebrale estimate, prin măsurarea craniilor omului de Crô-Magnon — era egală sau *superioară* celei a oamenilor de astăzi, descendenții acestei rase, ori o rasă mai mult sau mai puțin contemporană cu a noastră, ar fi putut dezvolta o știință care, deși nu era analogă cu a noastră și a urmat poate o cale diferită, ar fi putut totuși să-i aducă la același impas final.

Fără a se dovedi concludente, anumite indicii au darul de a ne pune pe gânduri. În Valea Eufratului, situată în sudul Irakului, în cursul unor săpături exploratorii din 1947, straturi culturale au fost penetrate cu succes cu ajutorul a ceea ce s-ar putea numi un „puț minier arheologic”. Pornind de la nivelul actual, excavația trece dincolo de nivelele culturale antice ale Babiloniei, Chaldeei și Sumeriei, nivelele de inundație dintre diferitele epoci ale culturii urbane, apoi nivelul rural, urmat de cel al fermierilor primitivi, corespunzător unui nivel temporal situat cu 8000 de ani în urmă, sub care se află cultura păstorilor de animale și în sfârșit o perioadă corespunzătoare culturii Magdaleniene sau a peșterilor. Sub toate aceste nivele, s-a găsit o „pardo-seală” de sticlă topită, similară cu platoul deșertic din New Mexico după exploziile care au inaugurat Era Atomică de acum. Sol vitrificat, de tipul celui rezultat în urma unei explozii atomice, s-a mai descoperit și în deșertul Gobi.

Doctorul Viaceslav Zaitser, filolog rus de la Academia de Științe a Bielorusiei, face o observație judicioasă cu privire la un eveniment biblic care ne este tuturor familiar: „Relatarea biblică a distrugerii Sodomei și Gomorei seamănă cu o explozie nucleară așa cum ar fi fost ea descrisă de către un martor needucat.”

Desigur, astfel de descoperiri nu arată în mod necesar că pe pământ au existat războaie atomice înainte de epoca actuală. S-ar putea să însemne doar că pământul a fost lovit din când în când de un meteor sau de un asteroid considerabil mai mare decât cei care pătrund ocazional în atmosfera noastră. O asemenea bombă celestială ar fi putut forma Crater Lake din Colorado. Sau ceea ce a fost denumit „Hiroshima anului 1908”, când o explozie

cataclismică, atribuită unui meteorit, a zguduit Siberia, în nord-estul Lacului Baikal, omorând o turmă de 1500 de reni, culcând la pământ pădurile și lăsând în jurul craterului vestigii radioactive până în zilele noastre.

Există totuși și un alt indiciu semi-istoric privind distrugerea catastrofică inițiată și provocată de către om, sau de către zei acționând ca niște oameni, consemnată în *Mahabharata*, numită uneori *Iliada* Indiei antice (fiind însă de peste opt ori mai lungă decât poemul homerian, și în consecință mai cuprinzătoare și mai explicită în detalii). *Mahabharata* este în esență un compendiu uriaș de învățături religioase, tradiții, istorie și legende referitoare la zeii și eroii Indiei antice. Se consideră totodată că conține elemente legate de cucerirea Indiei de către invadatorii arieni din nord, eveniment petrecut cu câteva mii de ani în urmă, prilej cu care a avut loc distrugerea, printre altele, a orașelor Harappa și Mohenjo-Daro din Valea Indului. Această colecție de cărți extrem de vechi cuprinde probabil și alte relatări și legende care circulau în mod curent în perioada din antichitate în care a fost compilată.

Scrisă în sanscrită, *Mahabharata* este probabil unul dintre cele mai vechi texte religioase și literare aflate încă în uz și, la fel ca Biblia, care conține numeroase referiri la evenimentele istorice din țările învecinate cu Israelul, opera clasică hindusă ar putea să fi reținut frânturi de informație legate de o lume mai veche care nu sunt doar pitorești ci, uneori, mai degrabă alarmante.

Când oamenii de știință occidentali au început să studieze și să facă comentarii legate de *Mahabharata*, în timpul perioadei de dominație britanică în India, au descoperit anumite referiri detaliate la aeronave antice (*vimana*), inclusiv metodele de construire și modul de

propulsie al acestora, descrieri la obiect ale folosirii puterii de foc în confruntările militare, ale rachetelor și chiar o referință la „săgeata subconștientului” (*mohanastra*), care putea să aducă în stare de neajutorare armatele vrășmașe. Evident, cu câteva decenii înainte de inventarea aeroplanului și a gazelor toxice, primii cercetători nu puteau să considere aceste referințe decât ca niște hiperbole poetice și erau obișnuiți, așa cum spune V. Ramachandra Dikshitar, „să caracterizeze cu ușurință tot ce au găsit în această literatură ca rod al imaginației și să le treacă în categoria irealului...”

Firește, învățații din epoca victoriană n-ar fi putut înțelege prea multe din descrieri precum „care cerești cu două etaje și multe ferestre”, înconjurate de flăcări roșii „care urcau până la ceruri până când arătau ca niște comete”, sau nave „care se înălțau în aer spre tărâmul soarelui și al stelelor”.

Mahabharata a fost tradusă în limba engleză, în proză, de către savantul indian P. Chandra Roy, spre sfârșitul secolului al XIX-lea, finanțat de către guvernul indian precum și cu fonduri primite de la câțiva maharajahii indieni și alte surse individuale. Acest traducător pare să fi avut o reacție ciudată la unele descrieri ale războiului total, remarcând într-una din introduceri că el, ca brahman (casta preoțească hindusă), spre deosebire de cei din casta războinicilor (Kshatriya), nu poate aprecia pe deplin și nici aproba descrierile de măceluri pe care le traducea, considerându-le însă necesare pentru capodoperă în întregul ei, mai ales în ceea ce privește acțiunile zeilor.

Unele din acestea descrieri s-ar putea să fi fost enigmatice pentru învățații secolului trecut, care le-au citit și le-au tradus, dar nu mai sunt așa de misterioase

sau greu de înțeles pentru oricine trăiește în zilele noastre sau care ar putea să mai trăiască într-un viitor neprecizat. Următoarele citate din *Mahabharata* sau *Ramayana* ne sunt surprinzător de familiare, în pofida distanței în timp de câteva mii de ani.

Un singur proiectil încărcat cu toată puterea Universului. O coloană incandescentă de fum și flăcări, având strălucirea a o mie de sori, s-a înălțat în toată splendoarea ei...

... era o armă necunoscută, un fulger de fier, un gigantic mesager al morții, care a prefăcut în cenușă rasele Vrishnis și Andhakas.

... Cadavrele erau atât de groaznic arse încât nu mai puteau fi recunoscute. Părul și unghiile se desprinseseră; vasele de lut s-au spart fără motiv vădit, iar păsările s-au albit la culoare. După câteva ore, toată mâncarea era infectată.

Elocvent este în special pasajul următor:

...ca să scape de acest foc, soldații s-au aruncat în râuri pentru a se spăla și pentru a-și curăța tot echipamentul...

Distrugerea armatei inamice de către „fulgerul de fier” (cu siguranță un nume mai logic decât „Fat Man” [Grăsanul], aruncat peste Nagasaki) este descrisă în următorul citat din *Samsaptaka-Badha Parva* din *Drona Parva*, într-o manieră poetică și realistă:

...Atunci Vayu (zeul care stăpânea acea armă atotputernică) a purtat departe mulțimile

de Samsaptakas, cu armăsari și elefanți, cu care și arme, de parc-ar fi fost niște frunze de copaci uscate... Purtați pe aripile vântului, o mărite rege, arătau minunat, ca niște păsări în zbor... îndepărtându-se de copaci...

Și din nou, în *Naryanastra Mokshana Parva* (*Drona Parva*), se face referire la „arma Agneya”, căreia nu-i puteau rezista nici măcar zeii.

Meteorii se prăbușeau ca fulgerele de pe firmament... Un întuneric dens a înconjurat pe dată armata. Toate punctele cardinale erau învăluite în întuneric... Vânturi potrivnice au început să bată... Soarele devenise rotund, iar universul, ars de căldură, părea cuprins de febră. Elefanții și celelalte vietăți ale pământului, arși de energia acelei arme, alergau cuprinși de panică... Apele fiind și ele încălzite, animalele care trăiau acolo au început să ardă... războinicii vrășmași cădeau precum copacii cuprinși de flăcări mistuitoare — elefanți uriași arși de arma aceea cădeau pe pământ.... scoțând țipete înfricoșătoare... alte animale arse de foc alergau încolo și încoace ca într-o pădure cuprinsă de flăcări, bidiviii... și carele de luptă, arse de energia armeei, arătau... ca vârfurile copacilor arși de un incendiu în pădure...

Iată cum au fost consemnate consecințele pentru pământ de către un ecologist din preistorie:

...vânturi uscate și puternice și o ploaie de pietriș băteau din toate părțile... Păsările au

început să zboare în cerc... Orizontul părea acoperit de ceață. Meteorii cădeau din ceruri ca o ploaie de cărbuni încinși... Discul Soarelui... părea tot timpul acoperit cu praf... În fiecare zi, în jurul soarelui și a lunii se puteau vedea cercuri de lumină intensă... La puțin timp după ce Yudhishthira, regele Kuru, a auzit de măcelul pe care fulgerul de fier l-a făcut în rândurile populației Vrishni... (*Mausala Parva*)

Chiar și o rugăciune adresată Creatorului se imploră intervenția divină pentru a opri efectele armei „finale”:

...O, gloriosule Creator, lasă să existe universul întreg: Viitorul, Trecutul și Prezentul. Mânia ta a dat naștere unei substanțe asemenea focului; chiar și acum dealurile încinse de căldură, copacii, râurile și tot soiul de ierburi și plante din universul mobil și imobil sunt reduse la cenușă! (*Abhimanya Badha Parva*)

Un citat cât se poate de neobișnuit din *Mausala Parva* conține o referire straniu de modernă la limitările, puterea de distrugere și la îndepărtarea armelor mortale:

... un fulger de fier în urma căruia toți cei ce făceau parte din rasele Vrishni și Andhaka s-au prefăcut în cenușă... un fulger de foc aprig care arăta ca un gigantic mesager al morții... Cuprins de o mare tulburare a minții, Regele a făcut ca fulgerul acela de fier să se prefacă într-o pulbere fină. Au fost aduși oameni, o mărire rege, să arunce acea pulbere în mare...

Asemenea relații de o minuțiozitate stranie, logice pentru noi, dar total neinteligibile pentru primul traducător, trebuie analizate în contextul timpului, al spiritului și al concepțiilor celor care le-au scris. Oamenii din antichitate, trăind în „epoca miracolelor”, acceptau ca de la sine înțelese tot felul de evenimente magice și, mai presus de toate, considerau civilizația ca fiind un flux și un reflux de culturi, și nu un marș înainte neîntrerupt. Minunile științifice sau profețiile erau pur și simplu notate și înregistrate ca atare, fără nici un efort de coroborare și fără ca cineva să se gândească la o eventuală reexaminare de către generațiile viitoare.

Care este semnificația acestor numeroase referințe? Suntem conștienți de faptul că literatura antică din diferite zone ale planetei conține fantezii extraordinare și legende incredibile care, totuși, ar putea să constituie versiuni imaginare pentru evenimente care cândva au avut loc cu adevărat. În orice caz, atunci când unele din cele mai remarcabile dintre aceste fantezii par să corespundă exact cu un număr de realități științifice cu care suntem deja neliniștit de familiarizați, devenim conștienți de sentimentul istoric de *déjà vu* sau de „parcă pe-aici am mai trecut”.

Toată istoria cunoscută, ba chiar și preistoria pe care suntem în stare s-o reconstituim, pare să ne transmită un model repetitiv împreună cu un avertisment implicit, căci „cei care ignoră istoria, sunt condamnați s-o repete”.

Războaiele constituie o realitate esențială a istoriei și istoria însăși a fost catalogată ca fiind istoria învingătorilor. Învinșii, mai ales cei din trecutul îndepărtat, au dispărut complet, fiind absorbiți sau anihilați de către victorioși. În sine, războiul pare să fie un instinct ereditar, nu în mod necesar economic, din perspectiva istoricilor

economiei, ci dintr-o dorință de a triumfa ca membri ai unui grup, trib sau națiune împotriva unui alt grup, trib sau națiune. În istoria cunoscută a războaielor de până în urmă cu câteva decenii, acest instinct putea fi tolerat într-o oarecare măsură. Uneori, ca în cazul statelor-cetăți din Mexicul antic, războiul putea fi planificat confortabil și eficient și putea fi purtat spre satisfacția și conservarea statelor combatante. Astfel, într-o confruntare denumită fermecător „Războiul florilor” (*Xochiyaoyotl*), erau trimise la luptă două armate mici și egale numeric, până când una din cele două triumfa, iar învinșii erau sacrificați în beneficiul zeilor, pentru a păstra delicatul echilibru între tributul cerut de stăpânii cerurilor și beneficiile oferite în schimb de către aceștia. (Unul din motivele victoriei spaniolilor împotriva aztecilor a fost acela că războinicii azteci încercau să-i captureze pe spanioli, în vreme ce aceștia din urmă nu făceau decât să omoare cât mai mulți azteci cu putință.)

Până în epoca actuală, nici războiul, nici efectele tehnologiei științifice nu au afectat în mod grav pământul ca planetă. Oricât de mare a fost un masacru, omenirea nu a fost nici o clipă în pericol. Chiar și ravagiile săvârșite de mongoli, care au nimicit populații întregi și au distrus sistemele de canale fără de care populațiile din Asia Centrală și Mesopotamia nu au mai ajuns niciodată la densitatea anterioară, nu au pus în pericol soarta omenirii, oricât de înfricoșătoare li s-ar fi părut celor atacați apariția mongolilor la orizont. Din ceea ce cunoaștem despre istorie, e greu de acceptat ideea că vreuna din civilizațiile anterioare ar fi putut să ajungă în posesia unor mijloace de distrugere generală care să le grăbească dispariția de pe planetă. Rămâne totuși posibilitatea ca învățații sau magicienii din alte epoci să le fi descoperit,

iar referințele neobișnuite din *Mahabharata*, probabil încorporate în operă din surse atât de obscure încât nici nu le putem percepe, sunt atât de remarcabile prin faptul că abia acum, când tehnicile noastre distructive își cresc potențialul de anihilare, am reușit să înțelegem referințele la arme descrise cu mii de ani în urmă.

O descriere poetică a soartei care ar putea să ne aștepte în cele din urmă găsim în versurile poetului dramatic Seneca, sub forma unei profeții maiestuoase din vremurile Romei antice:

O singură zi va vedea sfârșitul întregii
omeniri,
Tot ceea ce lungă răbdare a destinului a
produs,
Toți cei ce au ajuns în poziții înalte,
Tot ce e vestit și tot ce e frumos,
Mărețe tronuri, mărețe popoare,
Toate vor coborî în abis,
Toate vor fi distruse într-o oră...

O altă sugestie poetică a unei viitoare distrugerii instantanee găsim în *Vechea Edda*, o saga islandeză, scrisă cu mult timp în urmă în limba actualului grup germano-scandinav, de care aparține și engleza. Mai puțin maiestuoase decât versurile latinești, citatele din islandeză sunt întrucâtva mai directe:

Soarele se întunecă,
Frații se vor lupta și se vor ucide...
Timpul securii, timpul sabiei,
Scuturile se vor sfărâma,
Timpul vântului, timpul lupului,
Până când lumea cade răpusă.

și:

Munții se prăbușesc...
Și cerul se crapă în două,
Soarele moare...
Pământul se scufundă în mare
Stelele vii dispar
Focurile își înalță flăcările
Până la ceruri.

Ne-am putea întreba dacă aceste mesaje apocaliptice au fost niște profeții sau niște amintiri scrise și dacă toate legende pe tema distrugerii de la cele mai vechi popoare ale antichității sunt într-adevăr legende sau rememorări confuze și „înflorite” a ceea ce strămoșii lor au trăit. Iar atunci când, dintr-o perspectivă atât de îndepărtată înapoi în timp, găsim descrieri de mare precizie ale efectelor celor mai moderne arme ale noastre, ne întrebăm dacă nu cumva istoria este o repetare a unor cercuri concentrice vaste, așa cum este exprimată de obicei în concepția orientală a continuității și repetării ciclurilor civilizației și ale vieții însăși, mai degrabă decât un marș constant spre înainte. Dacă așa stau lucrurile, de ce să mai studiem istoria, și mai ales culturile dispărute atât de îndepărtate în timp încât abia le putem percepe licărind ca niște stele de magnitudine mică? Dar, pe lângă fascinația exercitată de istorie, de misterele ei nedescifrate, de splendidele ei perspective și de epocile încă neexplorate, studiul civilizațiilor dispărute și al motivelor dispariției acestora are o valoare negativă precum și una pozitivă, învățându-ne ce să *nu* facem, astfel încât să putem supraviețui.

MULȚUMIRI

Autorul dorește să-și exprime recunoștința sinceră față de următoarele personalități care au contribuit la realizarea acestei cărți cu sfaturi, sugestii, experiență profesională, fotografii sau desene. Menționarea lor aici nu presupune în nici un fel acceptarea sau neacceptarea de către domniile lor a teoriilor autorului.

Mulțumiri deosebite sunt adresate următorilor:

Profesorul Charles Hapgood, cartograf, istoric, scriitor, a cărui remarcabilă activitate în verificarea anumitor hărți antice în privința coordonatelor longitudinale reprezintă un pas revoluționar și de o importanță decisivă în determinarea stării evolutive a științei civilizațiilor dispărute.

Dr. Ivan Sanderson, explorator, zoolog, scriitor și cercetător neobosit, ale cărui investigații privind fenomenele neobișnuite cuprind și mistere neexplicate ale trecutului.

Mulțumirile autorului sunt adresate și următorilor, în ordine alfabetică:

- ♦ S. Farooq Ali, Oficiul pentru Turism al guvernului Indiei
- ♦ José Maria Bensaudé, președintele companiei Navecor Lines, Lisabona (Portugalia)
- ♦ Valerie Berlitz, scriitoare, artistă
- ♦ Anna Ware Bird, cercetătoare a preistoriei nord-americane
- ♦ Dr. Cyrus Bird, curator la Muzeul American de Istorie Naturală
- ♦ Hugh Lynn Cayce, Asociația pentru Cercetare și Iluminare
- ♦ Dr. Gordon Ekholm, curator la Muzeul American de Istorie Naturală
- ♦ Marion Fawcett, cercetătoare
- ♦ Dr. Cyrus H. Gordon, istoric, lingvist, arheolog
- ♦ J. Silva Junior, director, „Terra Nostra”, Insulele Azore
- ♦ Theodora Kane, pictor
- ♦ Samir Khalil, scriitor, arheolog
- ♦ Constantine Mertvago, lingvist, filolog
- ♦ Howard Metz, specialist în studiul piramidelor
- ♦ William Morris, lexicograf, ziarist
- ♦ Albert C. Muller, inginer în fizica radiațiilor
- ♦ Ledo Carlos M. Peralta, consul-general în Costa Rica
- ♦ Leon Pomerance, arheolog
- ♦ Dimitri Rebikoff, inventator, oceanograf, arheolog
- ♦ Wilbert O. Sanchez H., Biroul pentru Turism al guvernului mexican
- ♦ Robert E. Silverberg, istoric, scriitor
- ♦ Carl Payne Tobey, matematician, astronom, scriitor, astrolog
- ♦ Jack A. Ulrich, explorator, arheolog
- ♦ James Valentine, fotograf, scriitor, ecolog
- ♦ Joaquim De Vasconcelos, biroul de informații al guvernului portughez
- ♦ Dr. Immanuel Velikovsky, astronom, istoric, scriitor, lingvist

BIBLIOGRAFIE

Maps of the Ancient Sea Kings — Charles Hapgood, Philadelphia, 1968

Worlds in Collision — Immanuel Velikovsky, New York, 1950

Aku-Aku — Thor Heyerdahl, New York, 1958

Man Hunting in the Jungle — O.M.Dyott, New York, 1929

Lost Trails Lost Cities — P.H. Fawcett, New York, 1953

Islands at the Center of the World — S. Englert, New York, 1970

Technology in the Ancient World — Henry Hodges, New York, 1970

Sons of the Sun — Marcel F. Homet, Londra, 1963

Lost Languages — P.E.Cleater, New York, 1963

Mound Builders of Ancient America — Robert Silverberg, Connecticut, 1968

Les Empires de la Mer — Attilo Gaudio, Paris, 1962

The Mystery of Atlantis — Charles Berlitz, New York, 1969

Psychic Discoveries of the New World — Sheila Ostrander and Lynn Schroeder, New Jersey, 1970

Old Civilizations of the New World — A. Hyatt Verrill, Indianapolis, 1929

Cataclysms of the Earth — Hugh Auchincloss Brown, New York, 1967

Versunkene Städte — Hermann and Georg Schreiber, Germania, 1955

Lost Worlds of Africa — James Wellard, New York, 1967

Realm of the Incas — Victor W. von Hagen, New York, 1957

World of the Maya — Victor W. von Hagen, New York, 1960

Earth Changes — The Edgar Cayce Foundation, Virginia, 1959

History Unearthed — Sir Leonard Woolley, Londra, 1963

Dead Cities and Forgotten Tribes — Gordon Cooper, New York, 1952

Stonehenge of the Kings — Patrick Crampton, New York, 1968

La Vida de los Mayas — Franz Blom, Mexic, 1944

Early Man — F. Clark Howell, New York, 1968

Le Livre du Mystérieux Inconnu — Robert Charroux, Paris, 1969

Histoire Inconnue des Hommes Depuis Cent Mille Ans, Robert Charroux, Paris, 1963

Die Felsbilder Europas — Herbert Kuhn, Germania, 1952

Les Paladins du Monde Occidental — Laurence Talbot, Tangiers, 1965

Aber Gott War Da — Ivar Lissner, Elveția, 1960

Tauchfahrt in die Vergangenheit — Hanns-Wolf Rackl, Germania, 1964

Zeichen und Wunder — Ernst Doblhofer, Viena, 1957

Earth in Upheaval — Immanuel Velikovsky, New York, 1955

Radio Carbon Dating — William E. Libby, Chicago, 1952

The Ancient Mariners — Lionel Casson, New York, 1959

Book of the Hopi — Frank Waters, New York, 1969

Rätselhafte Kulturen — Ivar Lissner, Germania, 1961

Le Matin des Magiciens — Pauwels and Bergier, Paris, 1960

Flights into Yesterdays — Leo Deuel, New York, 1969

Life, Land and Water in Ancient Peru — Paul Kosok, New York, 1965

The Morning of the Mankind — Robert Silverberg, New York, 1967

Easter Island — John Dos Passos, New York, 1971

The Velikovsky Affair — Alfred de Grazia, New York, 1966

Ships, Shoals and Amphoras — Jim Thorne, New York, 1961

The Underwater World — Jim Thorne, New York, 1969

Fair Gods and Stone Faces — Constance Irwin, New York, 1963

They All Discovered America — Charles Michael Boland, New York, 1961

The Aztecs of Mexico — G. C. Vaillant, New York, 1956

The Broken Spears — ediție îngrijită de Miguel Leon-Partilla, Boston, 1962

Historia General de las Cosas de Nueva España — Fray Bernardino de Sahagun, Mexic, 1938

Edgar Cayce on Atlantis — Edgar Evan Cayce, New York, 1968

Ponape — Sibley S. Morrill, San Francisco, 1970

Cities in the Sea — Nicholas C. Flemming, New York, 1971

Runa Simita Yachay — Demetrio Tupac Yupanqui, Lima, 1961

Diccionario Quechua — Luis Cordero, Quito, 1955

Voyage to Atlantis — James W. Mavor, Jr., New York, 1969

Libro de las Atlantidas — Armando Vivante y J. Imbelloni, Buenos Aires, 1939

Diccionario Español-Maya — Dr. Ermillo Solis Alcala, Mexic, 1949

La Escultura Arquitectonica de Uxmal — Marta Foncerrada de Molina, Mexic, 1965

The Encyclopedia of Oceanography — Rhodes Farbridge, New York, 1966

The Mahabharata (English Translation) — Protap Chandra Roy, Calcutta, 1889

Diccionario de Aztequismos — Dr. C.A. Robelo, Mexic, 1932

Men out of Asia — Harold Sterling Gladwin, New York, 1947

Before Columbus — Cyrus H. Gordon, New York, 1971

The Lost Americas — Frank C. Hibber, New York, 1971

The Path of the Pole — Charles Hapgood, New York, 1970

A History of Land Mammals in the Western Hemisphere — W.B. Scott, New York, 1937

Ecuador-Andean Mosaic — Rolf Blomberg, Stockholm, 1952

Autobiography of a Yogi — Paramhansa Yogananda, New York, 1946

Invisible Residents — Ivan Sanderson, New York, 1970

Biblia

Coranul

Tipografia MIRON

Tel: 335.88.25

336.33.04

337.42.92

Fax: 337.42.92

Strada Baiulescu 63A, Sector 5, București